

1177

1477

LÉON MOYNAC

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

ΚΑΙ

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δ. ΚΑΛΛΙΒΩΚΑ

ύφηγου κ.λ.

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΖΑΚΑΣ

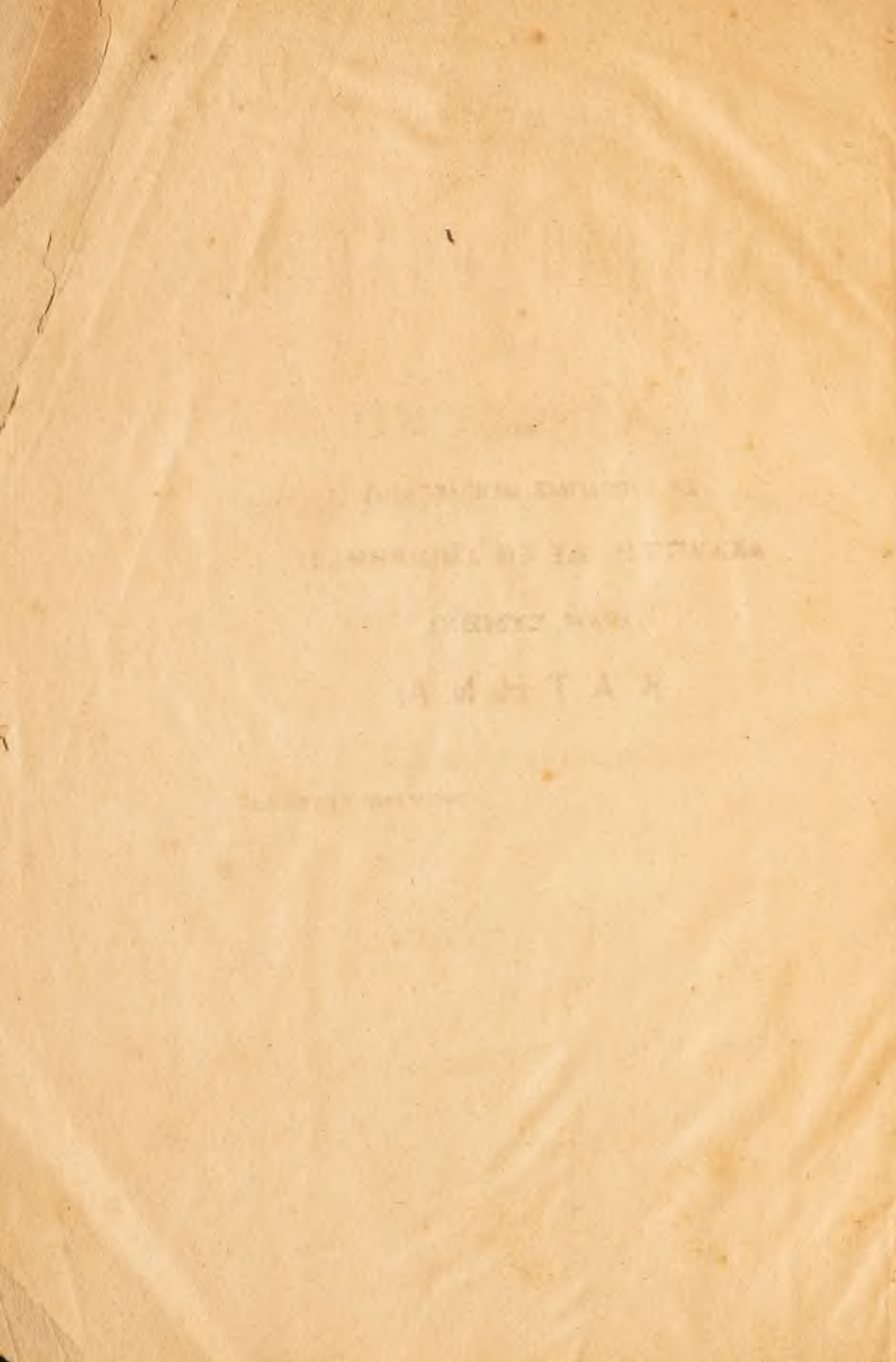
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

3—Ὁδὸς Ὀφθαλμιατρείου—3

1896

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΦΑΛΤΑΤΣ

ΤΗ,

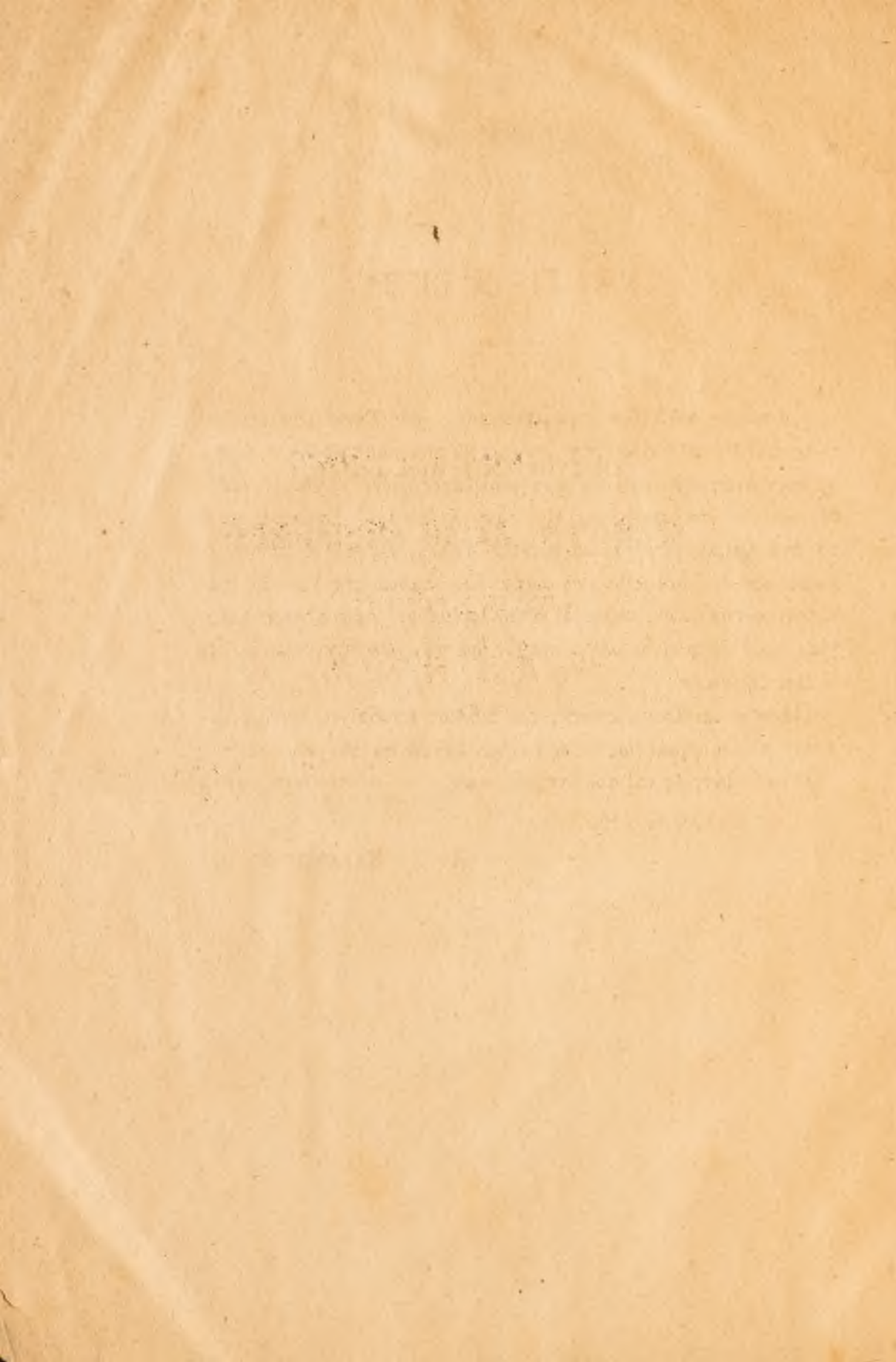
ΕΝ ΕΥΠΡΑΓΙΑΙΣ ΜΕΝ ΑΚΟΜΠΩ,

ΑΚΑΜΠΤΩ, ΔΕ ΕΝ ΑΜΟΙΡΗΜΑΣΙ

ΕΜΗ, ΣΥΜΒΙΩ,

Κ Α Τ Η Ν Α,

ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

"Ασμενος ανέλαβον τὴν μετάφρασιν τῆς Γενικῆς Παθολογίας τοῦ Μογnac εἰδὼς τὴν, παρὰ τοῖς σπουδασταῖς ἰδίως, ὑπάρχουσαν ἀνάγκην τοιοῦτου συγγράμματος, τῶν πρότερον ἐκδοθέντων εἴτε παλαιωθέντων εἴτε ἐξαντληθέντων. Ἐπροτίμησα δὲ τὸ ἀνὰ χεῖρας σύγγραμμα παντὶς ἄλλου, ὡς τοῦτο μὲν περιλαμβάνον ἐν λίαν μεθοδικῇ κατατάξει πᾶσαν τῆς Γενικῆς Παθολογίας τὴν ὕλην, τοῦτο δὲ ἀπηλλαγμένον πάσης περιττολογίας, τοῦθ' ὅπερ εἶναι μέγα προσὸν διὰ πᾶν μὲν σύγγραμμα, ἰδίᾳ δὲ ἐπιστημονικόν.

Πᾶσα περαιτέρω σύστασις τοῦ βιβλίου ἀποβαίνει, νομίζω, περιττή, τοῦ συγγραφέως ὄντος ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ γνωστοῦ τοῖς Ἑλλησιν ἰατροῖς καὶ τοῖς σπουδασταῖς.

Ὀκτώβριος 1895.

Α. Δ. ΚΑΛΛΙΒΩΚΑΣ

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΑΙ

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΗΣ

ΟΡΙΣΜΟΙ

Τῆς γενικῆς παθολογίας ἀντικείμενον εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς προελεύσεως, τῶν γενικῶν χαρακτήρων καὶ τῆς φύσεως τῶν τῆς ὑγιείας διαταραχῶν.

Αἱ διαταραχαὶ αὗται ἀποκαλοῦνται παθήσεις καὶ νόσοι.

Πάθησις εἶναι νοσηρὰ κατάστασις, ὀριζομένη ἐκ τῶν συμπτωμάτων ἢ τῶν ἀλλοιώσεων αὐτῆς, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς αἰτίας (παθήσεις τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τῆς καρδίας, τοῦ νεφροῦ, κυνάγχῃ, γάγγραινα κ.τ.τ.).

Νόσος εἶναι νοσηρὰ ἐξέλιξις ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς θεωρουμένη καὶ ἐξ ὠρισμένης αἰτίας προερχομένη.

Ἡ μεταξὺ παθήσεως καὶ νόσου διαφορὰ θέλει κάλλιον κατανοηθῇ διὰ παραδείγματος : ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται ἡμῖν ἄρρωστος πάσχων ὑπὸ ἀνεπαρκείας τῆς μητροειδοῦς βαλβίδος· τὴν διάγνωσιν ταύτην θέμενοι, ἀναγνωρίζομεν τὴν πάθησιν, τὴν ὑπάρχουσαν δηλονότι ἀλλοίωσιν· ἀλλ' ἐν τῇ ἐξετάσει ἡμῶν προβαίνοντες, μανθάνομεν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρρωστος ἔπαθεν ἄλλοτε ὑπ' ὀξείας τῶν ἄρθρων ρευματισμοῦ. Ἰδοὺ ἡ νόσος, ἥς ἡ καρδιακὴ πάθησις εἶναι μόνον μεμακρυσμένη συνέπεια ἢ ἀποτέλεσμα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τῶν γεγονότων ἡ ἀλληλουχία ἦν ἀπλῆ, πολλάκις ὅμως ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ τῆς πρώτης νόσου ἀνέυρεσις, ὅτε ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς παρούσης παθήσεως.

Οὐκ ὀρθῶς λοιπὸν λέγουσι· νόσοι τῆς καρδίας, τοῦ πνεύμονος, τοῦ ἥπατος κ. τ. τ. Δὲν ὑπάρχουσι νόσοι, ἀλλὰ μόνον παθήσεις τῶν ὀργάνων.

Πέντε εἶναι τὰ κυριώτερα τῶν νόσων αἷτια :

Αον. ὁ τραυματισμός·

Βον. ἡ μόλυνσις·

Γον. ἡ δηλητηρίασις·

Δον. αἱ θρεπτικαὶ διαταραχαί·

Εον. αἱ νευρικαὶ ἀντιδράσεις.

Ἡ νόσος προκύπτει ἐξ ἀντιδράσεως τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ πρὸς τι τῶν ἀνωτέρω αἰτίων. Εὐνόητον δ' ὅτι περιωρισμένων ὄντων τῶν τρόπων τῆς ἀντιδράσεως, νόσοι κατὰ τὸ φαινόμενον αἱ αὐταὶ δύνανται ἐκ διαφόρων αἰτίων νὰ προκύψωσιν. Οὕτως, οἱ τονικοὶ τοῦ τετάνου σπασμοὶ (νόσος ἐκ μολύνσεως) εἶναι ὅμοιοι τοῖς ἐκ τῆς στρυχνίνης προκαλουμένοις (νόσος ἐκ δηλητηριάσεως). Κατωτέρω θέλομεν ἕτερα τοιαῦτα παραδείγματα παραθέσει, θέλομεν δ' ἀποδείξει ἰδίᾳ ὅτι διάφοροι νόσοι, κατὰ τὸ φαινόμενον αἱ αὐταὶ ἢ σχεδὸν αἱ αὐταί, δύνανται ἐκ μικροβίων διαφόρων νὰ προκύψωσιν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑ

1.—ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ.—ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΝΟΣΩΝ.

Τὰ αἷτια τῶν νόσων ἀπετέλουν μέχρις ἐσχάτων ἐν τῶν σκοτεινότηρων τῆς παθολογίας ζητημάτων· νῦν τ' ἀθάνατα τοῦ Pasteur ἔργα νέαν ἔταμον ὁδόν, ἀποδείξαντα τῶν λοιμωδῶν νόσων τὴν ζῶσαν πηγὴν. Ἀτυχῶς δὲ γνωρίζομεν ἔτι πάντα τὰ παθογόνα μικρόβια· ἄλλως δὲ τὸ μικρόβιον καθ' ἑαυτὸ δὲν δύναται τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νόσου νὰ ἐξηγήσῃ· πρὸς τοῦτο δέον ὑπ' ὅψιν νὰ ἔχωμεν τὴν κατάστασιν τοῦ καταληφθέντος ὀργανισμοῦ, τὰς τροποποιήσεις, αἷς δύναται νὰ ὑποστῇ καὶ δι' ὧν καθίσταται πρόσφορον ἢ ἀπρόσφορον μέσον τῇ ἀναπτύξει τοῦ μολυντικοῦ παράγοντος.

Εἰς τρία δύνανται νὰ κατατχθῶσι κεφάλαια αἱ ἐπὶ τῆς αἰτιολογίας γνώσεις ἡμῶν.

A.—Ἵνα νόσος τις ἀναπτυχθῇ, δέον ἐν τῷ ὀργανισμῷ νὰ εὕρῃ ἔδαφος τῇ παραγωγῇ αὐτῆς κατάλληλον. Ἡ τοιαύτη παρασκευὴ εἶναι ἀποτέλεσμα διαφόρων ἐπιδράσεων, ἀναφερομένων τῇ ἀτμοσφαιρικῇ κατστάσει, τῇ θερμοκρασίᾳ, τῷ κλίματι, τῇ ἡλικίᾳ, τῷ φύλῳ, τῇ διατροφῇ κ.τ.τ. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσι τὰ **προδιαθετικὰ αἷτια**.

B.—Αἷτια τινα, ὧν ἡ ἐνέργεια μεμονωμένη δὲν ἔθελεν ἰσχύσει μόνη ν' ἀναπτύξῃ νόσον τινά, δύνανται νὰ προκαλέσωσιν αὐτήν, ἂν ὁ ὀργανισμὸς παρεσκευάσθῃ πρὸς τοῦτο διὰ τῆς τῶν προδιαθετικῶν αἰτίων ἐπενεργείας· ταῦτα δὲ εἶναι τὰ **παραγωγικὰ αἷτια**.

Γ.—Ὑπάρχουσιν αἷτια ἀείποτε ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν προκαλοῦντα τ' αὐτὰ ἀποτελέσματα· ἐκ τούτων τὰ μὲν εἶναι **ἰδέα** (τραυματισμοί, ὑπερβάλλουσαι θερμοκρασίαι, καυτηρίασις ἢ κρυοπάγησις), τὰ δὲ **εἰδικὰ** (ιοί, δηλητήρια, μιάσματα).

Ἡ γενικὴ λοιπὸν τῆς αἰτιολογίας τῶν νόσων σπουδὴ περιλαμβάνει τὴν σπουδὴν τῶν :

A. Προδιαθετικῶν αἰτίων·

B. Παραγωγικῶν αἰτίων·

Γ. Ἰδίων ἢ τυχαίων αἰτίων·

Δ. Εἰδικῶν αἰτίων.

A.—ΠΡΟΔΙΑΘΕΤΙΚΑ ΑΙΤΙΑ

Προδιαθετικὰ αἷτια καλοῦνται αἱ διάφοροι συνθήκαι αἱ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀσχοῦσαι βραδεῖαν καὶ προῖοῦσαν ἐνέργειαν, ἥτις δι' ἀγνώστου ἐτι μηχανισμοῦ παρασκευάζει αὐτὸν εἰς ἀνάπτυξιν νόσου τινός.

Τὰ προδιαθετικὰ αἷτια εἶναι **γενικὰ** μὲν, ὅταν τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἐκτείνωσιν ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων συγχρόνως, **ἀτομικὰ** δέ, ὅταν ἐπὶ ἐνὸς μόνου ἀτόμου ἐπενεργῶσιν, ἢ μᾶλλον ὅταν αὐτῷ ἰδίως ἀνήκωσιν.

Γενικὰ προδιαθετικὰ αἷτια.

Ταῦτα περιλαμβάνουσι : τὰς διαφόρους καταστάσεις τῆς ἀτμοσφαίρας, τῶν ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, τῶν κλιμάτων, τοῦ φωτός, τὰς ἡθικὰς ἐπιδράσεις.

Διάφοροι καταστάσεις τῆς ἀτμοσφαίρας.— Μεταβολαὶ τῆς βαρομετρικῆς πίεσεως.— Ὅταν τις ἀποτόμως ἀνυψῶται ἐν ταῖς ὑψηλαῖς τῆς ἀτμοσφαίρας ζώναις (ἀνάβασις δι' ἀεροστάτου, ἀνάβασις ὑψηλοῦ ὄρους), ἀλίσκεται ὑπὸ αἰσθήματος γενικῆς κακουχίας, δυσπνοίας, κεφαλαλγίας· ἡ κατάσταση αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς μειώσεως τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως καὶ τοῦ ἐκτοπισμοῦ τῶν διαφορῶν τοῦ ὀργανισμοῦ ἡμῶν ρευστῶν, παραγομένου ἐκ τῆς τοιαύτης τῆς ἰσορροπίας μεταβολῆς.

Ἐν τούτοις ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ζῶσιν εἰς ὕψος μεῖζον τῶν 4000 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης (ὑψηλὰ ὀροπέδια τοῦ Μεξικῶ, τοῦ Θιβέτ), δὲν πάσχουσι δὲ ἐκ τῆς μειώσεως τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως, ὡς ἐπίσης δὲν πάσχουσιν ἐκ τῆς ἀυξήσεως αὐτῆς οἱ μεταλλουργοί, οἱ εἰς μέγιστον βάθος ἐν τοῖς ἐγκάτοις τῆς γῆς ζῶντες.

Ὁ Gourdannet ἐν τούτοις παρετήρησεν ὅτι οἱ τῶν ὑψηλῶν ὀροπέδιων κάτοικοι, διχτελοῦντες ὑπὸ ἀνεπαρκεῖς ὀξυγονώσεως συνθή-

κας, εἶναι ἀναμικκοί, ἐπιρρεπεῖς δὲ εἰς πνευμονίαν· ἀλλ' ὅπερ ἀξιοσημείωτον, ἡ πνευμονικὴ φθίσις εἶναι σπανιωτάτη παρ' αὐτοῖς¹.

Μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας.—Ὁ θερμὸς αἷρ μειοῖ τὴν πρὸς ἀπορρόφησιν τοῦ ὀξυγόνου ἐπιτηδειότητα τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων, ἅκκεῖ δὲ λίαν κατάδηλον ἐξασθενωτικὴν ἐπίδρασιν, ἰδίως ὅταν μεθ' ὑγρασίας συνυπάρχη· ὑπὸ τὴν διπλὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν αἱ νόσοι προσλαμβάνουσι χαρακτῆρα ἀδυναμικόν, τὰ μιάσματα δραστηρίως ἀναπτύσσονται κ.τ.τ.

Ὁ ψυχρὸς καὶ ξηρὸς αἷρ προδιατίθησιν εἰς τὰς κυρίως φλεγμονάς (πνευμονία), εἰς συμφορήσεις τῶν ὀργάνων (αἱμορραγίαι ἐγκεφαλικαί), τοῦτο δὲ πιθανῶς ἐκ τῆς συστολῆς τῶν τριχοειδῶν τοῦ δέρματος καὶ τῆς συρροῆς τοῦ αἵματος εἰς τὰς ἐν τῷ βῆθει μοίρας.

Ὁ ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς αἷρ προδιατίθησιν εἰς καταρροϊκὰς παθήσεις (βρογχίτιδες, ἐντερίτιδες κ.τ.τ.).

Ὄρυι τοῦ ἐνιαιουτοῦ.—Ἡ τοῦ θέρους καὶ τοῦ χειμῶνος ἐπίδρασις εἶναι περίπου εἷα καὶ ἡ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ ἀέρος, περὶ ὧν εἵπομεν ἥδη. Ὑπολείπεται λοιπὸν νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τῆς τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ φθινοπώρου ἐπιδράσεως.

Ἐν ἔαρι αἱ νόσοι ἔχουσι κανονικὴν ἐν γένει πορείαν, εἰς εὐνοϊκὴν τείνουσαν ἀπόληξιν.—Ἐν φθινοπώρῳ, τὸναντίον, μᾶλλον ὕπουλος εἶναι ἡ πορεία τῶν νόσων, ἔλασσον σαφεῖς οἱ χαρακτῆρες αὐτῶν, ἡ λύσις βραδεῖα, τείνουσι δ' αὐταὶ νὰ καταστῶσι χρόνιοι. Πρὸς τούτοις δὲ κατὰ τὸ φθινόπωρον εὐχερέστερον ἀναπτύσσονται αἱ ἐπιδημιαί, ἰδίως αἱ ἐιδικώτερον προσβάλλουσai τὰς πεπτικὰς ὁδοὺς (τυφοειδὴς πυρετός, δυσεντερία κ.τ.τ.).

Κλίματα — Ἡ τοῦ κλίματος ἐπίδρασις συγχέεται μέχρι τινὸς μετὰ τῆς ὑπὸ τῆς θερμοκρασίας ἀσκουμένης.²

Κλίματα θερμά.—Ταῦτα ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι 30° γεωγραφικοῦ πλάτους.

¹ Διὸ ἐσχάτως συνεστήθη ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς νόσου ταύτης ἡ εἰς ὑψηλὰ μέρη διαμονή.

² Κλίμα ὀνομάζονται αἱ μεταξὺ δύο παραλλήλων τῷ ἰσημερινῷ κύκλων περιλαμβανόμεναι μοῖραι, καθ' ἃς τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα ἰδιάζουσιν καὶ ὠρισμένην ἀσχοῦσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐνοργάνων ὄντων. Τὰ κλίματα δὲ διαιροῦνται εἰς ψυχρά, θερμὰ καὶ συγκεκερασμένα.

Οἱ τῶν θερμῶν τόπων κάτοικοι εἶναι ἐν γένει ἄδρηνεῖς καὶ ῥάθυμοι, τὸ δὲ δέρμα αὐτῶν εἶναι ἄμακρὸν καὶ ὑποκίτρινον· ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν διεγερτικῶν, ὧν τινων ἀπλήστως ποιοῦνται χρῆσιν, φέρονται εἰς βιαιότητος καὶ ὑπερβολάς, αἵτινες εἶναι σημεῖον ἀδυναμίας.

Παρ' αὐτοῖς ἡ χολὴ ἀφθονωτάτῃ ἐκκρίνεται, ἐξ οὗ ἰδιαζόντως προδιατίθενται εἰς τὰς νόσους τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος.

Αἱ κυριώτεραι τούτων νόσοι εἶναι : οἱ διαλείποντες πυρετοί, ἡ δυσεντερία, ὁ κίτρινος πυρετός, αἱ ἥπατίτιδες καὶ τὰ ἥπατικά ἀποστήματα, αἱ διάρροιαι καὶ ὁ τέτανος.

Κλίματα ψυχρά. — Ταῦτα περιλαμβάνουσι τὰς μεταξὺ 55° γεωγραφικοῦ πλάτους καὶ τοῦ πόλου κειμένης μείρας.

Οἱ τῶν ψυχρῶν μερῶν κάτοικοι ἔχουσιν ἐν γένει λίαν ἐνεργοὺς τὰς πεπτικὰς καὶ ἀναπνευστικὰς λειτουργίας, δι' ὧν παράγουσι ποσότητα θερμαντικοῦ ἐπαρκῆ, ἔν' ἀνθίστανται τῷ ἐξωτερικῷ ψύχει.

Ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν κατοίκων τούτων εἶναι λίαν περιωρισμένοι, ὑπὸκεινται δὲ οὗτοι εἰς ἐγκεφαλικάς συμφορήσεις, εἰς τὴν εὐφλογίαν, εἰς ὀρθαλμίας καὶ εἰς εἶδος φυματιώδους λέπρας καλουμένης *spedalskhed*, ἥτις κατὰ τινὰς συγγραφεῖς εἶναι ἐκδήλωσις συμφιλιδικῆ.

Ἑγκλιματίσεις. — Ὅταν Εὐρωπαῖός τις μεταβῇ ἵνα κατοικήσῃ εἰς θερμὰ μέρη, προδιατίθεται ἰδιαζόντως νὰ πάθῃ τὰς τῷ κλίματι τούτῳ συμφύεις νόσους. Ἐν γένει, μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ χρόνον καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀφθόνων ἐπιστάξεων¹. μετ' οὐ πολὺ τὸ πεπτικὸν αὐτοῦ σύστημα ἀλίσκεται, ἡ ὄρεξις ἐλαττοῦται, ἐπιζητεῖ δ' ὁ πάσχων σιτία διεγερτικά, τὰ οἰνοπνευματώδη, ἢ οὐσίας ἀναψυκτικὰς. Πάντα δὲ ταῦτα ταχέως, ἐν ὑπερβολῇ λαμβανόμενα, ἐπιβλαβῇ ἀποβαίνουσι, καθόσον, ἐπιρρωννύοντα τὰς τῶν χοληφόρων ὁδῶν ἐκκρίσεις, ἐπαυξάνουσιν οὕτω τὴν εἰς τὰς ἥπατίτιδας καὶ τὴν δυσεντερίαν προδιάθεσιν.

Σπανίως ὁ νεωστὶ εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἀφικνούμενος ἀποφεύγει τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος νόσους· ἂν δ' ἐρρωμένως εἰς αὐτὰς ἀντίσχη, καθί-

¹ Αἱ ἐπιστάξεις αὗται, ἀποδιδόμεναι ὑπὸ τινων συγγραφέων εἰς τὰς ὑπὸ τῆς θερμοκρασίας τῇ κυκλοφορίᾳ τῶν βλεννογόνων ὑμένων προκαλουμένας διαταραχάς, δέον ν' ἀποδοθῶσι μᾶλλον τῇ ἀναιμίᾳ.

σταται ὅλον ἐν ἔλασσον ἐπιτήδειος εἰς νέας προσβολάς. Ἡ πρὸς τὰς νοσηρὰς δὲ ἐπιδράσεις ἀντίστασις αὐτοῦ ἐξισχύται μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὴν τῶν ἰθαγενῶν, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ἐγκλιμάτισιν.

Πεπλανημένως ἤθελέ τις πιστεύσει ὅτι τὸ ἐγκλιματισθὲν ἄτομον τελείαν ἀποκτᾷ ἀνοσίαν. Ἐκ τῆς μακρᾶς εἰς θερμὰ μέρη διαμονῆς προκαλοῦνται τέλος ἐπίμονοι διάρροιαι, ἡπατίτιδες, δυσεντερίαι, διαλείποντες πυρετοί, ὁ πάσχων ὅλον ἐν ἀναιμικώτερος καθίσταται, αἱ κνῆμαι αὐτοῦ ὑπὸ οἰδήματός καταλαμβάνονται, θνήσκει δ' ἐν μαρασμῷ.

Τὰ ψυχρὰ μέρη ἀσκούσιν ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαϊοῦ πολλῷ ἔλασσον ἐπιβλαβῇ ἐπίδρασιν, ἐκδηλουμένην σχεδὸν μόνον διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν πνευμονικῶν παθήσεων, ἣ μᾶλλον τῶν κυρίως φλεγμονῶν (οἷον τῆς πνευμονίας) καὶ τῆς φθίσεως· ἄλλως διὰ τῶν προφυλάξεων, ἃς ἐνεκα τοῦ ψύχους ὁ ξένος λαμβάνει, δύναται κάλλιστα νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν νοσογόνων αἰτίων.

Ἀλλ' ἂν τὰ ψυχρὰ μέρη ἦναι πολλῷ ἔλασσον τῶν θερμῶν κινδυνώδη, ἐλάσσων ἐτι εἶναι ἢ σύγκρισις μεταξὺ τῆς δαψιλοῦς τῶν τροπικῶν εὐφορίας καὶ τῆς ἐρημώδους τῶν παγοσκεπῶν στεππῶν ἀφορίας.

Τοπικαὶ ἐπιδράσεις.— Λίαν δυσχερές πολλάκις ἀποβαίνει νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς κατὰ πόσον ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν νόσων συντελεῖ τὸ κλίμα, ἡ ἐνδημικὴ κατάστασις, ἡ τοπικὴ ἐπίδρασις· τὰ αἷτια ταῦτα συνυπάρχουσι συχνάκις καὶ συγχέονται ἵνα τὸ αὐτὸ προκαλέσωσιν ἀποτέλεσμα. Οὕτω τὰ χθαμαλὰ καὶ ἐλώδη μέρη γεννῶσι τοὺς διαλείποντας πυρετοὺς, οἵτινες ἐπιδημικῶς ἐν αὐτοῖς ἐπικρατοῦσιν· ἐπὶ πλέον δὲ ἢ ὑψηλὴ καὶ ὑγρὰ θερμοκρασία ὑποβοηθεῖ τὴν παραγωγὴν τῶν μiasμάτων κ.τ.τ.

Ἐν τούτοις ἐν τῷ αὐτῷ γεωγραφικῷ πλάτει καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς κατὰ τὸ φαινόμενον κλιματικὰς συνθήκας παρατηροῦνται λίαν διακεκριμέναι νοσογόνοι ἐπιδράσεις. Οὕτως, ἐν Ἀντίλλαις τὸ τρίτον ἢ τὸ ἥμισυ τῶν νεωστὶ ἀποβιβαζομένων θνήσκουσι κατὰ τοὺς πρώτους ὀκτῶ τῆς διαμονῆς μῆνας· ἐν δὲ τῇ Ἰνδικῇ ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι μόνον τὸ δέκατον τέταρτον ἀπόλλυται. Τοῦτο δὲ διότι ὁ κίτρινος πυρετὸς ἀλίσκει σχεδὸν ἀναποφεύκτως τὸν εἰς Ἀντίλλας ἀφικνούμενον Εὐρωπαῖον, ἐνῶ ἡ νόσος αὕτη εἶναι πολλῷ σπανιώτερον ἐν τῇ Ἰνδικῇ κ.τ.τ.

Γνωστὴ τοῖς πᾶσι τυγχάνει ἡ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν διαφορὰ τῆς ἐν πόλει διαμονῆς ἀπὸ τῆς ἐν ἐξοχῇ διατριβῆς. Ἡ τοῦ τόπου ἀλλαγὴ πολλάκις προδιατίθεται ἐπὶ τινὰς νόσους· οὕτως, ὁ τυφειδὴς πυρετὸς προσβάλλει πολλάκις νέους ἀγρότας ἐγκαθισταμένους ἐν τῇ πόλει.

Ἡ τοῦ φωτὸς ἑλλειψις ἀσχεῖ ἐξασθενωτικὴν ἐπίδρασιν, ἣν δύναται τις νὰ συγκρίνῃ πρὸς τὴν ἀσκουμένην ἐπὶ τῶν φυτῶν, ἅτινα, ἐν σκότει διατελοῦντα, μαραίνονται, ὠχρῶσι καὶ θνήσκουσιν· ἐπίσης δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ συνήθως ἐν σκοτεινοῖς μέρεσι διάγοντες, εἶναι ὠχροί, ἀναιμικοὶ καὶ τῇ φθίσει ἰδιαζόντως προδιατεθειμένοι.

Ἡθικαὶ ἐπιδράσεις.—Αἱ ἠθικαὶ ἐπιδράσεις εἶναι γενικὰ προδιαθετικὰ αἷτια μόνον ὅταν τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν ἐκτείνωσιν ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων, ἐπὶ στρατεύματος, ἢ ἐπὶ πολιορκουμένης πόλεως ἐπὶ παραδείγματι· τ' ἀτυχήματα, καταβάλλοντα τὸ θάρρος, ὑποβροθοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τύφου, τῆς δυσεντερίας κ.τ.τ.

Ἀτομικὰ προδιαθετικὰ αἷτια

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ περιλαμβάνονται αἱ νοσηραὶ προδιαθέσεις, αἱ συνδεόμεναι τῇ κληρονομικότητι, ταῖς διαθέσεσι, τῇ ἡλικίᾳ, τῷ φύλῳ, τῇ κρᾶσει, τῇ ἰδιοσυστασίᾳ, ταῖς ἔξεσι, τοῖς ἐπαγγέλμασι, τῇ ἀναρρώσει κ.τ.τ.

Κληρονομικότης.—Τόσῳ γνωστὴ τυγχάνει ἡ τῆς κληρονομικότητος ἐπίδρασις, ὥστε περιττὸν ἀποβαίνει νὰ ἐπιμείνωμεν ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς καθ' ἡμέραν τῇ παρατηρήσει ἡμῶν παρεχομένων γεγονότων. Οὐδεὶς ὁ ἀγνοῶν ὅτι τὰ τέκνα ἐν γένει ὁμοιάζουσι τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν, εἴτε τῷ πατρὶ εἴτε τῇ μητρί· ὅτι πολλάκις ἀμφοτέρων κατὰ τὴν ὁμοιότητα μετέχουσιν· ὅτι ἐνίοτε ἡ ὁμοιότης, ὑπερπηδῶσα μίαν γενεάν, ὑπάρχει μετὰ τῶν προγόνων (ἀταβισμός). Γνωστὸν ἐπίσης εἶναι ὅτι ἐν τισιν οἰκογενεαῖς ἡ ὁμοιότης ἀνευρίσκεται μόνον ἐν τισι τοῦ προσώπου χαρακτηριστικαῖς· ὅτι τὰ δίδυμα καταπληκτικῶς πολλάκις ὁμοιάζουσιν.

Ἡ τῆς κληρονομικότητος ἐπίδρασις εἶναι ἐπίσης ἀναμφήριστος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν νόσων τινῶν· οὕτω γνωστὸν τυγχάνει ὅτι αἱ καρκινωματώδεις παθήσεις, ἡ ἐπιληψία, ἡ παραφροσύνη, ἡ ἀρθρίτις, ἡ ψαμμίασις, ὁ ρευματισμός, αἱ νόσοι τοῦ δέρματος κ.τ.τ. εἶναι καταδήλως κληρονομικαί· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐπίδρασις εὐ-

τυχῶς δὲν ἀσχεῖται σταθερῶς. Ἄν ἐν τούτοις ἀμφοτέροι οἱ γονεῖς ἔπα-
σχον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ κληρονομικὴ ἐπίδρασις θέλει παρὰ-
χθῇ. Ἐνίοτε ὑπερβαίνει μίαν γενεάν, ἄλλοτε ἀσχεῖται ἐπὶ μόνον τῶν
ἄρρένων ἢ μόνον τῶν θηλέων, ἔστιν ὅτε δὲ ἀναπτύσσεται παρὰ τοῖς
τέκνοις, ἐνῷ οἱ γονεῖς δὲν προσεβλήθησαν ἔτι· ἐνίοτε τέλος αἱ ἐπι-
δράσεις αὐταὶ τροποποιῶνται διὰ τῆς κληρονομικότητος, ὡς τοῦτο
ἀποδεικνύει ἡ σπουδὴ τῶν διαθέσεων.

Διαθέσεις. — Ἡ διαθεσις εἶναι διαρκὴς διαταραχὴ τῶν θρε-
πτικῶν ἐναλλαγῶν, παρασκευάζουσα, προκαλοῦσα καὶ συντηροῦσα νό-
σους διαφόρους ὡς συμπτωματικὰς μορφάς, ὡς ἔδραν ἀνατομικὴν, ὡς
παθογόνον ἐπεξεργασίαν (Bouchard).

Δύναται τις, μετὰ τοῦ Bouchard, τὸν ὅρισμόν τοῦτον ἐν δυσὶ λέ-
ξεσι νὰ συγκεφαλαιώσῃ : ἡ διάθεσις εἶναι κρᾶσις νοσηρά.

Ἄλλοτε ἐν ταῖς διαθέσεσι περιελάμβανον τὰς διαφορωτάτας τῶν
νόσων, ἀπὸ τῶν ἀνευρυσμάτων μέχρι τῆς φυματίωσεως καὶ τῆς συ-
φίλιδος. Νῦν ὅμως δύο μόνον διαθέσεις δεχόμεθα : τὴν χοιράδωσιν
καὶ τὸν ἄρθριτισμόν (τοῦ ἐρπητισμοῦ ὄντος πικιλίας τοῦ ἄρθρι-
τισμοῦ).

Ἄν ἀπὸ τῆς χοιράδωσεως ἀφαιρέσωμεν τὸ τῇ φυματίώσει ἀνῆκον,
βλέπομεν ὅτι ἡ διάθεσις αὕτη ἀντιστοιχεῖ τῇ ἄλλοτε καλουμένῃ λεμ-
φατικῇ κρᾶσει. Εἶναι δὲ κατάστασις κληρονομικὴ προδιαθέτουσα
εἰς τὴν φυματίωσιν, ἥς εἶναι οἰονεὶ τὸ ὑπόγειον τοῦ οἰκοδομήματος
(Grancher).

Ὁ ἄρθριτισμός, οὐσιωδῶς χαρακτηριζόμενος ὑπὸ ἐπιβραδύνσεως
τῆς θρέψεως, ἐκδηλοῦται διὰ διαφόρων νοσηρῶν διαταραχῶν, αἵ-
τινες δύνανται ταῦτοχρόνως παρὰ τινι ἀτόμῳ νὰ ὑπάρχωσι, νὰ δια-
δέχωνται ἀλλήλας καὶ νὰ ἐναλλάσσωσιν, ἢ εἰς τοὺς ἀπογόνους αὐ-
τοῦ νὰ μεταβιβασθῶσι. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων τῆς ἄρθριτικῆς δια-
θέσεως ἐκδηλώσεων ἀναφέρομεν : τὴν ἄρθρίτιδα, τὸν ρευματισμόν,
τὸν διαβήτην, τὴν λιθίαν, τὸ ἄσθμα, τὰς αἰμορροΐδας, τὸ ἀθή-
ρωμα καὶ τὰς συνεπείας αὐτοῦ (ἀνευρύσματα, ἐγκεφαλικὴ αἱμορρα-
γία καὶ μαλάκυνσις), διαφόρους δερματικὰς παθήσεις.

Παρὰ τὴν κληρονομικῶς μεταβιβαζομένην διάθεσιν δεόν νὰ κατα-
τάξωμεν τὴν ἐπίκτητον.

Πλημμελὴς περὶ τὴν διατροφὴν ὑγιεινὴ, ἡ ὑγρασία, ἡ τοῦ ἀέρος

καὶ τοῦ φωτὸς στέρξεις καθιστῶσι παιδίον τι χοιραδικόν. Παρὰ τῷ νεανίᾳ ἢ τῷ ἐνηλίκῳ ὁ ἀρθριτισμὸς δύναται ν' ἀναπτυχθῇ ἐκ διαιτητικῶν κατὰχρήσεων, ἀπαύστων ἀγρυπνιῶν, ἐγκεφαλικῆς ὑπερκοπώσεως· δύναται δ' ἐπίσης νὰ προκύψῃ ἐξ ἐπαγγελματικῆς δηλητηριάσεως, οἷον ἢ διὰ μολύβδου δηλητηριάσεως (παράδειγμα ἢ ἐκ ταύτης ἀρθρίτις), ἢ ἐξ αὐτοδηλητηριάσεως, παραγομένης ἐξ ἀνωμάτων τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος ζυμώσεων, ἰδίᾳ κατὰ τὴν διαστολὴν τοῦ στομάχου (Bouchard).

Ἐκάστη ἡλικία ἰδιαζόντως προδιατίθεται τῇ ἀναπτύξει ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς διαθεσικῆς ἐκδηλώσεως : οὕτως ἡ χοιράδωσις ἐκδηλοῦται ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας, ἡ ἡμικρανία κατὰ τὴν ἔφηβον, ἡ δὲ ἀρθρίτις κατὰ τὴν ἀνδρικήν.

Τὸ φῦλον κέκτηται ἥττον κατὰδὴλον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν διαθέσεων ἢ ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν· οὕτως ὁ ἀρθριτισμὸς ἐκδηλοῦται παρὰ μὲν τῷ ἀνδρὶ διὰ τῆς ψαμμιάσεως καὶ τῆς ἀρθρίτιδος, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ διὰ τοῦ ὀζώδους ρευματισμοῦ.

Αἱ κοινωνικαὶ συνθῆκαι καὶ τὰ κλίματα ἔχουσιν ἐπίσης σημασίαν τινὰ ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν διαθέσεων : ἡ μὲν ἔνδεια προδιατίθῃσι τῇ χοιράδωσει, ὁ δὲ πλεῦτος τῷ ἀρθριτισμῷ.

Ἰστέον τέλος ὅτι αἱ διαθέσεις προδιατιθεῖσιν εἰς διαφόρους μολυντικὰς νόσους : ἡ χοιράδωσις παρασκευάζει τὸ ἔδαφος τῇ φυματιώσει, ὁ δὲ ἀρθριτισμὸς ταῖς πυρογόνοις παθήσεσι καὶ τῷ καρκίνῳ (εἶναι ἀληθές ὅτι τοῦ καρκίνου ἡ μολυντικὴ φύσις δὲν ἀπεδείχθη ἔτι σαφῶς).

Ἡλικία. — Ἐκάστη ἡλικία ἔχει τὰς νόσους αὐτῆς.

Ἡ παιδικὴ προδιατίθῃσιν εἰς δερματικὰς τινὰς νόσους, οἷον τὸ ἔκζεμα τοῦ τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς, τὸ κηρίον τοῦ προσώπου· προδιατίθῃσιν ἐπίσης εἰς τὰς ἐξανθηματικὰς νόσους, ἢ μᾶλλον αἱ νόσοι αὗται εἶναι συχνότεραι κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, διότι κατ' αὐτὴν δὲν ἀπέκτησεν ἔτι τὸ ἄτομον τὴν ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς ἐπιγιγνομένην ἀνοσίαν.

Ὁ ραχιτισμὸς, ἡ νομή, ἡ σπασμώδης λαρυγγίτις, ἡ ὑμενογόνοσ λαρυγγίτις, τὸ σκλήρωμα εἶναι ἐπίσης νόσοι εἰδικαὶ σχεδὸν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Κατ' αὐτὴν ἡ φυματίωσις τείνει ἰδιαζόντως νὰ καταλάβῃ τὰς μὴνιγγας καὶ τοὺς κοιλιακοὺς ἀδέ-

νας. Ἀναφέρομεν ἔτι τὴν χοιράδωσιν, τὰς ἐκ τῆς ὀδοντοφυΐας παθήσεις, τὰς ἐκ παρασίτων τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος κ.τ.τ.

Ἡ ἔφθος καὶ ἡ ἀνδρική ἡλικία ὑπόκειται τῇ πνευμονικῇ φθίσει (οὕση συχνῇ ἰδίως κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν), τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ, τῷ ρευματισμῷ, ταῖς νευραλγίαις, τῇ ὕστερίᾳ, ταῖς παθήσεσι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, τῷ καρκίνῳ (ἰδίως ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν).

Κατὰ τὸ γῆρας παρατηροῦνται αἱ παθήσεις τοῦ ἐγκεφάλου (αἱμορραγίαι, μολάχυνσις), ἡ ὑπερτροφία τοῦ προστάτου καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ κατάρρους τῆς κύστεως, αἱ πνευμονίαι, αἵτινες εἶναι ἐπίσης συχναὶ κατὰ τὴν ἑφηβὸν καὶ ἀνδρικήν ἡλικίαν, τὸ ἀρθριὰκὸν ἀθήρωμα, ὁ καταρράκτης, ἡ ξηρὰ ἀρθρίτις κ.τ.τ.

Ἀξιοπαρατήρητον εἶναι ὅτι παρὰ τῷ γέροντι ὁ ὁργανισμὸς οἰοεὶ παλαιωθείς πολλῷ ἔλασσον φαίνεται πάσχων ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν νόσων: οὕτω βλέπομεν πνευμονίας ἀφικνουμένας εἰς περίοδον προκεχωρημένην, χωρὶς ὁ γέρων νὰ φαίνεται λίαν ταλαιπωρούμενος· ἐξοκολουθεῖ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀσχολούμενος, μόνον δὲ κακουχίαν τινὰ αἰτιᾶται κ.τ.τ.

Φύλον. — Ὑπάρχουσι νόσοι ἰδιάζουσαι ἐκατέρῳ τῶν φύλων καὶ προκίπτουσαι ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν γενετησίων λειτουργιῶν: οὕτως αἱ διαταραχαὶ τῆς ἐμμήνου ρύσεως, τῆς κυήσεως, τοῦ τοκετοῦ εἶναι νόσοι ἰδιάζουσαι τῇ γυναικί· ἡ ὑπερτροφία τοῦ προστάτου, αἱ νόσοι τοῦ ὄρχεως ἀνήκουσι τῷ ἀνδρί.

Πρὸς τούτοις ἡ γυνὴ προδιατίθεται πλέον τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν φθίσιν, τὴν χοιράδωσιν, τὸν λεμφατισμὸν, τὰς νευρικὰς νόσους· τούναντίον δὲ σπανίως ἀλίσκεται ὑπὸ τῆς ἀρθρίτιδος καὶ τοῦ διαβήτου. Παρὰ τῷ ἀνδρὶ παρατηροῦνται συχνότερον αἱ ὀξείαι φλεγμοναὶ τῶν θωρακικῶν καὶ κοιλιακῶν ὀργάνων (πλὴν τῶν περιτονιτίδων)· ὑπόκειται δὲ ὁ ἀνὴρ πλέον τῆς γυναικὸς εἰς τραυματισμούς, ψύξεις κ.τ.τ.

Κράσεις. — Κράσις καλεῖται ἡ λειτουργικοῦ τινος συστήματος ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑπεροχή. Καίτοι δὲ αἱ κράσεις ἐμφανίζουσι μεγίστας ἀτομικὰς διαφοράς, δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ κατατάξωμεν αὐτὰς εἰς τέσσαρας τύπους: κράσεις αἱματώδους, νευρική, χολώδους, λεμφατική· ὑπάρχουσιν εἴτα αἱ μικτὰ κράσεις, αἱ ἐκ τῆς συνυπάρξεως δύο τοιούτων προκίπτουσαι.

Κρᾶσις αἱματώδης. — Αὕτη χαρακτηρίζεται ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς τοῦ προσώπου χροιάς, τῆς ρώμης, τῆς τοῦ μυικοῦ συστήματος ἀναπτύξεως, τοῦ σφρίγγους τῆς φαντασίας καὶ τῶν παθῶν· προδιατίθησι δὲ εἰς τὰς κυρίως φλεγμονὰς καὶ τινὰς αἱμορραγίας.

Κρᾶσις νευρική. — Οἱ νευρικοὶ εἶναι ἰσχυροὶ καὶ ὤχροί, ἔχουσι δὲ ζωηρὸν τὸ ὄμμα· αἱ ἐντυπώσεις αὐτῶν εἶναι ζωηραὶ καὶ ἀσταθεῖς· ὅτε μὲν ἐνθουσιώδεις, ὅτε δὲ ὑπερβαλλόντως ἄτολμοι προδιατίθενται εἰς τὰς νευρώσεις (ὕστερίαν, νευραλγίας, παλμούς κ.τ.τ.), παρ' αὐτοῖς δὲ αἱ ὀξείαι νόσοι συχνάκις ἐπιπλέκονται μετὰ σπασμῶν καὶ παρκληρήματος.

Κρᾶσις λεμφατική. — Οἱ λεμφατικοὶ ἔχουσι τὸ δέρμα λεπτοκυεές, λεῖον καὶ λευκόν· τὸ βλέμμα αὐτῶν ἔχει ἔκφρασιν ἀδρανῆ· τὰ μέλη τοῦ σώματος εἶναι στρογγύλα, αἱ σάρκες μαλθακαί, οἱ δὲ βλεννογόνοι ὑμένες ροδόχροοι καὶ ὤχροί. Ὁ χαρακτηρ αὐτῶν εἶναι νωθρός. Προδιατίθενται δὲ οἱ λεμφατικοὶ εἰς τὰς χρονίας παθήσεις, τὴν χοιράδωσιν, τὴν φθίσιν, τοὺς κατάρρους τῶν βλεννογόνων (ὀφθαλμίας, ὠτορροίας, κόρυζαν, βρογχίτιδας, λευκόρροϊαν), τὸ κνηρίον, τὸν λύκον, τὸ ἐκζεμα.

Κρᾶσις χολώδης. — Οἱ χολώδεις ἔχουσι κιτρίνην καὶ ἀμαυράν τὴν χροίαν, τὴν δὲ φυσιγνωμίαν αὐστηράν καὶ εὐφυᾶ· τὰ σπλάγχνα αὐτῶν καὶ τὸ χολικόν σύστημα δραστηρίως λειτουργοῦσιν. Ἡ κρᾶσις αὕτη προσδίδωσιν εἰς πάσας τὰς παθολογικὰς μορφὰς ἰδιάζουσαν ὄψιν, συνισταμένην εἰς τὴν διαταραχὴν τῶν πεπτικῶν ὁδῶν καὶ τὴν κιτρίνην ὑπικτερικὴν χροίαν.

Ἰδιοσυστασία. — Ἰδιοσυστασία καλεῖται ὁ βαθμὸς τῆς ζωικῆς ἰσχύος, ἣν ἐμφανίζει ὁ ὀργανισμός· ἐπομένως ἡ ἰδιοσυστασία εἶναι ἰσχυρά, ἀσθενὴς ἢ μετρία.

Ἡ ἰσχυρὰ ἰδιοσυστασία, χαρακτηριζομένη διὰ τῆς κανονικῆς πάντων τῶν ὀργάνων λειτουργίας, εἶναι ἡ πραγματικὴ τῆς ὑγιείας ἔκφρασις, δι' αὐτῆς δὲ τις ἀνθίσταται εἰς ἀπειρίαν νοσογόνων ἐπιδράσεων.

Ἡ τῆς ἰδιοσυστασίας ἀδυναμία δυνατόν νὰ ᾖ συμφορῆς, ἢ νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς παρατεταμένης ἐπιδράσεως ἐξασθενωτικῶν αἰτίων· ἀποτελεῖ δὲ προδιάθεσιν εἰς πληθὺν νόσων, συχνάκις εἶναι ἀληθὲς ἐλαφροτάτων, καὶ συνήθων κακοδιαθεσιῶν. Τὰ ἀσθενοῦς ἰδιοσυστασίας ἄτομα ἀποτελοῦσι τὸ πλεῖστον τῶν καχεκτικῶν.

Ἐπιρρέπεια, ιδιοσυγκρασία, ἀνοσία.— Ἡ ιδιοσυγκρασία εἶναι διάθεσις, ἐξ ἧς ἕκαστον ἄτομον εἶναι πλέον ἢ ἔλασσον εὐθετον, ἵνα πάθῃ ἢ ἀποφύγῃ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν νόσον.

Ἡ ἐπιρρέπεια δὲν διαφέρει σχεδὸν τῆς ιδιοσυγκρασίας· εἶπον ἐν τούτοις ὅτι αὕτη εἰδικῶς ἀναφέρεται εἰς ἓν μόνον σύμπτωμα ἢ μίαν μόνην νόσον.¹

Ὡς παράδειγμα ιδιοσυγκρασίας φέρομεν τὰς ἀφθόνους αἰμορραγίας, αἵτινες παρὰ τισιν ἐπιγίγονται καὶ μετ' ἐλαφρότατον τραυματισμὸν (αἱμοφιλία), τὸ πρηνὲς ἰσχυρὸν, τοὺς σπασμούς, τὴν συγκοπήν, τὸ κῶμα, ἅτινα παρ' ἄλλοις ἐπιπλέκουσι καὶ τὸν ἐλάχιστον πυρετόν κ.τ.τ.

Ἡ ἀνοσία εἶναι ἡ αἰσία διάθεσις, ἐξ ἧς τινες δὲν προσβάλλονται ὑπὸ τῶν νοσηρῶν ἐπιδράσεων, ἐξ ὧν ἐν γένει πάντες οἱ ἄλλοι νοσοῦσιν· εἶναι δὲ εἶδος ιδιοσυγκρασίας.

Ἡ ἀνοσία δύνατον νὰ ᾖται συγγενῆς ἢ ἐπίκτητος· ὡς παράδειγμα ἐπικτήτου ἀνοσίας φέρομεν τὰς ζυμωτικὰς καὶ μολυσματικὰς νόσους, αἵτινες ἐν γένει ἅπαζ μόνον προσβάλλουσι τὸ αὐτὸ ἄτομον, τὴν ἐκ τῶν ἐπαγγελμάτων ἀνοσίαν, δι' ἧς νοσοκόμοι καὶ ἰατροὶ προασπίζονται ἀπὸ πολλῶν μεταδοτικῶν νόσων, καὶ τὴν ἀνοσίαν τῆς φυλῆς, οἷον τῆς τῶν μαύρων πρὸς τὸν κίτρινον πυρετόν.

Οὐδεὶς ἀγνοεῖ τὰ πειράματα τοῦ Chauveau, τ' ἀποδεικνύοντα ὅτι τὰ ἐξ Ἀλγερίας πρόβατα, καὶ ἐν Εὐρώπῃ μεταφερόμενα, δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν ἄνθρακα. Εἶναι τοῦτο ἀξιοσημεῖωτον παράδειγμα τῆς ἀνοσίας φυλῶν τινων.

Ἐξ ἄλλου οἱ Ἀγγλοὶ εἶναι λίαν προδιατεθειμένοι τῇ ὀστρακίᾳ, ἥτις παρ' αὐτοῖς ἐκδηλοῦται ἄγαν βραρεῖα. Τοῦτο ἐπίσης παρατηρεῖται καὶ παρὰ τοῖς ἐν Γαλλίᾳ ἐγκατεστημένοις Ἀγγλοῖς, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ συμφυοῦς τῇ φυλῇ προδιαθέσεως (Cazin).

¹ "Ἴνα φέρωμεν ἐν παράδειγμα, ὑποθέσωμεν τέσσαρα ἄτομα τῆς αὐτῆς ἡλικίας, ὑποβαλλόμενα ταυτόχρονως τῇ ἐπιδράσει τοῦ ὑγροῦ ψύχους· τὸ μὲν παθαίνει πνευμονίαν, τὸ ἕτερον ρευματισμόν, τὸ τρίτον κυνάγχην κ.τ.τ. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι διάφοροι παρὰ τοῖς ἀτόμοις τούτοις ἦσαν αἱ νοσηρὰ ἐπιρρέπειαι.

Ἑπαγγέλματα. — Πλεῖστα ὅσα ἐπαγγέλματα ἀσχοῦσιν ἐπιβλῆθῃ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπίδρασιν : τινὰ τούτων, οἷον τὰ καθεστηκότα καὶ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα, ἐκ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀκίνησias προκαλοῦσι νευρικὰς διαταραχάς, ὑποχονδρίαν, ἀνχιμίαν, δυσπεψίαν, δυσκοιλιότητα κ.τ.τ.

Οἱ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν χειριζόμενοι τὸν ὑδράργυρον, τὸν μόλυβδον, τὸν χαλκόν, τὸν φωσφόρον κ.τ.τ. προδιατίθενται εἰς τὰς διὰ τῶν οὐσιῶν τούτων δηλητηριάσεις.

Ἄλλοι, ἐκτεθειμένοι εἰς εἰσπνοὴν διαφόρων κόνεων (λιθοτόμοι, γναφεῖς, γυψωταί, ἀνθρακεῖς κ.τ.τ.), προδιατίθενται εἰς χρονίαν πνευμονικὰς νόσους ἐκ τῆς εἰσπνοῆς τῶν μορίων τῆς κόνεως, εἰσδύοντων μέχρι τῶν ἐσχάτων βρογχικῶν διακλαδώσεων καὶ ἐρεθιστικῶς δρώντων κ.τ.τ.

Διατροφή. — Ἡ διατροφή δύναται ν' ἀποβῇ αἰτία βαρειῶν διαταραχῶν, ἂν πλημμελὴς τυγχάνῃ εἴτε κατὰ ποσὸν εἴτε κατὰ ποιόν.

Παρὰ τοῖς νεογνοῖς ἀνεπαρκὴς διατροφή ἢ σχετικῶς πλημμελὴς τὸ ποιόν, συνισταμένη τουτέστιν ἐκ στερεῶν ἢ λιπαρῶν οὐσιῶν, συνεπάγεται ἐμέτους, διάρροϊαν, ραχιτισμόν κ.τ.τ.

Παρὰ τοῖς ἐνηλίκοις ἐκ λίαν δαψιλοῦς διατροφῆς ἀποκάμνουσι τὰ πεπτικά ὅργανα, ἢ ἀφθονος παράγεται πιμελή, ἥς ἡ συσσώρευσις παραλῦει τὰς λειτουργίας, καθίστησι τὸ ἄτομον δυσκίνητον, ὀκνηρόν, προδιατίθῃσι δ' αὐτὸ εἰς συμφορήσεις τῶν σπλάγχχνων.

Ἀνεπαρκὴς διατροφή δύναται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ταχέως, νὰ ἐξασθενήσῃ τὸν ὀργανισμόν, νὰ καταστήσῃ δ' αὐτὸν ἐπιρρεπέστερον εἰς τινὰς νόσους.

Κατὰχρησις ἀζωτοῦχου καὶ λίαν ἀφθόνου διατροφῆς, ἰδίως δ' ὅταν δι' ἐπαρκοῦς ἀσκήσεως σωματικῆς δὲν κατακαίηται ἡ ἐν περισσειᾷ συσσωρευομένη ἐν τῷ ὀργανισμῷ ὕλη, προδιατίθῃσιν εἰς δυσπεψίας, ἀρθρίτιδα, ψαμμίσιν. Τοῦναντίον, ἡ κατὰχρησις φυτικῆς διατροφῆς¹ χαλαροῖ τοὺς ἰστούς, προκαλεῖ δὲ ἀναιμίαν.

¹ Ἄν οἱ ἀγρόται ᾔναι ἐν γένει ρωμαλεώτεροι τῶν κατοίκων τῶν πόλεων, καίτοι οἱ μὲν πρῶτοι κυρίως διὰ φυτικῶν οὐσιῶν διατρέφονται, οἱ δὲ δεύτεροι κυρίως διὰ ζωϊκῶν, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς καθημερινῆς ἀσκήσεως, εἰς ἣν ὑποβάλλονται καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὑγιεινῶν συνηθῶν, ἐν αἷς βιοῦσιν οἱ ἀγρόται.

Τὰ ποτὰ μέγας ἐν τῇ διατροφῇ σημαίνουσι· τὰ οἶνοπνευματώδη, πέραν τοῦ μέτρου λαμβανόμενα, ἐπιβλαβῶς διεγείρουσι τὸ νευρικὸν σύστημα καὶ τὰ πεπτικὰ ὄργανα, ἐξόχως δὲ προδιατιθεῖσιν εἰς τινὰς νευρώσεις καὶ εἰς ἀλλοιώσεις τοῦ στομάχου, τοῦ ἐντέρου, τοῦ ἥπατος καὶ τῶν νεφρῶν. Ἐν μέτρῳ λαμβανόμενα ἐπιρρωννύουσι τὰς πεπτικὰς λειτουργίας, διεγείρουσι δὲ τὰς ἐγκεφαλικάς. Ἡ θεά, ἰδίᾳ δὲ ὁ καφές, ἐκπληροῦσι κάλλιστα τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐπὶ πλέον δὲ ἐπιβραδύνουσι τὴν κίνησιν τῆς θρέψεως· ὁ καφές τέλος μετριάζει ἐν μέρει τὴν ἐξασθενωτικὴν τῆς νικοτιανῆς ἐνέργειαν.

Ὁ ζῦθος ἐπιβλαβῶς πως ἐπιδρά ἐπὶ τοῦ βλεννογόνου τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, προδιατίθησι δ' αὐτὸν εἰς χρονίαν ρύσιν. — Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἀποδίδεται τῷ μετὰ γάλακτος καφῆ οὐ σμικρὰ συμμετοχὴ ἐν τῇ παραγωγῇ τῆς λευκορροίας· τοῦτο ὅμως ἀμφίβολον τυγχάνει.

Τὰ ποτὰ δύνανται ἔτι διὰ τῆς θερμοκρασίας αὐτῶν νὰ ἐπενεργήσωσιν· οὕτω γνωστὸν τυγχάνει ὅτι τὰ παγόλυτα ποτὰ ἐπέχουσι πολυλάκις τοὺς ἐμέτους.

Διὰφοροι ὑγείειναι συνθῆκαι.— Τὰ ἐνδύματα μεγάλην ἐπίδρασιν ἀσκοῦσιν ἐπὶ τῆς ὑγείας· σκοποῦσι δὲ ταῦτα νὰ διατηρῶσι τὸ σῶμα ἐν ὁμοιομόρφῳ θερμοκρασίᾳ καὶ νὰ προσσπίζωσιν αὐτὸ ἀπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν διαφορῶν τῆς ἀτμοσφαίρας μεταβολῶν. Τὰ λίαν ἐλαφρὰ ἐνδύματα δὲν προφυλάττουσιν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν ψύξεων, ἐντεῦθεν δὲ προκύπτουσι βρογχίτιδες, πνευμονίαι, ἐντερίτιδες, ρευματισμοί, λίαν δὲ παχέα ὄντα προδιατιθεῖσιν εἰς συμφορήσεις, καθιστῶσι δὲ τὸ ἄτομον εὐαίσθητότερον ταῖς ψύξεσι.

Ταῖς γενικαῖς ταύταις ἐπιδράσεσιν ἐπιπροστίθενται ἄλλαι τοπικαί· οὕτω λίαν ἐσφιγμένος στηθόδεσμος παρακωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ στήθους καὶ τοῦ ἥπατος· αἱ δὲ λίαν περιεσφιγμέναι περικνημίδες προκαλοῦσι κίρσους κ.τ.τ.

Ἡ σωματικὴ ἀσκήσις εἶναι ἀναγκαία τῇ ἀναπτύξει καὶ τῇ κανονικῇ λειτουργίᾳ τῶν διαφορῶν ἡμῶν ὀργάνων· ἄνευ αὐτῆς τὸ ἄτομον καθίσταται ἀσθενές, καχεκτικόν, εὐπαθές· ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀσκήσεως δύναται νὰ προκαλέσῃ ἐξάντλησιν ὑποβοηθεῖσαν τὴν ἐπέλευσιν νόσων τινῶν.

Ἡ ὑπερκόπωσις δύναται νὰ προκαλέσῃ νόσους ὑπερφορτοῦσα

τὸν ὀργανισμόν διὰ δηλητηριωδῶν προϊόντων καὶ ὑποδοθηοῦσα τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παθογόνων μικροβίων.

Ἡ διανοητικὴ ἀσκησις εἶναι ἐπίσης χρήσιμος τῇ ἀναπτύξει τῶν ἐγκεφαλικῶν λειτουργιῶν, ὅσῳ καὶ ἡ σωματικὴ ἐπωφελῆς τῇ τοῦ σώματος. Ἐν τούτοις ἐκ τῆς ὑπερβολῆς αὐτῆς ἐπιγίγνονται ἡμικρανίαι, μεγάλη διεγερτικότης καὶ νευρώσεις.

Ὁ ἐνήλικος δέον νὰ κοιμᾶται 7 περίπου ὥρας κατ' εἰκοσιτετράωρον· ὁ λίαν μακρὸς ὕπνος καθίστησι τὸ ἄτομον νωθρόν καὶ ἀπαθές, ἐπιβραδύνει δὲ τὴν ἐγκεφαλικὴν καὶ πεπτικὴν λειτουργίαν. Αἱ δὲ ὑπερμετροὶ ἀγρυπνίαι προδιατιθεῖσι τῇ νευρικῇ διεγερτικότητι.

Συμπάθειαι. — Φαινόμενα ἀνακλαστικά. — Ἀποκαλοῦνται συμπάθειαι ἡ ἀνακλαστικὰ φαινόμενα αἱ ὅργανά τινα πρὸς ἄλληλα συνδέουσαι πραγματικαὶ μὲν, ἄγνωστοι δὲ ἐν τῷ μηχανισμῷ αὐτῶν σχέσεις.

Ἰδοὺ παραδείγματά τινα συμπαθειῶν : διαταραχαὶ τοῦ στομάχου ἐν ταῖς ἐγκεφαλικαῖς παθήσεσι καὶ ἀντιστρόφως (καὶ τοι ἐξαιρετικῶς) ἐπίδρασις τοῦ στομάχου ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, — νευρικαὶ διαταραχαὶ ἐκ τῆς πηρουσίας παρασίτων ἐν τῷ ἐντερικῷ σωλῆνι, — σχέσεις μετὰ μῆτρας καὶ μαστῶν, μετὰ ὄρχεων καὶ λάρυγγος, — πτυελισμὸς καὶ ἔμετοι ἐν τῇ κυήσῃ, — ἀλλοίωσις τοῦ ὕγιους ὀφθαλμοῦ ἐν πολλαῖς περιπτώσεσι τραυματικῶν βλαβῶν τοῦ ἐτέρου, — βῆξ ἐν ταῖς νόσοις τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κ.τ.τ.

Αἱ τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας πρόοδοι κατὰ πολὺ τὰς συμπαθείας περιώρισαν· ἴνα δὲ ἐν φέρωμεν παράδειγμα, γνωστὸν νῦν τυγχάνει, ὅτι τὰ τόσῳ συχνὰ ἐν τοῖς τραύμασι τῆς κεφαλῆς ἀποστήματα τοῦ ἥπατος δὲν ὀφείλονται εἰς συμπάθειαν μετὰ τῶν ὀστέων τοῦ κρανίου καὶ τοῦ ἥπατος, ἀλλ' εἰς τὴν πυώδη μόλυνσιν, τὴν παραγομένην ἐκ τῆς φλεβίτιδος τῶν ἀνεπτυγμένων καὶ χαινόντων φλεβιδῶν κόλπων, οἵτινες εὐρίσκονται ἐν τῇ διπλῇ τῶν ὀστέων τούτων.

Ὁ τῶν ἀνακλαστικῶν φαινομένων μηχανισμὸς ἐξηγεῖται νῦν ἐκ τῆς ἐνεργείας, ἣν τὸ μέγα συμπαθητικὸν ἀσχεῖ ἐπὶ τοῦ μυικοῦ χιτῶνος τῶν μικρῶν ἀρτηριῶν : οὕτως ἐρεθισμὸς τις δρῶν ἐπὶ τινος μοίρας, μεταβιβάζεται εἰς τὰ νευρικὰ κέντρα, ἀνακλᾶται ἐπὶ τῶν νηματίων τοῦ μεγάλου συμπαθητικοῦ τῶν μεταδαινόντων εἰς ἐτέραν χώραν, ἐνταῦθα δὲ τὰ ἀρτηρίδια τῆς χώρας ταύτης συστέλλονται ἢ

διαστέλλονται οὕτως, ὥστε νὰ διαταράξωσι τὴν θρέψιν, ἐπομένως δὲ καὶ τὰς λειτουργίας αὐτῆς. Οὕτω λοιπὸν αἱ ἐξ ἀνακλάσεως ἐπεξερ-
γασίαι ἔχουσιν ὡς αἰτίαν τὴν ὑπεραιμίαν ἢ τὴν ἰσχαίμιαν τοῦ ὀρ-
γάνου ἢ τῆς χώρας, ἥτις εἶναι ἡ ἐδρα τῆς ἀνακλαστικῆς ἐνεργείας.

Παρὰ τ' ἀνακλαστικὰ φαινόμενα κατατάσσονται αἱ τῆς γειτνια-
σεως ἐπιδράσεις. Εὐνόητον ὅτι ὑγρὸς τις ἢ στερεὸς ὄγκος δύναται
διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γειτνιαζόντων μερῶν ἀσκουμένης πίεσεως
νὰ διαταράξῃ τούτων τὰς λειτουργίας· παράδειγμα, αἱ παραλύσεις
ἢ οἱ σπασμοὶ ἐκ συμπίεσεως τοῦ ἐγκεφάλου, παραλύσεις, πόννοι, ἀναι-
σθησίαι ἐκ νευρικῆς συμπίεσεως, ἀναιμία καὶ γάγγραινα ἐξ ἀρτη-
ριακῆς συμπίεσεως, εἶδημα ἐκ φλεβικῆς συμπίεσεως κ.τ.τ.

B.—ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ Αἶτια.

Παραγωγικὰ αἰτία καλοῦνται αἱ ἐπιδράσεις αἱ ἱκαναὶ νοσηρὰν
τινα κατάστασιν νὰ προκαλέσωσιν, ἀρκεῖ τὸ ἄτομον νὰ ᾖ πρὸς τοῦτο
παρεσκευασμένον ὑπὸ τῶν προδιαθετικῶν αἰτίων.¹

Οὕτω λοιπὸν τὰ παραγωγικὰ αἰτία ἀδυνατοῦσι καθ' ἑαυτὰ
νὰ παραγάγωσι νόσον τινά, ἔστιν ὅτε μάλιστα ἡ ἐνέργεια αὐτῶν
εἶναι ἀμφίβολος, δυσκόλως ἀποχωριζομένη τῆς τῶν προδιαθετικῶν
αἰτίων.

Αἰτιά τινα εἶναι συγχρόνως προδιαθετικὰ καὶ παραγωγικά. Οὕ-
τως ἡ ἐξίς τῆς ὀρθοστάσιος προδιατίθησι τῇ ἀναπτύξει τῶν κινῶν,
ἐν ταύτῃ δὲ λίαν παρατεταμένος κάθετος σχηματισμὸς τὸν ὄγκον
αὐτῶν ἐπαυξάνει καὶ δύναται φλεβίτιδα νὰ προκαλέσῃ κ.τ.τ.

Τὰ παραγωγικὰ αἰτία, ὧν ἡ ἐνέργεια εἶναι σαφῶς ἀποδεδειγμένη,
εἶναι : ἡ τοῦ ψυχροῦ ἐπίδρασις, — αἱ ἠθικαὶ ἐντυπώσεις, οἷον
ὁ τρόμος ἡ χαρά, τὸ δέος, — ἡ αἰφνιδία ἐπίσχεσις τῶν ἰδρώτων,
τῶν ἐμμήνων, τοῦ γάλακτος, — αἱ ἀπότομοι τῆς θερμοκρασίας
ἀλλαγαί κ.τ.τ.

¹ Παράδειγμα : δύο ἄτομα ἐκτίθενται εἰς ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν θερμοκρασίαν·
τὸ μὲν οὐδὲν πάσχει, τὸ δὲ καταλαμβάνεται ὑπὸ ρευματισμοῦ· παρὰ τῷ τε-
λευταίῳ τούτῳ ἡ τοῦ ψυχροῦ ἐπίδρασις ἦν τὸ παραγωγικὸν τοῦ ρευματισμοῦ
αἰτίον· παρὰ τῷ πρώτῳ δὲν ἐπῆλθε ρευματισμός, διότι δὲν ἦν τοῦτο προδια-
τεθειμένον.

Γ.—ΙΔΙΑ, ΤΥΧΑΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΑΙΤΙΑ.

Οἱ συγγραφεῖς δὲν συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν τῶν τριῶν τούτων προσωνομῶν : ἴδια, τυχαῖα κατ'εἰδικὰ αἷτια. Ἐν τούτοις ἐν τῇ συνήθει κλινικῇ γλώσσει τυχαῖα αἷτια λέγοντες ἐννοοῦμεν τὰς παντοίας κακώσεις καὶ τοὺς τραυματισμούς, δι' ὧν ἐπιγίνονται φαινόμενα ἀκριβῶς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐδραν τοῦ τραύματος, τὸ βάθος αὐτοῦ κ.τ.τ. Ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου περιττὸν νὰ ἐπιμείνωμεν.

Ἰδια αἷτια καλοῦνται ἐκεῖνα, ὧν ἡ ἐνέργεια προκαλεῖ αἰετοτε ἐν τῷ ὀργανισμῷ τ' αὐτὰ φαινόμενα.

Ὅσον δ' ἄφορᾷ εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἰδίων ἀπὸ τῶν εἰδικῶν αἰτίων, τοῦτο καὶ δυσχερὲς εἶναι καὶ ἀνωφελές· θεωροῦμεν λοιπὸν τὰς δύο ταύτας ἐκφράσεις ὡς συνωνύμους.

Δύνανται δὲ τὰ ἴδια ἢ εἰδικὰ αἷτια εἰς τρεῖς νὰ ὑπαχθῶσι τάξεις:

Ἡ πρώτη τάξις περιλαμβάνει πάντα τὰ αἷτια τὰ ἱκανὰ νὰ προκαλέσωσι τὴν ἐπίσχεσιν τῶν ἀναγκαίων τῇ ζωῇ στοιχείων, τουτέστι τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ τῶν σιτίων.

Εἰς τὴν δευτέραν τάξιν ἀνήκουσι πάντα τὰ παράσιτα ζῶα τὰ δυνάμενα νὰ ζήσωσιν ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἡμῶν (ἐλμινθες, ταινίαι, ἐχινόκοκκοι, τριχῖνες, ἄκκρι τῆς ψώρας κ.τ.τ.) καὶ τὰ πρωτοζώαρια καὶ πρωτόφυτα, ἅτινα τοιοῦτον διχδροματιζοῦσι μέρος ἐν ταῖς λοιμώδεσι νόσοις. (Ταῦτα θέλομεν σπουδάσει ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ.)

Τὰ τὴν τρίτην τάξιν ἀποτελοῦντα αἷτια συνίστανται εἰς τὴν ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσαγωγὴν διαλυτῶν ἐπιβλαβῶν οὐσιῶν, καλουμένων δηλητηρίων καὶ ἰῶν.

Δηλητηρία.

Ὅ· τοῦ παρόντος ἵνα σπυρῶμεν ἢ καὶ ἐν ὀλίγαις λέξεσι νὰ ἐκθέσωμεν τὰ ὑπὸ τῶν διαφορῶν δηλητηρίων προκαλούμενα τόσῳ ποικίλῃ φαινόμενα· δυνάμεθα μόνον νὰ σημειώσωμεν τὸν ὅλως ἰδιόζοντα τρόπον τῆς ἐνεργείας ἐκάστου δηλητηρίου, ἐξ οὗ ἕκαστον εἶδος δηλητηρίασεως προσλαμβάνει ἰδιόζουσαν μορφήν. Οὕτως ἡ μὲν εὐθάλεια διαστέλλει τὴν κόρην, ὁ δὲ Καλαθάριος κύαμος συστέλλει αὐτήν· ἡ δακτυλίτις ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς καρδίας, ὁ ὑδράργυρος προάγει τὴν ἐκκρίσιν τῶν σιαλοποιῶν ἀδένων, αἱ κανθαρίδες προκαλοῦσι φλεγμονὴν τῶν νεφρῶν, τῆς κύστεως κ.τ.τ.

Τὰ δηλητήρια δύνανται διὰ διαφόρων ὁδῶν ἐν τῷ ὀργανισμῷ νὰ εἰσδύσωσιν, ἢ δὲ ἐνέργεια αὐτῶν ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ τρόπου τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν. Ἐν γένει ἀσφαλέστερον ἐνεργοῦσιν, ὅταν ἐγγυθῶσιν ὑπὸ τὸ δέρμα, ἢ ὅταν διὰ τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος εἰσδύσωσιν· ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει μέρος ἐπίσχεται ὑπὸ τοῦ ἥπατος (πειράματα τῶν Schiff, Héger, Roger).

Ὑπάρχουσι δηλητήρια ἐν τῷ ὀργανισμῷ γεννώμενα· πρόκειται τότε περὶ αὐτοδηλητηριάσεων, περὶ ὧν βραδύτερον θέλομεν πραγματευθῆ.

Ἰοί.

Οἱ ἰοὶ εἶναι προϊόντα φυσιολογικῆς ἐκκρίσεως ἴδια εἰς τινὰ εἶδη ζώων· ταῦτα ἐν τοῖς ἰστοῖς ἡμῶν εἰσαγόμενα προκαλοῦσι φαινόμενα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον βαρέα.

Διακριτικὸς χαρκτηρ τῶν ἰῶν εἶναι ὅτι ἐκκρίνονται μὲν ὑπὸ εἰδικοῦ ὀργάνου, ἀποτελοῦσι δὲ διὰ τὸ ἔχον τοῦτο ζῶον μέσον προσβολῆς ἢ ἀμύνης. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν ταχὺ ἐπέρχεται, τὰ δὲ ἐκ τούτων προκαλούμενα φαινόμενα εἶναι διάφορα ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ ἰοῦ, τοῦ ἀπορροφηθέντος ποσοῦ καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰσαγωγῆς. Ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὐτῶν περιορίζεται εἰς τὸ προσβληθὲν ἄτομον, ὅπερ δὲν μεταδίδει αὐτήν· ἐκ τοῦ χαρκτηῆρος δὲ τούτου διακρίνονται οἱ ἰοὶ τῶν μολυσμάτων.

Πολλὰ εἶναι τὰ ἰοβόλα ζῶα, ἢ ἔχιδνα, οἱ ὄφεις, ἡ σφήξ κ.τ.τ. Ἐκ πολλῶν ἐρευνῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Kaufmann, ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ὀργανισμὸς δύνανται νὰ ἐθισθῇ τοῖς ἰοῖς· οὕτω δὲ οἱ ἀλλεπάλληλοι ἐνοφθαλμισμοὶ ἀποβαίνουσιν ὅλον ἐν ἡσσαν κινδυνώδεις.

Λοιμώδεις παράγοντες.

Γνωστὸν νῦν τυγχάνει ὅτι αἱ λοιμώδεις νόσοι παράγονται ὑπὸ ζωϊκῶν ἢ φυτικῶν παρασίτων, καταλαμβανόντων τὸν ὀργανισμόν καὶ ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσομένων.

Τὰ μικροσκοπικὰ παράσιτα ἀποκαλοῦνται μικρόβια ἢ βακτηρίαι.

Ἐκ τῆς μορφῆς αὐτῶν εἰς πλείστας διαιροῦνται τάξεις :

Α' Μικρόκοκοι, κυκλικὰ ἢ ὠρειδῇ κύτταρα ἐν γένει ἀκίνητα.

Β' Βακτηρίαι, λίαν βραχέα βακτηρίδια.

Γον Βάκιλλοι, βακτηρίδια ἐπιμηκέστερα, συχνάκις δὲ κινητά.

Δον Λεπτότριχες, νημάτια κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μικρά.

Εον Κλαδότριχες, ὅμοια νημάτια, διχοτομικῶς ὅμως διαιρούμενα.

ΣΤον Σπειρύλλια, δονάκια, σπειροχαῖται, μικρόβια κυματτειδῇ ἢ ἐλικοειδῶς συνεστραμμένα.

Τεῖς φυτικαῖς τούτοις μικροβίοις, ὑπαγομέναις ἐν τοῖς βρύοις ἢ ταῖς μύκησι, δέον νὰ προσθέσωμεν τὰ ζωικὰ μικρόβια, ὧν ὁ γνωστότερος τύπος παρίσταται διὰ τῶν αἵματοζωαρίων (πλασμοδίων), ἅτινα ὁ Laveran ἀνεκάλυψεν ἐν τοῖς ἐλώδεσι πυρετοῖς.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ζώων ἐνέργειαν αὐτῶν, τὰ μικρόβια εἰς δύο δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι κατηγορίας : τὰ σαπρόφυτα, τὰ ἐπὶ νεκρῶν ὕλῶν βλαστάνοντα καὶ παριστῶντα τοὺς τῆς ζυμώσεως παράγοντας, καὶ τὰ παθογόνα, ἅτινα δύνανται ν' ἀναπτυχθῶσιν ἐν τῷ σώματι τῶν ζώντων ζώων, προκαλοῦντα τὰς νόσους καὶ δυνάμενα νὰ θανατώσωσιν.

Ἐνίοτε ἀπλᾶ σαπρόφυτα, εἰσδύοντα ἐν ἤδη νοσοῦντι ζωικῷ ὀργανισμῷ ἢ ἐν ἡλλοιωμένῳ ἰστῷ, δύνανται νὰ προκαλέσωσι πλέον ἢ ἔλασσον βαρείας διαταραχὰς (μικρόβια τυχαίως παθογόνα).

Ἴνα γνωρίσωμεν ἂν μικρόβιον τι ᾗναι πράγματι τὸ αἷτιον νόσου τινός, δέον :

Αον Νὰ εὕρωμεν πάντοτε τὸ μικρόβιον τοῦτο ἐν τῷ νοσοῦντι ὀργανισμῷ.

Βον Νὰ δυνηθῶμεν νὰ καλλιεργήσωμεν αὐτὸ ἐν τινι τεχνητῷ μέσῳ (ζωμῷ, πηκτῇ, ἀγάρ κ.τ.τ.).

Γον Νὰ ἐνοφθαλμίσωμεν αὐτὸ εἰς ζῷα καὶ νὰ προκαλέσωμεν οὕτω νόσον ἀνάλογον τῇ πρώτῃ.

Ἄλλ' ὅ,τι τὸ πρόβλημα καθίστησι δυσχερές, εἶναι ὅτι δὲν κατορθοῖ τις πάντοτε πάντα τὰ μικρόβια νὰ καλλιεργήσῃ· τινὰ τούτων δὲν πολλαπλασιάζονται ἐφ' ὧν σπείρονται μέσων. Πρὸς τούτοις, ὡς θέλομεν ἶδει, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μικρόβιον δύναται διαφόρους παθήσεις νὰ προκαλέσῃ ἀναλόγως τοῦ ζώου, ἐν ᾧ ἐνοφθαλμίζεται, τοῦ ἐνιεμένου ποσοῦ, τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς εἰσβιβάζεται κ.τ.τ. Τέλος, νόσος τις δύναται νὰ προκύψῃ τῇ συμπράξει πλειοτέρων μικροβίων (συνδεδυασμέναι μολύνσεις), εἰσδύόντων ἐν τῷ ὀργανισμῷ ταύτοχρόνως (μικτὰὶ μολύνσεις) ἢ ἀλληλοδιδόχως (δευτεροπαθεῖς μολύνσεις).

Δὲν ἐπιμένομεν ἐπὶ τῶν βοτανικῶν χαρακτήρων τῶν μικροβίων, οὐδ' ἐπὶ τῆς περιγραφῆς τῶν καλλιεργιῶν αὐτῶν. Ὑπομιμνήσκομεν μόνον ὅτι εἰς δύο ὑπάρχοντα ταῦτα κατηγορίας, καθ' ὅσον ζῶσιν ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἀέρος ἢ ἄνευ αὐτοῦ (μικρόβια ἀερόβια, ἢ ἀναερόβια). Τινὰ ἀναπαράγονται διὰ διχοτομήσεως· ἄλλα δύνανται πρὸς τοῦτοις νὰ παραγάγῃσι σπέρματα, καλούμενα σπόρους, ἀξιοσημείωτα δὲ ὄντα ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀντοχῆς τοῖς αἰτίοις τῆς καταστροφῆς. Ὑπάρχουσι μικρόβια ἐκκρίνοντα χρωστικὰς οὐσίας (μικρόβια χρωμογόνα), ἄλλα ἐκκρίνοντα φυράματα, ἰδίᾳ δὲ οὐσίας τοιαύτας δυναμένας νὰ ἀποσυνθέσωσι τὴν πηκτὴν, ἐφ' ἧς καλλιεργοῦνται αἱ βακτηρίαι καὶ νὰ ὑγροποιήσωσι τὸ μέσον τοῦτο (διαίσεις τῶν μικροβίων καθ' ὅσον ὑγροποιοῦσιν ἢ οὐ). Τέλος πολλὰ τῶν μικροβίων παράγουσιν οὐσίας δηλητηριώδεις (ἀλκαλοειδῆ ἢ πτωμαῖναι, φυράματα, δηλητηριώδη λευκώματα ἢ τοξικολευκώματα), δι' ὧν ἐξηγεῖται ἐν μέρει ἢ ἐπὶ τῶν ζῶων ἐνέργεια αὐτῶν.

Σημειωτέον ὅτι αἱ τῶν μικροβίων λειτουργίαι εἶναι ἐξόχως ποικίλαι. Δύναται τις διὰ πολλῶν μεθόδων νὰ τροποποιήσῃ ἢ νὰ κατὰλύσῃ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐκκρίσεις· εὐνόητον ἀπεβαίνει οὕτως, ὅτι μικροβίον τι δύναται νὰ παύσῃ ὃν ἐπιβλαβὲς εἰς τι ζῶον, ἂν, εἰς τινὰς περιστάσεις, παύσῃ παράγον δηλητηριώδεις οὐσίας. Λέγομεν τότε ὅτι τὸ μικρόβιον ἐξουδετεροῦται. Καὶ τὴν ἀπαλιν, ἐξουδετερωθὲν μικρόβιον δύναται, κατὰ τινὰς περιστάσεις, νὰ ἐπανακτῇ τὰς προτέρας αὐτοῦ παθογόνους ιδιότητας, ἢ καὶ νέας ν' ἀποκτήσῃ.

Περιελάβομεν ἐν τῷ ἐπομένῳ πίνακι τὰ κυριώτερα τῶν γνωστῶν παθογόνων μικροβίων. Ὑποδεικνύομεν τινὰς τῶν χαρακτήρων τῆς καλλιεργίας αὐτῶν, τῆς μορφῆς, τῆς ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ ἐνεργείας, ἀναφέρομεν δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀνακαλυψάντων αὐτὰ πειραματιστῶν. Παρελείψαμεν τὰς διὰ τὰ ζῶα παθογόνους, ἀνενεργεῖς δὲ διὰ τὸν ἄνθρωπον βακτηρίας, εἶον τὰς τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων, τοῦ ἐμφυσηματώδους ἄνθρακος τοῦ βοῦς ἢ συμπτωματικοῦ ἄνθρακος κ.τ.τ.

Τινὰ τῶν ἐν τῷ πίνακι ἡμῶν περιλαμβανομένων μικροβίων εὐρίσκονται ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ἐν τῷ σώματι ἡμῶν, εἴτε ἐπὶ τοῦ δέρματος, εἴτε ἐν τῷ στόματι ἢ τῷ ἐντέρω. Οὐδὲν ταῦτα προκαλοῦσι φαινόμενον, μέχρις οὗ τροποποιήσῃ τις τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. Οὕτως εἰ μὲν σταφυλόκοκκοι ἀνευρίσκον-

Πίναξ τῶν κυριωτέρων γνω-

Εἶδος μικροβίων	Χαρακτῆρες τῶν καλλιεργιῶν	Χαρακτῆρες τῶν κυττάρων	Ἐνέργεια
Σταφυλόκοκκος πυογόνος χρυσιζων (Rosenbach).....	Ἀποικίαι χρυσοκίτρι- νοι· ρευστοποιήσις τῆς πηκτῆς.....	Κόκκοι σφαιρικοί, μικροὶ μεμονωμένοι ἢ κατ' ἀθροίσματα...	Πύησις.
Σταφυλόκοκκος πυογόνος λευκός (Rosenbach).....	Ἀποικίαι λευκαί· ρε- υστοποιήσις τῆς πηκτῆς.	»	»
Στρεπτόκοκκος πυογόνος (Passet).	Ἀποικίαι μικραὶ δια- φανεῖς.....	Κόκκοι μικροὶ ἁ- λυσιδωτοὶ.....	»
Στρεπτόκοκκος ἐρυσιπέλατος (Fc- hleisen).....	Ράβδωσις λευκὴ μετὰ τετμημένων χειλέων...	»	Ἐρυσίπελας.
Διπλόκοκκος πνευ- μονίας (Friendla- ender).....	Ἀποικίαι μικραὶ, λευ- καί, κεκυρτωμέναι ἐν εἴ- δει κεφαλῆς ἡλου.....	Κύτταρα συχνάκις ἡνωμένα ἀνὰ δύο...	Βρογγοπνευ- μονία
Πνευμόκοκκος (Frænkel).....	Ἀποικίαι μόλις ὁρα- ταί· καλλιεργία δύσκολος	Κόκκοι ὡσειδεῖς περι- βαλλόμενοι συχνάκις ὕπὸ κάψης.....	Πνευμονία ινώδης.
Μικρόκοκκος ἐν- δοκυτταρώδης τῆς μηνιγγίτιδος (Wei- chselbaum).....	Ἀποικίαι στρογγύλαι κίτριναι, ὑπόφαιοι.....	Κόκκοι στρογγύλοι συχνάκις ἐν εἴδει δι- πλοκόκκων.....	Μηνιγγίτις ἐγκεφαλονω- τιαία.
Μικρόκοκκος τε- τράγωνος (Gaffky).	Ἀποικίαι κεκυρτωμέ- ναι λευκαὶ στίλβουσαι..	Κόκκοι μεγάλοι ἐν εἴδει τετραέδρων...	Πύησις πνευ- μονικῶν σπη- λαίων.
Μικρόκοκκος τοῦ φύματος τοῦ Χα- λεπίου (Ducloux).	Κηλίδες κίτριναι χρυ- σομηλοειδεῖς· ρευστοποί- ησις τῆς πηκτῆς.....	Κόκκοι μικροὶ...	Φῦμα τοῦ Χαλεπίου.
Γονόκοκκος (Ne- isser).....	Ἀποικίαι διαφανεῖς καλλιεργία δύσκολος...	Κόκκοι ἀσύμμε- τροι ἐν εἴδει διπλο- κόκκων.....	Βλεννόρροια.
Βάκιλλος ἄνθρα- κος (Davaine)...	Ἀποικίαι κροκίσειδεῖς· ρευστοποιήσις τῆς πηκ- τῆς.....	Βακτηρίδια παχέα ἀκίνητα, νημάτια, σπόροι.....	Ἄνθραξ, κακοήθης φλύκταινα.
Βάκιλλος φυμα- τιώσεως (Koch)...	Ἀποικίαι μαστοειδεῖς ἐπὶ γλυκερινούχου πη- κτώματος.....	Βακτηρίδια λεπτά.	Φυματίωσις.

Μικροβιοί

Βάκιλλοι

στῶν παθογόνων μικροβίων

	Εἶδος μικροβίων	Χαρακτῆρες τῶν καλλιεργιῶν	Χαρακτῆρες τῶν κυττάρων	Ἐνέργεια
Βάκιλλοι	Βάκιλλος λέπρας (Hansen)	Ταινία υπόφαιος ἐπὶ γλυκερινούχου πηκτώ- ματος	Βακτηρίδια	Λέπρα.
	Βάκιλλος τύφου (Eberth)	Ἀποικίαι μικραὶ ὑα- λώδεις λεπταὶ	Βακτηρίδια κινητά.	Τυφοειδὴς πυρετός.
	Βάκιλλος μάλιος (Lœffler καὶ Schütz)	Πλατεῖα ταινία λευκὴ ἁμαυρά, φαῖα ταινία ἐπὶ γεωμήλων	Βακτηρίδια ἀκίνη- τα, σπόροι ὠσειδεῖς.	Μᾶλις.
	Βάκιλλος σηπτι- κός (Pasteur)	Ἀποικίαι νεφοειδεῖς, ρευστοποιήσις πηκτῆς, ἀναερόβιος	Βακτηρίδια κινητά, σπόροι ὀγκώδεις . . .	Γαγγραινώδες οἰδημα.
	Βάκιλλος διφθε- ρίτιδος (Klebs — Lœffler)	Ἀποικίαι μικραὶ ὑπό- λευκοι	Βακτηρίδια ἀκίνητα.	Διφθερίτις.
	Βάκιλλος τετάνου (Nicolaïer)	Ρευστοποιήσις πηκτῆς, ἀναερόβιος	Βακτηρίδια, σπόροι ὠσειδεῖς	Τέτανος.
	Βάκιλλος πυογό- νος κάκοδμος (Pas- set)	Κηλίδες υπόφαιοι ἡμι- διαφανεῖς	Βακτηρίδια βρα- δέως κινητά	Πύον.
Σπειρίλλια	Βάκιλλος πυοκύ- ανος (Gessard) . . .	Ἀποικίαι πράσινοι ὑπό- κύανοι, ρευστοποιήσις πηκτῆς	Βακτηρίδια βραχέα λίαν κινητά	Πύον κυανοῦν.
	Σπειρίλλια χολέ- ρας (Coch)	Καλλιεργίαι ὑπόλευ- κοι θολεραί, ρευστοποιή- σις πηκτῆς	Βακτηρίδια κεχυρ- τωμένα (βάκιλλοι ἐν εἵδει κόμματος) . . .	Χολέρα.
	Σπειρίλλια Fin- kleri (Finkler- Prior)	Καλλιεργίαι ὑπεκίτρι- ναι, ρευστοποιήσις πηκ- τῆς	Βακτηρίδια κεχυρ- τωμένα, παχύτερα καὶ μακρότερα . . .	Χολέρα ἡμεδαπή.
	Σπειρίλλια Ober- meieri (Obermeier)	 ;	Νημάτια 10κίς— 20κίς περιελισσόμενα	Πυρετός ὕποστροφος.
	Μικρόβιον ἐλωδῶν παθήσεων (Lave- ran)	 ;	Σωμάτ. σφαιρικά φέ- ροντα νημάτια (μορ- φαὶ ποικιλόταται) . .	Διαλείπων πυρετός.

ται σχεδὸν σταθερῶς ἐπὶ τοῦ δέρματος, ὃ δὲ πνευμόκοκκος εἶναι λίαν συχνὸς ἐν τῷ σιάλῳ, ἐνθα ἀνευρέθη ὑπὸ τοῦ Pasteur.

Σημειωτέον ὅτι ἐκάστῳ μικροβιακῷ εἶδει δὲν ἀντιστοιχεῖ ὠρισμένη τις νόσος. Οὕτως οἱ σταφυλόκοκκοι διαφορώτατα προκαλοῦσι φαινόμενα : δοθιῆνας, ἄνθρακα, φλέγμονα, ὀστεομυελίτιδα, πυώδη μόλυνσιν, κηρίον κ.τ.τ. Ἐπίσης οἱ στρεπτόκοκκοι, ὧν αἱ δύο ποικιλίαι ἀποτελοῦσιν ἴσως ἐν μόνον εἶδος, δύνανται νὰ προκαλέσωσιν ἐρυσίπελας, φλέγμονα, ἐπιλόχιον πυρετόν, τραυματικὰς σηψαιμίας, βρογχοπνευμονίας ταχέως προιούσης πορείας. Τοῦτ' αὐτὸ ρητέον καὶ διὰ τὸν πνευμόκοκκον τοῦ Frænkel. Ἄν τὸ μικρόβιον τοῦτο ἦναι ὡς τὰ πολλὰ τὸ αἷτιον τῆς ἰνώδους πνευμονίας, δύναται ἐπίσης καὶ ἄλλας νόσους νὰ προκαλέσῃ : μηνιγγίτιδα, ὠτίτιδα, πλευρίτιδα, περιτονίτιδα, περικαρδίτιδα κ.τ.τ. Οὕτως ἐν ὁργανισμῷ ὑπὸ τοῦ συνήθους τῆς πνευμονίας παράγοντος καταληφθέντι, πάντα τὰ ὄργανα δυνάτον νὰ προσβληθῶσι πλὴν τοῦ πνεύμονος.

Ἔτερα μικρόβια ἔχουσιν εἰδικὴν ἐνέργειαν, τὴν αὐτὴν δὲ νόσον ἀείποτε προκαλοῦσι· τοιοῦτοι εἶναι οἱ βάκιλλοι τοῦ ἄνθρακος, τῆς φυματιώσεως, τῆς λέπρας, τῆς μάλιος κ.τ.τ.

Παρατηρητέον ἔτι ὅτι ἐπεξεργασίαι τινές, κατὰ τὸ φαινόμενον αἱ αὐταί, δυνάτον ἐκ διαφόρων μικροβίων νὰ προκύψωσιν : ἡ διαπύησις δυνάτον νὰ προκύψῃ ἐκ τῶν σταφυλοκόκκων, τῶν στρεπτοκόκκων, τοῦ τετραγώνου, τοῦ γονοκόκκου κ.τ.τ. Δύναται τις μάλιστα νὰ παρατηρήσῃ παθήσεις, πολλῷ μᾶλλον διακεκριμένας, ἐκ τῶν αὐτῶν μικροβίων πηγαζούσας· τοιαῦται εἶναι αἱ βρογχοπνευμονίαι. Τέλος, ἐκ παρατηρήσεων ἐπὶ ζῶων γενομένων προκύπτει ὅτι τὰ φυμάτια δυνάτον νὰ ἐξαριτῶνται ἐξ ἄλλου παράγοντος ἢ τοῦ βακίλλου τοῦ Κώχ.

Γνωρίζομεν ἤδη δύο ψευδοφυματιώσεις, περιγραφείσας τὴν μὲν ὑπὸ τῶν Malassez καὶ Vignal ὑπὸ τὸ ὄνμα φυματίωσις ζωογλιακή, τὴν δὲ ὑπὸ τῶν Charrin καὶ Roger ὑπὸ τὸ ὄνομα ψευδοφυματίωσις βακιλλική.

Ἰπάρχουσι νόσοι, ὧν τὸ μικρόβιον δὲν εἶναι ἔτι γνωστόν, ὧν ὅμως δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ τὴν παρασιτικὴν φύσιν : τοιαῦται εἶναι οἱ ἐξανθηματικοὶ πυρετοὶ (ἰλαρά, ὀστρακιά, εὐφλογία, δαμαλῖς), ἡ λύσσα, ἡ σύφιλις (ὁ Lustgarten περιέγραψε βάκιλλον, οὗτινος δὲν ἀπεδείχθη ἔτι ἡ εἰδικὴ φύσις), ὁ κίτρινος πυρετός, ὁ πρωτοπαθής

βαρὺς ἱκτερος, πιθανῶς ὁ ὄξυς τῶν ἄρθρων ρευματισμός κ.τ.τ.

Λοιμώδεις τινὲς νόσοι παράγονται ὑπὸ φυτικῶν παραγόντων πολλῶ ὑπερτέρας ὀργανώσεως ἢ τὰ μικρόβια· τὸν τύπον τούτων παρίστησιν ἡ ἀκτινομύκωσις, ἥς τὸ παράσιτον ἀποτελεῖται ὑπὸ μάζης κεντρικῆς, ἐξ ἥς ἐξορμῶνται ἀκτῖνες, ἐξωδηκυῖαι ροπαλοειδῶς κατὰ τὸ ἄκρον. — Ἡ νόσος αὕτη, συχνὴ ἰδίως παρὰ τῷ βοί, εἶναι σπανιωτάτη παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, συχνότερον δὲ παρατηρεῖται ἐν Γερμανίᾳ.

Αἱ πειραματικαὶ ἔρευναι, αἱ τοῦ Lichtheim ἰδίως, ἀπέδειξαν ὅτι καὶ εὐρωπῆς τινες καὶ ὁ ἀσπεργίλλος δύνανται νὰ προκαλέσωσι λοιμώδεις νόσους. Ὁ Eppinger περιέγραψε παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ψευδοφυματίωσιν παραγομένην ὑπὸ τῶν κλαδοτρίχων, ὁ δὲ Zenker παρετήρησεν ὅτι ὁ τῆς μυκητῶδους στεματίτιδος μύκης (oidium albicans) δύναται νὰ προκαλέσῃ γενικὴν μόλυνσιν κ.τ.τ.

Παρὰ τὰ φυτικά παράσιτα κατατάσσονται τὰ ζωϊκὰ μικρόβια, ὧν ἡ σπουδαιότης ὁλονὲν ἐπαυξάνει. Γνωστὰ ἰδίως τυγχάνουσι τὰ ὑπὸ τοῦ Laveran ἐν τῷ αἵματι τῶν ἐλοπαθῶν ἀνακαλυφθέντα αἱματοζωάρια, ἅτινα ἀξιοσημείωτα εἶναι ἐκ τῶν παραδόξων αὐτῶν μορφῶν. — Ὁ Kartulis ἀνεύρε σταθερῶς ἀμοιβάδας ἐν τῇ δυσεντερίᾳ. — Τέλος, οἱ Malassez, Albarran καὶ Darier ἀνεύρον κοκκίδια (τάξεις τῶν σποροζωαρίων) ἐν τισι νεοπλάσμασι καὶ ἐπιθηλιώδεσιν ὄγκοις. Ἀτυχῶς ἡ καλλιέργια καὶ ὁ ἐνοφθαλμισμός τῶν κοκκιδίων τούτων ἀρνητικὰ μέχρι τοῦδε παρέσχον ἀποτελέσματα· ἐπομένως ἡ παθογόνος αὐτῶν σημασία εἶναι πῶς ἀμφίβολος.

Πρὸς τὰς λοιμώδεις νόσους δύναται νὰ παραβληθῇ ἡ τριχίνωσις, ἥς τὸ μὲν παράσιτον εἶναι σκώληξ τελειότερας ὀργανώσεως, τὰ δὲ συμπτώματα ὁμοιάζουσι τῇ πορείᾳ τῶν μικροβιακῶν παθήσεων.

Γενικοὶ χαρακτήρες τῶν μικροβιακῶν παθήσεων. —

Ὅ,τι οὐσιωδῶς τὸν μολυσματικὸν ἰὸν χαρακτηρίζει εἶναι ὅτι ἀποτελούμενος οὗτος ὑπὸ ζώντων στοιχείων, δύναται νὰ πολλαπλασιασθῇ κατὰ τὸν τόπον τοῦ ἐνοφθαλμισμού καὶ νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς δόσιν ἀπειροστημόριον. Ἐν τούτοις ἡ μόλυνσις τόσῳ βαρυτέρᾳ καὶ ἀσφαλεστέρα εἶναι, ὅσῳ μείζων ἡ ποσότης τῶν ἐνοφθαλμισθέντων μικροβίων.

Τὰ μικρόβια ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσβιβαζόμενα προκαλοῦσι τὴν νόσον πολυτρόπως :

Αὐὸν Ἀλλοιοῦντα μηχανικῶς τοὺς ἰστοὺς καὶ καταστρέφοντα τὰ κύτταρα.

Βὸν Προσλαμβάνοντα τὰς τοῖς ἰστοῖς προωρισμένας θρεπτικὰς οὐσίας (ζωϊκὸς ἀνταγωνισμὸς).

Γὸν Ἐκκρίνοντα ἐπιβλαβεῖς οὐσίας (πτωμκίμαι, φυράματα, τοξικολευκώματα) τοπικῶς δρώσας (πύησις, νέκρωσις, γάγγραινα) ἢ γενικὴν δηλητηρίασιν προκκλύσας.

Ὁ δὲ ὀργανισμὸς πολυτρόπως ἐπίσης παλαίει κατὰ τοῦ μικροβίου:

Αὐὸν Ἀντιτάσσει τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ ἐπιδερμίδα ἢ ἐπιθήλιον ἀνέπαφα.

Βὸν Ἄν τὸ μικρόβιον εἰσέδῃ ἐν τῷ αἵματι, ἢ τούτου κίνησις παρεμβάλλει κώλυμα τῇ ἀναπτύξει τοῦ λοιμώδους παράγοντος.

Γὸν Τὰ κύτταρα τῶν ἰστών προσλαμβάνουσι τὸ ὀξυγόνον καὶ τὰς θρεπτικὰς οὐσίας, ἅτινα εἶναι ἀπαραίτητα τῷ μικροβίῳ (ζωϊκὸς ἀνταγωνισμὸς ὑπὲρ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ζώου).

Δὸν Οἱ χυμοὶ καὶ οἱ ἰστοὶ περιέχουσιν οὐσίας λευκωματοειδεῖς, ἐχούσας τὴν ιδιότητα τοῦ φονεύειν τὰ μικρόβια ἢ παρακωλύειν τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν (ιδιότητες βακτηριοκτόνοι).

Εὐὸν Τέλος τὰ κύτταρα δύνανται νὰ παλαίσωσι περικλείοντα τὰ μικρόβια, ἅτινα οὕτως ὑφίστανται ἐνδοκυτταρικὴν καταστροφήν (φαγοκύττωσις).

Ὁ Metchnikoff ἐπὶ μακρὸν σπουδάζας τὴν φαγοκύττωσιν, δέχεται ὅτι δύο εἶδη κυττάρων συμμετέχουσι ταύτης: τὰ μὲν, ἅτινα ἀποκαλεῖ μικροφάγα, εἶναι λευκοκύτταρα ἐξελθόντα τῶν ἀγγείων (διαπίδυσις), τὰ δὲ καλούμενα μακροφάγα εἶναι ὀγκώδη κύτταρα, προερχόμενα ἐκ τοῦ συνδετικοῦ ἰστοῦ καὶ τοῦ λέμφου.

Συνάπτεται λοιπὸν ἐν τῷ σημείῳ τοῦ ἐνοφθαλμισμού πάλιν μετὰ τῶν κυττάρων τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τῶν εἰσβαλόντων μικροβίων· ἐντεῦθεν προκύπτει τοπικὴ πάθησις, παριστῶσα πολλάκις εὐνοϊκὴν ἐπεξεργασίαν. Ἀλλ' ἐν ἄλλαις περιπτώσεσιν ἡ τοπικὴ πάθησις δύνανται νὰ θανατώσῃ, χωρὶς οὐδ' ἐν μικρόβιον νὰ εἰσχωρήσῃ ἐνδον τοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται ἐν τῷ γαγγραινώδει οἰδήματι ἐπὶ παραδείγματι· ἐκεῖ ἔνθα ἐγένετο ἡ τοπικὴ πάθησις παράγονται οὐσαὶ δηλητηριώδεις, αἵτινες ἀπορροφώμεναι δηλητηριάζουσι τὸ ἄτομον· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις ἔτι, ἡ μόλυνσις ἐνεργεῖ διὰ δηλητηριάσεως.

Τὰ μικρόβια, εἰσδύοντα ἐν τῷ ὀργανισμῷ σχηματίζουσιν ἀποι-
κίας ἐν τισιν ὀργάνοις καὶ ἰστοῖς (πυώδης μόλυνσις, φυματίωσις) ἢ
ἄπασαν τὴν οἰκονομίαν ἀλίσκουσι καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα (ἄνθραξ, ση-
ψιμία).

Τὰ μικρόβια, καταλαβόντα τὸ αἷμα, δύνανται ν' ἀποκριθῶσι διὰ
διαφόρων ὁδῶν, διὰ τῶν νεφρῶν, τοῦ δέρματος, τῆς χολῆς κ.τ.τ.
Δύνανται ἐπίσης νὰ διέλθωσι διὰ τοῦ πλακοῦντος καὶ νὰ μεταβῶσιν
εἰς τὸ ἔμβρυον, τοῦθ' ὅπερ ἀπεδείχθη τοῦλάχιστον διὰ τὰς σηψι-
μίας, τὸν ἄνθρακα, τὴν μᾶλιν, ἐν τισὶ δὲ σπανίαις περιπτώσεσι καὶ
διὰ τὴν φυματίωσιν.

Ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ μικροβίου συναπτομένη
πάλῃ, τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα διαφέρει κατὰ τὰς περιστάσεις, ὧν
τινες εἶναι σαφῶς ὠρισμένοι· ἐκ τούτων δ' ἀναφέρομεν ἰδίως :

Αον Τὸν ἀριθμὸν τῶν μικροβίων.

Βον Τὴν μολυσματικότητα, τὸ σύνολον τουτέστι τῶν ἰδιοτήτων,
δι' ὧν τὰ μικρόβια καθίστανται ἐπιβλαβῇ τῷ ὀργανισμῷ· εἶναι δ'
αὕτη λίαν διάφορος, ἀναλόγως τῆς προελεύσεως τοῦ μολύσματος.
Τὰ μικρόβια τάχιστα ἐξασθενοῦσι, δύνανται μάλιστα νὰ παύσωσιν
ὄντα παθογόνα.

Γον Τὴν θύραν τῆς εἰσόδου ἐν τῷ ὀργανισμῷ· καθόσον μικρό-
βιόν τι εἰσβιβάζεται ὑπὸ τὸ δέρμα ἢ ἐν τῷ αἵματι, δύναται νὰ προ-
καλέσῃ τοπικὴν πάθησιν ἱατὴν ἢ γενικὴν θανατηφόρον μόλυνσιν. Ἐν
τούτοις μικρόβιά τινα (γαγγραινώδες οἶδημα) εἶναι ἀβλαβῇ μὲν, ὅταν
ἐγγέωνται ἐν ταῖς φλεψί, θανατηφόρα δέ, ὅταν ὑπὸ τὸ δέρμα ἀπο-
τιθῶνται.

Δον Τὴν ἀντοχὴν τοῦ προσβληθέντος ἀτόμου, τουτέστι τὴν δια-
θεσικὴν αὐτοῦ κατὰστασιν, τὴν ἡλικίαν, τὰς προγενεστέρας νόσους,
τὰς δυνατὰς ἀλλοιώσεις τῶν ὀργάνων αὐτοῦ. Εὐνόητον ὅτι τῶν μι-
κροβίων δρώντων, κατὰ μέγα μέρος, διὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐκκρινομέ-
νων δηλητηρίων, οἱ κίνδυνοι εἶναι μείζονες, ὅταν ἡ νόσος ἐπιγίγνηται
παρ' ἀτόμῳ, οὗτινος τὰ ἐκκριτικὰ συστήματα εἶναι ἡλλοιωμένα.

**Οὐσαίαι διαλυταὶ ὑπὸ τῶν μικροβίων ἐκκρινόμε-
ναι.**—Τὰ μικρόβια, ὡς ἤδη ἐρρήθη, δρῶσιν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ
τῶν διαλυτῶν κυρίως οὐσιῶν, ἅστινας ἐκκρίνουσιν. Αἱ οὐσαίαι αὗται,
ἀτελέστατα ὑπὸ χημικὴν ἔποψιν γνωσταί, ἐπικριῶς ὑπὸ φυσιολογικὴν

ἐσπουδάσθησαν. Δύνανται ὁ αὐταὶ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ διαφοροὺς νὰ ἔχωσιν ιδιότητας, ἅστινας ἐν περιλήψει θέλομεν ἀναφέρει.

Αον Τὰ μικρόβια ἐκκρίνουσιν οὐσίας ἀλλοιούσας τοπικῶς τοὺς ἰστούς, συνεπαγομένης τὴν νέκρωσιν αὐτῶν καὶ δυναμένης δευτερευόντως νὰ προκαλέσῃ τὴν διαπίδυσιν. Φαίνεται δὲ ἡ διαπίδυσις ἐξαρτωμένη ἐκ διαστολῆς τῶν ἀγγείων, ἐπιγιγνομένης (ἀμέσως ἢ ἀνακλαστικῶς) ἐκ τῆς ἐρεθιστικῆς ἐπιδράσεως τῶν μικροβιακῶν προϊόντων.

Βον Ἄλλαι οὐσίαι ἀπορροφῶνται, προκαλοῦσι δὲ σύσπασιν τῶν ἀγγείων, καθιστῶσιν ἀδύνατον τὴν διαπίδυσιν. Παρὰ κωλύουσαι δὲ τὴν διαπίδυσιν καὶ τὴν φαγοκυττῶσιν αἱ οὐσίαι αὗται, σπουδαίως τὴν μύλουνσιν ὑποβοηθεῦσι.

Γον Οὐσίαι τινὲς ἀπορροφώμεναι προκαλοῦσι πυρετόν· αὗται εἶναι ἀλκαλοειδῆ (ἐπὶ παρὰδείγματι ἡ μυδαλείνη, ἐξαγομένη ἐκ σσηπότος κρέατος ὑπὸ τοῦ Brieger) ἢ φυράματα (τὸ φύραμα, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ ἐκ τῆς ζυμώσεως τοῦ ζύθου προκύπτον).

Δον Ἄλλαι προκαλοῦσι νευρικὰς διαταραχάς, τὰς τόσῳ συχνὰς κατὰ τὰς λοιμώδεις νόσους (κεφαλαλγία, παραλήρημα κ.τ.τ.).

Εον Ὑπάρχουσιν ἐπίσης οὐσίαι, ὧν ἡ ἐνέργεια μετὰ μακρὸν χρόνον ἐκδηλοῦται· ἐξηγῶσι δ' αὗται τὰς ἐκ τῶν μολύνσεων πηγαζούσας βραδείας διαταραχάς (ὄρα κατωτέρω περὶ αὐτοδηλητηριάσεων).

Σον Τέλος αἱ διαλυταὶ οὐσίαι δύνανται τὸν ὀργανισμόν νὰ τροποποιήσωσι καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν ἀπρόσβλητον ἀπὸ δευτέρας τῆς νόσου προσβολῆς: οὗτος δ' εἶναι ὁ ἐμβολιασμός.

Τῇ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑΙ συνδέεται ἡ σπουδὴ ἐπιδράσεων τινων γνωστῶν ὑπὸ τὰς προσωνομίας **ἐπιδημικὸς χαρακτήρ** (constitution médicale), **ἐνδημιαίαι, ἐπιδημιαίαι, λοιμώξεις¹, μετάδοσις.**

ΕΠΙΔΗΜΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡ. — Ὁ ἐπιδημικὸς χαρακτήρ εἶναι ἡ τά-

¹ Τὴν infection μεταφράζομεν ἐνταῦθα οὐχὶ μολύνειν, ἀλλὰ *λοιμώζειν*. Καὶ εἶναι μὲν σχεδὸν ταυτόσημοι αἱ λέξεις, διὰ τῆς λοιμώξεως ὅμως ἐννοοῦμεν τὴν τοῦ ὀργανισμοῦ κατάληψιν ὑπὸ τε τῶν μiasματικῶν καὶ τῶν μολυσματικῶν παραγόντων. Οὐκ ὀρθῶς δὲ ἠθέλομεν μεταφράσει τὴν infection *μίασιν*· ἄλλως δὲ καὶ αἱ maladies infectieuses *λοιμώδεις νόσοι* λέγονται ἐλληνιστί.

Ταῦτα ἵνα μὴ πρᾶξενευθῶσιν οἱ ἄγαν λεπτολογοῦντες περὶ τὰς λέξεις, ὅτι ποῦ μὲν γράφομεν *μολύνσεις*, ποῦ δὲ *λοιμώξεις*. Α. Κ.

σις, ἣν ἐμφανίζουσιν ἐν δεδομένῳ χρόνῳ παῖσαι αἱ παρατηρούμεναι νοσηραὶ καταστάσεις, ἵνα κοινὸν τύπον ὑποδυθῶσιν· εἶναι οἷον εἰ γενική τις ἐπίδρασις δρῶσα ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἁρρώστων καὶ προκαλεῦσα, ὅσῳ ποικίλαι καὶ ἂν ἦναι αἱ νόσοι, ὑφ' ὧν οὗτοι ἀλίσκονται, εἴτε χολώδη φαινόμενα (χροιά κιτρίνη, γλῶσσα ἐπικεχρισμένη, στόμα πικρόν), εἴτε κατάρρους βρογχικούς, εἴτε διαρροίας κ.τ.τ.

Φαίνεται δ' ὧν ὁ ἐπιδημικὸς χαρακτήρ ἐξησθημένη ἐπιδημικὴ ἐπίδρασις· ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ δὲν δύναται, ὥςπερ ἡ τῆς ἐνδημίας ἡ ἐπιδημίας τινός, νὰ παραγάγῃ αὐτούσιον εἰδικήν τινα νόσον, περιορίζεται δὲ τροποποιῶσα χαρακτῆράς τινος τῶν ὑπαρχουσῶν νόσων.

ΕΝΔΗΜΙΑΙ. ΕΠΙΔΗΜΙΑΙ.—'Ενδημικαὶ νόσοι εἶναι ἐκεῖναι, αἵτινες, προφανῶς συνδεόμεναι πρὸς τοπικὰς ἐπιδράσεις, ἐπικρατοῦσι συνήθως ἐν τινι περιοχῇ, περιοδικῶς ἢ ἀτάκτως ἐπανερχόμεναι.—'Επιδημικαὶ δὲ νόσοι καλοῦνται ἐκεῖναι, αἵτινες, μὴ ἐξαρτώμεναι ἐκ τῶν συνήθων τοπικῶν ἐπιδράσεων, ἐπισκῆπτουσι κατὰ συγχυρίαν ἐν τινι τόπῳ, μὴ ἐπανερχόμεναι ἐν αὐτῷ ἢ ὅλως τυχαίως.¹

Αἱ ἐνδημιαί εἶναι πολυάριθμοι καὶ λίαν ποικίλοι.—'Εν τοῖς ἐλώδεσι τόποις, πανταχοῦ ἔνθα ὑπάρχουσι λιμνάζοντα ὕδατα, οἱ διαλείποντες πυρετοὶ ἐνδημικῶς ἐπικρατοῦσιν.

'Εν τοῖς θερμοῖς τόποις ὁ κίτρινος πυρετός, ἡ δυσεντερία, οἱ διαλείποντες πυρετοί, αἱ ἡπατίτιδες ἐνδημοῦσιν· ἡ δὲ χολέρα εἶναι ἐνδημικὴ κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου.—Αἱ ὀφθαλμιαί ἐνδημοῦσιν ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ ἐλεφάντιασις ἐν Σενεγάλῃ, ἡ αἱματουρία ἐν τῇ νήσῳ τῆς Γαλλίας.—'Η βρογχοκκῆλη καὶ ὁ κρετινισμὸς ἐνδημικῶς ἐπικρατοῦσιν ἐν ταῖς κοιλάσι τῶν Ἀλπεων, τῶν Πυρηναίων, τῆς Ariège κ.τ.τ., ἡ πελλάγγρα ἐν Λομβαρδίᾳ κ.τ.τ.

¹ Οὕτως ἡ χολέρα ἐν Γαλλίᾳ ἐνσκήψατα ἀπετέλεσεν ἐπιδημίαν· τουναντίον δὲ ἐν τοῖς ἐλώδεσι τόποις οἱ διαλείποντες πυρετοὶ ἐνδημοῦσιν.—'Εν τούτοις δὲν πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ διάφορα μέρη δὲν ἀσχοῦσιν ἐπίδρασιν τινα ἐπὶ τῶν ἐπιδημιῶν· οὕτως οὐ σπανίως ἐπιδημικαὶ τινες νόσοι περιορίζονται ἐν ταύτῃ ἢ ἐν ἐκείνῃ τῇ περιοχῇ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐνδημικαὶ αἱ νόσοι αὗται, διότι ἡ λέξις ἐνδημία ὑποτίθηναι ἐπ' ἀνοδὸν ἐν ὠρισμέναις ἐποχαῖς ἢ κατὰ συχνὰ διαλείμματα, ἐνῶ ἡ ἐπιδημία ὅλως τυχαίως ἐνσκήπτει.

Αἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐπιγιγνόμεναι τροποποιήσεις δύνανται τὴν ἐξάλειψιν τῶν ἐνδημικῶν τούτων ἐπιδράσεων νὰ συνεπαγάγωσιν· οὕτως, ἐπὶ παρὰδείγματι, διὰ τῆς ἀποξηράνσεως τῶν ἑλῶν ἐκλείπουσιν οἱ διαλείποντες πυρετοὶ κ.τ.τ.

Αἱ **ἐπιδημίαι** δὲν ἐξαρτῶνται ἐκ βεβαίων καὶ ὠρισμένων ἐπιδράσεων. Παρετηρήθη ἐν τούτοις ὅτι δύνανται νὰ ἐκλείψωσιν ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν δριμέας φύχους, ἢ μεταβολῆς ἀνέμου, ὅτι δ' ἐνίοτε ἐνσκήπτουσι μετὰ θύελλαν κ.τ.τ. Ἐπιδημίαι τινὲς διὰ τῆς πορείας αὐτῶν ἀπέδειξαν τὰς μεταξὺ ἐπιδημικῆς καταστάσεως καὶ μολύνσεως ὑπαρχούσας πολυαριθμούς σχέσεις· τοιαῦται εἶναι ἐπιδημίαι τινὲς χολέρας· ἀξιοπαρατήρητον ἄλλως εἶναι ὅτι αἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιδημικῶν νόσων εἶναι ἐν ταύτῃ καὶ μεταδοτικαί. Ἐπιδημίαι δὲ τινες ἀναπτύσσονται σχεδὸν σταθερῶς, ὑπὸ περιστάσεις ὠρισμένας· τοιῦται εἶναι ἡ δυσεντερία καὶ ὁ τυφὸς ἐν τοῖς στρατεύμασι, τὸ σκορβοῦτον ἐπὶ τῶν πλοίων ἢ ἐν ταῖς πολιορκουμέναις πόλεσιν, ἐνῷ αἱ φυτικά οὐσίαι ἐκλείπουσιν κ.τ.τ.

Ἐν γένει αἱ ἐπιδημίαι προσβάλλουσι πᾶσαν ἡλικίαν, ἀμφοτέρως τὰ φύλα καὶ πᾶσαν κρᾶσιν· τινὲς ὅμως τῶν ἐπιδημιῶν κατὰ προτίμησιν ὠρισμένην ἡλικίαν προσβάλλουσιν· οὕτως αἱ τῆς ὑμενογόνου κυνάγχης, τῆς ὀστρακιάς καὶ τῆς ἱλαρᾶς ἐπιδημίαι ἀλίσκουσιν ἰδίως τὰ παιδιά, ὁ τυφοειδὲς πυρετὸς συχνότερον τοὺς νέους, αἱ δὲ καταρροϊκαὶ παθήσεις τοὺς γέροντας κ.τ.τ.

Ἐπιδημίαι τινὲς κατὰ προτίμησιν προσβάλλουσι τοὺς ἐξησθενημένους· ἐν ἄλλαις ἢ τῆς ἰδιοσυστάσις ἰσχὺς φαίνεται ἀποτελοῦσα προδιάθεσιν κ.τ.τ. Ἡ φύσις τῶν σιτίων φαίνεται ἐπίσης ὑποβοηθοῦσα τὴν ἀνάπτυξιν ἐπιδημιῶν τινων· οὕτως ἡ χρῆσις τῶν ὑπακτικῶν καὶ τῶν καρπῶν προδιατίθησι τῇ δυσεντερίᾳ, τῇ χολέρᾳ κ.τ.τ.

Ἡ τῶν ἐπιδημιῶν διάρκεια εἶναι ἀόριστος, τρεῖς ὅμως ἐν γένει αὐταὶ παρουσιάζουσι περιόδους, τὰς τῆς προόδου, τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρακμῆς, οὗσαι κατὰ τὰς δύο πρώτας φονικώτεροι.

Αἱ κυριώτεραι ἐπιδημίαι εἶναι αἱ τῆς χολέρας, τῶν ἐξανθηματικῶν πυρετῶν, τοῦ τύφου, τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῆς ὑμενογόνου κυνάγχης, τῆς γρίπης, τῆς κοκκύτιδος· ἐν δὲ τοῖς θερμοῖς τόποις αἱ τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ, τῆς πανώλους κ.τ.τ.

ΛΟΙΜΩΞΙΣ.—Λοίμωξις καλεῖται ἡ ἐνέργεια, ἡ ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ

ἡμῶν ἀσκουμένη ὑπὸ μικροβιακῶν παραγόντων, περὶ ἡμᾶς διακεχυμένων.

Ἐσπουδάσθησαν κυρίως αἱ ὑπὸ τῶν ἐλωδῶν μερῶν παραγόμεναι μiasματικά ἐστία· ὡς πρὸς αὐτάς δὲ ἔχομεν θετικὰς γνώσεις : οὕτω γνωστὸν τυγχάνει ὅτι τὰ τῶν ἐλειογενῶν πυρετῶν αἱματοζωάρια (πλασμόδια) διαχέονται ἰδίως, ὅταν ἡ θερμοκρασία ᾗται θερμὴ καὶ ὑγρὰ, ὅτι σμικρὸν καθ' ὕψος ἐκτείνονται, ὅτι μακρὰν διὰ τῶν ἀνέμων μεταφέρονται, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν ἐπέχονται ὑπὸ τινος δάσους ἢ ὄρους, ὅτι δ' ἐν γένει σχεδὸν δὲν ἐκτείνονται πέραν ἐκατοστύων τινῶν μέτρων.

Ἐπεζήτησαν νὰ γνωρίσωσι τὴν ὁδόν, δι' ἧς οἱ λοιμῶδεις παράγοντες ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσδύουσι, λίαν δὲ πιθανὸν εἶναι ὅτι κυρίως διὰ τοῦ βλεννογόνου τοῦ ἀναπνευστικοῦ συστήματος εἰσχωροῦσι, τοῦ δέρματος καὶ τοῦ πεπτικοῦ σωληños ὄντων ἔλασσαν προσφόρων τῇ εἰσαγωγῇ αὐτῶν.

Τὸ πότιμον ὕδωρ πρωταγωνιστεῖ ἐν τῇ μεταδόσει τῶν λοιμῶδων νόσων, τοῦθ' ὅπερ ἀπεδείχθη διὰ τὴν χολέραν, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν. Συχνάκις κατὰ τὰς ἐπιδημίας ἀνευρέθη ἐν τῷ ὕδατι τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ρυακίων ὁ τυφικός βάκιλλος.

ΜΕΤΑΔΟΣΙΣ.—Μετάδοσις καλεῖται ἡ ιδιότης, ἣν νόσοι τινὲς κητνται τοῦ μεταδίδεσθαι ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον ἄτομον.

Ἡ μεταδοτικὴς τινος νόσου ἀνάπτυξις δύο δεῖται συνηκῶν :

Αον Σπέρματος ἢ παράγοντος ἱκανοῦ νὰ τελέσῃ τὴν ἀπὸ νοσούντος ἀτόμου εἰς ὑγιὲς μετάδοσιν.

Βον Ἐδάφους προσηκόντως παρεσκευασμένου πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ λοιμῶδους παράγοντος, τουτέστιν εἰδικῆς τοῦ ἀτόμου προδιαθέσεως.

Ἡ τῆς μεταδόσεως τῶν νόσων σπουδὴ περιλαμβάνει : Α' Τὴν σπουδὴν τῶν μεταδοτικῶν στοιχείων· Β' τὴν σπουδὴν τῆς εὐπαθείας καὶ τῆς ἀνοσίας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῶν μεταδοτικῶν νόσων, τὰ συμπτώματα, τὴν πορείαν, τὴν πρόγνωσιν αὐτῶν, αὐταὶ ἐμφανίζουσι μεγίστας ποικιλίας, ὥστε ἀδύνατον ἀποβαίνει γενικῶς περὶ αὐτῶν νὰ διαλάβωμεν.

Λοιμῶδη στοιχεῖα.—Πολλαχῶς γίγνεται ἡ μετάδοσις·

Αὐτὸν Δι' ἐνοφθαλμισμού, τουτέστι διὰ τραύματος διχνοίγοντος θύραν εἰσόδου τῷ λοιμῶδει στοιχείῳ.

Βον Δι' ἀμέσου ἐπαφῆς τῶν μολυνθέντων ἀντικειμένων.

Γον Δι' ἐμμέσου ἐπαφῆς, τουτέστι διὰ τῆς ἐκ τῶν μiasμάτων, τῶν νοσογόνων μορίων κ.τ.τ. διαφθορείσης ἀτμοσφαίρας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ μετὰδοσις κατὰ πολὺ τῇ λοιμώξει προσεγγίζει.

Τὸ μεταδοτικὸν σπέρμα εἶναι, ὡς ἐρρήθη, παράσιτα, μικροζῶα ἢ μικροφύτα, βακτηρίαι κ.τ.τ. ὁρατὰ διὰ τοῦ μικροσκοπίου.

Μεταξὺ τῶν παραγόντων τούτων τινὲς μὲν ἀνήκουσιν ἰδίως τῷ ἀνθρωπείῳ γένει, δὲν μεταδίδονται τουτέστιν εἰς ζῶα (ὀστρακιά, σύφιλις κ.τ.τ.), τινὲς δὲ μεταδίδονται ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῖς ζῴοις (ἐρυσίπελας, πνευμονία κ.τ.τ.) ἢ ἀπὸ τῶν ζῴων εἰς τὸν ἄνθρωπον (λύσσα, μᾶλις, ἀνθραξ).

Ἡ δύναμις τῶν στοιχείων τούτων λίαν ποικίλη τυγχάνει· ὁ βαθμὸς ἄλλως τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τε τῆς ἰσχύος αὐτῶν καὶ τῆς εὐπαθείας τοῦ προσβληθέντος ἀτόμου.

Τὰ μικρόβια ἐν τῷ ἀέρι ἀφιέμενα λίαν διάφορον ἐμφανίζουσιν ἀντίστασιν. Οἱ σπόροι (ἐπὶ παραδείγματι διὰ τὸν ἀνθρακα) δύνανται ἐπὶ ἔτη νὰ διατηρήσωσι τὴν δηλητηριώδη αὐτῶν δύναμιν. Τὰ μὴ σπορώδη μικρόβια ὡς τὰ πολλὰ ἐν τάχει θνήσκουσι· μεταξὺ δὲ τῶν αἰτίων τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἀναφέρομεν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐξωτερικῆς θερμότητος, τοῦ ἀέρος, τοῦ ἡλίου.

Ὅταν περὶ τῆς ἀπὸ τῶν νόσων προφυλάξεως διαλάβωμεν, θέλομεν ἶδει διὰ τίνων μέσων δυνάμεθα νὰ καταστρέψωμεν τὰ λοιμώδη σπέρματα.

Μολυσματικοὶ τινες ἰοὶ ἐξασθενοῦσιν ἐκ τῶν ἐπανελημμένων ἐνοφθαλμισμόν· οὕτως ἡ δαμαλὶς δὲν ἔχει πλέον τὴν δύναμιν, ἐπομένως οὐδὲ τὰς προφυλακτικὰς ἰδιότητας, ὅς εἶχε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Jenner· ἡ δὲ σύφιλις, ἐξασθενήσασα διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς θεραπείας, οὐδαμῶς προκαλεῖ τὰ τόσον ἄλλοτε κινδυνώδη φαινόμενα.

Οὐκ ὀλίγα ζητήματα ἀναφερόμενα τῇ σπουδῇ τῆς μεταδόσεως οὐδαμῶς διευκρινήθησαν ἔτι· ἔχουσιν ἐν τούτοις ὑπὸ τε γενικὴν παθολογικὴν ἔποψιν καὶ ὑγιεινὴν μεγίστην σπουδαιότητα. Μὴ δυνάμενοι ἐν τῷ συγγράμματι ἡμῶν τούτῳ ἐν λεπτομερείᾳ τὴν τριαύτην σπουδὴν

ν' ἀναλάβωμεν, ἀρκούμεθα εἰς τὴν κεφαλαϊώδη παράθεσιν τῶν σπουδαιοτέρων σημείων, ἐφ' ὧν πάντες φαίνονται συμφωνοῦντες.

Αὐν Ἐν πολλοῖς ἡ σπουδὴ τῆς μεταδόσεως προσεγγίζει τῇ τῶν ἐπιδημιῶν· οὕτως αἱ πλείεσται τῶν ἐπιδημικῶν νόσων εἶναι μεταδοτικαί, ἐνῶ σποραδικῶς ἐκδηλούμεναι δὲν εἶναι τοιαῦται.

Βον Ἐπιδημικὰ νόσοι, ἐν τισι χώραις, δύνανται νὰ μετενεχθῶσιν εἰς μεμακρυσμένα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μέρη, ἐνθα καθίστανται ἀφορμὴ ἐπιδημίας· ἡ τοιαύτη δὲ μεταφορὰ τελεῖται εἴτε διὰ νοσοῦντος ἀτόμου, εἴτε δι' ἀψύχων ἀντικειμένων ἰδίως ἐκ τοῦ μεμολυσμένου μέρους¹.

Γον Ἡ οὕτω μεταφερομένη νόσος δύναται εἴτε ἄγαν ν' ἀναπτύχῃ, μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων νὰ προσβάλῃ, νὰ καταστῇ δὲ ἐστία λοιμώξεως, εἴτε εἰς τινα μόνον ἄτομον νὰ περιορισθῇ καὶ ταχέως νὰ ἐκλίπῃ.

Τῶν διαφορῶν τούτων ἡ κυρία αἰτία ἄγνωστος τυγχάνει. Τὰ μεταδοτικὰ σπέρματα εὐρίσκουσιν ἐν τῷ ἐπικρατοῦντι ἐπιδημικῷ χαρακτῆρι καὶ ταῖς ἀτομικαῖς διχθέσεσιν ἐδάφη πρόσφορα ἢ μὴ τῇ ἀναπτύξει αὐτῶν. Τὸ γεγονός ἐν τούτοις τοῦτο δὲν ἐξηγήθη ἔτι σαφῶς.

Δον Ἡ ἀπομόνωσις ἢ ἡ ἀπομάκρυνσις εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλῆ προληπτικὰ ἀπὸ τῆς μεταδόσεως μέσα².

Συνηθέστατα ἄνθρωποι ἐκτίθενται διηνεκῶς τῇ μεταδόσει χωρὶς νὰ προσβληθῶσιν. Ἡ ἀνοσία αὕτη δυνατόν νὰ ᾖ ἔμφυτος ἢ ἐπίκτητος εἴτε ἐκ προηγουμένης προσβολῆς τῆς ἐπικρατοῦσης νόσου, εἴτε ἐκ διαρκoῦς συγχρωτισμοῦ μετὰ τῶν ἀρρώστων, εἴτε ἐξ ἐμβολιασμοῦ. Δὲν εἶναι δὲ ἀπόλυτος ἡ ἀνοσία· οὕτω διαφυγὼν τις ἐπὶ μακρὸν τὴν νόσον, δύναται βραδύτερον ὑπ' αὐτῆς νὰ προσβληθῇ. Πειραματικῶς ἠδυνήθησαν ν' ἀναιρέσωσι τὴν πρὸς τινα λοιμώδη νόσον ἀνοσίαν ζώων

¹ Οὕτως ἡ χολέρα, ἐπὶ τῶν ὀχλοῶν τοῦ Γάγγου ἐνδημοῦσα, δύναται πολὺ μακρὰν τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως αὐτῆς νὰ μετενεχθῇ· τοῦναντίον ἄτομον διαλείποντας πυρετοὺς πᾶσχον δὲν καθίσταται ἐστία λοιμώξεως· ὁ διαλείπων πυρετὸς δὲν εἶναι μεταδοτικός, ἐνῶ ἡ χολέρα εἶναι τοιαύτη.

² Πολλὰκις ἄτομά τινα κατχλείποντα τὰς ἐπιδημικὰς ἐστίαις νοσοῦσιν ἐν τῷ τόπῳ τῆς νέας αὐτῶν διαμονῆς, τοῦτο δὲ διότι ὁ ὁργανισμὸς αὐτῶν εἶχεν ἤδη καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ μεταδοτικοῦ σπέρματος, οὕτινος ἡ ἐκδήλωσις ἐπὶ τινος ἡμέρας ἐβράδυνεν.

τινῶν, προκαλοῦντες παρ' αὐτοῖς πρότερον διαταραχάς τινας, ὑποβάλλοντες αὐτά, ἐπὶ παραδείγματι, εἰς νηστείαν, ὑπερθερμίαν, ἢ ἀφαιμάξεις, εἴτε ἐγγέοντες αὐτοῖς δηλητηριώδεις οὐσίας καὶ ἄλλα καθ' ἑαυτὰ ἀβλαβῆ μικρόβια. Οὕτως ὁ κόνικλος, ἄνοσος ὢν πρὸς τὸν συμπτωματικὸν ἄνθρακα, ὑπὸ τῆς νόσου ταύτης ἀλίσκεται, ἂν ἐν ταύτῳ ἐγχυθῇ αὐτῷ σαπρόφυτόν τι. Ἡ συνένωσις δύο μικροβίων, ἅτινα κεχωρισμένως δρῶντα εἶναι ἀβλαβῆ, δύναται θανατηφόρον νόσον νὰ προκαλέσῃ (Roger).

Εὖν Ἡλικίαι τινὲς πλέον ἢ ἄλλαι εἰς τινας ἐπιδημίας ἐκτίθενται. Οὕτως οἱ ἐξανθηματικοὶ πυρετοί, ἡ κοκκῦτις κ.τ.τ. ἀλίσκουσι κατὰ προτίμησιν τὰ παιδιά.

Συν Αἰ μολυσματικαὶ νόσοι κατ' ἴδιον τρόπον μεταδίδονται: αἱ μὲν μεταδίδονται δι' ἐνοφθαλμισμού, δι' ἀμέσου τουτέστι μεταβιβάσεως τοῦ μολυσματικοῦ ἰοῦ ἐν τῷ κυκλοφορικῷ ρεύματι· δεῖται δὲ ἡ μεταβίβασις αὕτη ρήξεως τῆς ἐπιδερμίδος, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει διὰ τὴν λύσσαν καὶ τὴν δαμαλίδα.— Ἄλλαι μεταδίδονται ἴσως δι' ἀπλῆς ἐπαφῆς τῶν βλεννογόνων, ἐχόντων ἀνέπαφον πὸ ἐπιθήλιον (κατὰ τινὰς συγγραφεῖς ρῆξις τις τοῦ βλεννώδους ἐπιθηλίου εἶναι ἀπαραίτητος τῇ μεταδόσει), ὡς π. χ. ἡ σύφιλις, ἡ εὐφλογία, ἡ μᾶλις κ.τ.τ.

Ζον Τὸ μεταδοτικὸν καὶ ἐνοφθαλμίσιμον στοιχεῖον τῶν μολυσματικῶν νόσων εὕρηται εἴτε ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ νοσοῦντος μέρους ἐκκρινομένοις ὑγρῶς (εὐφλογία, σύφιλις, κακότης φλύκταινα), εἴτε ἐν τῷ αἵματι (σηψαιμία, ἄνθραξ, σύφιλις), εἴτε ἐν τῷ σιάλῳ (λύσσα).

2.—ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΑ

Λέγοντες παθογένειαν ἐννοοῦμεν τὴν σπουδὴν τῆς πραγματικῆς τῶν νόσων φύσεως καὶ τοῦ τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς ἐφορευόντος μηχανισμού. (Εἶναι δὲ νῦν ὁ ὅρος παθογένεια εὐχρηστότερος τοῦ τῆς παθολογικῆς φυσιολογίας).

Ἡ τῶν νόσων φύσις εἶναι πρόβλημα, οὐτινος ἡ τελεία λύσις εἶναι καὶ ἔσεται ἡμῖν πιθανῶς ἔσαεῖ ἄγνωστος.

Πρὸ ὀλίγων ἔτι χρόνων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου **τρεῖς θεω-
ρέαι** ἴσχυον, διάφοροι καὶ στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς μείζονος σημασίας, ἥτις ἀπεδίδετο ἐνὶ ἑκ τῶν τριῶν πρώτων καὶ ἀπαραιτήτων τῇ ζωῇ στοιχείων.

Περιλαμβάνουσι δὲ τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα : Αὐτὸν Ἰστούς, τουτέστι στερεὰ συστατικά, ὄντα παθητικὰ ὄργανα τῶν διαφόρων τῆς ζωῆς ἐκδηλώσεων. — Βον Ὑγρὰ, προσκομίζοντα τοῖς ἱστοῖς τούτοις τὰ τῇ συντηρήσει αὐτῶν ἀπαραίτητα στοιχεῖα καὶ ἀπαλλάσσοντα αὐτοὺς τῶν ἐφθαρμένων προϊόντων. — Γον Ζωϊκὴν δύναμιν ἢ νευρικὴν ἐπῆρειαν τὰ δύο στοιχεῖα ἐποπτεύουσιν.

Ἐντεῦθεν τρεῖς σχολαὶ προέκυψαν : Αὐτὴν Ἡ στερεοπαθολογική, καθ' ἣν πᾶσα νόσος τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ὤφειλεν εἰς ἀλλοίωσιν τῶν ἱστῶν τοῦ ὁργανισμοῦ ἡμῶν. Βον Ἡ ὑγροπαθολογική, ἥτις ἐθεώρει τὰς νόσους ἐκ τῶν χυμῶν προερχομένας (αἷματος, λέμφου). Γον Ἡ ζωϊκοπαθολογική, καθ' ἣν πᾶσα νόσος ἦν διαστροφή τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως, ἐξ ἧς προήρχοντο αἱ τῶν στερεῶν καὶ τῶν ὑγρῶν συστατικῶν ἀλλοιώσεις.

Ἄλλ' αἱ θεωρίαι αὗται εὐλόγως ἐξέλιπον ἤδη. Τὸ κυριώτερον δ' αὐτῶν ἁμάρτημα ἦν ἡ ἀποκλειστικότης· καὶ δὴ τίς ἀγνοεῖ ὅτι αἱ νόσοι πεπλαχόθεν ὁρμῶνται, ὅτι δὲ αἱ μὲν ἀλίσκουσιν ἐν πρώτοις τὰ στερεά, αἱ δὲ τὰ ὑγρά τοῦ ὁργανισμοῦ συστατικά, καὶ ἄλλαι τὸ νευρικὸν σύστημα κ.τ.τ.;

Ἀδύνατον λοιπὸν ἀποβαίνει νὰ διατυπωθῇ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν

νόσων γενική τις καὶ ἀποκλειστική θεωρία, ἐξηγοῦσα αὐτὰς εἴτε ἐκ διχαστροφῆς τῶν ζωϊκῶν δυνάμεων, εἴτε ἐκ βλαβῶν τῶν στερεῶν, εἴτε ἐξ ἀλλοιώσεων τῶν ὑγρῶν τοῦ ὀργανισμοῦ συστατικῶν.

Ἐν τούτοις ἐν πᾶσι τῆς εἰδικῆς νοσολογίας τοῖς κεφαλαίοις, ἰδίᾳ ἐξετάζεται ἡ παθογένεια· διὰ ταύτης ὁμῶς σπουδάζεται ἀπλῶς ὁ τὰ νοσηρὰ φαινόμενα πρὸς ἄλληλα συνδέων μηχανισμός. Λάβωμεν ἓν παράδειγμα: πρόκειται περὶ ἀτόμου παθόντος αἰφνης ἡμιπληγίαν καὶ θανόντος· κατὰ τὴν νεκροτομὴν ἀνευρίσκονται θρόμβος αἵματος ἀποφράσεων τὴν Σιλουϊὸν ἀρτηρίαν καὶ χρονία ἐνδοκαρδίτις. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ παθογένεια ἐν τοῖς ἐξῆς συνοψίζεται: ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρρωστος προσεβλήθη, ἕνεκα ρευματισμῶν (καθ' ὑπόθεσιν), ὑπὸ χρονίας ἐνδοκαρδίτιδος, ἣτις παρήγαγε (διὰ μηχανισμοῦ, οὔτινος ἡ σπουδὴ ἀνήκει τῇ παθογενείᾳ τῆς φλεγμονῆς) ἐκβλαστήσεις κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐνδοκαρδίου. Αἱ ἐκβλαστήσεις αὗται, προέχουσαι ἐν τῇ κοιλότητι τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας, ἀπαύστως ἐκινουῦντο πληττόμεναι ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ αἵματος· μία τούτων ἀπασπασθεῖσα παρεσύρθη ὑπὸ τοῦ αἵματος καὶ ἤχθη μέχρι τῆς Σιλουϊοῦ ἀρτηρίας, ἣν ἀπέφραξεν. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἀναιμία τοῦ ἀντιστοιχοῦ ἐγκεφαλικοῦ ἡμισφαιρίου καὶ κατὰ λυσις τῶν λειτουργιῶν αὐτοῦ, τουτέστιν ἡμιπληγία.

ΑΥΤΟΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ

Λέγοντες αὐτοδηλητηριάσεις ἐννοοῦμεν τὰς δηλητηριάσεις τὰς προκυπτούσας ἐξ οὐσιῶν παρὰ γομένων ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ.

Αἱ οὐσίαι αὗται ὑπὸ δύο διαφόρους συνθήκας παράγονται:

Αον Τὰ τοῦ ὀργανισμοῦ κύτταρα ἀποβάλλουσι σταθερῶς δηλητηριώδεις οὐσίας, ὑπόλειμμα τῆς θρέψεως αὐτῶν, ὧν τὸ μὲν ποσὸν αὐξάνει ἐν τισὶ νόσοις, τὸ δὲ ποῖον δύναται ἐπίσης νὰ τροποποιηθῇ.

Βον Τὰ μικρόβια ἐκκρίνουσι δηλητηριώδεις οὐσίας :

α. Ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει αἱ ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῇνι ὑπάρχουσαι βακτηρίαι προκαλοῦσι ζύμωσιν τῶν σιτίων, οὕτω δὲ παράγουσι σηπτικὰ δηλητήρια.

β. Τὰ παθογόνα μικρόβια ἐν ταῖς νόσοις παράγουσιν ἐπίσης δηλητήρια.

Οὕτω λοιπὸν καὶ ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὁ ἄνθρωπος εἶναι δο-
χεῖον καὶ ἐργαστήριον δηλητηρίων (Bouchard).

Δὲν δηλητηριάζεται δὲ ὁ ἄνθρωπος, διότι τὰ δηλητήρια κατα-
στρέφονται ἢ ἀποκρίνονται. Καταστρέφονται μὲν διὰ τοῦ ἥπατος καὶ
τοῦ αἵματος, ἀποκρίνονται δὲ διὰ τῆς χολῆς, τοῦ δέρματος, τῶν
πνευμόνων καὶ κυρίως τῶν νεφρῶν.

Δηλητηρίαισι λοιπὸν δύναται νὰ συμβῇ, ὅταν ἐν τῶν ἀνωτέρω ὄρ-
γάνων ἀλλοιωθῇ, ἢ ὅταν τὸ ποσὸν τῶν παραγομένων δηλητηρίων
ἀξιοσημειώτως ἐπαυξηθῇ.

Ἄν τὰ τῶν ζωϊκῶν κυττάρων δηλητήρια ἐπαυξηθῶσι, παράγεται
ἡ οὐρικήμια (συσσώρευσις τοῦ οὐρικοῦ ὀξέος), χαρακτηρίζουσα τὴν
ἄρθριτιδα, ἢ ἡ ὀξυκμία κ.τ.τ. Ἄν δὲ τὰ τῶν μικροβίων δηλητη-
ρια ἦναι τὰ ἐπαυξάνοντα, ἐπιγίγνονται διάφοροι διαταραχαὶ ἐν σχέ-
σει πρὸς τὴν ἐπαύξησιν τῶν γαστρεντερικῶν ζυμώσεων (ἰδίως κατὰ
τὴν διαστολὴν τοῦ στομάχου), ἢ πρὸς τὰς ἐκκρίσεις τῶν διαφόρων
παθογόνων στοιχείων.

Τέλος, ὅταν τὰ πρὸς τὴν μεταμόρφωσιν ἢ τὴν ἀπόκρισιν τῶν δη-
λητηρίων προωρισμένα ὅργανα ἀλλοιωθῶσι, παράγεται αὐτοδηλη-
τηρίαισι ἐξ ἐπισχέσεως τῶν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ὑπαρχόντων
δηλητηρίων τοιαύτη εἶναι ἡ οὐραιμία διὰ τὸν νεφρὸν, ὁ βαρὺς ἱκτε-
ρος διὰ τὸ ἥπαρ.

Παρατηρητέον τέλος ὅτι τὰ τῶν μικροβίων δηλητήρια, τὰ εἰσα-
γόμενα ἢ σχηματιζόμενα ἐν τῷ ὁργανισμῷ, δύνανται μετὰ πάροδον
χρόνου μακροῦ τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν νὰ ἐκδηλώσωσι. Πολὺν μετὰ
τὴν ἀπόκρισιν αὐτῶν χρόνον ἐπιγίγνονται ἐνίοτε πλέον ἢ ἑλασσον
βρεῖξι νοσηρὰ διαταραχαί, ἄρτηριεσκλήρωσις, νεφρίτις, κίρρώσεις,
διάφοροι παρελύσεις κ.τ.τ.

BIBΛION ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΝΟΣΗΡΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΙ

1.—ΦΛΕΓΜΟΝΗ

Δύσκολος εἶναι ὁ τῆς φλεγμονῆς ὁρισμός. — Πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν ὁ Κέλσος ὥριζεν αὐτὴν διὰ τῶν τεσσάρων κυρίων αὐτῆς χαρακτηήρων, τῆς ἐρυθρότητος, τῆς θερμότητος, τοῦ πόνου, τοῦ ὄγκου (rubor, calor, dolor, tumor). Ὁ Broussais ἐθεώρει τὴν φλεγμονὴν ὡς ἀποτέλεσμα ἐρεθισμοῦ ἐντονωτέρου ἢ ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει· ὁ δὲ Virchow μεγάλην ἀπέδιδε σημασίαν ταῖς ἀλλοιώσεσι τῶν κυττάρων, δύο δὲ παρεδέχετο εἶδη φλεγμονῆς, τὴν μὲν ἀναφερομένην ἐπὶ τῶν ἀγγειωδῶν ἰστῶν, τὴν δὲ (καλουμένην παρεγγχυματώδη φλεγμονὴν) ἐδράζουσιν ἐπὶ ἰστῶν μὴ ἀγγειωδῶν. Οἱ Cornil καὶ Ranvier διὰ τῆς προσωνομίας ταύτης περιγράφουσι σειρὰν φαινομένων προκαλουμένων ἐν τοῖς ἰστοῖς ἢ ζῶσιν ὀργάνοις τῇ ἐπιδράσει φυσικοῦ τινος ἢ χημικοῦ ἐρεθιστικοῦ παράγοντος. Δέον νῦν νὰ προστεθῇ ἡ σπουδαιοτάτη ἐπίδρασις τῶν ὑποδεεστέρων παρασίτων, τῶν μικροβίων, ἅτινα, ὡς τὰ πολλά, ἐπενεργοῦσι διὰ τῶν προϊόντων τῶν ἐκκρίσεων αὐτῶν, τουτέστι διὰ χημικῶν ἐρεθισμάτων.

Ἡ φλεγμονὴ εἶναι ὑπεράυξεις τῆς θρέψεως, προκαλουμένη ἐξ ἀνωμάλου διεγέρσεως, καλουμένης ἐρεθιστικῆς, καὶ χαρακτηριζομένη διὰ τῆς ὑπερπλασίας τινῶν ἐκ τῶν ἀνατομικῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκεινται οἱ ἐρεθισθέντες ἰστοί, κυττάρων δηλονότι καὶ ἀγγείων διὰ τοὺς ἀγγειώδεις ἰστοὺς (ὅστ᾽, δέρμα, συνδετικὸς ἰστὸς κ.τ.τ.), κυττάρων μόνων διὰ τοὺς μὴ ἀγγειώδεις (χόνδροι, κερατοειδής, κρυσταλλώδης).

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι ἐν παντὶ ἰστῷ, ἀγγειώδει ἢ μὴ,

τοῦ κυττάρου ὄντος τῆς ἀφαιτηρίας πασῶν τῶν θρεπτικῶν λει-
τουργιῶν, τοῦτο ἐν τῇ φλεγμονῇ ἀλίσκεται πρῶτον.

Παθογένεια.— Ἰδού τί ἐν τοῖς ἐρεθισθεῖσιν ἰστοῖς συμβαίνει¹.

Α. Ἴστοι μὴ ἀγγειώδεις (χόνδροι, κεραττειδής). — Ἀπὸ τῶν
κυττάρων ὁ ὄγκος αὐξάνει, ὁ πυρὴν αὐτῶν καθίσταται παχύτερος, τὸ
δὲ πρωτόπλασμα ἀφθονώτερον· Βοὴ ὁ πυρὴν διακρίνεται, τὸ πρωτό-
πλασμα κατατέμενεται, ἔν' ἀποτελέσῃ ἐν ἑκατέρῳ τῶν νέων πυρηνῶν
κεχωρισμένην μάζαν· Γον βραδύτερον ἔτι τὰ χονδρώδη ἔλυτρα δια-
νοίγονται, ἐξέρχονται δὲ οἱ πυρῆνες περιβεβλημένοι διὰ τοῦ πρωτο-
πλάσματος αὐτῶν καὶ ἀποτελοῦσι τὰ ἐμβρυϊκὰ κύτταρα· τ' ἀγγεῖα
τῶν γειτνιαζόντων ἀγγειωδῶν ἰσθμῶν ἐκπέμπουσι τότε κλωνία ἐν τῷ
ισθμῷ τούτῳ.

Β. Ἴστοι ἀγγειώδεις. — Αἱ τῶν κυττάρων ἀλλοιώσεις εἶναι αἱ
αὐταί· ἀλλ' ἐπὶ πλέον, ὁ ἐρεθισμὸς δρῶν ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τῶν
ἀγγείων προκαλεῖ ἐν αὐτοῖς σπουδαῖα φαινόμενα ἐπὶ μικρὸν θεωρη-
θέντα ὡς τὰ κύρια τῆς φλεγμονῆς φαινόμενα : τὰ μικρὰ ἀρτηρίδια
συστέλλονται, σχεδὸν ὅμως παρευθὺς διαστέλλονται μέχρι τοῦ δι-
πλασίου τῆς διαμέτρου αὐτῶν, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ ἐπιμηκύνονται· τὰ
αὐτὰ φαινόμενα, πλὴν τῆς ἐπιμηκύνσεως, περὶ τῶν αὐτῶν ἐπὶ τῶν
φλεβῶν, ἀλλ' ἐν αὐταῖς εἶναι βραδύτερα. Τὸ ρεῦμα τοῦ αἵματος,
ταχυπρὸς ἐν πρώτοις, ταχέως ἐμφανίζει ἀνωμαλίας ἐν τῇ πορείᾳ αὐ-
τοῦ, ἡ στήλη τοῦ αἵματος ταλαντεύεται, πρὸς στιγμὴν δὲ σταματᾷ·
τέλος, ἐπερχομένης τελείας στάσεως, τ' ἀγγεῖα διαστέλλονται κα-
νονικῶς ἐν εἴδει κυλίνδρων ἐμφανίζοντα κατὰ διαστήματα ἀτρα-
κτοειδεῖς ἐξιδρώσεις (στάδιον τῆς συμφορήσεως ἢ ὑπεραιμικ-
κόν). — Τότε τελεῖται σπουδαιότατον φαινόμενον, τὸ τῆς ἐξιδρώ-
σεως, δι' οὗ διακρίνεται ἡ φλεγμονὴ ἀπὸ τῆς ἀπλῆς συμφορήσεως.

Ἐξιδρώσεις.— Ἡ ἐξιδρώσις συνίσταται εἰς τὴν ἀπὸ τῶν ἀγ-
γείων ἔξοδον συστατικῶν τινῶν τοῦ αἵματος (λευκῶν αἰμοσφαι-
ρίων, πλάσματος)², ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ φλεγμονώδες ἐξί-
δρωμα. Ἄν ἡ ἰνικὴ ὑπερισχύῃ, τὸ ἐξίδρωμα λέγεται ἰνώδες (τοι-
αῦτα εἶναι τὰ ἐξιδρώματα τοῦ φλέγμονος, τῆς ἰνώδους πνευμονίας).

¹ Ποικίλοι εἶναι οἱ τρόποι τοῦ ἐρεθισμοῦ : εἰσαγωγή ἀλλοτρίου σώματος, νύξις κ.τ.τ.

² Καὶ ἐρυθρῶν ἔτι αἰμοσφαιρίων ἐν τισιν αἱμορραγικοῖς ἐξιδρώμασιν.

ἂν μείζων ἦναι τοῦ ὕδατος ἢ ἀναλογία, καλεῖται ὀρρο-ινῶδες, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται κατὰ τὰς φλεγμονὰς τῶν ὀρρογόνων ὑμένων (πλευρίτις, περικαρδίτις). ἂν ἦναι μεμιγμένον μετὰ τῶν συνήθων προϊόντων τῆς ἐκκρίσεως τῶν βλεννογόνων, ἀποκαλεῖται βλεννῶδες, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται κατὰ τὰς καταρροϊκὰς φλεγμονὰς τῶν βλεννογόνων τῶν βρόγχων, τῆς ρινός, τῆς κύστεως κ.τ.τ.· δύνχται δὲ καὶ αἱμορραγικὸν νὰ ἦναι τὸ ἐξίδρωμα ἐκ ρήξεως τῶν νέων τριχοειδῶν ἢ διαπιδύσεως τῶν ἐρυθρῶν αἰμοσφαιρίων.

Τὸ ἐξίδρωμα ἐμφανίζει, ὡς πρὸς τὸν φλεγμανθέντα ἰστόν, ὅστις παρήγαγεν αὐτό, πολυαριθμούς διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν ἔδραν. Ἄν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ ἐσχηματίσθῃ, καλεῖται ἐλεύθερον· ἂν ἦναι διηθημένον ἐν τοῖς μεσοδιαστήμασι τοῦ ἰστοῦ αὐτοῦ, ὀνομάζεται διάμεσον· ἂν δ' ἐγκατασκηνοῖ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀνατομικοῖς συστατικοῖς τῶν φλεγμανθέντων ἰστών (ἐν τοῖς κυττάροις, τοῖς ὀστεΐνοις σωματίοις κ.τ.τ.), καλεῖται παρεγχυματῶδες.¹

Ἐν κεφαλაίῳ κατὰ τὴν πρώτην ταύτην φάσιν τῆς φλεγμονῆς τὰ κύτταρα ἐμφανίζουσιν ὑπερβάλλουσιν ζωτικότητα· πολλαπλασιάζονται, ἀπὸ δὲ τῶν ἀγγείων ἀφθόους προσλχμβάνουσι τὰς θρεπτικὰς οὐσίας, ἐξ οὗ προκύπτει ἡ ἐξίδρωσις. Τοιαύτη ἡ πρώτη τῆς φλεγμονῆς φάσις, ὑπὸ τινων συγγραφέων ἀποκαλουμένη θρεπτικὸς ἐρεθισμός.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ταύτης φάσεως ἡ φλεγμονὴ κατὰ δύο διαφορούς δύνχται ν' ἀπολήξῃ τρόπους : Αὐτὴ διὰ λύσεως· Βὀν διὰ παραγωγῆς νέων προϊόντων.

Α. ΛΥΣΙΣ. — Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει ἐπ'ἀνοδὸν τῶν φλεγμανθέντων μερῶν (restitutio ad integrum). Τὸ ἐξίδρωμα ρευστοποιεῖται, καθίσταται θολερὸν διὰ

¹ Ἐν Γερμανίᾳ καλεῖται ὕμερογόνον ἐξίδρωμα τὸ ἀποτιθέμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὀργάνων, ἰδίᾳ δὲ τῶν βλεννογόνων (ὁ Wagner, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν μᾶλλον παραδεδεγμένην γνώμην, ὑποστηρίζει ὅτι δὲν σχηματίζεται ἐκ πεπηγυίας ἰνικῆς, ἀλλ' ἐξ εἰδικῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐπιθηλίων). διφθεριτικὰ δὲ ἐξιδρώματα καλοῦνται τὰ σχηματιζόμενα ἐν τῇ ὕφῃ τῶν ἰστών, ὧν πολλάκις προκαλοῦσι τὴν νέκρωσιν ἐκ συμπίεσεως τῶν ἀγγείων. Τοῦτέστι τὸ μὲν ὕμερογόνον ἐξίδρωμα ἀντιστοιχεῖ τῷ ἐλευθέρῳ, τὸ δὲ διφθεριτικὸν τῷ διαμέσῳ.

τῆς λιπώδους μεταμορφώσεως τῶν νεοπλάστων κυττάρων, ἀπορροφᾶται εἶτα καὶ ἐξαφανίζεται, τὰ δὲ ἀγγεῖα ἀνακτῶσι τὴν φυσιολογικὴν αὐτῶν κατάστασιν καὶ τὸ ἐπιθήλιον ἀναγεννᾶται.

Β. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΝΕΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.—Αὕτη συνίσταται ἐν τῇ παραγωγῇ νέων στοιχείων ἢ ἰστῶν. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι : Αὐτὸ πύον· Βον αἱ νεομεμβράναι· Γον αἱ νεοπλασίαι· Δον αἱ ὑπερτροφίαι.

Αὐτὸ Παραγωγὴ πύου ἢ πύησις.

Ἡ πύησις εἶναι ἡ συνηθεστέρα τῆς φλεγμονῆς ἔκβασις· συνίσταται δὲ εἰς τὴν παραγωγὴν ὑπολευκοῦ, θολεροῦ ὑγροῦ, καλουμένου πύου.

Πολλαὶ ἔρευναι φαίνονται ἀποδεικνύουσαι ὅτι πλὴν τινων ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων (ἐπίδρασις τοῦ ὑδραργύρου ἢ τῆς τερεβινθίνης παρὰ τῷ κυνί) δὲν ὑπάρχει πύον ἄνευ μικροβίων.

Πολυάριθμα εἶναι τὰ τὴν πύησιν προκαλοῦντα μικρόβια· ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀναφέρομεν τὸν πυογόνον χρυσίζοντα σταφυλόκοκκον, τὸν λευκὸν σταφυλόκοκκον, τὸν κίτρινον σταφυλόκοκκον, τὸν πυογόνον στρεπτόκοκκον, τὸν δυσώδη πυογόνον βάκιλλον κ.τ.τ.

Τὰ διάφορα ταῦτα μικρόβια παράγουσι διαλυτὰ φυράματα, ἅτινα τοὺς ἰστούς ἐρεθίζουν καὶ τὴν πύησιν προκαλοῦσι.

Τὸ πύον σύγκειται ἐξ ὑγροῦ, ἐν ᾧ αἰωροῦνται πολυάριθμα στρογγύλα σφαίρια 0,1 μμ, ἀποτελούμενα ἐκ μάζης κοκκιώδους πρωτοπλάσματος καὶ ἐκ 5—6 πυρήνων καθισταμένων ὁρατῶν διὰ τοῦ ὀξικοῦ ὀξέος.

Πόθεν προέρχεται τὸ πύον ; Κατὰ τὸν Cohnheim, τὰ πυοσφαίρια δὲν εἶναι εἰμὴ λευκὰ αἰμοσφαίρια ἐξεληθόντα διὰ τῶν τοιχωμάτων τῶν ἀγγείων, τοῦθ' ὅπερ κλεῖται διαπίδυσις. Κατὰ δὲ τοὺς Ranvier καὶ Cornil, τὸ πύον προέρχεται συγχρόνως ἐκ τῶν λευκῶν αἰμοσφαiriῶν καὶ ἐκ κυτταρικῆς ὑπερπλασίας¹· ἡ γνώμη δὲ αὕτη κυροῦται ἐκ τῶν νεωτέρων ἔργων.

¹ Ἴδου πῶς ἐξηγοῦσι τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ : κύτταρόν τι ἐρεθίζεται, ὁ πυρήν αὐτοῦ διαιρεῖται καὶ αὐτὸ δὲ τέμνεται ἐν ἀποτελέσει δύο κύτταρα· ἕκαστος αὐτῶν αἱ θρεπτικαὶ οὐσίαι μὴ προσάγονται πλέον, ἢ τῶν πυρήνων διαίρεσις ἐξακολουθεῖ γιγνομένη, ἀλλὰ τὸ κύτταρον δὲν διαιρεῖται πλέον· οὕτω βλέπει τις

Ἀλλοίωσις τοῦ πύου. — Ὅταν τὸ πύον ἦναι ὑποκίτρινον, ἐλαιοειδές καὶ ἄοσμον, ἀποκαλεῖται χρυστόν. Δύναται ὅμως πολλάς νὰ ὑποστῇ ἀλλοιώσεις· τὰ πυσσφαίρια δύνανται νὰ ὑποστῶσι τὴν λιπώδη ἢ τὴν τυροειδῆ ἐκφύλισιν. Τοῦτο γίνεται, ὅταν τὸ πύον ἐπὶ μικρὸν παρῆμεινεν ἐν τινι ἀποστήματι ἢ φυσικῇ κοιλότητι· τὸ ὑγρὸν μέρος αὐτοῦ ἀπορροφᾶται, τὰ δὲ πυσσφαίρια ἀποξηραινόμενα καὶ λιπώδη καθιστάμενα ἀποτελοῦσι μᾶζαν χροιάς λευκῆς ὑποκίτρινης ὁμοίας τυρῶ· ἐντεῦθεν ἡ τοιαύτη μεταμόρφωσις ἀπεκλήθη τυροειδής. Ἔστιν ὅτε δὲ τὰ πυσσφαίρια διηθοῦνται ὑπὸ τιτανούχων ἀλάτων (τιτανώδους ἐκφύλισις). Ἀλλαχοῦ ἐπιγίγνεται ἰδιάζουσα μεταμόρφωσις, παρατηρουμένη ἐνίοτε ἐν τοῖς παλαιοῖς πυώδεσιν ἐξιδρώμασι τῶν ὀρογόνων ὑμένων· ἀποκαλεῖται δ' αὕτη χυλοειδής.

Δύναται ἐπίσης τὸ πύον νὰ καταστῇ ὀρρωδες, ὕδαρές, ὄξεινον, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται ἐν τοῖς ἀθροιστικοῖς ἀποστήμασι· τὸ ὑγρὸν μέρος τοῦ πύου ἐπχυζάνει, περιέχει δὲ τοῦτο γαλακτικὸν ὄξύ, ὅπερ διαλύει τὸ πρωτόπλασμα τῶν πυσσφαiriῶν καὶ ἀφίησιν ἐλευθέρους τοὺς πυρῆνας. Τέλος τὸ πύον δύναται ἐν τοῖς τῷ ἀέρι ἐκτεθειμένοις τραύμασι νὰ παρουσιάσῃ χροιάν ὑποπράσινον ἢ ὑποκύανον· ὀφείλεται δ' ἡ χρωῖσις αὕτη τῇ παρουσίᾳ κρυσταλλωσίμου τινὸς οὐσίας, τῆς πυοκυανίνης, παραγομένης ὑπὸ ἰδιάζοντος βακίλλου (Gessard).

Βον Νεοπλασίαι συνδεδεικτοῦ ἱστοῦ.

Ἡ φλεγμονὴ πολλάκις παράγει νεοπλαστικούς ἱστούς, διὰ νεοπλασίας τῶν συστατικῶν τοῦ συνδεδεικτοῦ ἱστοῦ (πλασματικὰ κύτταρα καὶ ἀγγεῖα¹.)

Αἱ νεοπλασίαι αὗται καλοῦνται **νεομεμβράναι** μὲν, ὅταν σχη-

κύτταρα περιέχοντα 2 μέχρι 5 πυρῆνων. Ἀποκαλοῦνται ταῦτα τότε πυσσφαίρια, δὲν διαφέρουσι δὲ τῶν ἐμβρυϊκῶν κυττάρων εἰμὴ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πυρῆνων αὐτῶν. Οὕτως ἐν πύῳ προσφάτως σχηματισθέντι παρὰ τὰ πολυπύρηννα κύτταρα, τοιούτοις τὰ πυσσφαίρια, εὐρίσκονται σταθερῶς κύτταρα μὲ ἓνα μόνον πυρῆνα, ἅτινα εἶναι ἐμβρυϊκὰ κύτταρα.

¹ Τὰ τοιχώματα τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων μεταβάλλονται εἰς ἐμβρυϊκὰ κύτταρα, εἶναι δὲ ἀρκούντως μαλθακά, ὥστε νὰ ἐπιμηκυνθῶσιν ἢ νὰ διαρρηχθῶσιν· οὕτω δὲ παράγουσι νέα ἀγγεῖα ἐλικοειδῶς διατεταγμένα, ὧν τὸ εὔθραυστον ἐξηγεῖ τὰς συχνὰς ρήξεις (αἱματώματα τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, αἱμορραγικὴ περικαρδίτις, αἱμορραγικὴ πλευρίτις κ.τ.τ.).

ματιζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὀργάνου τινὸς ἢ μεμβράνης, **σκληρώσεις** δέ, ὅταν ἔνδον αὐτῶν πλάσσωνται.

Αἱ νεομεμβράναι δύνανται ἐπ' ἄοριστον νὰ ζήσωσιν, ἢ τ' ἀγχεῖται αὐτῶν ἀτροφοῦσιν, ὁ δὲ συνδετικὸς ἱστὸς καθίσταται ἰνώδης, σκληρὸς καὶ συρρικνοῦται, οὕτω δὲ ἀποκαθίστανται πολλάκις συμφύσεις τῶν δύο πετάλων ὀρογόνου τινὸς ὑμένος κ.τ.τ.

Αἱ σκληρώσεις δύνανται νὰ προκχλῶσιν ἐν τῷ παρεγχύματι τῶν ὀργάνων (ἥπατος, νεφροῦ, πνεύμονος) ἄφθονον παρκαγωγὴν συνδετικοῦ ἱστοῦ· βραδύτερον ὁ ἱστὸς οὗτος καθίσταται ἰνώδης καὶ συρρικνοῦται, οὕτω δὲ συμπιέζει τὰ στοιχεῖα τοῦ νοστούντος ὀργάνου, ὅπερ ἀτροφεῖ μὴ δυνάμενον πλέον τὰς λειτουργίας αὐτοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ.

Τοιαύτη ἡ ἐξέλιξις τῆς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας καὶ τοιαῦται αἱ ὑπ' αὐτῆς προκχλούμεναι ὀργανικαὶ διαταραχαί. Ἐπὶ πλέον δ' αὕτη ἄλλοιόι τὸ αἷμα, ἐπανξάνει τὴν ἀναλογίαν τῆς ἰνικῆς, ἥτις ἀπὸ 2—4 τοῖς 100 ἀναδιβάλλεται εἰς 8 ἢ 10 τοῖς 100.

Διὰ τοῦ μικροσκοπίου εὐρίσκεται πλέγμα ἰνιδίων περιλαμβάνον τὰς αἱματοβλάστας· ὁ ἀριθμὸς τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων εἶναι ἡξημένως, τέλος δ' ὑπάρχουσι πήγματα καλούμενα πλάκες φλεγμονώδεις (Hayem). Ὅταν δὲ λήγῃ ὁ ἐκ τῆς φλεγμονῆς πυρετός, ἐπέρχεται ἀξιοσημείωτος αὐξησης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αἱματοβλαστῶν (κρίσις αἱματικὴ τοῦ Hayem).

Αἰτιολογία. Τὰ αἷτια τῆς φλεγμονῆς εἰς δύο ὑπάγονται κατηγορίας· εἶναι τουτέστι εἴτε χημικοφυσικά, εἴτε μικροβιακά.

Αἷτια χημικοφυσικά.—Τοιαῦτα εἶναι οἱ τραυματισμοί, οἱ ἰοί, ἡ ἡλίασις, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ τοῦ ψύχους ἐπίδρασις. Ὡς τὰ πολλά, τὸ ψῦχος καὶ αἱ καθολικαὶ νόσοι, αἱ τὴν χημικὴν κατάστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ ἀλλοιοῦσαι (διαβήτης, Βριχθεία νόσος, ἀρθρίτις) παρασκευάζουσι τὴν ὁδὸν τοῖς μικροβίοις.

Βον Αἷτια μικροβιακά.—Τὰ μικροβία κοινὰς προκαλοῦσι φλεγμονάς, τὰς αὐτὰς οἰονδήποτε καὶ ἂν ἡ τὸ μικρόβιον, ἢ εἰδικάς, διαφερούσας τουτέστι ἀναλόγως ἐκάστου αὐτῶν, (μᾶλις, σύφιλις κ.τ.τ.).

Συμπτώματα.—Ἡ φλεγμονὴ προκαλεῖ συμπτώματα τοπικά, γενικά καὶ λειτουργικά.

Τὰ τοπικά εἶναι καταφανεῖ μόνον ἐπὶ τῶν μερῶν, ἅτινα δυνά-

μεθα νὰ ἴδωμεν, περιλαμβάνουσι δέ : Ἀον τὴν ἐρυθρότητα, τῇ συρροῇ τοῦ αἵματος ὀφειλομένην· Βον τὸν ὄγκον, παραγόμενον ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας καὶ τῆς ἀγγειακῆς ἐξασμώσεως· Γον τὴν θερμότητα, πηγάζουσιν ἐκ τῆς ηὔξημένης κυκλοφορικῆς καὶ θρεπτικῆς λειτουργίας, καὶ Δον τὸν πόνον, ὀφειλόμενον τῇ συμπίεσει ἢ τῷ ἐρεθισμῷ τῶν νευρικῶν κλώνιων.

Τὰ δὲ γενικὰ συμπτώματα συνίστανται εἰς τὸν πυρετόν, τὸν πᾶσαν φλεγμονὴν συνοδεύοντα (ἐκτὸς ἂν λίαν ἐλαφρὰ ᾔηαι αὕτη). Εἶναι δὲ ὁ πυρετὸς τὸ καταφανέστερον καὶ σταθερώτερον τῶν συμπτωμάτων, ἐλλείπων ἀπὸ τῶν χρονίων φλεγμονῶν (ὄρα Πυρετός).

Τὰ λειτουργικὰ συμπτώματα τέλος ποικίλλουσιν, ὡς εἰκός, ἀναλόγως τοῦ φλεγμαίνοντος ὀργάνου.

Πορεῖα καὶ ἀπολήξεις.— Ἐκ τῆς διαφόρου τῶν φλεγμονῶν ἐντάσεως, αὗται διακρίνονται εἰς ὀξείας καὶ χρονίας· ἡ δὲ διάμεσος τούτων κατάστασις καλεῖται ὑποξεία.

Εἶδομεν ἐν τῇ παθογενείᾳ ὅτι ἡ φλεγμονὴ δύναται ν' ἀπολήξῃ διὰ διαλύσεως, διαπυήσεως, ἢ σκληρώσεως· δύναται ἐπίσης νὰ προκαλέσῃ γάγγραιναν τῶν φλεγμανθέντων μερῶν, ἢ νὰ λήξῃ δι' ἀποτόμου λύσεως.

Ὁ θάνατος δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἐν ἐκάστη τῶν περιόδων τῆς φλεγμονῆς, εἴτε ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ πυρετοῦ, εἴτε ἐκ διαταραχῆς τῆς λειτουργίας ὀργάνων ἀπαραιτήτων τῇ ζωῇ.

Δὲν δυνάμεθα εἰς πλείονας νὰ εἰσέλθωμεν λεπτομερείας, διότι ἅφ' ἐνὸς μὲν τῆς φλεγμονῆς ἡ ἱστορία οἶονεὶ συγχέεται μετὰ τῆς ἱστορίας ἀπάσης τῆς παθολογίας, ἀφοῦ αἱ πλείους τῶν παθολογικῶν ἐπεξεργασιῶν συνοδεύονται ὑπὸ φλεγμονωδῶν φαινομένων, ἅφ' ἑτέρου δὲ ἡ φλεγμονὴ ἐκ τῆς παραγούσης αὐτὴν αἰτίας, ἐκ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ καταλαμβάνει καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν ἐξικνεῖται, τόσῳ διαφόρους ὑποδύεται μορφάς, ὥστε αὗται δὲν δύνανται ἐν γενικῇ περιγραφῇ νὰ περιληφθῶσιν.

Οὕτω : Ἀον ὡς πρὸς τὰ αἷτια, ἡ φλεγμονὴ ποῦ μὲν προκύπτει ἐκ τραύματος, ἢ ἐξ εἰσαγωγῆς ἀλλοτρίου σώματος, ποῦ δὲ παράγεται ἐκ σήψεως ὑποβοηθούσης τὴν ἀνάπτυξιν λοιμώδους νόσου (κυνάγχης, πλευρίτιδος, πνευμονίας, ρευματισμοῦ), ἢ παρ' ἄλλῃ τινὶ προκαλεῖται ἐκ τῆς εἰσβιβάσεως ἰοῦ τινος (ἀνατομικὸν νύγμα, ἐξανθηματικοὶ

πυρετοί, μάλλιν, σύφιλις κ.τ.τ.). Βον Ὡς πρὸς τὴν ἔδραν, κατ' οὐδὲν ὁμοιάζουσιν ἢ τὰ χεῖλη τρυμάτος ἀλίσκουσα φλεγμονή, ἢ ἐπερχομένη κατὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ πύρου ἐν τινι κατάρματι, τὸ τῆς πνευμονίας ἐξιδρωμα, τὸ τῆς διφθερίτιδος κ.τ.τ. Γον Ὡς πρὸς τὴν ἀπόληξιν, ἡ φλεγμονὴ τοῦ μὲν ἐν τάχει παρερχομένη οὐδὲν καταλείπει τῆς διαβάσεως αὐτῆς ἵχνος (*restitutio ad integrum*), τοῦ δὲ προκαλεῖ σκλήρωσιν, ἢ οὐλὴν καὶ ἀλλαχοῦ ἐξιδρωμα, ἐξ οὗ ἐπέρχονται ἀνώμαλοι συμφύσεις τῶν δύο πετάλων ὀρρογόνου τινὸς ὕμενος¹, πολλάκις δὲ ψευδομεμβράναι, πύον, ἐλκώσεις, καὶ γάγγραινα ἐτι.

Θεραπεία.— Ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν θεραπευτικῶν ἐνδείξεων διακρίνομεν τὰς σπλαγχνικάς ἢ ἐσωτερικάς φλεγμονὰς ἀπὸ τῶν χειρουργικῶν ἢ ἐξωτερικῶν.

Αἱ πρῶται καθ' ἑαυτὰς οὐδεμίαν ὠρισμένην θεραπευτικὴν ἐνδείξιν παρουσιάζουσι (*Jaccoud*). ὁδηγεῖται δὲ τις ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ ὀργανισμοῦ καταστάσεως, τῶν λειτουργικῶν διαταραχῶν κ.τ.τ. Διὸ ἡ θεραπεία περιγράφεται ἐν τῇ εἰδικῇ σπουδῇ ἐκάστης τῶν φλεγμονῶν τούτων.

Ἄλλ' ὅ,τι ἐκ τῆς παθογενείας ἐπακριβῶς ἀπεδείχθη εἶναι ὅτι ἡ φλεγμονὴ δὲν δύναται, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν πράξη τις, νὰ διαλυθῇ πρὶν ἢ φάσις τοῦ θρεπτικοῦ ἐρεθισμοῦ συμπληρώσῃ τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἐξέλιξιν. Οὐδαμῶς λοιπὸν δύναται τις ν' ἀνακόψῃ τὴν ἐπεξεργασίαν ταύτην· δέον μόνον τὸν ἄρρωστον ὑπὸ τοιαύτας νὰ ὑποβάλλῃ συνθήκας, ὥστε νὰ ἐπικρέσῃ οὗτος τῇ τοιαύτῃ ἐπεξεργασίᾳ.

Αἱ χειρουργικαὶ ἢ ἐξωτερικαὶ φλεγμοναὶ γενικάς τινας ἐνδείξεις παρουσιάζουσι. Δέον νὰ ἐξετάσῃ τις μὴ τοι ἡ φλεγμονὴ συντηρῆται ἐκ τινος τοπικῆς αἰτίης (ἀλλότρια σώματα, λίθοι, κ.τ.τ.), ἣν πρέπει ὡς τάχος νὰ ἐξαλείψῃ.

Πρὸς τοῦτοις δύναται τις τὴν φλεγμονὴν νὰ καταπολεμήσῃ διὰ τοπικῶν μέσων: Ἀον Διὰ τῶν ἀφαιμάξεων, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὰς βδέλλας, τὰς αἱματηρὰς σικύας, μικρὰ νύγματα διὰ τῆς αἰχ-

¹ Τὴν τοιαύτην ιδιότητα χρησιμοποιεῖ ὁ χειρουργός, ἐγγέων ἰωδίου βάμμα ἐν τῷ ἐλυτροειδεῖ τῷ πάσχοντι ὑδροκήλην, ἵνα οὕτω προκαλέσῃ συμφυτικὴν φλεγμονήν, δι' ἧς, ἐνουμένων τῶν δύο ὀρρογόνων πετάλων, παρακωλύεται ὁ ἐν αὐτοῖς σχηματισμὸς νέου ἐξιδρώματος.

μῆς μαχαιριδίου· τῆς φλεβοτομίας σπανιώτερον γίγνεται ἐφαρμογή¹.

Βον Διὰ τῆς ἀννυψώσεως τῶν φλεγμαινόντων μερῶν διὰ τοῦ τριούτου σχηματισμοῦ, ὑποβιβηθῶντος τὴν κυκλοφορίαν τῶν νοσούντων μερῶν, ἢ μὲν συμφόρησις τούτων ἐλαττοῦται, πάντα δὲ τὰ συμπτώματα प्राϋνονται.

Γον Αἱ διαρρηῆξεις εἶναι τὰ δραστηριώτερα τῶν μέσων, δι' ὧν τὰ φλεγμανθέντα μέρη ἀκωλύτως ἐξιδιχνίνονται, οὕτω δὲ ἡ περίσφιγξις αὐτῶν προλαμβάνεται καὶ ὁ πόνος ἐκλείπει.

Δον Τὰ φαρμακευτικὰ μέσα εἶναι ἐπίσης λίαν βοηθητικά· τὰ εὐχρηστότερα τούτων εἶναι τὰ μαλακτικά ὑπὸ μορφὴν ἡμιστερεῶν (καταπλάσματα δι' ἀλεύρου γεωμήλων, λινოსπέρματος κ.τ.τ.) ἢ ὑγρᾶν (ἐνέσεις κ.τ.τ.). Ἀρμόζουσι δὲ κυρίως ἐν ἀρχῇ τῆς φλεγμονῆς, ἀλλ' ἡ παρατεταμένη τούτων χρῆσις ὑποβιβηθεὶ τὴν στάσιν τῶν ὑγρῶν.

Αἱ ὑδραργυρικαὶ καὶ αἱ μετ' εὐθαλείας αἰοιφαὶ ὠφελοῦσιν ἐπίσης. — Τοπικὰ δὲ τίνα μέσα, οἷον τὰ ψυκτικά, τὰ στυπτικά κ.τ.τ. σκοποῦσι τὴν ἐλάττωσιν τῆς συμφορήσεως διὰ τῆς συστολῆς τῶν τριχοειδῶν.

Ἡ ἐσωτερικὴ θεραπεία πολλάκις ἐνδείκνυται, συνίσταται δὲ συνήθως εἰς τὴν παροχὴν ἀλατούχων καθαρσίων ἢ τοῦ καλομέλιτος εἰς δόσεις κατατετμημένας.

2. — ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΑ

Ἀπόστημα καλεῖται πᾶσα συλλογὴ πύου ἐν νεοσχηματισθείσῃ κοιλότητι. Ἐν φυσικῇ δὲ κοιλότητι τοῦ πύου συλλεγεμένου, ἀποτελεῖται τὸ πυῶδες ἐξίδρωμα.

Εἰς τέσσαρας κυρίας κατηγορίας ὑπάγονται τ' ἀποστήματα :

Αον Ἀποστήματα θερμὰ ἢ φλεγμονώδη, ἐπόμενα ταχέως ὀξείᾳ φλεγμονῇ. — Βον Ἀποστήματα ψυχρά, ἀβληχρῶς ἐξελισσόμενα· ταῦτα ἐπονται χρονίαις φλεγμοναῖς ἢ καὶ ἄνευ καταφανοῦς φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας παράγονται. — Γον Ἀποστήματα ἀθροιστικά, προκχλούμενα συνήθως ἐξ ὀστεώδους βλάβης καὶ μακρὰν αὐτῆς ἀναφαινόμενα. — Δον Ἀποστήματα μεταστατικά, ἥτοι συλ-

¹ Μὴ λησμονῶμεν ὅτι κατὰ τινὰς φλεγμονάς, τεινούσας εἰς γάγγραιαν καὶ ἐπερχομένας παρ' ἐξησθενημένοις ἀτόμοις, αἱ ἀφαιμάξεις ἀντενδείκνυνται.

λογαὶ πύου ἀναπτυσσόμεναι εἰς τὰ σπλάγχνα ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἕνεκα πυώδους μολύνσεως (ὄρα κατωτέρω πυώδης μόλυνσις).

Ἐνταῦθα θέλομεν περιγράψει μόνον τὰ θερμὰ καὶ τὰ ψυχρὰ ἀποστήματα.

α'. ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΑ ΘΕΡΜΑ ἢ ΦΛΕΓΜΟΝΩΔΗ

Τ' ἀποστήματα ταῦτα ὀνομάζονται οὕτως ἐκ τῆς ὀξείας φλεγμονῆς, ἥς εἶναι συνέπειαι.

Αἰτιολογία. — Παράγονται τὰ θερμὰ ἀποστήματα ἐκ μικροβικῆς φλεγμονῆς, ἥτις δυνατόν ὑπὸ δύο ἐπιδράσεων ν' ἀναπτυχθῇ:

Αον Αὐτόματος ἢ πρωτοπαθὴς καλεῖται ἡ φλεγμονή ἢ ἄνευ κατὰφκνοῦς αἰτίαι ἀναπτυσσόμενη τὸ ἀπόστημα καλεῖται τότε πρωτοπαθὴς ἢ ἰδιοπαθὴς, πρᾶγματι ὅμως ὀρεῖλεται εἰς αἰτίαν ἐρεθισμοῦ ἢ εἰς μικρὸν τραῦμα μὴ ἀνευρισκόμενον κατὰ τὴν ἐξέτασιν.

Βον Ἐπιγενὴς ἄλλης παθήσεως δυνατόν νὰ ᾔναι ἡ φλεγμονή, ὅτε τὸ ἀπόστημα καλεῖται δευτεροπαθὴς ἢ ἐπιγενές.

Τὰ θερμὰ δευτεροπαθῆ ἀποστήματα εἶναι τὰ συνηθέστερα, προκύπτουσι δέ :

Αον Ἐκ τῆς φλεγμονῆς γειτνιάζοντός τινος ὀργάνου, οἷον τὰ περὶ τὰς φλεβίτιδας, περὶ τὴν φλεγμονθεῖσαν οὐρήθραν, περὶ τερηδονισθὲν ἢ νεκρωθὲν ὅστουν κ.τ.τ. — Βον Ἐκ τυχαίου ἢ χειρουργικοῦ τραυματισμοῦ. — Γον Ἐκ τῆς παρουσίας ἄλλοτρίου σώματος στερεοῦ ἢ ὑγροῦ, ἐξωθεν προερχομένου ἢ ἐν τοῖς ἱστοῖς σχηματισθέντος (βλήματα πυρεθόλων, σικλολίθοι, οὐρόλιθοι, παρυσχίδες κ.τ.τ.), ἢ ἐξ ὑγρῶν φυσιολογικῶν ἐξεληθόντων τῶν φυσικῶν αὐτῶν ὁδῶν (οὐρον, χολή, αἷμα, γάλα, κόπρανα κ.τ.τ.)¹. Δον Κριτικὰ ἀποστήματα ὀνομάζονται τὰ αὐτομάτως σχηματιζόμενα κατὰ τὴν πορείαν ἢ τὴν παρακμὴν τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῶν ἐξκνηματικῶν πυρετῶν, μετὰ τὸν τσκετὸν κ.τ.τ. Γενικῶς δὲ θεωροῦνται ὡς συνέπειαι δευτεροπαθοῦς μολύνσεως, ὡς ἐξαρτώμενα τουτέστιν ἐκ κοινοῦ πυρογόνου μικροβίου, εἰσδύσσαντος δευτεροπαθῶς ἐν νοσοῦντι ὀργανισμῷ.

Παθολογικὴ ἀνατομία. — Ἐνταῦθα θέλομεν σπουδάσει :

¹ Τ' ἀποστήματα ταῦτα πολλάκις ὀνομάζονται ἐκ τῶν αἰτίων αὐτῶν, οἷον οὐρικόν, κοπρανώδες κ.τ.τ.

Αὐὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀποστήματος· Βὸν τὴν περιέχουσαν αὐτὸ κοιλότητα· Γὸν τὴν ἐπὶ τῶν γειτνιαζόντων ἰστῶν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ Δὸν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀποστήματος.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀποστήματος εἶναι πύον ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἐμφανιζόμενον· ἐν ἀρχῇ εἶναι ὀρῶδες καὶ αἰμόφυρτον, ταχέως ὁμως καθίσταται παχύρρευστον, ὅτε καλεῖται χρυστόν, φλεγμονῶδες ἢ καλῆς φύσεως· δύναται δὲ νὰ ᾗ κεχρωσμένον δι' αἵματος ἢ ἀνάμικτον μετὰ λιπιδῶν σφαιρίων, πηγμάτων, ὁργανικῶν συγκριμάτων, ἀερίων, οὔρου κ.τ.τ.¹.

Ἡ τὸ πύον περικλείουσα κοιλότης ἔχει ἔκτασιν καὶ μορφήν λίαν ποικίλας. Εἶναι ἀνώμαλος καὶ ἀκανόνιστος· τὰ τοιχώματα αὐτῆς τὴν ὥσιν ἔχουσι λείαν, χνοώδη καὶ μεμβρανοειδῆ, τοῦθ' ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν συμπίεσιν τῶν ὑπὸ φλεγμονωδῶν ἐξιδρωμάτων διηθηθέντων ἰστῶν. Τὴν τοιαύτην ὥσιν ἀπεκάλουν ἄλλοτε πυογόνον μεμβράναν.

Ἐπενέργεια τοῦ πύου ἐπὶ τῶν πέριξ ἰστῶν. — Αὐὸν Ἐπὶ τῶν ὀρρογόνων ὑμένων : ὅταν ἀπόστημά τι σχηματίζεται πλησίον ὀρρογόνου ὑμένος, ὁ ὑπ' αὐτὸν ἰστὸς παχύνεται, σκληρύνεται, αὐτὸς οὗτος ὁ ὑμὴν φλεγμαίνει, συμφύσεις δὲ ἀποκαθίστανται μετὰξὺ τῶν δύο αὐτοῦ πετάλων· οὕτω, πυώδεις συλλογαὶ ἐνδοσπλαγχνικαί, χωρὶς ἐν τῇ ὀρρογόνῳ κοιλότητι νὰ διαδοθῶσι, δύνανται νὰ διανοίξωσιν ὁδὸν πρὸς τὰ ἔξω.

Βὸν Ἐπὶ τῶν ὀστέων : τὸ πρᾶ τινι ὀστῶ ἀπόστημα προκαλεῖ συχνάκις περιостίτιδα, ἣτις δύναται νὰ διαλυθῇ ἢ νὰ ἐπιπλακῇ μετ' ὀστεΐτιδος ἢ νεκρώσεως τοῦ ὑποκειμένου ὀστοῦ.

Γὸν Τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα δὲν παραβλάπτονται ἐκ τῆς γειτνιατέως πυώδους συλλογῆς².

Δὸν Οἱ μῦς δὲν προσβάλλοντι συνήθως ὑπὸ τοῦ πύου· ἔστιν ὅτε ὁμως αἱ ἴνες αὐτῶν ὑπὸ μυΐτιδος ἀλίσκονται, οἱ δὲ τένοντες ἀποφολιδοῦνται.

¹ Τὸ ὑπὸ τοῦ ἥπατος σχηματιζόμενον πύον εἶναι ὑπέρυθρον, τὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου ὑποκίτρινον.

² Ἀναφέρονται περιπτώσεις τινὲς μεγάλων ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, ἐλκωθεισῶν ἐκ τῆς μετὰ πυώδους συλλογῆς ἐπαφῆς (Breschet, Liston).

Εὖν Πᾶν θερμὸν ἀπόστημα προκαλεῖ ὀρρώδη διήθησιν καὶ οἴδημα τοῦ περιβάλλοντος συνδετικοῦ ἰστοῦ.

Συμπτώματα καὶ διάγνωσης. — Ὁ σχηματισμὸς τοῦ πυῶος ἐξαγγέλλεται διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς τάσεως, διὰ σφοδροτέρων πόνων, νυγμάτων καὶ ἀτάκτων φρικίων. Τοῦ ἀποστήματος σχηματισθέντος ἐπιγίνεται γενικὴ ἄνεσις, ὁ πόνος ἀντικαθίσταται ὑπὸ ὀχληροῦ αἰσθήματος βάρους, ἡ δὲ τοῦ ὄγκου ἀντίστασις μεταπίπτει εἰς χαρακτηριστικὴν μαλθακότητα καὶ κλυδασμόν.

Ὁ κλυδασμὸς εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον σημεῖον τῆς ὑπάρξεως πυώδους συλλογῆς· ἀποτελεῖ δὲ ἰδιάζουσαν αἴσθησιν ἀνάλογον τῇ αἰσθήσει ἐκτοπιζομένου ὑγροῦ, ἥς ἀντιλαμβάνομεθα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἢ διὰ δύο δακτύλων ἐξετάζοντες τὴν πύχουσαν χώραν, ὅτε ὁ μὲν πιέζει ὁ δὲ ὑπεγείρεται. Ἐν τισὶ χώραις ἡ ἐκτύπσις τῶν μαλθακῶν μορίων δύναται νὰ παράσχη ψευδῇ αἴσθησιν κλυδασμοῦ¹. Τοῦ ἀποστήματος δὲ ὄντος βαθύς, ὁ κλυδασμὸς εἶναι ἀσαφής, δυσκόλως δ' ἀντιλαμβάνομεθα αὐτοῦ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρὸς εὐχερеспτέρην ἐξέτασιν τιθέμεθα τὰς χεῖρας εἰς ὡς οἶόν τε μείζονα ἀπ' ἄλλων ἀπόστασιν.

Ἄν τὸ ἀπόστημα ᾖ μικρόν, ἢ ἂν βαθύς ἐδράζῃ (κόλπος, φάρυγξ), πιέζομεν δι' ἐνὸς δακτύλου τὴν κορυφὴν αὐτοῦ, εἴτα ἀποτόμως πύομεν τὴν πίεσιν· ὁ δάκτυλος τότε ἀπωθεῖται ὑπὸ τοῦ ἀνταμβάνοντος τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑγροῦ (ἀντιτυπία ὑποστροφῆς, Lisfranc).

Ἐν ἀμφιβολίᾳ ἐνδείκνυται ἡ δοκιμαστικὴ παρακέντησις, γιγνομένη διὰ τινος ἐκμυζητικῆς συσκευῆς².

Πορεία. — Εἰς ἑαυτὸ ἀφιέμενον τὸ ἀπόστημα αἰέποτε τείνει πρὸς τὰ ἔξω νὰ διανοιχθῇ. Ἄν ἐπιπολῆς κεῖται, τὸ καλύ-

¹ Τοῦτο ἰδίως παρατηρεῖται ἐπὶ τῆς ράχεις τοῦ ἄκρου ποδὸς κατὰ τὸν βραχὺν κοινὸν ἐκτείνοντα τοὺς δακτύλους μῦν. Πρὸς ἀποφυγὴν πλάνης ἀναζητοῦμεν τὸν κλυδασμὸν παραλλήλως τῇ διευθύνσει τῶν μυϊκῶν ἰνῶν.

Αἱ κύστες καὶ τὰ λιπώματα παρέχουσιν αἴσθησιν κλυδασμοῦ· τούτων ὅμως δὲν προηγῶνται φλεγμονώδη συμπτώματα.

² Ἀναφέρονται πολλαὶ περιπτώσεις διαγνωστικῆς πλάνης μεταξὺ ἀποστημάτων καὶ ἀνευρυσμάτων· ταῦτα σφύζουσιν, ἐν αὐτοῖς δὲ ἀκούεται φύσημα. Ἄλλ' οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ἀνευρίσκονται· ἐνίοτε ἐπὶ ἀποστημάτων κειμένων ἐγγὺς μεγάλων ἀρτηριακῶν κορμῶν. Ἄλλως ἀνεύρυσμά τι δύναται νὰ προκαλέσῃ

Αὐὸν τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀποστήματος· Βὸν τὴν περιέχουσαν αὐτὸ κοιλότητα· Γὸν τὴν ἐπὶ τῶν γειτνιαζόντων ἰστῶν ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ Δὸν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀποστήματος.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀποστήματος εἶναι πύον ὑπὸ διαφόρους μορφὰς ἐμφανιζόμενον· ἐν ἀρχῇ εἶναι ὀρῶδες καὶ αἰμόφυρτον, ταχέως ὁμως καθίσταται παχύρρευστον, ὅτε καλεῖται χρυστόν, φλεγμονῶδες ἢ καλῆς φύσεως· δύναται δὲ νὰ ᾖ κεχρωσμένον δι' αἵματος ἢ ἀνάμικτον μετὰ λιπιδίων σφαιρίων, πηγμάτων, ὀργανικῶν συγκριμάτων, ἀερίων, οὔρου κ.τ.τ.¹.

Ἡ τὸ πύον περικλείουσα κοιλότης ἔχει ἔκτασιν καὶ μορφήν λίαν ποικίλᾳς. Εἶναι ἀνώμαλος καὶ ἀκανόνιστος· τὰ τοιχώματα αὐτῆς τὴν ὄψιν ἔχουσι λείαν, χυρόωδη καὶ μεμβρανοειδῆ, τοῦθ' ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν συμπίεσιν τῶν ὑπὸ φλεγμονωδῶν ἐξιδρωμάτων διηθηθέντων ἰστῶν. Τὴν τοιαύτην ὄψιν ἀπεκάλουν ἄλλοτε πυογόνον μεμβράναν.

Ἐπενέργεια τοῦ πύου ἐπὶ τῶν πέριξ ἰστῶν. — Αὐὸν Ἐπὶ τῶν ὀρρογόνων ὑμένων : ὅταν ἀπόστημά τι σχηματίζεται πλησίον ὀρρογόνου ὑμένος, ὃ ὑπ' αὐτὸν ἰστός παχύνεται, σκληρύνεται, αὐτὸς οὗτος ὃ ὑμὴν φλεγμαίνει, συμφύσεις δὲ ἀποκαθίστανται μετὰξὺ τῶν δύο αὐτοῦ πετάλων· οὕτω, πυώδεις συλλογαὶ ἐνδοσπλαγχνικαί, χωρὶς ἐν τῇ ὀρρογόνῳ κοιλότητι νὰ διαδοθῶσι, δύνανται νὰ διανοίξωσιν ὁδὸν πρὸς τὰ ἔξω.

Βὸν Ἐπὶ τῶν ὀστέων : τὸ πρᾶν τι ὀστῶ ἀπόστημα προκαλεῖ συχνάκις περιστίτιδα, ἣτις δύναται νὰ διαλυθῇ ἢ νὰ ἐπιπλακῇ μετ' ὀστέιτιδος ἢ νεκρώσεως τοῦ ὑποκειμένου ὀστοῦ.

Γὸν Τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα δὲν παραβλάπτονται ἐκ τῆς γειτνιασεως πυώδους συλλογῆς².

Δὸν Οἱ μῦς δὲν προσβάλλοντι συνήθως ὑπὸ τοῦ πύου· ἔστιν ὅτε ὁμως αἱ ἴνες αὐτῶν ὑπὸ μυΐτιδος ἀλίσκονται, οἱ δὲ τένοντες ἀποφολιδοῦνται.

¹ Τὸ ὑπὸ τοῦ ἥπατος σχηματιζόμενον πύον εἶναι ὑπέρυθρον, τὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου ὑποκίτρινον.

² Ἀναφέρονται περιπτώσεις τινὲς μεγάλων ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, ἐλκωθεισῶν ἐκ τῆς μετὰ πυώδους συλλογῆς ἐπαφῆς (Breschet, Liston).

Εὖν Πᾶν θερμὸν ἀπόστημα προκαλεῖ ὀρρώδη διήθησιν καὶ οἴδημα τοῦ περιβάλλοντος συνδετικοῦ ἰστοῦ.

Συμπτώματα καὶ διάγνώσεις. — Ὁ σχηματισμὸς τοῦ πύου ἐξαγγέλλεται διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς θερμοκρασίας καὶ τῆς τάσεως, διὰ σφοδροτέρων πόνων, νυγμάτων καὶ ἀτάκτων φρικίων. Τοῦ ἀποστήματος σχηματισθέντος ἐπιγίνεται γενικὴ ἄνεσις, ὁ πόνος ἀντικαθίσταται ὑπὸ ὀκλήρου αἰσθήματος βάρους, ἡ δὲ τοῦ ὄγκου ἀντίστασις μεταπίπτει εἰς χαρακτηριστικὴν μαλθακότητα καὶ κλυδασμόν.

Ὁ κλυδασμὸς εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον σημεῖον τῆς ὑπάρξεως πυώδους συλλογῆς· ἀποτελεῖ δὲ ἰδιάζουσαν αἴσθησιν ἀνάλογον τῇ αἰσθήσει ἐκτοπιζομένου ὑγροῦ, ἥς ἀντιλαμβανόμεθα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἢ διὰ δύο δακτύλων ἐξετάζοντες τὴν πᾶσχουσιν χώραν, ὅτε ὁ μὲν πιέζει ὁ δὲ ὑπεγείρεται. Ἐν τισὶ χώραις ἡ ἐκτόπισις τῶν μαλθακῶν μορίων δύναται νὰ πᾶσχη ψευδῇ αἴσθησιν κλυδασμοῦ¹. Τοῦ ἀποστήματος δὲ ὄντος βεβαίως, ὁ κλυδασμὸς εἶναι ἀσφαλές, δυσκόλως δ' ἀντιλαμβανόμεθα αὐτοῦ· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρὸς εὐχερεστέραν ἐξέτασιν τιθέμεθα τὰς χεῖρας εἰς ὡς εἶδόν τε μείζονα ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν.

Ἄν τὸ ἀπόστημα ᾖ μικρόν, ἢ ἂν βαθέως ἐδράζῃ (κόλπος, φάρυγξ), πιέζομεν δι' ἑνὸς δακτύλου τὴν κορυφὴν αὐτοῦ, εἴτα δὲ ἀποτόμως πύομεν τὴν πίεσιν· ὁ δάκτυλος τότε ἀπωθεῖται ὑπὸ τοῦ ἀναλαμβανόντος τὴν θέσιν αὐτοῦ ὑγροῦ (ἀντιτυπία ὑποστροφῆς, Lisfranc).

Ἐν ἀμφιβολίᾳ ἐνδείκνυται ἡ δοκιμαστικὴ παρακέντησις, γιγνομένη διὰ τινος ἐκμυζητικῆς συσκευῆς².

Πορεία. — Εἰς ἑαυτὸ ἀφιέμενον τὸ ἀπόστημα αἰέποτε τείνει πρὸς τὰ ἐξω νὰ διανοιχθῇ. Ἄν ἐπιπολῆς κεῖται, τὸ καλύ-

¹ Τοῦτο ἰδίως παρατηρεῖται ἐπὶ τῆς ράχews τοῦ ἄκρου ποδὸς κατὰ τὸν βραχὺν κοινὸν ἐκτείνοντα τοὺς δακτύλους μῦν. Πρὸς ἀποφυγὴν πλάνης ἀναζητοῦμεν τὸν κλυδασμὸν παραλλήλως τῇ διευθύνσει τῶν μυϊκῶν ἰνῶν.

Αἱ κύστεις καὶ τὰ λιπώματα παρέχουσιν αἴσθησιν κλυδασμοῦ· τούτων ὅμως δὲν προηγούνται φλεγμονώδη συμπτώματα.

² Ἀναφέρονται πολλαὶ περιπτώσεις διαγνωστικῆς πλάνης μεταξὺ ἀποστημάτων καὶ ἀνευρυσμάτων· ταῦτα σφύζουσιν, ἐν αὐτοῖς δὲ ἀκούεται φύσημα. Ἄλλ' οἱ χαρακτῆρες οὗτοι ἀνευρίσκονται· ἐνίοτε ἐπὶ ἀποστημάτων κειμένων ἐγγὺς μεγάλων ἀρτηριακῶν κορμῶν. Ἄλλως ἀνεύρυσμά τι δύναται νὰ προκαλέσῃ

πτον αὐτὸ δέρμα ἢ ὁ βλεννογόνος ὅλον ἐν ὑπεγείρονται καὶ λεπτύνονται (δι' ἀπορροφήσεως μᾶλλον τῶν ἀνατομικῶν στοιχείων ἢ ἐκ τῆς δικτάσεως) ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ διαφαίνεται ἡ ὑποκιτρίνη χροιά τοῦ πύου, εἴτα δὲ δικτιτράινονται καὶ τὸ πύον ἐκρέει. Ἄλλ' ἂν ἐν τῷ βάθει κεῖται τὸ ἀπόστημα, αἱ ἀπονευρώσεις καὶ οἱ μῦς παρακωλύουσι τὴν πρὸς τὰ ἔξω πορείαν αὐτοῦ, τὸ δὲ πύον παρeisδύει ἐν τοῖς μεσοδικστήμασι τῶν παρακειμένων ιστῶν, ἀποκολλᾷ τοὺς μῦς καὶ προβαίνει ὅλον ἐν εἰς ἀπόστασιν πλέον ἢ ἔλασσον μεγάλην προκαλοῦν σθεναρὰς διαταραχάς.

Ὅπως δὴ ποτε τοῦ πύου κενωθέντος εἴτε αὐτομάτως εἴτε δι' ἐγχειρήσεως, ἡ ἐπούλωσις κατὰ τρεῖς δύναται νὰ ἐπιέλθῃ τρόπους :

Αον Τὰ τοιχώματα τοῦ ἀποστήματος προσπλησιάζουσιν ἀλλήλοις καὶ συγχωλῶνται, τοῦθ' ὅπερ καλεῖται κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἔνωσις, σπανία οὖσα.

Βον Τὰ τοιχώματα καλύπτονται ὑπὸ κεγχροειδῶν σαρκίων, ἅτινα μετὰ πάροδον χρόνου μακροῦ συγχέονται καὶ ἐπουλοῦνται.

Γον Εἰς τινὰς περιστάσεις, εἴτε ἕνεκα τῆς ἱμμονῆς τῆς αἰτίας, εἴτε ἕνεκα κωλύματος παρεμβλλομένου τῇ προσεγγίσει τῶν τοιχωμάτων τοῦ ἀποστήματος (ἀποστήματα τοῦ δακτυλίου, τῆς μασχάλης), τοῦτο ὑπολείπεται συριγγῶδες.

Ἡ τοῦ πύου κένωσις δὲν εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς θεραπείαν τοῦ ἀποστήματος. Ἔστιν ὅτε τὰ ὑγρά αὐτοῦ συστατικὰ ἀπορροφῶνται, ὑπολείπεται δὲ μόνον μᾶζα συμπαγῆ καὶ τυροειδῆς.

Πρόγνωσης. — Αὕτη ποικίλλει ἀναλόγως τῆς φύσεως, τῆς ἔδρας καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἀποστήματος· δὲν δυνάμεθα ἐπομένως περὶ αὐτῆς γενικῶς νὰ διαλάβωμεν.

Θεραπεία. — Πᾶν ἀπόστημα δέον νὰ διανοίγῃται. Ἡ διὰ τῶν καυστικῶν διάνοιξις τῶν ἐπιπολῆς ἀποστημάτων ὅλως σχεδὸν ἐγκατελείφθη (ἡ χρῆσις τούτων διετηρήθη διὰ τὴν διάνοξιν τῶν σπλαγγνικῶν ἀποστημάτων). Αἱ δι' ἐκμυζητικῆς συσκευῆς παρακέντησεις δὲν πρέχουσι καλὰ ἀποτελέσματα, καθόσον τὸ πύον σχεδὸν

φλεγμονὴν καὶ πύησιν τοῦ πέριξ συνδετικοῦ ἱστοῦ. Ὅπως δὴ ποτε προκειμένου νὰ σχάσωμεν διὰ τοῦ μαχίριδιου ὄγκον ἐγγὺς ἀρτηρίας κείμενον, ἰδιαζούσας δέον νὰ λάβωμεν προφυλάξεις.

αείποτε ἀναπαράγεται· διὸ προκριώτερον τῷ μαχαίριῳ νὰ καταφεύγωμεν¹.

Ἡ διάνοιξις γίγνεται εἴτε διὰ παρκεντήσεως, ἣν εὐρύνομεν, εἴτε δι' ἐπανειλημμένων ἐντομῶν κατὰ στρώματα γιγνομένων².

Τοῦ ἀποστήματος διανοιχθέντος, ἀποπλύνομεν μετὰ προσοχῆς τὴν κοιλότητα αὐτοῦ δι' ἀντισηπτικοῦ τινος ὑγροῦ (διαλύσεως φαινικοῦ ὀξέος ἢ ἄχνης ὑδραργύρου, ὕδατος ναφθολούχου κ.τ.τ.) καὶ ἐπικαλύπτομεν τὸ μέρος δι' ἐπιδέσμευ ἐπίσης ἀντισηπτικοῦ. Διὰ μεθοδικῆς συμπίεσεως, διὰ καταλλήλου σχηματισμοῦ, διὰ σωλῆνων ἐλαστικῶν ἢ δι' ἐτέρων τομῶν προλαμβάνομεν τὴν στάσιν τοῦ πύου ἐν τοῖς κολπώμασιν, ἅτινα δυνατὸν νὰ ἐμφανίζῃ ἡ πυώδης ἐστία.

Ἄν ἡ ἐπούλωσις βραδύνῃ, ἐξετάζομεν μὴ τοι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνατομικὴν τῆς χώρας διάταξιν (ἀποστήματα τῆς μασχάλης, τοῦ ἰσchioδακτυλικοῦ βόθρου), ἢ εἰς ἀλλότριόν τι σῶμα.

Β'. ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΑ ΨΥΧΡΑ

Ψυχρὰ ἀποστήματα καλοῦνται αἱ οἰονεὶ λαθραίως καὶ σχεδὸν ἀνωδύνως σχηματιζόμεναι πυώδεις συλλογαὶ ἐν τῷ συνδετικῷ ἰσθμῷ.

Τὰ ἀποστήματα ταῦτα εἶναι ἢ ἰδιοπαθῆ, ἀνεξάρτητα τουτέστι πάσης ἄλλης ἀλλοιώσεως (ὀστεώδους, ἀρθρικῆς κ.τ.τ.), καὶ περὶ τούτων πραγματευόμεθα, ἢ συμπτωματικά, συνδεόμενα τουτέστι μετὰ νόσου τῶν ὀστέων, ἢ τῶν ἀρθρώσεων. Τὰ ψυχρὰ συμπτωματικὰ ἀποστήματα περιγράφονται ὑπὸ τὴν προσωνομίαν ἀθροιστικά.

Παθογένεια.— Τὰ ψυχρὰ ἀποστήματα δὲν ἀναπτύσσονται, καθάπερ τὰ θερμά, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοπικῶν καὶ ἀμέσων αἰτιῶν, ἀλλὰ συνδέονται πρὸς πλημμελῆ γενικὴν κατάστασιν, ὀφειλόμενα ὡς τὰ πολλά, εἰ μὴ πάντοτε, τῇ θυματιώσει. Παρατηροῦνται παρὰ τοῖς ἐξησθενημένοις ἐκ τῆς ἐνδείας, τοῦ καμάτου, τῶν στε-

¹ Δυνάμεθα νὰ ἐλαττώσωμεν ἢ καὶ ὅλως παροδικῶς νὰ καταλύσωμεν τὴν εὐαίσθησιν τῆς ἐγχειρηθησομένης χώρας, ἐκτελοῦντες ἐπ' αὐτῆς ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ψεκασμοὺς αἰθέρος διὰ τῆς συσκευῆς τοῦ Richardson, ἢ ἐφαρμόζοντες ψυκτικόν τι μίγμα, ἢ χλωριοῦχον μεθύλιον διὰ βύσματος ἐκ βάμβακος κττ.

² Ὅταν τὸ ἀπόστημα κεῖται πλησίον μεγάλων ἀγγειακῶν ἢ νευρικῶν κορμῶν, καλὸν εἶναι νὰ τέμνωμεν τοὺς καλύπτοντας τὸ ἀπόστημα ἰστοὺς φέροντες τὸ μαχαίριον ἐπὶ αὐλακομήλῃ.

ρήσεων, προηγηθείσης τινὸς νόσου, κ.τ.τ. Συχνάκις δὲ τοπικὴ τις αἰτία, οἷον θλάσις, ἐπανειλημμέναι προστριβαί, προκαλεῖ τὴν ἐμφάνισιν αὐτῶν¹. Συνήθως ἐπιπολῆς ὄντα, ἐπιγίγνονται κυρίως ἐν αἰς χώρῃς ἀφθονεῖ ὁ συνεκτικὸς λιπώδης ἰστός.

Παθολογικὴ ἀνατομία.—Τὸ πύον τῶν ψυχρῶν ἀποστημάτων εἶναι ὑδαρές, ὀρῶδες, ὀλίγα ἐνέχον λευκὰ κύτταρα, περιέχον δὲ λείψανα κυττάρων καὶ κοκκιώδεις μάζας. Ὁμοιάζει πρὸς ὀρρὸν γάλακτος τεθλωμένον, φέρει δ' αἰωρούμενα τυροειδῆ πήγματα. Τῷ αἱρί ἐκτιθέμενον ταχέως ἀλλοιοῦται καὶ ἀναδίδει δυσώδη ὁσμήν.

Τὰ τοιχώματα τοῦ ἀποστήματος εἶναι κανονικὰ καὶ λεῖα, ὑπενδύονται δὲ διὰ πυογόνου μεμβράνης, ἥς ἡ ἐπιφάνεια εἶναι χνοώδης. Περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι φυματιώδεις ὄζοι, δηλοῦντες τοῦ ἀποστήματος τὴν φύσιν.

Συμπτώματα.—Ἡ ἀρχὴ τῶν ψυχρῶν ἀποστημάτων συχνάκις μόλις εἶναι καταφανής, καθόσον φλεγμονώδης ἀντίδρασις εἴτε μηδενίᾳ συμβαίνει, εἴτε ἐλαχίστη παρατηρεῖται. Ἐξοίδησίς τις ἀναφαίνεται κλυδάζουσα ἀπ' ἀρχῆς, ἢ μετ' οὐ πολὺν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς χρόνον. Κατὰ τὴν χώραν δ' ἐκείνην τὸ δέρμα διατηρεῖ τὴν τε χροιάν καὶ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ χαρακτήρας.

Ποικίλος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ψυχρῶν ἀποστημάτων· πολλάκις ἐν μόνον ὑπάρχει, οὗτινος αἱ διαστάσεις πολλὰς παρουσιάζουσι διαφορὰς· τινῶν τούτων ὁ ὄγκος ἐξικνεῖται μέχρι μεγέθους κεφαλῆς ἐμβρύου.

Πορεία.—Τῶν ψυχρῶν ἀποστημάτων σχηματισθέντων, διάφορος εἶναι ἡ τύχη αὐτῶν :

Αὐοὶ Ἐπιμένουσιν ἐπ' ἀόριστον, χωρὶς οὐσιωδῶς νὰ διαταράξωσι τὴν ὑγίειαν τοῦ ἀτόμου. Ὑφίστανται τότε κυστικὴν ἢ τυροειδῆ ἐκφύλιν.

Βοὶ Ἀπορροφῶνται καὶ ἐκλείπουσι, καταλείποντα ἐν ἡ μοῖρᾳ ἡδραζον σκληρίαν καὶ κηλίδας μελαγχρωστικὰς.

Γοὶ Διανοίγονται πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ καλύπτον αὐτὰ δέρμα διατείνεται, καθίσταται στιλπνὸν καὶ ἰόχρουν· βαθμηδὸν δὲ λεπτυνό-

¹ Παρὰ τοῖς νεοσυλλέκτοις, τοῖς ἀδυνάτοις καὶ μὴ ἔτι ἐθισθεῖσιν εἰς τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἀναπτύσσονται συχνάκις ψυχρὰ ἀποστήματα κατὰ τὸν τράχηλον, τοὺς ὤμους, τ' ἀντιβράχια, τουτέστι κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ σάκκου, τοῦ ὀπλου κ.τ.τ. συμπιεζομένας χώρας.

μενον ρήγνυται, οὕτω δὲ ἀποτελεῖται πραγματικὴ ἔλκωσις. Τὸ πύον κενοῦται (ἔστιν ὅτε φλεγμονώδης τις ἐπεξεργασία ἐπιταχύνει τὴν διάρρηξιν τοῦ δέρματος), ἐξακολουθεῖ δ' ἐπὶ μακρὸν ἐκρέον, τοῦτο δὲ διότι ἡ τῶν τοιχωμάτων συγκόλλησις ἦσσαν ταχέως ἢ ἐν τοῖς θερμοῖς ἀποστήμασιν ἐπέρχεται. Οὐ σπανίως, τρεῖς ἢ τέσσαρας μετὰ τὴν διάνοιξιν τοῦ ἀποστήματος ἡμέρας, ἐπέρχεται τοπικὸς πόνος, συνοδευόμενος ὑπὸ γενικῶν συμπτωμάτων, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐπῆλθε φλεγμονὴ τῶν τοιχωμάτων τῆς πυώδους ἐστίας.

Συχνότερα ἐπιπλοκὴ εἶναι ἡ σιψαιμία, ἀποτελοῦσα πραγματικὴν δηλητηρίασιν ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ πύου, ἐπερχομένης-ἐκ τῆς ἐπαφῆς μετὰ μικροβίων ἐκ τοῦ ἀέρος προερχομένων.

Τέλος ἐνίοτε ὁ ἄρρωστος θνήσκει ἐξ ὀξείας φυματιώσεως.

Διάγνωσις.—Τὸ ψυχρὸν ἀπόστημα εἶναι ὄγκος μαλακός, κλυδάζων, περιγεγραμμένος, ἀνώδυνος καὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ λελεπτυσμένου καὶ ἰοχρόου δέρματος. Ἐκ τῆς ἐλλείψεως φλεγμονωδῶν φαινομένων διακρίνεται τὸ ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ θερμοῦ ἀποστήματος.

Ἡ τῶν ὀστέων ἐξέτασις δηλοῖ, ἂν τὸ ψυχρὸν ἀπόστημα ᾖ ἢναι ἰδιοπαθὲς ἢ συμπτωματικόν.

Θεραπεία.—Τὰ ψυχρὰ ἀποστήματα χρήζουσιν ἐν πρώτοις ἐσωτερικῆς θεραπείας, ἱκανῆς νὰ τροποποιήσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ παραγαγόντος αὐτὰ ὀργανισμοῦ καὶ νὰ παράσχῃ αὐτῷ ἀρκοῦσαν ἰσχύν, ἢν' ἀντίσχη εἰς μακρὰν καὶ δαψιλῇ πύησιν. Συνίσταται δὲ ἡ γενικὴ θεραπεία εἰς τὴν χρῆσιν τῶν τονωτικῶν φαρμάκων (οἶνου κίνας, ἰωδίου, σιδηρούχων σκευασιῶν κ.τ.τ.).

Ἡ τοπικὴ θεραπεία γίνεταί κατὰ διαφόρους μεθόδους, δύσκολος δὲ ἀποβαίνει ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἐπεζήγησαν διὰ τῆς συμπίεσεως καὶ τῶν ἐπανειλημμένων ἐκδορίων (Velpeau) νὰ ἐπιτύχῃσι τὴν διάλυσιν τῶν ψυχρῶν ἀποστημάτων· ἄλλ' ὥς τὰ πολλὰ αἱ τοιαῦται ἀπόπειραι ἀποτυγχάνουσι.—Προκριτώτερον εἶναι ἅμα διαγιγνώσκόμενον νὰ διανοίγηται τὸ ἀπόστημα εἴτε διὰ τῶν καυστικῶν (φύραγμα Βιενναῖν καὶ χλωριῶχος ψευδάργυρος), εἴτε διὰ τριχοειδῶν ἀκίδων (ὑποδόριοι παρκεντήσεις ἢ δι' ἀπομυζητικῶν συσκευῶν), εἴτε τέλος διὰ τοῦ μαχαίριου. Δύναται δὲ ἡ διάνοιξις νὰ γείνη εὐρεῖα ἢ στενὴ· ἔστιν ὅτε

διεπέρων τὸ ἀπόστημα διὰ διασύρτου, ἢ διὰ σωλῆνος ἐλαστικοῦ, πολλάκις δὲ ἵνα τροποποιήσωσι τὴν ζωτικότητα τῶν τοιχωμάτων αὐτοῦ ἐξετέλουν ἰωδιούχους ἐνέσεις ἢ δι' ἰωδοφορμιούχου αἰθέρος· ἄλλοτε κατέφευγον εἰς τὴν ἐκτομὴν τοῦ λελεπτυσμένου καὶ ἰοχρόου δέρματος, οὗτινος ἡ μικρὰ ζωτικότης παρεκώλυε τὴν ἐπούλωσιν. Συχνότερον νῦν γίγνεται ἡ ἀπόξεις τῶν τοιχωμάτων, ἥτις ὡς δεῖ γιγνομένη καὶ μετ' ἀντισηπτικῶν εἴτα ἐφαρμογῶν (ἰδίᾳ δὲ ἰωδοφορμίου) ἀγαθὰ παρέχει ἀποτελέσματα.

3.—ΠΥΡΕΤΟΣ

Ὁ πυρετὸς εἶναι παθολογικὴ κατὰστασις, ἥς τὰ μὲν σταθερὰ συμπτώματα εἶναι ἐπαύξεις τῆς ὀργανικῆς καύσεως καὶ θερμοκρασίας, τὰ δὲ ποικιλώτερα φαινόμενα εἶναι διαταραχὴ τῆς κυκλοφορίας, τῆς θρέψεως καὶ τῆς ἐννευρώσεως.

Παθογένεια.—Γνωσταὶ τυγχάνουσιν αἱ συνθήκαι, ὑφ' αἷς ὁ πυρετὸς παράγεται, ἀλλ' ἄγνωστος εἶναι ἔτι τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ ὁ μηχανισμός.

Ὁ πυρετὸς παράγεται : Αὐτὸν Κατὰ τὰς ὀξείας νόσους τὰς ἐκ μικροβίων προκυπτούσας, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τοὺς ἐξανθηματικούς πυρετούς, τὸν τυφοειδῆ πυρετόν, τὸν ἐξανθηματικὸν τύφον, τοὺς ἐλαιογενεῖς πυρετούς, τὴν δυσεντερίαν, τὴν μᾶλιν, τὸν ἄνθρακκ, τὴν πυκμίαν, τὰς σηψιμίας κ.τ.τ.

Βον Κατὰ τινεὶς δηλητηριάσεις, εἴτε τοῦ δηλητηρίου ἔξωθεν προερχομένου (βερατρίνη, δηλητηρίασις δι' ἐφθαρμένων κρεάτων κττ.), εἴτε ἐν τῷ ὀργανισμῷ σχηματιζομένου (ἄρθριτικὸς πυρετός, πυρετὸς ἐξ ὑπερκοπώσεως κ.τ.τ.).

Γον Ἄνευ καταφανοῦς αἰτίας (πυρετὸς ἐφήμερος).

Αἱ κυριώτεραι τῶν περὶ παθογενείας τοῦ πυρετοῦ θεωριῶν (χῆτινες εἶναι μόνον ὑποθέσεις) εἶναι αἱ δύο ἐπόμεναι :

Αὐτὴν Ἡ νευροπαθολογικὴ θεωρία, καθ' ἣν ἡ τοῦ πυρετοῦ αἰτία, ἐπὶ τοῦ μεγάλου συμπαθητικοῦ δρώσα, προκαλεῖ ἐν πρώτοις μὲν τὴν διέγερσιν τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων καὶ ἐκ ταύτης τὴν συστολὴν τῶν ἀγγείων, τοῦθ' ὅπερ τὸ ριγὸς προκαλεῖ, εἴτα δὲ τὴν πρᾶλυσιν τῶν αὐτῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων καὶ ἐκ ταύτης τὴν διαστολὴν τῶν ἀγγείων, μείζονα δραστηριότητα τῶν ὀργανικῶν καύσεων ἐν σχέ-

σει πρὸς τὴν μείζονα τοῦ αἵματος συρροήν, ὡς συνέπειαν δὲ τὴν αὐξήσιν τῆς θερμότητος.

Βον Ἡ ὑγροπαθολογικὴ θεωρία, καθ' ἣν ὁ πυρετογόνος πηγάγων δρᾷ κατ' ἄγνωστον τρόπον ἐπὶ τοῦ αἵματος, ἵνα προκαλέσῃ τὴν ἐπαύξησιν τῶν καύσεων καὶ τῆς θερμότητος. Ἡ θεωρία αὕτη ἐφαρμόζεται εἰς πολλὰς λοιμώδεις νόσους· εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι πολλὰ μικροβία ἀνυψοῦσι τὴν θερμοκρασίαν τῶν ζώων, ἅτινα καταλαμβάνουσι, διὰ τῶν δηλητηρίων, ἅτινα ἐκκρίνουσι. Συγγραφεῖς δὲ τινες ὑποθέτουσιν ὅτι δέον νὰ λημβάνηται ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ φαγοκύττωσις, τουτέστιν ἡ ἀπορρόφησις καὶ ἡ καταστροφή τῶν μικροβίων ὑπὸ τῶν κυττάρων τοῦ ὀργανισμοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων.

Χαρακτῆρες.— Ἡ πυρετικὴ κατάστασις χαρακτηρίζεται ἐκ τυμπωμάτων, εἰς τέσσαρας ὑπαγομένων κατηγορίας: Αὐτὴ Διαταράξεις τῆς θερμοσίας· Βον τῆς κυκλοφορίας· Γον τῆς θρέψεως· Δον τῆς ἐννευρώσεως (Jaccoud).

Αὐτὴ Διαταράξεις τῆς θερμοσίας.— Ὁ Lavoisier ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι καῦσις τῶν ἰστῶν ἡμῶν ἀναλώμασι τοῦ ὑπὸ τῶν πνευμόνων ἀπορροφωμένου ὀξυγόνου, ὅπερ καίόμενον ἐκπνέεται ἐπίσης διὰ τῶν πνευμόνων ὑπὸ μορφὴν ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

Ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν θερμοκρασία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς καύσεως ταύτης, ἐλαττωμένης ἐκ τῆς ἀπωλείας τῆς θερμότητος, τῆς συμβαινούσης ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος καὶ τῶν πνευμόνων ἐξατμίσεως. Ἡ θερμοκρασία αὕτη εἶναι ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει σταθερῶς ἡ αὐτὴ¹, τουτέστι $37^{\circ},2 - 37^{\circ},5$ · δύναται δὲ κατὰ τὴν πέψιν ἢ μετὰ βιαίους μυϊκοὺς ἀγῶνας ν' ἀνέλθῃ εἰς $37^{\circ},8$. Θερμοκρασία ὅμως 38° δηλοῖ πυρετικὴν κατάστασιν².

Πορεῖα.— Ἡ πυρετικὴ καμπύλη τρεῖς περιόδους παρουσιάζει, τὰς τῆς εἰσβολῆς ἢ ἀνυψώσεως, τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς λήξεως

¹ Διότι, ἂν ἡ καῦσις αὐξήσῃ, ἡ ἐξάτμισις κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν αὐξάνει.

² Ἡ θερμοκρασία μετρεῖται δι' εἰδικοῦ θερμομέτρου, τοποθετουμένου ἐν τῇ μασχάλῃ, τῷ ἀπυθυσμένῳ ἢ τῷ κόλπῳ. Ἡ περιέχουσα τὸν ὑδράργυρον φυσαλὶς δέον νὰ τοποθετῇται καλῶς ἐν τῷ κοίλῳ τῆς μασχάλῃς, τοῦ βραχίονος ἐφαπτομένου τοῦ κορμοῦ. Ἀφιέμεθα δὲ τὸ θερμομέτρον ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπὶ 10 τοῦλάχιστον πρῶτα λεπτά. Ἡ θερμομέτρησις γίγνεται συνήθως δις τῆς ἡμέρας καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ θερμομέτρου παρὰ τῷ αὐτῷ ἀρρώστῳ.

ἢ πτώσεως ἢ, ἐν περιπτώσει ὀλεθρίας ἐκβάσεως, τῆς ἀγωνίας.

1ον Ἡ ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας δυνατὸν ἀποτόμως νὰ συμβῇ· ἐν ὀλίγαις ὥραις ἢ ἐν μιᾷ καὶ ἡμισείᾳ ἡμέρᾳ ἐξικνεῖται εἰς τὸ ὑψιστον τῆς ἐντάσεως αὐτῆς (τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται κατὰ τοὺς διαλκείποντας πυρετοὺς, τὴν ὀστρακίαν, τὴν εὐφλογίαν, τὴν ἰνώδη πνευμονίαν). Ἄλλοτε ὁ πυρετὸς ἀνυψοῦται βαθμυδὸν ἀλλὰ κανονικῶς (τυφοειδὴς πυρετός), ἄλλοτε δὲ βαθμυδὸν καὶ ἀτάκτως (ρευματισμός, πλευρίτις, περικαρδίτις).

2ον Ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς πλείστας ὅσας ἐμφανίζει διχοφράς· ὅτε μὲν ἡ ὑψίστη θερμοκρασία παρατηρεῖται μόνον ἅπαξ, δις ἢ τρίς (πυρετὸς ἐφήμερος, διαλείπων, ἐρυσίπελας κ.τ.τ.), ὅτε δὲ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν παρατηρεῖται ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἡ αὕτη περίπου θερμοκρασία, μετὰ τῆς αὐτῆς καθ' ἐκάστην πρωΐαν ὑφέσεως κατὰ τινὰ δέκατα τοῦ βαθμοῦ (ινώδης πνευμονία, εὐφλογία)· ἄλλοτε τέλος αἱ καθημεριναὶ ταλαντώσεις γίνονται κατὰ πλείονας βαθμοὺς (ἐκτικὸς πυρετός, πυαιμία κ.τ.τ.).

3ον Ἡ ληκτικὴ περίοδος διαφέρει, καθ' ὅσον ὁ ἄρρωστος ἰᾶται ἢ θνήσκει.

Ἄν ἰαθῇ, ἡ πτώσις δυνατὸν νὰ ᾖ ἀπότομος· ἐντὸς 24 ὥρῶν ἡ θερμοκρασία καταπίπτει κατὰ πλείονας βαθμοὺς, ἐπανέρχεται δ' οὕτως εἰς τὸ φυσιολογικὸν (37°) ἢ καὶ ὑπ' αὐτό· ἡ πτώσις αὕτη ἀντιστοιχεῖ ταῖς κρίσεσι τῶν ἀρχαίων. Ἄλλοτε ἡ πτώσις ἐπέρχεται βαθμιαίως, δι' ὀπισθοδρομικῶν δὲ ταλαντώσεων ἐντὸς 6—9 ἡμερῶν ὁ ἄρρωστος ἀνακτᾷ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θερμοκρασίαν¹.

Τοῦ ἀρρώστου πρὸς τὸν θάνατον βαίνοντος, ἡ θερμοκρασία ἀνυψοῦται σταθερῶς μέχρι 41° , 42° ἢ καὶ $43^{\circ},8$. Αἱ ὑπερπυρετικαὶ αὗται θερμοκρασίαι πικρατηροῦνται μόνον κατὰ τινὰς νόσους, οἷον τὸν τέτανον, τὴν ὀστρακίαν, τὸν ἐγκεφαλικὸν ρευματισμόν².

Μετὰ τὸν θάνατον ταχέως καταπίπτει ἡ θερμοκρασία, ἵνα ἐξι-

¹ Κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἡ θερμοκρασία εἶναι φυσιολογική, ὑπόκειται ὅμως εἰς ἐπισήμους ἀνυψώσεις ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καμάτου, τῆς διατροφῆς κ.τ.τ.

² Μόλις παρατηρεῖται σμικρὰ πρωϊνὴ ὑφεςις· ἐπιγιγνόμενά τινα συμβεβηκότα, οἷον αἱμορραγίαι, ἐντερικαὶ διατρήσεις, ἢ καὶ ἐπιπροστιθεμένης νόσου εἰς βολὴν (περικαρδίτιδος, πνευμονίας) δύνανται νὰ καταδιβάσωσιν ἀποτόμως τὴν θερμοκρασίαν, χωρὶς διὰ τοῦτο ἢ πρόγνωσις αἰτιωτέρα ν' ἀποβῇ.

σωθῇ πρὸς τὴν τῆς ἀτμοσφίρας· ἐν τισιν ὅμως περιπτώσεσι (τέτανος, χολέρα) ἐξακολουθεῖ ἀνυψουμένη ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ὥραν¹.

Ἡ τῆς θερμοκρασίας σπουδὴ χρησιμωτάτη ἀποβίνει διὰ τε τὴν πρόγνωσιν καὶ τὴν διάγνωσιν². γνωστὸν τυγχάνει, ἐπὶ πρᾶδειγματι, ὅτι, ἂν ἡ θερμοκρασία τηρῇται εἰς 40° ἢ 41° μετ' ἑλαφρᾶς πρωϊνῆς ὑφέσεως, ὁ θάνατος εἶναι σχεδὸν βέβαιος μετ' ὀλίγας ἡμέρας· ἡ ζωὴ πλειότερον παρατείνεται, ἂν ἡ πρωϊνὴ ὕψις ᾖ ἐπίσημος. Θερμοκρασία 42° συνεπάγεται μοιραίως τὸν θάνατον. Τέλος, τῆς θερμοκρασίας οὔσης τοῦ πιστοτέρου τοῦ πυρετοῦ κατόπτρου, αἱ ἐξ αὐτῆς παρεχόμεναι πληροφορίαι μείζονα κέκτνται ἀξίαν ἢ αἱ ἐκ τῆς συχνότητος τοῦ σφυγμοῦ.

Βον Διαταραχαὶ τῆς κυκλοφορίας.— Ἡ αὔξησις ἐν τε τῇ συχνότητι καὶ τῇ ἰσχύϊ τῶν καρδιακῶν σφύξεων καὶ τοῦ σφυγμοῦ ἐπὶ μακρὸν ἔθεωρεῖτο ὡς τὸ σπουδαιότερον τοῦ πυρετοῦ σύμπτωμα. Ἡ συχνότης τοῦ σφυγμοῦ, ὅστις ἀπὸ 60—65 σφύξεων (φυσιολογικὸς ἀριθμὸς παρὰ τῷ ἐνηλικῷ), ἀνυψοῦται εἰς 80, 100, 140, εἶναι ὄντως σημεῖον εὐκόλως βεβαιούμενον καὶ βχυρσήμεντον, ἥσσον ὅμως θετικὸν τῆς θερμοκρασίας³. Γνωστὸν ὄντως τυγχάνει ὅτι ἐκ πολλῶν περιστάσεων δύναται νὰ ἐπιταχυνθῇ ὁ σφυγμὸς (ἐκ συγκινήσεως, μυϊκῶν καμάτων, οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν κ.τ.τ.)⁴.

¹ Τοῦθ' ὅπερ ἀπεδόθη ταῖς τροποποιήσεσι τοῦ μυϊκοῦ ἱστοῦ (πτωματικὴ δυσκαμψία), τῇ ἐξακολουθήσει τῶν χημικῶν φαινιμένων κ.τ.τ.

² Γνωστὸν τυγχάνει πόσον πολλάκις δυσχερὴς εἶναι ἡ διάγνωσις τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ· ἐνταῦθα ἡ ἐξέτασις τῆς θερμοκρασίας μεγάλως ὑποβοηθεῖ τῇ διαγνώσει, καθόσον ὁ πυρετὸς ἐμφανίζει πορείαν βραδείαν καὶ κανονικῶς ἀνιούσαν· διὸ ὁ Wunderlich ἀπεφάνθη ὅτι: Ἀον πᾶς πυρετός, ὅστις τῇ πρώτῃ ἢ τῇ δευτέρᾳ τῆς ἐξελιξέως αὐτοῦ ἡμέρᾳ ἀνέρχεται μέχρι 40° δὲν εἶναι τυφοειδής· Βον πᾶσα νόσος, καθ' ἣν ὁ πυρετὸς τῇ ἐσπέρᾳ τῆς τετάρτης ἡμέρας δὲν ἐξικνεῖται μέχρι 39°, 5, δὲν εἶναι τυφοειδὴς πυρετός.

³ Ἐ γένει ἡ τοῦ σφυγμοῦ ταχύτης καὶ ἡ τῆς θερμοκρασίας ἀνύψωσις συμβαδίζουσιν· ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ἐξαιρέσεις: οὕτω κατὰ τὰς μηνιγγίτιδας, ὁ σφυγμὸς δυνατὸν νὰ μὴ ᾖ συχνός, ἐνῶ ἡ θερμοκρασία εἶναι λίαν ὑψηλὴ (Jaccoud).

⁴ Ἡ ἐν τῷ πυρετῷ ἐπιτάχυνσις τοῦ σφυγμοῦ εἶναι συνέπεια τῆς ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας, ἢ τῶν ἐν τῇ διαμέτρῳ τῶν τριχοειδῶν ἐπιγιγνομένων μεταβολῶν; Ἀγνωστον (δρα κατωτέρω τὸ περὶ σφυγμοῦ κεφάλαιον).

Γον Διαταραχαὶ τῆς θρέψεως. — Αὗται ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς ἰσχνάνσεως, ἣτις συνέπεια ἀναπόφευκτος κύσα τοῦ πυρετοῦ ἐκ δύο αἰτίων προκύπτει: Ἀον ἐκ πεπτικῶν διαταραχῶν, καθόσον ὁ πυρέσσων καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀνορεξίας, συχνάκις δὲ ἀλίσκεται καὶ ὑπὸ νχυτιῶν καὶ ἐμέτων. Βον ἐκ τῆς ἰδιαζούσης δραστηριότητος τῆς ὀργανικῆς καύσεως· οἱ ἱστοὶ κατακαίουσι πλείοτερον ἢ ὅσον ἀναπληροῦσι, τοῦτο δὲ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὁ ἄρρωστος δύναται νὰ ἀπολέσῃ ἐν χιλιόγραμμον ἐκ τοῦ βάρους αὐτοῦ εἰς 24 ὥρας.

Αἱ ἐκκρίσεις εἶναι διατεταραγμέναι, τὸ οὔρον ἐρυθρόν, ὀλίγον, πυκνότερον, ἐνέχει δὲ πλείονα οὐρίαν (35—50 γράμματα εἰς 24 ὥρας, ἀντὶ τῶν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει 30 γραμ.) καὶ πολλῶν ἐλάσσονα ποσότητα χλωριούχων ἀλάτων (1—5 γράμ. ἀντὶ τῶν ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει 11 γραμ.). Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται εἶναι ἄμεσος συνέπεια τῆς πυρετικῆς καύσεως.

Αἱ ἐκκρίσεις τοῦ σιάλου, τοῦ γαστρικοῦ χυμοῦ ὡς καὶ τοῦ ἐντερικοῦ εἶναι ἡλαττωμέναι· διὸ τὸ στόμα εἶναι ξηρόν, ἐπικρατεῖ δὲ συνήθως δυσκιλιότης. Ὁ ἰδρὼς κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίοδον ἐλαττοῦται, εἴτα δὲ συχνάκις αὐξάνει κατὰ τὴν μείωσιν τῆς θερμοκρασίας¹.

Δον Διαταραχαὶ τῆς ἐννευρώσεως. — Ὁ πυρετὸς συνοδεύεται ὑπὸ ρίγους², καταβολῆς, κακουχίας, κεφαλαλγίας, ἀϋπνίας, παραληρήματος, ὑφαλμάτων τῶν τενόντων, σπασμῶν³. Τὰ διάφορα ταῦτα φαινόμενα, ποικιλώτατα ἄλλως τὴν ἔντασιν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, προκύπτουσιν ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ διαταράξεως τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Πορεία τοῦ πυρετοῦ. — Ὁ πυρετὸς ἐμφανίζει τύπους ποικίλους καὶ ἐν σχέσει ὄντας μετὰ τῆς φύσεως τοῦ αἰτίου. Ἐν τῇ γε-

¹ Οἱ *δαψιλεῖς ἰδρῶτες* ἀποτελοῦσι σπουδαῖον τοῦ πυρετοῦ χαρακτῆρα· εἴτε δι' αὐτῶν λήγει ὁ παροξυσμός, ὡς κατὰ τοὺς διαλείποντας πυρετούς, εἴτε ἐκδηλοῦνται περὶ τὴν πρωΐαν, ὅτε δηλονότι ἡ πυρετικὴ θερμοκρασία καταβιβάζεται, ὡς παρὰ τοῖς φθισικοῖς.

² Τὸ πυρετικὸν ρίγος εἶναι ὑποκειμενικὴ αἴσθησις, διότι συνυπάρχει μετὰ τῆς ἀνυψώσεως τῆς θερμοκρασίας· δὲν ἐπέρχεται μάλιστα, εἰμὴ ὅταν ἡ ἀνύψωσις αὕτη ᾖ μακρὰ καὶ ἐπίσημος.

³ Οἱ σπασμοὶ εἶναι ἰδίως συχνοὶ παρὰ τοῖς παισίν.

νικῇ ταύτῃ σπουδῇ δὲν δυνάμεθα ὑπ' ὄψιν νὰ λάβωμεν εἰμὴ τὴν πορείαν αὐτοῦ· εἶναι δ' αὕτη διαλείπουσα, ὑφέσιμος, ὑποσυνεχῆς ἢ συνεχής.

Ἡ διαλείπουσα μορφή ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφήν παροξυσμῶν, κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ὁποίων ἡ θερμοκρασία καθίσταται πάλιν φυσιολογική. Οἱ ἐλειογενεῖς πυρετοὶ παριστῶσι τὸν τελειότερον τῶν διαλειπόντων πυρετῶν τύπον, ὅστις παρατηρεῖται ἐπίσης παρὰ τοῖς φθισικοῖς, κατὰ τὰς διαπυήσεις τῶν χοληφόρων ὁδῶν κ.τ.τ.

Ἡ ὑφέσιμος μορφή χαρακτηρίζεται ὑπὸ πυρετοῦ, ὅστις λίαν καταδήλους ὑφέσεις παρουσιάζει, χωρὶς ἐν τούτοις μέχρι τοῦ φυσιολογικοῦ νὰ κατέλθῃ, τοῦθ' ὅπερ διακρίνει τὸν ὑφέσιμον ἀπὸ τοῦ διαλειπόντος πυρετοῦ.

Ἡ ὑποσυνεχῆς μορφή εἶναι πυρετὸς ὑφέσιμος, ἐν ᾧ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ καθημερινοῦ ὑψίστου καὶ τοῦ ἐλαχίστου βαθμοῦ εἶναι σμικρὰ (πνευμονία, ρευματισμὸς κ.τ.τ.).

Ἡ συνεχῆς μορφή χαρακτηρίζεται ὑπὸ θερμοκρασίας, ἥτις καθ' ἑκάστην ἐσπέραν τὸν αὐτὸν παρουσιάζει βαθμόν, μετὰ πρωϊνῆς ὑφέσεως μόλις καταφανοῦς καὶ ἐλάχιστος ἢ κατὰ τὸν ὑποσυνεχῆ πυρετὸν (τυφοειδὴς πυρετός).

Διάγνωσις. — Ἡ διάγνωσις γίνεται: Α' ἀναγνωρίζομένου τοῦ πυρετοῦ καὶ Β' ἀνευρισκομένης τῆς αἰτίας αὐτοῦ.

Α' Ὁ τοῦ πυρετοῦ ὕπαρξις εὐχερῶς ἀναγνωρίζεται· ἡ ὑπὲρ τοὺς 38° ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας καθ' ἑαυτὴν ἀρκεῖ ἵνα βεβαιώσῃ τις τὴν πυρετικὴν κατάστασιν· δὲν θέλομεν λοιπὸν ἐπανέλθει ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦ πυρετοῦ χαρακτήρων.

Β' Ἀνεύρεσις τῆς αἰτίας τοῦ πυρετοῦ. — Ὅχι πρὸ πολλοῦ χρόνου τοὺς πυρετοὺς διήρουν εἰς δύο κατηγορίας, περιλαμβανούσας ἢ μὲν τοὺς ὀφειλομένους εἰς τραυματικὰς ἢ ὀργανικὰς καταφανεῖς βλάβας, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ συμπτωματικοὶ πυρετοί, ἢ δὲ τοὺς ἄνευ καταφανοῦς βλάβης ἐπερχομένους, τοιοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ οὐσιαστικοὶ πυρετοί.

Νῦν ὅμως μεγάλη πρόσδος συνετελέσθη ἐν τῇ σπουδῇ τῆς παθογενείας τοῦ πυρετοῦ· γνωρίζομεν ὄντως ὅτι πᾶς πυρετὸς εἶναι συνέπεια δηλητηριάσεως ἢ λοιμώξεως, εἰσδύσεως τουτέστιν ἐν τῷ ὀργανισμῷ δηλητηριώδους ἢ λοιμώδους παράγοντος.

Πολλοὶ εἶναι οἱ τὸν πυρετὸν προκαλοῦντες παράγοντες. Αὐοὶ Οἱ μὲν γεννῶνται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τραύματός τινος (ὄρα τραυματικὸς πυρετός, σηπτικὴ μόλυνσις, σηψαιμία, πναιμία, ἐρυσίπελας, ἄνθραξ, δοθιῖν, ἀπόστημα κ.τ.τ.). Βοὶ Οἱ δέ, φύσεως μικροβιακῆς, μεταβιβάζονται διὰ μεταδόσεως, ἐκδηλοῦνται δ' ἐν γένει διὰ λίαν χαρακτηριστικῶν ἐξανθήσεων : ἐξανθηματικοὶ πυρετοὶ (ίλαρά, ὀστρακιά, εὐφλογία), τυφοειδῆς πυρετός, σύφιλις, κακοήθης φλύκταινα, διφθερίτις, μᾶλις κ.τ.τ.

Τούτου ρηθέντος, ἰδοὺ τινες τῶν ἐνδείξεων, δι' ὧν ἀναγνωρίζει τις εἰς τί ὁ πυρετός ὀφείλεται.

Αὐοὶ Ἄμα ὡς βεβαιώσωμεν τὴν ὑπαρξιν πυρετοῦ, ἀναζητοῦμεν τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐν τινι ἐξωτερικῇ ἢ σπλαγχνικῇ βλάβῃ.

Ἄν ὁ ἄρρωστος φέρῃ φλέγμονα, ἀπόστημα, δοθιῖνα, ἀδενίτιδα, ἔγκαυμα κ.τ.τ., πιθανὸν ταῖς παθήσεσι ταύταις νὰ συνδέηται ὁ πυρετός. Πρέπει, ἐννοεῖται, νὰ ὑπάρχῃ σχέσις τις μεταξὺ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς ἐντάσεως τῆς ἐξωτερικῆς βλάβης καὶ τοῦ πυρετοῦ.

Ἄν τὸ τραῦμα, οἷαςδὴ ποτε καὶ ἂν ᾖ φύσεως, παρουσιάζῃ ὅψιν κακὴν, ἂν ἔντονος ᾖ ὁ πυρετός καὶ παρατεταμένος, ὑποπτεύομεν τότε ὅτι οὗτος δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ τραύματος καθ' ἑαυτό, ἀλλ' ὅτι ὀφείλεται εἰς μόλυσμα, ὅπερ, ἐκ τοῦ τραύματος προκῦψαν μολύνει τὸν ὁργανισμὸν (ὄρα σηψαιμία, πναιμία κ.τ.τ.).

Ἄν μὴ ἐξωτερικὴν βλάβην εὐρίσκωμεν, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν σπλάγχνων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ θώρακος¹. Ἐξετάζοντες τὸν λαιμόν, παρατηροῦμεν ἂν ὑπάρχῃ ἀμυγδαλίτις, κυνάγχη ἀπλῇ ἢ διφθεριτικῇ· διὰ δὲ τῆς ἐξετάσεως τοῦ θώρακος βεβαιοῦμεν τὴν ὑπαρξιν ψυματιώσεως τῶν πνευμόνων, πλευρίτιδος κ.τ.τ. Ἄλλοτε ἀνευρίσκομεν μυτρίτιδα, ὀρχίτιδα, ρευματισμὸν κ.τ.τ. Ἄλλως ὁ ἄρρωστος ἑλκύει αὐτὸς οὗτος τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ νοσοῦντος ὁργάνου· ἔστιν ὅτε δὲ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀναγνωρίζομεν τῆς νόσου τὴν φύσιν. Οὕτω π. χ. ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται ἡμῖν νεανίας, ὠχρὸς καὶ ἰσχνός, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ βήχει, ἔπαθεν ἢ οὐ αἱματοπτύσεις, ἀπόλλυσι δὲ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ καὶ ἀφθόνους ἔχει ἰδρώτας

¹ Ἰστέον ὅτι ἡ ἀπότομος τοῦ πυρετοῦ εἰσβολὴ παρὰ τῷ ἐνηλίκῳ, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τῷ γέροντι, ὀφείλεται συχνάκις εἰς πνευμονίαν ἢ πλευρίτιδα. Ὀφείλομεν λοιπὸν παρευθὺς νὰ ἐξετάζωμεν τὸν θώρακα, (ὄρα ἐξέτασις τοῦ θώρακος).

νυκτερινούς· πρώτη ἡμῶν φροντίς ἔσεται νὰ ἐξετάσωμεν τὰς κορυφὰς τῶν πνευμόνων, εἴμεθα δὲ σχεδὸν βέβαιοι ὅτι θὰ εὕρωμεν φυματίωσιν.

Ἄλλος, ἀνὴρ οὗτος ἢ γέρων, τὴν προτεραίαν ἢ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν κατελήφθη αἰφνης ὑπὸ ρίγους, πλευροδινίας καὶ βηχός· τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἶναι ἐξέρυθρον· διὰ τῆς ἀκρόσεως ἀνευρίσκωμεν πνευμονίαν ἢ πλευρίτιδα.

Ὑποθέσωμεν ἔτι ὅτι πρόκειται ἡμῖν ἄρρωστος, ἀκίνητος ἐν τῇ κλίνῃ, ἐξέρυθρος ἢ τοῦναντίον κάτωχρος· κατέχεται ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, περιρρέεται δὲ ὑπὸ ἰδρώτων δαψιλῶν καὶ κακόδμων· ἀλγεῖ σφοδρὰ κατὰ μίαν ἢ πλειοτέρας ἀρθρώσεις, ἃς τινὰς ἐξετάζοντες εὐρίσκωμεν ἐξωδηκυίας, ἐρυθράς καὶ ἐπωδύνους. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἀρθρικοῦ ρευματισμοῦ· ὀφείλομεν δὲ ν' ἀκροασθῶμεν τὴν καρδίαν, ἵνα ἴδωμεν μὴ τοι ὑπάρχῃ ἐν ταύτῃ ἐνδοκαρδίτις ἢ περικαρδίτις.

Ὅταν ὁ πυρετός ἐξαρτᾶται ἐκ συφίλιδος, κακοήθους φλυκταίνης, μάλιος, αἱ κατὰ τὰς παθήσεις ταύτας δερμικαὶ ἀλλοιώσεις εἶναι ἐν γένει ἀρκούντως καταρανεῖς, ὥστε νὰ μὴ πλανηθῶμεν.

Ἡ δυσεντερία διαγιγνώσκεται ἐκ τῶν ἀφθόνων καὶ χαρακτηριστικῶν κενώσεων, ἡ δὲ διφθερίτις ἐκ τῶν καταλαμβανουσῶν τὸν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα μεμβρανῶν.

Βον Ἄν μηδεμίαν ἐξωτερικὴν ἢ σπλαγχνικὴν βλάβην εὐρίσκωμεν, ἐξετάζομεν μὴ τοι πρόκειται περὶ τινος ἐξανθηματικοῦ πυρετοῦ, τυφοειδοῦς πυρετοῦ, γαστρικῆς διαταραχῆς, μνιγγίτιδος, γρίπης, ἢ (ἂν ἀσκῶμεν τὴν ἱατρικὴν ἐν ἐλώδει τόπῳ) διαλείποντος πυρετοῦ κ.τ.τ.

Ἐνίστε ἐπικρατεῖ ἐπιδημία ἐξανθηματικῶν πυρετῶν, γρίπης, τυφοειδοῦς πυρετοῦ κ.τ.τ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ προσοχὴ ἡμῶν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν νόσον ἐλκύεται.

Ἄν πρόκειται περὶ ἐξανθηματικοῦ πυρετοῦ, γνωρίζομεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς μὲν ἰλαρᾶς χαρακτηρίζεται ἐκ τοῦ κατάρρου διαφόρων βλεννογόνων (δακρύρροια, κόρυζα, βρογχίτις), ἡ δὲ τῆς ὀστρακιδῆς διὰ πόνου κατὰ τὸν λαιμόν, καὶ ἡ τῆς εὐφλογίας δι' ὀσφυϊκῶν πόνων. Μετ' οὐ πολὺ ἡ ἐξάνθησις αἶρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν.

Ὁ τυφοειδὴς πυρετός καὶ ἡ γαστρικὴ διαταραχὴ ἐν πολ-

λοῖς ὁμοιάζουσιν· ἐκ τῆς πορείας ὅμως τῆς θερμοκρασίας ποιούμεθα τὴν διάκρισιν. Ἡ ὀξεῖα φθίσις, ἡ ἀπλῆ καὶ ἡ φυματιώδης μνηγιγίτις, ἡ ἐλκώδης ἐνδοκαρδίτις ἐκδηλοῦνται ἐπίσης διὰ σφοδροῦ πυρετοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν δὲν ὑπάρχουσι συμπτώματα καταφανῆ, χαρακτηρίζοντα ἀμέσως ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν νόσον· διὸ δύναται τις εἴτε πρὸς ἀλλήλας εἴτε πρὸς τὸν τυφοειδῆ πυρετὸν νὰ συγχύσῃ αὐτάς.

Ἡ γρίππη (influenza) ἐμφανίζεται δίκην βαρείας βρογχίτιδος ἢ βρογχοπνευμονίας· ὁ κατάρρους ἀλίσκει συγχρόνως τοὺς βλεννογόνους τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς ρινός, τοῦ λάρυγγος, τῶν βρόγχων· ὑπάρχει ἐν ταύτῃ ἔντονος κεφαλαλγία, ρευματοειδεῖς πόνοι, σφοδρὸς πυρετός. Ἡ γρίππη ἐπιδημικῶς ἐπικρατεῖ καλοῆθης ὥς τὰ πολλά, εἶναι ὅμως βαρυτάτη παρὰ τοῖς προβεβηκόσιν.

Ἔστιν ὅτε τὰ παιδιά καὶ οἱ ἔφηβοι καταλαμβάνονται ἄνευ αἰτίας καταφανοῦς ἢ μετὰ κάματον, ἡλίαςιν κ.λ. ὑπὸ πυρετοῦ παρερχομένου μετὰ 24—28 ὥρας. Συχνάκις δὲ τοῦ πυρετοῦ τούτου ἡ λήξις ἀγγέλλεται ὑπὸ ἐξανθήσεως ἐπιχειλίου ἢ ρινικοῦ ἔρπητος. Ἡ τοιαύτη κατάστασις ἀποκαλεῖται ιιυρετὸς ἐφῆμερος, εἶναι δ' ἴσως γαστρικὴ διαταραχή.

Ἡ γαστρικὴ διαταραχὴ χαρακτηρίζεται ὑπὸ πυρετοῦ ἀρκούντως σφοδροῦ ἐν ἀρχῇ· ἡ γλῶσσα εἶναι ἐπίχριστος, ἡ κεφαλὴ βαρεῖα, ἐπέρχονται δὲ ναυτίαι κ.τ.τ. Ὁ πυρετὸς οὗτος παρατείνεται ἐπὶ 3—4 ἡμέρας, 7—8 κατ' ἀνώτατον ὄριον (σύνοχος πυρετὸς τῶν ἀρχαίων), χορηγεῖται δὲ κατ' αὐτοῦ ἐμετικόν.

Ἐν ἐλώδει τόπῳ ὑποπτύει τις διαλείποντα πυρετόν, χορηγεῖ δὲ ἀμέσως τὴν κινίνην. Ἄλλως δὲ ἡ ἀξισημεῖωτος κανονικότης τῶν τριῶν τοῦ πυρετοῦ σταδίων, τῆς ἀπυρεξίας, τῆς ἐπανόδου τῶν παροξυσμῶν, ἀποδεικνύουσι μετ' οὐ πολὺ ὅτι περὶ ἐλώδους μιάσματος πρόκειται.

Θεραπεία.—Τοῦ πυρετοῦ ὄντος ἐκδηλώσεως πολλῶν καὶ ποικίλων νόσων, αἱ ἐνδείξεις δὲν προκύπτουσιν ἐκ τούτου καὶ μόνου, δεόν δὲ κατὰ τῆς αἰτίας αὐτοῦ τὴν θεραπείαν ν' ἀπευθύνωμεν.

Ἐν τισιν ἐν τούτοις περιπτώσεσιν ἐνδείκνυται ἡ περιστολὴ τῶν ὑπερβαλλουσῶν ὀργανικῶν καύσεων. Οὕτως ἡ θεικὴ κινίνη εὐρίσκει, καὶ ὅταν ἔτι δὲν πρόκειται περὶ διαλειπόντων πυρετῶν οὐκ

ολίγας ἐφαρμογάς, τὰ δὲ παρτεταμένα ψυχρὰ λουτρὰ (ἢ τὰ χλιαρὰ) πολὺ δύνανται ἐν τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ νὰ ὠφελήσωσιν κ.τ.τ.

4.—ΣΥΜΦΟΡΗΣΙΣ. ΥΠΕΡΑΙΜΙΑ

Καλεῖται συμφορήσις ἡ ὑπεραιμία ἢ ἐν τινι χώρᾳ τοῦ σώματος ἡ ὀργάνῳ παρουσία ὑπερβαλλούσης ποσότητος αἵματος. Διακρίνεται δὲ ἡ συμφορήσις τῆς μὲν αἱμορραγίας ἐκ τοῦ ὅτι τὸ αἷμα οὐδαμῶς καταλείπει τ' ἄγγεῖα, τῆς δὲ φλεγμονῆς ἐκ τοῦ ὅτι οἱ περιγγειακοὶ ἱστοὶ οὐδεμίαν ἐμφανίζουσι θρεπτικὴν διαταραχὴν (Jaccoud).

Ἡ κανονικὴ λειτουργία ὀργάνου τινὸς δεῖται τελείας ἰσορροπίας μεταξὺ τοῦ προσαγομένου ἄρτηριακοῦ αἵματος καὶ τοῦ ἀπαγομένου φλεβικοῦ. Τῆς ἰσορροπίας ταύτης ἐκλείπουσης, ἐπιγίγνεται συμφορήσις. Κατὰ δύο δὲ τρόπους συμβαίνει ἡ ἀνισορροπία, καὶ δύο ἐπομένως εἶδη συμφορήσεως ἔχομεν :

Αὐτὴν τὴν τοῦ ἄρτηριακοῦ αἵματος εἰσκομιδὴ εἶναι λίαν ἄφθονος· ἡ συμφορήσις τότε καλεῖται ἐνεργητικὴ.—Βοὴ τὴν τοῦ φλεβικοῦ αἵματος ἀπέλευσις εἶναι λίαν σμικρὰ· πρόκειται τότε περὶ συμφορήσεως παθητικῆς.

Ἡ μὲν ἐνεργητικὴ συμφορήσις εἶναι συχνάκις ὀξεῖα, ἡ δὲ παθητικὴ πολλάκις χρονία.

Παθολογικὴ ἀνατομία.—Ἐν ἀρχῇ τῆς ἐνεργητικῆς ὑπεραιμίας τὸ αἷμα μεταβαίνει ταχέως ἀπὸ τῶν ἄρτηριδίων εἰς τὰς φλέβας, ἐν τοῖς ἄγγείοις δὲ τοῦτοις διατηρεῖ τὴν λαμπρὰν αὐτοῦ ὥσιν. Ἄν ἡ ὑπεραιμία ᾗ βραχυχρόνιος, οὐδὲν ἀφίησιν ἵχνος μετὰ τὸν θάνατον.

Ἄλλ' ἂν αὕτη παραταθῇ, ἢ ἂν περὶ παθητικῆς ὑπεραιμίας πρόκειται, τὸ παθὸν ὄργανον αὐξάνει κατ' ὄγκον καὶ βάρος, προσλαμβάνει δὲ χροὶν ποικίλλουσιν ὑπὸ τοῦ ζῶντος ἐρυθροῦ μέχρι τοῦ μέλανος. Διὰ τῆς τομῆς ἐκρίει μεγάλη ποσότης αἵματος καὶ ὁρῶδους ἔτι ὑγροῦ, διότι ἡ τῆς ἐνδοαγγειακῆς πίεσεως αὐξησις προκαλεῖ τὴν ἐξιδρώσιν ποσότητος ὁρροῦ, ὅστις διηθεῖ τοὺς ἱστοὺς, μέγα δὲ διαδραματίζει μέρος ἐν ταῖς ὑπὸ τῆς συμφορήσεως προκχλουμένας λειτουργικαῖς διαταραχαῖς.

Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς τομῆς τὰ ὑπερπεπληρωμένα αἷματος τριχοειδῆ διαγράφονται μετὰ τῆς ποικιλλούσης ἐν τοῖς διαφόροις ὀργά-

νοις ὅψεως αὐτῶν, δένδραιοιδοῦς μὲν ἐν τοῖς βλεννογόνοις, στικτῆς δ' ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, τῷ νεφρῷ κ.τ.τ.

Α. — ΥΠΕΡΑΙΜΙΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ

Παθογένεαι.— Ἡ ἐνεργητικὴ ὑπέραιμία εἶναι λίαν ὑπερβάλλουσα προσαγωγή ἀρτηριακοῦ αἵματος ἐν τινι χώρᾳ τοῦ σώματος ἢ ὀργάνῳ. Ἐκ διαφορῶν δ' αἰτίων δυνατόν νὰ ἐξαρτᾶται ἡ ὑπερβάλλουσα αὕτη προσαγωγή: Ἀον ἐξ ἀγγειοκινητικῶν διαταραχῶν. Βον ἐξ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἱστοῦ. Γον ἐκ μειώσεως τῆς ἐξωαγγειακῆς πίεσεως. Δον ἐξ ἀποφράξεως ἀρτηριακοῦ τινος κορμού.

Αον Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ συμφορήσις συνδέεται μετ' ἀγγειοκινητικῆς διαταραχῆς. Τὸν σαφέστερον τύπον παρέχει τὸ πασίγνωστον πείραμα τοῦ Cl. Bernard, ὅστις τεμὼν τὸ μέγα συμπαθητικὸν κατὰ τὸν τράχηλον, εἶδε τὸ ἥμισυ τοῦ προσώπου καταλαμβανόμενον ὑπὸ συμφορήσεως. Πρόκειται τότε περὶ παραλύσεως τῶν ἀγγειοσυσταλτικῶν, τουτέστι τῶν προκαλούντων τὴν συστολὴν τῶν ἀγγείων νεύρων. Ἄν, ἀντὶ νὰ διαταμῇ, τὸ νεῦρον ἀπλῶς ἐρεθισθῇ, προκαλεῖ ἐν πρώτοις τὴν συστολὴν τοῦ ἀγγείου, εἴτα δ' ἐντεῦθεν τὴν ἀναιμίαν· ἀλλὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ ἐπιμένοντος, τοῦ νεύρου ἡ διεγερτικότης ἀναλίσκεται, τὸ δὲ ἀγγεῖον διαστέλλεται, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖ τις διεγεῖρον τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον, τὸ ἰσχιακόν, τὰ δερματικὰ νεῦρα.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι νεῦρα, ὧν ὁ ἐρεθισμὸς προκαλεῖ διαστολὴν τῶν ἀγγείων (ἀγγειοδιασταλτικά). Ὁ Cl. Bernard ἀπέδειξε τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν ἐν τῇ χορδῇ τοῦ τυμπάνου, οἱ δὲ Dastre καὶ Morat ἐν τῷ συμπαθητικῷ κ.τ.τ.

Αἱ ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαὶ δυνατόν ἐκ τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συστήματος νὰ ἐξαρτῶνται· ὑπέραιμία παρατηρεῖται ἐν τοῖς παραλυθεῖσιν ἄκροις καὶ αὐτοῖς τοῖς σπλάγχχνοις μετὰ βλάβας τοῦ ἐγκεφάλου ἢ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

Συχνότερον περὶ ἀνακλαστικῶν συμφορῶσεων πρόκειται (πιθανῶς δι' ἐρεθισμοῦ τῶν ἀγγειοδιασταλτικῶν). ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὸ ἐρύθημα τῆς αἰδοῦς, τὴν ἐκ τῆς ὀργῆς ἐρυθρότητα, τὴν ἐρυθρότητα τοῦ μήλου τῆς παρειᾶς ἐν τῇ πνευμονίᾳ, τὴν ἐν τῇ

κεφαλῇ συμφόρησιν καὶ τὴν σκοτοδίνην κατὰ τὰς διαταραχὰς τοῦ στομάχου. Ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ δύνανται νὰ καταταχθῶσιν αἱ ἐξ ἐπισχέσεως συνήθως ρύσεως συμφορήσεις (ἐπισχέσεως τῶν ἐμμήνων, αἱμορροΐδων κ.τ.τ.), πιθανῶς δὲ καὶ αἱ σπλαγχνικαὶ συμφορήσεις αἱ τόσῳ συχνάκις ἐπερχόμεναι ἐκ ψύχους ἢ ἐγκαυμάτων. Συγγραφεῖς τινες διὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἐπικαλοῦνται τὴν ἀπότομον σύσπασιν τῶν δερματικῶν ἀγγείων, ἐξ ἧς τὸ αἷμα συρρέει περὶ τὰ ἐν τῷ βᾶθει κείμενα ὄργανα.

Βον Συμφόρησις ἐξ ἐρεθισμοῦ τοῦ ἰστοῦ. — Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι ἀρκεῖ τὸ δέρμα νὰ ἐρεθισθῇ δι' οἰουδήποτε μέσου (ἐντριβῶν, σιναπισμῶν, ἡλεκτρισμοῦ κ.τ.τ.), ἵνα τὸ ἐρεθισθὲν μέρος καταστῇ ἐρυθρὸν καὶ πάθῃ συμφόρησιν. Τινὲς ὑπεστήριζαν ὅτι αἱ συμφορήσεις αὗται προέρχονται ἐξ ἀμέσου ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἐνεργείας· ἄλλοι θεωροῦσιν αὐτὰς ὡς ἀνακλαστικὸν ἀγγειοκινητικὸν φαινόμενον.

Τὰ δηλητήρια δύνανται νὰ προκαλέσωσι συμφορήσεις ἀποκρινόμενα διὰ τοῦ δέρματος ἢ τῶν σπλάγχνων· παράδειγμα, ἡ ἐνέργεια τῶν κανθκρίδων ἐπὶ τοῦ νεφροῦ, τοῦ κοπαίου, τοῦ ὕδραργύρου, τῆς εὐθλαείας.

Γον Συμφόρησις ἐκ μειώσεως τῆς ἐξωαγγειακῆς πίεσεως. — Τοιαῦται εἶναι αἱ συμφορήσεις αἱ ἐπερχόμεναι κατὰ τὰς δι' ἀεροστάτου ἀνυψώσεις (ἐλάττωσις τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσεως), ἐπίσης δὲ καὶ ἡ μετὰ τὴν θωρακοκέντησιν παρατηρουμένη πνευμονικὴ συμφορήσις.

Δον Ἀπόφραξις ἀρτηριακοῦ κορμοῦ. — Ὅταν δι' ἐμβολῆς, ἀπολινώσεως, οἷας δὴποτε συμπίεσεως, διακοπῇ τοῦ αἵματος ὁ ροὺς ἔν τινι ἀρτηριακῷ κορμῷ, ἅπασα ἡ περὶ αὐτὸν περιοχὴ καθίσταται ἀναιμική· ἀλλὰ τὸ αἷμα, οὕτινος ἡ φυσικὴ ὁδὸς παρημποδίσθη, συρρέει ἄνωθεν τοῦ κωλύματος καὶ ἐν τοῖς παραπλεύροις ἀγγείοις, ἅτινα ὑπελείφθησαν διαβατά· ἐντεῦθεν προκύπτει συμφορήσις ἐνεργητικὴ ἄνωθεν καὶ πέραξ τῆς ἀναίμου περιοχῆς.

Συμπτώματα. — Ἡ ἐνεργητικὴ συμφορήσις συνήθως προκαλεῖ διατάραξιν ἐν ταῖς λειτουργίαις τοῦ παθόντος τὴν συμφόρησιν ὀργάνου. Εἶναι δὲ αἱ διαταραχαὶ αὗται φυσικῶς ποικιλώταται, ὥστε γενικῶς περὶ τούτων δὲν δυνάμεθα νὰπραγματευθῶμεν.

Τὰ κοινὰ τῆς ἐνεργητικῆς συμφορήσεως συμπτώματα εἶναι : **Αον**

ἡ ἐξοίδησις, ἡ ἐκ τῆς παρουσίας ἀνωμάλου ποσότητος αἵματος παραγομένη· Βον ἡ ἐρυθρότης· Γον ἡ ἀνύψωσις τῆς θερμοκρασίας, ἥτις εἶναι ἐλάσσων ἢ κατὰ τὰς φλεγμονώδεις ἐπεξεργασίας· Δον αἰσθησις στενοχωρίας, βάρους, σψύξεως μᾶλλον ἢ πόνου πραγματικοῦ.

Ἡ ἀπλῇ συμφορήσις εἶναι ἀπύρετος, τοῦ πυρετοῦ δηλοῦντος θρεπτικὴν ὑπερδιέγερσιν ἰδιάζουσαν τῇ φλεγμονῇ.

Αἱ συμφορήσεις εἶναι ἀξιοσημεῖωτοι διὰ τὴν ἀστάθειαν αὐτῶν. Παρατεινόμεναι δύνανται διάφορα φαινόμενα νὰ προκαλέσωσιν, οἷον ὀρρώδη δι᾽ ἡδρωσιν, τροφικὰς διαταραχάς, ἢ εἰς τὴν φλεγμονὴν νὰ καταλήξωσι. Τέλος δυνατόν νὰ λήξωσι δι' αἱμορραγίας.

Β.—ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΜΦΟΡΗΣΙΣ. ΦΛΕΒΙΚΗ ΣΤΑΣΙΣ

Ἡ παθητικὴ συμφορήσις χαρακτηρίζεται δι' ἀνεπαρκείας τῆς φλεβικῆς κυκλοφορίας. Δύναται δ' ἡ ἀνεπάρκεια αὕτη ἐκ δύο νὰ ἐξαρτᾶται αἰτίων· Αον ἐκ μηχανικοῦ κωλύματος κατὰ τὸν ροῦν τοῦ φλεβικοῦ αἵματος· Βον ἐκ μείωσης τῆς δυνάμεως τῆς ριπῆς τοῦ ἄρτηριακοῦ.

Αον Κώλυμα κατὰ τὸν ροῦν τοῦ φλεβικοῦ αἵματος.—Τοιαῦτα εἶναι συμπίσεις ἢ ἀπόφραξις φλεβός τινος (φλεβίτις, θρόμβωσις, κίρρωσις τοῦ ἥπατος κ.τ.τ.), ἢ καρδιακὴ ἀλλοίωσις. Αἱ παθητικαὶ αὗται συμφορήσεις εἶναι ἀξιοσημεῖωτοι ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ὀρρώδων δι᾽ ἡδρώσεων, ἃς προκαλοῦσιν (ὅρα Παθογένεια τῶν ὑδρώπων).

Βον Μείωσις τῆς δυνάμεως τῆς ριπῆς τοῦ ἄρτηριακοῦ αἵματος.—Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι ἡ καρδιακὴ ὥσις καὶ τῶν ἄρτηριῶν ἡ ἀντίδρασις εἶναι οἱ κύριοι παράγοντες τῆς φλεβικῆς κυκλοφορίας, ὧν ἡ δύναμις ἐξασθενεῖ κατὰ τὰς βαρείας ἀδυναμικὰς νόσους. Ἐντεῦθεν ἐπιγίγνεται βραδύτης καὶ ἀδυναμία τῆς φλεβικῆς κυκλοφορίας, ἐξ ἧς προκύπτει ταχέως συμφορητικὴ στάσις ἐν αἷς χώραις τῆς βαρύτητος ἢ ἐπιδράσεις δὲν ὑποβοηθεῖ τοῦ αἵματος τὸν ροῦν. Αἱ τοιαῦται συμφορήσεις ἀπεκλήθησαν ὑποστατικά, εἶναι δὲ ἰδίως συχναὶ ἐν τῷ πνεύμονι, ἐξ οὗ καὶ τοῖς προβεβηκόσιν ἢ τοῖς ἐπὶ μακρὸν νοσοῦσι συνιστᾶται ἡ ἀποφυγὴ τῆς παρατεταμένης ὑπτίας κατακλίσεως.

Συμπτώματα.—Αἱ παθητικαὶ συμφορήσεις προκαλοῦσιν ἐξοί-

δησιν τῶν ἰστών καὶ ἄφθονον ὀρρώδη ἐξίδρωσιν· οἱ ὑπὸ τῆς συμφορήσεως κατακληφθέντες ἰστοὶ εἶναι ὑπομέλανες καὶ κατὰφορτοι δι' ἀνθρακικοῦ ὀξέος· ἡ θρέψις αὐτῶν εἶναι ἀδρανής, ἡ δὲ θερμοκρασία καταπεπτωκυῖα· ἂν δὲ περὶ τοῦ δέρματος πρόκειται, ἡ χροιά αὐτοῦ εἶναι ὑποκύανος (κυάνωσις).

Ἡ παθητικὴ ὑπεραιμία διὰ χρόνου συνεπάγεται διαφόρους ἀλλοιώσεις: ὕδρωπας, αἱμορραγίας, ἀτροφίαν ἢ τούναντίον διόγκωσιν (σπλὴν ὑπερτροφικὸς τῶν κίρρωτικῶν) καὶ σκληρώσεις ἔτι.

Θεραπεία.—Ἡ θεραπεία ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἑδρας τῆς συμφορήσεως.

5.—ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ

Αἱμορραγία εἶναι ἡ ἐξοδος τοῦ αἵματος αὐτοῦσίλου καὶ ἐν ἱκανῇ ποσότητι ἀπὸ τῶν περιεχόντων αὐτὸ ἀγγείων¹.

Ἐνταῦθα θέλομεν πραγματευθῆ μόνον περὶ τῆς παθογενείας καὶ τῆς παθολογικῆς φυσιολογίας τῶν αἱμορραγιῶν, διότι, ἀναλόγως τῆς ἑδρας αὐτῶν, ἐμφανίζουσιν ἐν τε τοῖς συμπτώμασι καὶ τῇ θεραπείᾳ οὐκ ὀλίγας διαφοράς, ἐξ οὗ δὲν δύνανται ἐν γενικῇ σπουδῇ νὰ περιληφθῶσι.

Διαιρέσεις.—Ὡς ἐκ τῆς προελεύσεως αὐτῶν αἱ αἱμορραγίαι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ἀρτηριακὰς, φλεβικὰς καὶ τριχοειδεῖς.

Κρείσσων ὅμως εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς παθογενείας στηριζμένη διαιρέσις, καθ' ἣν αἱ αἱμορραγίαι εἰς τὰς ἐξῆς τέσσαρας ὑπάγονται τάξεις:

¹. Ἵνα συμβῇ αἱμορραγία δέον: Ἄν τὸ αἷμα νὰ ἐξέλθῃ τῶν ἀγγείων αὐτοῦσιον, νὰ ὑπάρχωσι τουτέστιν ἀνέπαρα ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια ἐν τῷ ἐξαγγειωθέντι ὑγρῷ· ἐκ τούτου διακρίνεται ἡ αἱμορραγία τῆς ἐξιδρώσεως αἱματηροῦ ὑγροῦ, ἐρυθροῦ καθισταμένου διὰ τῆς διαλύσεως τῆς αἱμοσφαιρίνης (ψευδαἱμορραγία τοῦ Jaccoud).—Βον Ἵνα ὑπάρξῃ αἱμορραγία, δέον τὸ αἷμα νὰ ἐκρεύσῃ ἐν ποσότητι ἱκανῇ. Ὅντως, γνωστὸν νῦν τυγχάνει ὅτι τὰ ἐρυθρὰ αἱμοσφαίρια δύνανται, καθάπερ καὶ τὰ λευκά, νὰ ἐξέλθωσι τῶν ἀγγείων ἄνευ προηγουμένης ρήξεως, εἴτε διότι τὸ ἀγγεῖον παρουσιάζει φυσιολογικὰς ὁπὰς, εἴτε διότι τὰ αἱμοσφαίρια δύνανται νὰ διηθηθῶσι διὰ τῶν τοιχωμάτων. Εἶναι πιθανὸν ὅτι τὸ αἷμα τὸ χρωωνύον τὰ πτύελα τῶν πασχόντων πνευμονίαν, ἀπλῶς ἐξαγγειοῦται, ἄλλ' ἢ ποσότης αὐτοῦ εἶναι λίαν σμικρά, διὸ δὲν ἀποκαλεῖται αἱμορραγία.

Α. Αἱμορραγίαι ἐκ τραυματικῶν ἢ ἐλκωτικῶν βλαβῶν τῶν ἀγγείων.

Β. Αἱμορραγίαι ἐξ ἀλλοιώσεως τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων¹.

Γ. Αἱμορραγίαι ἐξ αὐξήσεως τῆς ἀρτηριακῆς ἢ φλεβικῆς τάσεως.

Δ. Αἱμορραγίαι ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αον Αἱμορραγίαι ἐκ τραυματικῶν ἢ ἐλκωτικῶν βλαβῶν τῶν ἀγγείων. — Ὁ μηχανισμὸς τούτων ἀπλούστατος εἶναι· τὸ ἀγγεῖον διανοίγεται εἴτε ἐκ τραυματισμοῦ, εἴτε ἐκ τῶν προόδων ἐλκωτικῆς ἐπεξεργασίας. — Τοιαῦται εἶναι πᾶσαι αἱ τραυματικαὶ αἱμορραγίαι (ὄρα κατωτέρω), ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ἐπερχόμεναι ἐν τῷ στομάχῳ ἐκ καρκίνου ἢ ἐλκους, ἐν τῷ ἐντέρῳ ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν, ἐκ τῆς ἐλκώσεως τῶν Πεῦρεϊων πλακῶν ἐν τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ κττ.

Βον Αἱμορραγίαι ἐξ ἀλλοιώσεως τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων. — Αἱ ἀλλοιώσεις τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων (ἐνδαρτηρίτις, ἀθήρωμα, κεγχροειδῆ ἀνευρύσματα, ἐκφύλισις τιτανώδης, λιπώδης κ.τ.τ.) μειοῦσι τὴν ἐλαστικότητα καὶ τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἀγγείου, ὅπερ οὕτω δύναται εἴτε αὐτομάτως εἴτε καὶ ἐξ ἐλαχίστης αἰτίας νὰ διαρρηχθῇ· τοιαῦται εἶναι αἱ ἐγκεφαλικαὶ αἱμορραγίαι, αἱ ἐκ ρήξεως ἀνευρυσμάτων κ.τ.τ.

Τὰ νεόπλαστα ἀγγεῖα ἔχουσιν ἐπίσης μαλθακὰ καὶ εὖρηκτα τὰ τοιχώματα, διὸ αἱ αἱμορραγίαι εἶναι συχναὶ ἐν ταῖς νεομεμβράναις (αἱμάτωμα τῆς σκληρᾶς μήνιγγος, αἱματοκήλη κολπικῆ, πλευρίτις, περικαρδίτις αἱμορραγικὴ κ.τ.τ.)².

Γον Αἱμορραγίαι ἐξ αὐξήσεως τῆς τάσεως τοῦ αἵματος. — Ἐν τῇ τρίτῃ ταύτῃ τῶν αἱμορραγιῶν τάξει, τὰ ἀγγεῖα δὲν εἶναι ἡλωωμένα, ἔχουσι δὲ τὰ τοιχώματα ὑγιή· ἀλλὰ τὸ αἷμα, ὅπερ ἐνέχουσιν, ὑποβάλλεται εἰς τάσιν ἀνώμαλον καὶ ὑπερτέραν τῆς ἀντιστά-

¹ Αἱ δύο αὗται πρῶται τῶν αἱμορραγιῶν τάξεις δύνανται κάλλιστα ἐν μιᾷ νὰ περιληφθῶσιν.

² Παρά τισιν ἀτόμοις τὰ ἀγγεῖα διατηροῦσι καθ' ἅπαντα τὸν βίον τὸ εὖ θραυστον τῆς νεαρᾶς ἡλικίας, οὕτω δὲ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐλαχίστης αἰτίας, σχεδὸν δὲ αὐτομάτως, τὰ τριχοειδῆ ρήγνυνται, ἐξ οὗ ἄφθονοι ἐπέρχονται αἱμορραγίαι· ἡ κατάστασις αὕτη ἀποκαλεῖται *αἱμοφιλία*.

σεως τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων. Ἡ τοιαύτη δὲ τῆς τάσεως ἐπαύ-
 ξησις ἐκ πολλῶν ἐξαρτᾶται αἰτίων, ἅτινα διαιροῦνται εἰς ἐνεργη-
 τικά καὶ παθητικά.

Τὰ κυριώτερα ἐνεργητικὰ αἷτια εἶναι τὰ ἐξῆς : α'. Ἡ ἐπίσχε-
 σις συνήθους αἱμορραγίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ γενικὴ
 τοῦ αἵματος τάσις εἶναι ἡϋξημένη, τοῦτο δὲ ἀνώμαλον διανοίγει αὐτῷ
 ὁδόν, οἷον ἐπιστάξεις, αἱμοπτύσεις ἐξ ἐπισχέσεως τῆς ἐμμήνου ρῆς,
 αἱμορροΐδων κ.τ.τ. Αἱ τοιαῦται αἱμορραγίαι καλοῦνται παραπλη-
 ρωματικά.—β'. Ἡ ἀνώμαλος συρροὴ τοῦ αἵματος ἔν τινι
 χώρᾳ ὑποβληθείσῃ εἰς τοπικὸν ἐρεθισμόν. Τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ δύ-
 ναταί τις νὰ ὑπαγάγῃ τὴν καταμήνιον αἱμορραγίαν, καθ' ἣν ἡ τῶν
 τριχοειδῶν ρῆξις προκύπτει ἐκ τῆς συμφορήσεως, ἣν προκαλεῖ ἡ ἀπὸ
 τῆς ψοθήκης ἐξόδος τοῦ ψαρίου, ἐπίσης δὲ τὰς μετὰ φλεγμονῶν
 τῶν ὀργάνων συνδεομένης αἱμορραγίας, οἷον ἡ αἱματουρία ἐν τῇ ὀξείᾳ
 νεφρίτιδι.—γ'. Αἱ ἀγγειοκινητικαὶ διαταραχαὶ ἐξ ἀλλοιώσεων
 νευρικῶν, μυελικῶν (πορφύρα μυελοπαθητικῇ) ἢ ἐγκεφαλικῶν
 (ἐκχυμώσεις ἐν ταῖς ἐγκεφαλικάῃς ἀλλοιώσεσιν).—δ'. Ἡ ἐλάττω-
 σις τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως ἐκ τῆς δι' ἀεροστάτου ἀνυψώ-
 σεως, ἢ ἐκ τῆς ἐφ' ὑψηλοῦ ὄρους ἀναβάσεως, ἢ τοπικῶς ἐκ σικυῶν.—
 ε'. Ἡ καρδιακὴ ὑπερτροφία ἐν τῇ διαμέσῳ νεφρίτιδι, τῇ καθο-
 λικῇ ἀρτηριοσκληρώσει κ.τ.τ.

Αἱ παθητικαὶ αἱμορραγίαι εἶναι ἀποτέλεσμα μηχανικοῦ κωλύ-
 ματος τῷ ρῶ τοῦ φλεβικοῦ αἵματος. Οὕτω κατὰ τὰς ἀλλοιώ-
 σεις τῶν κολποκοιλιακῶν στομίων τὸ φλεβικὸν αἷμα συρρέει εἰς τοὺς
 πνεύμονας, ἐξ οὗ δυνατόν νὰ προκύψωσιν αἱμορραγίαι· ἐν δὲ τῇ ἡπα-
 τικῇ κίρρῳσιν ἢ ἐν τῇ πυλαίᾳ φλεβίᾳ στάσις δύναται νὰ προκαλέσῃ
 γαστρικὰς ἢ ἐντερικὰς αἱμορραγίας.

Δυν Αἱμορραγίαι ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.—Αἱ δηλη-
 τηριάσεις (ἰωδιούχον κάλι, φωσφόρος, ἰὸς ὄψεων) ἢ αἱ μολύνσεις
 (σηψαίμια, κίτρινος πυρετός, τυφος, ἐξανθηματικοὶ πυρετοὶ κ.τ.τ.)
 προκαλοῦσιν αἱμορραγίας συχνάκις δαψιλεῖς καὶ ἐπερχομένας ἐν ταύτῳ
 ἐν τοῖς πλείστοις τῶν βλεννογόνων, ἐν τῷ ὑποδορίῳ συνδετικῷ ἰστῳ
 κ.τ.τ. Κατὰ τὰς λοιμώδεις νόσους, ἡ αἱμορραγία ὀφείλεται ὅτε μὲν
 εἰς ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος, προερχομένην ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ἐκ-

κρίσεως τῶν μικροβίων, ὅτε δὲ εἰς ἀπόφραξιν τῶν ἀγγείων διὰ βακτηριακῶν ἀποικιῶν (Weigert διὰ τὴν εὐφλογίαν).

Παθολογικὴ φυσιολογία. — Ἡ αἰμορραγία ἐπίσχεται ἔνεκα τῆς πῆξεως τοῦ αἵματος, ἰδίως δὲ ἔνεκα τῆς συσσωρεύσεως λευκῶν αἰμοσφαιρίων καὶ αἱματοβλυστῶν. Τὰ λευκὰ ταῦτα αἰμοσφαίρια ἀποφράσσουν τὰ ἀγγεῖα καὶ ὀργανοῦνται εἰς συνδετικὸν ἰστὸν (ὅρα θρόμβωσις).

Τὸ ἐξαγγειωθὲν αἷμα πῆγνυται· τὰ ὑγρά αὐτοῦ συστατικὰ ἀπορροφῶνται, τὰ δ' ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια καταστρέφονται, ἀφίνοντα ἐλευθέραν τὴν χρωστικὴν αὐτῶν οὐσίαν, ἣτις μεταμορφοῦται εἰς αἱματοεἰδίνην. Ἐν ταύτῃ παράγεται συνδετικὸς ἰστὸς ἀνελώμασι τῶν πέριξ ἰστῶν καὶ τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων.

Ἡ ἐστία δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν κυστικὴν μεταμόρφωσιν· ἡ δὲ προέλευσις αὐτῆς ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσιν ἀναγνωρίζεται ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μακρᾶς ἐμμονῆς κοκκιάσεων μελαγχρωστικῶν.

Α. — ΕΠΙΣΤΑΞΙΣ. — ΡΙΝΟΡΡΑΓΙΑ.

Καλεῖται ἐπίσταξις ἡ ἀπὸ τῶν μυκτῆρων ρύσις αἵματος.

Περιγραφὴ. — Ἔστιν ὅτε τῆς ἐπιστάξεως προηγούνται φαινόμενα συμφορήσεως κατὰ τὴν κεφαλὴν, εἶον βᾶρος, θάμβος, τιντιρισμὸς τῶν ὠτων, τάσις κατὰ τὴν ρίζαν τῆς ρινός, γαργαλισμὸς ρινικός, ἐξ οὗ ὁ ἄρρωστος ξέει τὴν ρῖνα καὶ πτάρνυται· ἄλλοτε δὲ εἶναι ἀπότομος.

Τὸ αἷμα ἐκρέει ἀπὸ τοῦ προσθίου στομίου τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων, ἐκρέει δὲ ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν μυκτῆρων ἢ ἀπὸ τοῦ ἐτέρου μόνον, εἴτε ἀφθόνως ὥσπερ κρουνός, εἴτε στάχδην· εἶναι δὲ ὅτε μὲν ἐρυθρὸν καὶ εὐπηκτον, ὅτε δὲ μέλαν καὶ λίαν ρευστόν.

Ἄλλοτε τὸ αἷμα ἐκρέει ἀπὸ τοῦ ὀπισθίου στομίου τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων, ὅτε ρέει ἐν τῷ φάρυγγι καὶ ἀποβάλλεται δι' ἀναθήξεως, ἢ μὴ ἄφ' ἑαυτοῦ ἐξέλθῃ διὰ τοῦ στόματος¹. Αἱ τοιαῦται ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ αἵματος ποικιλίαι ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς ἑδρας τῆς

¹ Δύναται νὰ καταποθῇ, νὰ κατέλθῃ ἐν τῷ στομάχῳ καὶ ν' ἀποβληθῇ δι' ἐμέτων, ἢ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ ἀνωτέρου στομίου τοῦ λάρυγγος, νὰ προκαλέσῃ βῆχα καὶ ν' ἀποβληθῇ δι' ἀποχρέμψεως. — Κατὰ τὰς ἀφθόνους ἐπιστάξεις τὸ αἷμα ἐκρέει συγχρόνως ἀπὸ πάντων τῶν στομίων.

ἀγγειακῆς ρήξεως¹, τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κεφαλῆς τῆς δαφιλείας τῆς ἐπιστάξεως κ.τ.τ.

Ἡ πορεία τῆς ἐπιστάξεως καὶ ἡ πρόγνωσις ἐξαρτῶνται ὅλως ἐκ τοῦ αἰτίου αὐτῆς· ἀσήμενον δ' ὥς τὰ πολλὰ συμβεβηκός εὔσα, ἡ ἐπίσταξις δύναται, ὅταν ἦναι παθητικὴ ἢ ἀδυναμικὴ καὶ ἐπέρχεται παρ' ἐξησθημένῳ ἀρρώστῳ, νὰ προκαλέσῃ τὸν θάνατον ἐκ συγκοπῆς.

Διάγνωσης. — Δύο τινὰ περιλαμβάνει ἡ διάγνωσις : Αὐὸν τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπιστάξεως καὶ Βὸν τὴν ἀνεύρεσιν τῆς αἰτίας αὐτῆς.

Εὐκόλως ἀναγνωρίζομεν ὅτι τὸ αἷμα προέρχεται ἐκ τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων. Ἐκρέον ἀπὸ τῶν μυκτῆρων ἀποτελεῖ ἐν τῷ δοχείῳ ἡ χαμαὶ πλατείας κηλὶδας, παρατηροῦμεν δὲ θρόμβους ἢ γραμμὰς αἵματος πεπηγότος περὶ τοὺς μυκτῆρας. Ἄν δ' ἐν τῷ φάρυγγι ἔρρουσεν, ἀρκεῖ νὰ κλίνωμεν τοῦ ἀρρώστου τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ πρόσω, ἵνα τὸ αἷμα ἐκρεύσῃ ἀπὸ τῶν μυκτῆρων· ἐπιστρώννυται δὲ ὁ φάρυγξ δι' ὑπομελαινῶν γραμμῶν κ.τ.τ.

Ἡ τῆς αἰτίας διάγνωσις περιλαμβάνει τὴν σπουδὴν τῆς παθογενείας τῆς ἐπιστάξεως.

Παθογένεια. — Ἡ συχνότης τῆς ἐπιστάξεως ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ καὶ τοῦ εὐρήκτου τῶν κατὰ τὸν ρινικὸν βλεννογόνον ἀγγείων (ιδίᾳ φλεβῶν)². Σπανία δ' οὖσα μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν ἐπτά ἐτῶν καὶ κατὰ τὸ γῆρας, ἡ ἐπίσταξις εἶναι ἰδίως συχνὴ κατὰ τὴν ἔφηβον ἡλικίαν³.

Τὰ πολυάριθμα τῆς ἐπιστάξεως αἷτια εἰς τρεῖς κατηγορίας δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι :

Αὐὸν Ἐπιστάξεις ἐξ ὀργανικῆς ἢ τραυματικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ρινικοῦ βλεννογόνου.

¹ Οὕτω τοῦ ἀρρώστου ὑπτίου ὄντος, τὸ αἷμα εὐχερῶς πίπτει ἐν τῷ φάρυγγι.

² Ἰδίως τὸ κατώτερον ἡμισυ τοῦ βλεννογόνου· διότι τὸ ἀνώτερον ἡμισυ, σμικρὸν ἀγγεῖῳδες, καταλαμβάνεται τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν συμπλεκομένων κλωνίων τῶν ὀσφρητικῶν νεύρων.

³ Παρατηρήθησαν ἄτομα, παρ' οἷς αἱ ἐπιστάξεις, συχναὶ μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν 20 ἢ 30 ἐτῶν, ἐπεσχέθησαν καὶ ἀντικατεστάθησαν δι' αἱμοπτύσεων (Trousseau).

Βον Ἐπιστάξεις μηχανικαὶ ἐκ συμφορήσεως ἢ στάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ ρινικοῦ βλεννογόνου.

Γον Ἐπιστάξεις ἀδυναμικαὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αὐον ΕΠΙΣΤΑΞΕΙΣ ΕΞ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ἢ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΡΙΝΙΚΟΥ ΒΛΕΝΝΟΓΟΝΟΥ. — Τῇ τάξει ταύτῃ ὑπάγεται ἡ ἐκ πλήγματος κατὰ τὴν ρῖνα ἐπερχομένη ἐπίσταξις· ἐν γένει δ' αὕτη ταχέως ἐπίσχεται, προσεκτίον ὅμως μὴ τοι τὰ ὅστ' αὐτῆς ρινὸς κατεάγησαν.

Ἄν ἡ ἐπίσταξις ἐπέλθῃ μετὰ πτώσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἢ πάσης ἄλλης μοίρας τοῦ σώματος, ἢ ἐκ βιαίων ἐπὶ τοῦ κρανίου πληγμάτων, εὐλόγως δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ μὴ τοι ἐπῆλθε κατάγμα τῆς βάσεως τοῦ κρανίου, ἰδίως ἂν ἐν ταύτῃ ὑπάρχῃ κατὰστάσις κωματώδης καὶ ἂν ἡ αἱμορραγία ἐπὶ πλείονας ἡμέρας παρατείνηται.

Οἱ πολύποδες καὶ οἱ διάφοροι τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων ὄγκοι προκαλοῦσι συχνάκις ἐπιστάξεις, ὧν ἀναγνωρίζει τις τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ κωλύματος, ὅπερ ὁ ὄγκος παρεμβάλλει τῇ διόδῳ τοῦ ἀέρος, ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀλλοτρίου σώματος, ἣν ἔχει ὁ ἄρρωστος κττ.

Ἐκ συφιλιδικῶν ἢ χοιραδικῶν ἐλκώσεων σπανίως αἱ ἀπὸ τῆς ρινὸς ἐκρέουσαι βλεννώδεις ὑλαὶ χρωννύονται διὰ τινων αἱματηρῶν γραμμῶν.

Οἱ καλούμενοι αἱμοφιλικοὶ εἶναι ἰδιαζόντως προδιατεθειμένοι εἰς αἱμορραγίας· παρ' αὐτοῖς συχνάκις ἐπέρχονται ρύσεις αἵματος, ἄνευ αἰτίας ἢ ἐξ ἀσημάντου ἐπιδράσεως, ἐκ τῆς ἀφθονίας τῶν ὁποίων διακινδυνεύει ἡ ζωὴ (ἡ αἱμορραγία εἶναι ὅτε μὲν ἐπίσταξις, ὅτε δὲ πᾶσα ἄλλη αἱμορραγία). Συγγραφεῖς τινες μεγάλην ἀποδίδουσι σημασίαν διὰ τὴν τοιαύτην κατὰστασιν τῇ ἀλλοιώσει τοῦ αἵματος· ἄλλ' ὁ Virchow καὶ ὁ Jaccoud φρονοῦσιν ὅτι ἡ αἱμορραγία ὀφείλεται κυρίως εἰς ἀλλοίωσιν τῶν ἀγγείων, ὧν τὰ τοιχώματα ἔχουσι καταληφθῇ ὑπὸ λιπώδους ἢ ἀμυλοειδοῦς ἐκφυλίσεως· διὸ αἱ τῶν αἱμοφιλικῶν αἱμορραγίαι δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι ταῖς ἐξ ὀργανικῆς ἀλλοιώσεως τοιαύταις.

Βον ΕΠΙΣΤΑΞΕΙΣ ΜΗΧΑΝΙΚΑΙ. — Ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἀνήκουσιν αἱ ἐπιστάξεις, αἱ ἐπερχόμεναι ἐξ αὐξήσεως τῆς τάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ ρινικοῦ βλεννογόνου· ἡ ὑπερβάλλουσα δὲ

τάσις δυνατόν νὰ ᾖ εἴτε ἐνεργητικὴ ἐκ συμφορήσεως, εἴτε παθητικὴ ἐκ στάσεως.

α'. Τάσις ἐνεργητικὴ ἢ ἐκ συμφορήσεως. — Αἱ σπουδαιότεραι τῆς κατηγορίας ταύτης ἐπιστάξεις εἶναι αἱ καλούμεναι παραπληρωματικαί, αἵτινες ἀντικαθιστῶσιν εἴτε τὴν ἔμμηνον ρύσιν, εἴτε αἱμορροϊδικὴν αἱμόρροϊαν¹. Εὐνόητον ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἐπισχέσεως συνήθους αἱμορραγίας προκύπτουσα πληθωρικὴ κατάστασις προκαλεῖ τὴν συμφορὴσιν καὶ τὴν ρῆξιν τῶν τριχοειδῶν τοῦ ρινικοῦ βλεννογόνου, ἐξ οὗ ἐπιγίγνεται ἐπίσταξις.

Ἔπονται εἴτα αἱ ἐπιστάξεις ἐξ ὑπερβαλλούσης ἐργασίας, διαιτητικῶν καταχρήσεων, κορύζης, ἐκ τῆς ἐπιδράσεως ὑψηλῆς θερμοκρασίας, αἱ τὴν ἐγκεφαλικὴν συμφορὴσιν συνοδεύουσαι κ.τ.τ. Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς περιστάσεσι τὸ αἷμα φέρεται ἐν ἀνωμάλῳ ποσότητι πρὸς τὴν κεφαλὴν.

Αἱ ἐπιστάξεις εἶναι συχναὶ παρὰ τοῖς ἀνυψουμένοις ἐν ταῖς ὑψηλαῖς τῆς ἀτμοσφαίρας ζώναις, ἢ τοῖς εἰς λίαν χθαμαλὰς θερμοκρασίας ὑποβαλλομένοις. Ἡ τοῦ ἀέρος ἀραίωσις ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ἡ τῶν τριχοειδῶν σύσπασις ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἐξηγοῦσι τὴν ἐν τῷ ρινικῷ βλεννογόνῳ συμβαίνουσαν συμφορὴσιν.

Ὁ Jaccoud τὰς ἐπιστάξεις καὶ τὰς ἄλλας κατὰ τὴν λευκοκυθαιμίαν ἐπερχομένας αἱμορραγίας ἀποδίδει τῇ μερικῇ διὰ τῶν λευκῶν αἵμοσφαιρίων ἀποφράξει τοῦ τριχοειδοῦς πλέγματος.

β'. Παθητικὴ τάσις ἢ στάσις. — Ἡ τάσις τοῦ αἵματος εἶναι ἐνταῦθα ἀποτέλεσμα κυκλοφορικῆς στενοχωρίας, ἥτις δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἐν ταῖς νόσοις τῆς καρδίας, τοῦ πνεύμονος, τοῦ ἥπατος, τῶν νεφρῶν.

Νόσοι τῆς καρδίας. — Ἡ ἐπίσταξις, πολλῷ τῆς αἰμοπετύσεως σπανιωτέρα, εἰς προκεχωρημένην μόνον περίοδον παρατηρεῖται, προ-

¹ Ὁ Courty, ὅστις ἐπιμελῶς ἐσπούδασε τὰς παραπληρωματικὰς ταύτας ἐπιστάξεις, παρητήρησεν ὅτι τούτων προηγούνται τ' αὐτὰ οἷα καὶ τῆς ἐμμήνου ρύσεως συμπτώματα, οἷον χαύνωσις, νευρικὴ εὐαισθησία κ.τ.τ., ὅτι δ' αὐταὶ τὸν αὐτὸν περίπου χρόνον διαρκοῦσιν, οὖσαι ἐπίσης ἄφθονοι· ὅτι τέλος ἐπόμεναι ἄλγει κατὰ τὴν μετωπιαίαν χώραν ἀσκοῦσιν ἐπίδρασιν εὐνοϊκὴν ἐπὶ τῆς ὑγείας τῆς γυναικός.

Τοῦτ' αὐτὸ δύναται τις εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ἐπιστάξεων τῶν ἀντικαθιστωσῶν τὰς ἐκ τῶν αἱμορροϊδῶν ρύσεις.

καλεῖται δὲ ἐκ τῆς φλεβικῆς στάσεως, πολλῷ σπανιώτερον ἐξ ἐνεργητικῆς ὑπεραιμίας ὀφειλομένης τῇ καρδιακῇ ὑπερτροφίᾳ.

Νόσοι τῶν πνευμόνων. — Ἡ ἐπίσταξις εἶναι ἐνταῦθα τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παροξυσμῶν τῆς βηχός, ἐξ ἧς ἐπιγίγνεται συμφόρησις τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀγγείων· διὸ παρατηρεῖται κυρίως κατὰ τὴν κοκκύτιδα καὶ τὸ ἄσθμα.

Νόσοι τοῦ ἥπατος. — Ὁ Monneret ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς συχνότητος τῶν ἐπιστάξεων ἐν ταῖς νόσοις τοῦ ἥπατος· οὕτω παρατηροῦνται ἐν τῇ κιρρώσει, τῷ βαρεῖ ἱκτέρῳ, ταῖς ἥπατίτισι τῶν θερμῶν τόπων, τῷ κιτρίνῳ πυρετῷ. Αἱ ἐπιστάξεις αὐταὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς προερχόμεναι ἐν ταύτῳ ἐξ αὐξήσεως τῆς φλεβικῆς τάσεως, ὀφειλομένης τῇ πρκακλώσει τῆς κυκλοφορίας τῆς πυλαίας φλεβός, καὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Νόσοι τῶν νεφρῶν. — Αἱ ἐπιστάξεις δὲν εἶναι σπάνιαι ἐν τῇ Βριχθείᾳ νόσῳ, ἐπιγίγνονται δὲ πιθανῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ μηχανισμοῦ, δι' οὗ καὶ αἱ κατὰ τινὰ ἥπατικὴν νόσον ἐπιστάξεις.

Γον ΕΠΙΣΤΑΞΕΙΣ ΑΔΥΝΑΜΙΚΑΙ ΕΞ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ. — Αἱ σπουδαιόταται αὗται ἐπιστάξεις ἐπέρχονται ἐν ταῖς ἐπομέναις νόσοις: Ἀον κατὰ τὰς τυφοειδεῖς παθήσεις· Βον κατὰ τοὺς ἐξανθηματικούς πυρετούς· Γον κατὰ τὰς καχεξίας.

Αον Ἐπίσταξις ἐν τῷ τυφοειδεῖ πυρετῷ. — Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ ἐπίσταξις παρατηρεῖται συχνάκις ἐν ἀρχῇ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, σπανιώτερον δ' ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτοῦ καὶ τῇ παρακμῇ. Παρατηρεῖται ἐπίσης κατὰ τὸν ἐξανθηματικὸν τύπον, τὸν κίτρινον πυρετόν, τὴν πανώλην.

Βον Ἐπίσταξις ἐν τοῖς ἐξανθηματικοῖς πυρετοῖς. — Ἡ ἱλαρὰ καὶ ἡ εὐφλογία συνοδεύονται συχνάκις ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν ὑπὸ ἐπιστάξεων, παρὰ τοῖς παισὶ τοῦλάχιστον· τότε ὅμως δὲν ἔχουσι τὴν κακὴν σημασίαν, ἣν ἔχουσιν ὅταν ἐπέρχωνται, καθάπερ καὶ ἄλλαι αἰμορραγίαι, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξανθήσεως, ὅτε συνήθως ἀγγέλλουσιν ὀλεθρίαν ἀπόληξιν (αἰμορραγικὴ εὐφλογία, αἰμορραγικὴ ἱλαρά).

Ἡ ἐπίσταξις, σπανία οὖσα ἐν τῇ ὁμαλῇ ὀστρακιᾷ, παρατηρεῖται κατὰ τὰς κακοήθεις τῆς νόσου ταύτης μορφάς.

Γον Ἐπίσταξις ἐν ταῖς καχεξίαις. — Παρατηροῦνται ἐπιστά-

ξεις παρὰ τοῖς φθισικοῖς καὶ τοῖς καρκινωπαθέσιν· ὑποδηλοῦσι δὲ βαθεῖαν ἀδυναμικὴν κατάστασιν. Τέλος ἡ ἐπίσταξις συχνάκις παρατηρεῖται ἐν τῇ χλωρίασει, τῇ ἀναιμίᾳ, τῷ σκορβοῦτῳ καὶ τῇ αἱμορραγικῇ πορφύρᾳ.

Πρόγνωσης. — Πᾶσα λίαν ἄφθονος ἐπίσταξις εἶναι σοβαρά, διότι δύναται λιποθυμίας καὶ συγκοπὰς νὰ προκαλέσῃ, ἡ ἀναιμίαν νὰ φέρῃ.

Ἐπιστάξεις τινὲς εἶναι εὐνοϊκαί· τοιαῦται εἶναι αἱ παραπληρωματικαὶ τῶν ἐμμήνων ἢ τῶν αἱμορροϊδικῶν ρύσεων, ὡς καὶ αἱ ἐπερχόμεναι παρὰ τοῖς πληθωρικοῖς ἢ τοῖς ἔχουσι τὸν ἐγκέφαλον ὑπεραιμικόν.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι αἱ ἐπιστάξεις θεωροῦνται βρεῖαι κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξχνήσεως τῶν ἐξανθηματικῶν πυρετῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν παρακμὴν τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ.

Ἐπιστάξεις συχνάκις καὶ ἀνευλόγου ἐπὶ νευρολογικῶν ἐγείρουσιν ὑπόνοιαν παρὰ μὲν τοῖς πρὸς αἱμοφιλίᾳ, παρὰ δὲ τοῖς ἐφ' ἑβδαμοῖς καὶ τοῖς προβεβηκόσι νόσου τοῦ ἥπατος.

Τέλος αἱ ἀδυναμικαὶ ἐπιστάξεις εἶναι αἱ βαρύτεραι ἐκ τῆς δαψιλείας αὐτῶν καὶ τῆς σηψείας καὶ ἐκ τῆς μείζονος ἐστὶ ἀδυναμίας, ἣν συνεπάγονται.

Θεραπεία. — Οὐδὲν πράττομεν κατὰ τῶν παραπληρωματικῶν ἐπιστάξεων ἢ τῶν ἐπερχομένων παρὰ πληθωρικοῖς, ἐκτὸς ἂν αὗται λίαν ἄφθονοι ᾖναι· συχνάκις δὲ ἡ ἐπίσταξις ἀφ' αὐτῆς ἐπίσχεται.

Ἄλλ' ἂν ἐνδεικνύηται ἡ κατὰπολέμησις αὐτῶν, ποιούμεθα χρῆσιν διαφόρων μέσων ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐπείγοντος. Συνεστήθησαν ἐφαρμογαὶ σπληνίων ψυχρῶ ὕδατι διαβρόχων ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῆς ρινός, ἡ ἀναρρόφησης ψυχροῦ ὕδατος, ἡ ἀπότομος ἀνύψωσις τοῦ βραχίονος τοῦ ἀντιστοιχοῦντος τῷ αἱμορραγοῦντι μυκτῆρι, ὅστις φράσσεται διὰ τοῦ δακτύλου. Ἔστιν ὅτε διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μικροῦ δακτύλου ἐν τῷ μυκτῆρι δύναται τις νὰ συμπίεσῃ τὰ αἱμορραγοῦντα ἀγγεῖα. Ἀείποτε ἐπετύχομεν εὐωδιάζοντες ὡς εἰόν τε βαρύτερον ἐν τῷ μυκτῆρι λελεπτυσμένα τεμάχια ἀγαρικοῦ ἐμβεβρεγμένου ἐν ὑπερχλωριούχῳ σιδήρῳ.

Τῶν μέσων τούτων ἀποτυχάνοντων, ἐφαρμόζομεν περιεσφιγμένας περιδέσεις ὑπερθεῖν τῶν ἰσχίωνων καὶ τῶν γονάτων, ἵνα οὕτω παρα-

κωλύσωμεν τὴν ἄνοδον τοῦ φλεβικοῦ αἵματος· ἐπιτιθέμεθα δὲ σιναπισμούς καὶ σικύας ἀναιμάκτους ἐπὶ τῶν μηρῶν καὶ τῶν ὤμων καὶ συμπιέζομεν τὰς καρτιδας.

Τέλος ἐνεργοῦμεν τὸν πωμασμὸν τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων εἴτε διὰ τοῦ καθετῆρος τοῦ Belloc, εἴτε μᾶλλον διὰ μικροῦ ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιος σάκκου, ὄντινα πληροῦμεν ἐμφυσῶντες ἀέρα μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ.

Ἰστέον τέλος ὅτι πᾶσα ἀδυναμικὴ ἐπίσταξις ἐνδείκνυσι τὴν χρῆσιν τῶν τονωτικῶν, τῶν ἱκανῶν νὰ ἐπαυξήσωσι τὴν πλαστικότητα τοῦ αἵματος (σίδηρος, κίνα, πόμα μετ' ἐκχυλίσματος ρατανίας, ὑπερχλωριόχου σιδήρου κ.τ.τ.)

B. — ΑΙΜΟΠΤΥΣΙΣ.

Αἰμόπτυσις καλεῖται ἡ ἀπόπτυσις αἵματος, προερχομένου ἐξ αἰμορραγίας συμβάσης ἐν τῷ ἀναπνευστικῷ συστήματι ἢ ἐν παρακειμένῳ ὀργάνῳ, ἀφ' οὗ τὸ αἷμα εἰσέδῃ ἐν τοῖς βρόγχοις.

Περιγραφὴ.— Ἔστιν ὅτε τῆς αἰμοπτύσεως προηγούνται φαινόμενα συμφορήσεως ἐν τοῖς πνεύμοσι : στενοχωρία καὶ αἰσθησις θερμότητος κατὰ τὸν θώρακα, δύσπνοια, παλμοί, ξηρὰ βήξ, γεῦσις ἀλμυρὰ ἐν τῷ στόματι. Ἄλλοτε τῆς αἰμοπτύσεως ἡ ἀρχὴ εἶναι ἀπότομος· ὁ ἄρρωστος βήχει, πτύει αἷμα, ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ὁποίου ὑπὸ ἰδιάζοντος δέους καταλαμβάνεται.

Ἐν γένει τὸ αἷμα ἀποβάλλεται δι' ἀποχρέμψεως, μετὰ παροξυσμὸν δηλαδὴ βηχός· ἐν σπανίαις τισὶ περιπτώσεσιν ἀπλῶς ἀποπτύεται, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει ὅταν, τῆς αἰμορραγίας οὔσης ἐλάχιστον ἀφθόνου, τὸ αἷμα παραμένῃ ἐν τοῖς βρόγχοις χωρὶς νὰ παρακινήσῃ εἰς βῆχα, ἢ ἐκρέει κρουνηδὸν ἀπὸ τε τοῦ στόματος καὶ τῆς ρινός· πρὸς τοῦτο δέον ἡ αἰμορραγία νὰ ᾖ ἐπίσημος, ὅτε συχνάκις τὸ αἷμα ἐρεθίζει διερχόμενον τὴν κιονίδα καὶ τὸ ὑπερώϊον ἰστίον καὶ εἰς ἐμετον παρακινεῖ.

Ἡ τοῦ αἵματος ἀπόχρεμψις ὑπὸ δύο δύναται νὰ ἐμφανισθῇ ὅψεις, καθ' ὅσον ἡ αἰμορραγία ἐν τοῖς βρόγχοις συμβαίνει ἢ ἐν τῷ πνευμονικῷ παρεγχύματι (πνευμονικὴ ἀποπληξία).

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τὸ αἷμα εἶναι ζωηρῶς ἐρυθρόν, ἀφρώδες, μετ' ἀέρος δηλ. ἀνάμικτον· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ὁ ἄρρωστος

πτύει πτύελα μέλανα, ιζώδη, ἀναδίδοντα ὁσμὴν ὑπόξεινον. Συχνάκις ἡ αὕτῃ αἰμόπτυσις κατ' ἀμφοτέρους ἐμφανίζεται τοὺς χαρὰκτῆρας· ἀφοῦ τουτέστιν ὁ ἄρρωστος ἀποβάλλῃ αἷμα ζωηρῶς ἐρυθρόν, ἀποχρέμπτεται εἴτα ἐπὶ πλείονας ἡμέρας πτύελα ὑπομέλανα, δι' ὧν αἱ ἀεροφόροι ὁδοὶ βλῆθηδὲν ἀπχλάσσονται τοῦ ἐν αὐταῖς παρκαμεινάντος αἵματος. — Ἡ ποσότης τοῦ ἀποβληθέντος αἵματος ποικίλλει μεταξὺ γραμμάτων τινῶν καὶ πλειοτέρων λιτρῶν. Ἡ δὲ πορεία τῆς αἰμοπτύσεως εἶναι διὰφορωτάτῃ· ἔστιν ὅτε αὕτῃ εἶναι κεραυνοδόλος, ὁ δὲ ἄρρωστος θνήσκει ἐξ ἀντληθεὶς ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀποβληθέντος αἵματος καὶ ἐκ τῆς ἀσφυξίας, ἥτις προκύπτει ἐκ τῆς διὰ τοῦ αἵματος ἀποφράξεως τῶν βρόγχων¹. Ἀλλ' ἡ περίπτωσις αὕτῃ εἶναι σπανία· ἐν γένει ἡ αἰμόπτυσις ταχέως ἐπίσχεται, παρὰ τισὶ δὲ ἄπαξ μόνον ἐπέρχεται· συχνάκις ἐν τούτοις ἡ αἰμόπτυσις ἐπανέρχεται πλειστάκις τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐπὶ πλείονας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἢ κατὰ διαλείμματα ἀπροσδιόριστα.

Αἱ παραπληρωματικαὶ τῶν ἐμμήνων αἰμορραγίαι δύνανται ν' ἀναφαίνωνται καθ' ἕκαστον μῆνα ἐπὶ χρόνον μακρόν.

Διὰ τῆς τοῦ θώρακος ἐξετάσεως, γιγνομένης ἐνῶ ἡ αἰμόπτυσις συμβαίνει, ἀκούονται ρόγχοι βλεννώδεις, ὑποτρίζοντες, κατ' ἀμφοτέρους τοὺς πνεύμονας διακεχυμένοι, ἢ ἐν περιγεγραμμένῃ μοίρᾳ περιωρισμένοι· συχνάκις ὅμως ἡ ἀνκπνοὴ εἶναι σαφής, καλῶς δὲ ἡχεῖ ὁ θώραξ, ἂν μὴ τὸ αἷμα ἀποτελῇ ἐπιπολὴς ἐστίαν (πνευμονικὴ ἀποπληξία)².

Ὁ ἄρρωστος εἶναι ὥχρος, περιδεὴς καὶ ψυχρῷ ἰδρῶτι περιέρρυτος· δύνανται δὲ νὰ πάθῃ συγκοπὴν· σπανίως θνήσκει ἐξ ἀσφυξίας ἢ ἐξαντληθεὶς ἐκ τῆς αἰμορραγίας· συνήθως ἡ αἰμόπτυσις συνεπάγεται μόνον βαθμὸν τινα ἀναιμίας, παρατηρεῖ δὲ τις διαδεχομένης ἀλλήλας τὰς διαφόρους φάσεις τῆς νόσου, ὧν ἡ αἰμόπτυσις ἦν ἐπεισόδιον μόνον.

Διάγνωσις.— Ἡ διάγνωσις περιλαμβάνει : Ἀν τὴν ἀναγνώρισιν τῆς αἰμοπτύσεως· Βον τὴν ἀνεύρεσιν τῆς αἰτίας.

Αν Ἡ αἰμόπτυσις εὐχερῶς ἀναγνωρίζεται ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς

¹ Τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται οὐ μόνον ὅταν ἀνεύρυσμα τῆς ἀορτῆς διανοιχθῇ ἐν τοῖς βρόγχοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς τῆς φυματιώσεως αἰμοπτύσεις.

² Ὑπάρχουσιν ἐν ταύτῃ τὰ φυσικὰ σημεῖα τῶν ὁργανικῶν ἁλλοιώσεων, ὧν ἡ αἰμόπτυσις δυνατόν νὰ ᾖ τὸ σύμπτωμα.

καὶ ἀφρώδους ὥσεως τοῦ αἵματος καὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ τοῦτο ἀπεβλήθη (ἀπόχρεμψις). Οὐδαμῶς μετὰ τῆς ἐπιστάξεως δύναται τις νὰ συγχύσῃ αὐτήν, καθόσον καὶ ὅταν ἔτι τὸ ἐκ τῆς ρινὸς αἷμα κατέρχεται ἐν τῷ λάρυγγι καὶ δι' ἀποχρέμψεως ἀποβάλλεται, ἐμφανίζει μέλαιναν χροίαν, οἱ δὲ μυκτῆρες φέρουσιν αἷματος ἔχνη· ἄλλως δὲ δὲν ἀνευρίσκονται πνευμονικὰ συμπτώματα.

Ἡ δὲ αἱματέμεσις ἀποτελεῖται ἐξ αἵματος μέλανος, μὴ ἀερούχου, ὀξείνου, μεμιγμένου δὲ μετὰ λειψάνων τροφῶν. Ἄν τὸ αἷμα, ἐκ τῶν ἀεροφόρων προερχόμενον ὁδῶν, κατέλθῃ ἐν τῷ οἰσοφάγῳ καὶ τῷ στομάχῳ, προσλαμβάνει μὲν τοὺς ἄνω χαρακτῆρας, σπανίως ὅμως μέρος αὐτοῦ τοῦλάχιστον δὲν ἀποβάλλεται δι' ἀποπτύσεως. Ἄλλως ἢ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ ἐπιγαστρίου ἐξέτασις δείκνυσι συχνάκις τὴν ἑδραν τῆς προκαλεσάσης τὴν αἱμορραγίαν νόσου.

Βον Ἡ τῆς αἰτίας διάγνωσις γίγνεται λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς παθογενείας, περὶ ἧς θέλομεν διαλάβει, κυρίως δὲ διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ συνόλου τῶν συμπτωμάτων, ἅτινα ἢ νόσος ἐμφανίζει.

Παθογένεια.—Τῆς αἱμοπτύσεως οὔσης κοινοῦ συμπτώματος διαφορωτάτων νοσηρῶν καταστάσεων, ἢ τῆς παθογενείας αὐτῆς σπουδῇ εἰς τρεῖς διαιρεῖται κατηγορίας :

Αον Αἱμοπτύσεις ἐκ τραυματικῶν ἢ ὀργανικῶν ἀλλοιώσεων τῶν ἀεροφόρων ὁδῶν.

Βον Αἱμοπτύσεις ἐκ συμφορῆσεως ἢ στάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς πνευμονικοῖς ἀγγείοις.

Γον Αἱμοπτύσεις ἀδυναμικαὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αον ΑΙΜΟΠΤΥΣΕΙΣ ΕΚ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΩΝ ἢ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΝ. — Αἱμόπτυσις ἐπέρχεται μετὰ διαμπερῇ τραύματα τοῦ θώρακος, μετὰ κατάγματα μετ' εἰσωθήσεως τῶν πλευρῶν καὶ μετ' ἀπλῆν τοῦ θώρακος θλάσιν ἢ καὶ ἐξ εἰσδύσεως ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν ταῖς ἀεροφόροις ὁδοῖς¹. Ἀνεύρυσμα τῆς ἀορτῆς δύναται βαθμηδὸν νὰ φθεῖρῃ τὴν τραχεῖαν ἢ τοὺς βρόγχους, νὰ διανοιχθῇ δ' αἴφνης ἐν τῇ κοιλότητι αὐτῶν προκαλοῦν θανατηφόρον αἱμόπτυσιν.

Ἡ φυματίωσις εἶναι ἡ συχνότερα αἰτία τῶν αἱμοπτύσεων,

¹ Πολλῷ σπανιώτερον ἐκ τῆς ἐν τοῖς πνεύμοσι διανοίξεως ἀποστήματος ἢ κύστεως σχηματισθείσης ἐν τῷ ἥπατι ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀργάνῳ.

αἵτινες δύνανται νὰ ἐκδηλωθῶσι κατὰ πάσας τῆς ἐξελιξέως αὐτῆς τὰς φάσεις.—Συχνάκις ἡ αἰμόπτυσις εἶναι τὸ ἀρχικὸν τῆς νόσου φαινόμενον, ἐπερχόμενον ἐν φαينوμενικῇ ὑγιείᾳ, χωρὶς δὲ ἡ τοῦ θώρακος ἐξέτασις τὴν ἐλαχίστην ν' ἀποκαλύπτῃ ἀλλοίωσιν. Ἐπιγιγνεται δὲ ἐκ τῆς ρήξεως μικρῶν ἐγγὺς τῶν φυματίων κειμένων ἀγγείων, ἐν οἷς ἡ τάσις εἶναι ἠϋξημένη (εἴτε ἐκ τῶν συμφορήσεων τῶν προκαλουσῶν τὰς φυματιώδεις κοκκιάσεις, εἴτε ἐκ τῆς ἀποφράξεώς τινων τούτων) καὶ ὧν τὰ τοιχώματα εἶναι ἡλλοιωμένα ἐκ τῆς φυματιώδους ἐπεξεργασίας.

Αἱ αἰμοπτύσεις δύνανται νὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὴν περίοδον τῆς σκληρύνσεως τῶν φυματίων, εἶναι δὲ σπανιώτεροι κατὰ τὴν τῆς μαλακύνσεως, διότι τὰ ἐγγὺς τούτων ἀγγεῖα ἀποφράσσονται ἐν γένει μέχρις ἀποστάσεώς τινος. Ἐπαναλαμβάνονται δὲ συχνάκις αἱ αἰμοπτύσεις ὅταν ὑπάρχωσι σπῆλαια¹, ὅτε δυνατόν δαψιλεῖς οὔσαι ταχέως νὰ θανατώσωσιν. Ἡ αἰμόπτυσις εἶναι πολλῶ σπανιωτέρα κατὰ τὴν ὀξεῖαν φυματίωσιν².

Αἰμόπτυσις παρατηρεῖται ἐπίσης κατὰ τὴν διαστολὴν τῶν βρόγχων, τὴν πνευμονικὴν γάγγραιναν, τὸν καρκίνον τοῦ πνεύμονος, καὶ κατὰ τὰς θρομβώσεις καὶ ἐμβολὰς τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας· εἶναι δὲ καὶ ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων συμπτωμάτων τῶν κύστεων ὑδατίδων τοῦ πνεύμονος.

ΒΟΝ ΑΙΜΟΠΤΥΣΕΙΣ ΕΚ ΣΥΜΦΟΡΗΣΕΩΣ Ἡ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΓΕΙΟΙΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΟΝΟΣ.—Ἡ ὑπερβολὴ τῆς τάσεως ἐν τοῖς πνευμονικοῖς ἀγγείοις ἐκ πολλῶν ἐξαρτᾶται αἰτίων, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι αἱ νόσοι τῆς καρδίας, οὐ μόνον ἡ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ὑπερτροφία, ἡ ἀνυψοῦσα τὴν τάσιν τοῦ χιμκτος ἐν τῇ πνευμονικῇ ἀρτηρίᾳ, ἀλλὰ κυρίως αἱ τῆς μητροειδοῦς ἀλλοιώσεις, αἵτινες, παρακωλύουσαι τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος ἐν τῷ ἀριστερῷ κόλπῳ, ἀντίκεινται τῇ κενώσει τῶν πνευμονικῶν φλεβῶν καὶ προκαλοῦσιν ἐπομένως στάσιν ἐν πᾶσι τοῖς πνευμονικοῖς ἀγγείοις.

¹ Προέρχονται δὲ ἐκ τῆς ρήξεως τῶν νεοπλαστικῶν ἀγγείων μετ' εὐθραύσεων καὶ διεσταλμένων τοιχωμάτων (ἀνευρύσματα τοῦ Basmussen), ἅτινα διατρέφουσι τοῦ σπηλαίου τὰ τοιχώματα.

² Ἐνταῦθα παρατηροῦνται ἐν γένει μόνον αἰμόφυρτοί τινες γραμμαί. Τὰ τῆς ἰνώδους πνευμονίας πτύελα, καίτοι αἰμόχροα, δὲν θεωροῦνται ὡς αἰμόπτυσις.

Διὸ ἡ αἰμόπτυσις ἐπιγίγνεται μόνον εἰς προκεχωρημένην περίοδον, οὕσα σχεδὸν σύγχρονος τῇ ἀσυστολίᾳ, συχνάκις δὲ συνυπάρχουσα μετὰ διηθήσεως αἵματος ἐν τῷ πνευμονικῷ παραγχύματι (πνευμονικὴ ἀποπληξία). Ἡ αἰμόπτυσις εἶναι ἀρκούντως συχνὴ παρὰ ταῖς νεαραῖς γυναῖξί, ταῖς πασχούσαις ὑπὸ στενώσεως τῆς μητροειδοῦς βαλβίδος· συχνάκις δὲ ἐν τῇ περὶ πτώσει ταύτῃ διαγιγνώσκεται αἰ πεπλανημένως φυματίωσις.

Ἐν τῇ κατηγορίᾳ ἔτι ταύτῃ δεόν νὰ καταταχθῶσιν αἱ αἱμοπτύσεις αἱ παραπληρωματικαὶ εἴτε τῆς ἐμμήνου καθάρσεως, εἴτε αἱ μορρεϊδικῶν ρύσεων, ἐπίσης δὲ καὶ αἱ ἐκ κοπώσεως τοῦ φωνητικοῦ ἢ ἀναπνευστικοῦ συστήματος, αἱ ἐκ παρατεταμένων ἀγώνων (κατάχρησις συνουσίας), αἱ ἐξ εἰσπνεύσεως ἐρεθιστικῶν κόνεων (λιθοτόμοι, γναφεῖς), αἱ ἐξ ἀνυψώσεως ἐν ταῖς ὑψηλαῖς τῆς ἀτμοσφαίρας μοίραις.

Γον ΑΙΜΟΠΤΥΣΕΙΣ ΑΔΥΝΑΜΙΚΑΙ.— Ἡ τοῦ αἵματος ἀλλοίωσις δύναται, ὡς ἐρρήθη, νὰ προκαλέσῃ αἱμορραγίαν ἀπὸ τῶν διαφόρων βλενογόνων, ἐπομένως δὲ καὶ αἱμοπτύσεις· ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν τῶν αἱμορραγικῶν ἐξανθηματικῶν πυρετῶν, τοῦ σκορβοῦτου, τῆς αἱμορραγικῆς πορφύρας, τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ, τῆς Βριχθείας νόσου κ.τ.τ.

Σημειολογία.— Τῆς αἱμοπτύσεως ἐκδηλωθείσης, τὴν προέλευσιν ἀναγνωρίζομεν μᾶλλον ἐκ τῶν περιστάσεων τῆς παραγωγῆς αὐτῆς καὶ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἀρρώστου, ἢ ἐκ τῶν χαρακτῆρων τοῦ ἀποβληθέντος αἵματος.

Αἱ συχνότεραι αἱμοπτύσεις εἶναι συμπτωματικαὶ τῆς φυματιώσεως, τῶν νόσων τῆς καρδίας, ἢ τῆς ἐπισχέσεως τῆς ἐμμήνου ρύσεως.

Αον Ἡ αἰμόπτυσις ἐπερχομένη ἄνευ καταφανοῦς αἰτίας παρὰ νεανία ἰσχνῷ, ὠχρῷ, βήχοντι, καὶ ὅταν ἔτι ἀρνητικὴ ᾖ ἡ τῆς κορυφῆς τοῦ πνεύμονος ἐξέτασις, ἐγείρει ὑπόνοιαν φυματιώσεως. Ἄν δὲ ἐν ταύτῳ ὑπάρχωσιν ἐκπνοὴ παρατεταμένη καὶ τραχεῖα, κριγμοί, ἔλλειψις ἐλαστικότητος, ὑπαιμυλότης, ἢ φυματιώδης φύσις τῆς νόσου εἶναι ἀναμφήριστος.

Βον Ἡ αἰμόπτυσις, ἀποτελουμένη ἐξ αἵματος μέλανος, ἐν μικρᾷ ποσότητι ἀποβαλλομένου, ἀλλ' ἐπὶ πλείονας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας,

ἐπερχομένη δὲ παρ' ἐφήβῳ ἢ προβεβηκότι, δέον νὰ ἐγείρῃ ὑπόνοιαν περὶ νόσου τῆς καρδίας. Ἡ διάγνωσις βεβαιοῦται διὰ τῆς ἀκροάσεως τῆς καρδίας, συχνάκις δὲ ἐκ τῆς προυνσίας ἐστιῶν πνευμονικῆς ἀποπληξίας διεσπαρμένων ἐν τοῖς πνεύμοσι.

Γον Ἡ αἰμόπτυσις ἐπαναλαμβανομένη, ἐνίοτε κανονικῶς, παρὰ γυναικί, ἥς ἐπεσχέθησαν μὲν τὰ ἔμμηνα, καλὴ δὲ εἶναι ἢ ἐν γένει ὑγίεια καὶ οἱ πνεύμονες ἀβλαβεῖς, θεωρητέα ὡς παραπληρωματικὴν.

Δον Ἡ κεραυνόβολος αἰμόπτυσις ὑποδηλοῖ ρῆξιν ἀνευρύσματος.

Αἱ ἀδυναμικαὶ αἱμοπτύσεις οὐδὲν τὸ ἰδιάζον ἐμφανίζουσι, συνυπάρχουσι δὲ μεθ' ἐτέρων αἱμορραγιῶν καὶ ἐπέρχονται ὑπὸ συνθήκας, ὧν δὲν δύναται τις νὰ παρaxyωρίσῃ τὴν φύσιν¹.

Πρόγνωσης.—Ἡ αἰμόπτωσις εἶναι ἀείποτε σοβαρά, σπανίως μὲν καθ' ἑαυτὴν, μᾶλλον δ' ἐκ τῆς σημασίας αὐτῆς.

Θεραπεία.—Πᾶσα αἰμόπτωσις δέον ἀείποτε σοβαρῶς νὰ καταπολεμῇται· ὁ ἄρρωστος ὀφείλει νὰ τηρῇ ἀπόλυτον ἡσυχίαν, νὰ μὴ ὁμιλῇ καὶ ν' ἀποφεύγῃ ὡς οἶόν τε νὰ βῇχη. Ἐν ἀνάγκῃ ἐφαρμόζονται περιδέσεις μὲν κατὰ τὰ ἄκρα, σιναπισμοὶ δέ, ξηραὶ σικύαι καὶ ἐκδόρια κατὰ τὴν βῆσιν τοῦ θώρακος. Κατὰ τῆς βηχὸς ἀναγράφεται τὸ ὅπιον εἰς μεγάλῃν δόσιν (ὁ Béhier παρῆχε πλέον τῶν 0,25 ὑπεκατογράμμων εἰς 24 ὥρας). Ἡ ἱπεκακουάνα ἔσχυσεν ἐν τισι περιπτώσεσι τοῦ νὰ ἐπίσχη αἱμοπτύσεις, καθ' ὧν οὐδαμῶς ὠφέλησαν τ' ἄλλα μέσα· ὁ Graves ἀνέγραφεν αὐτὴν εἰς δόσιν 0,10 ὑφεκατ. ἀνὰ τέταρτον ὥρας μέχρι βελτιώσεως, ὁ δὲ Trousseau κατὰ 3—4 γράμματα πρὸς πρόκλησιν ἐμέτων. Δύναται τις ν' ἀναγράψῃ τὴν ρατάνιαν, τὸν ὑπερχλωριούχον σίδηρον, τὴν δακτυλίτιδα κ.τ.τ.

Γ.—ΑΙΜΑΤΕΜΕΣΙΣ. ΓΑΣΤΡΟΡΡΑΓΙΑ.

Ἡ λέξις αἱματέμεσις δηλοῖ ἀποβολὴν αἵματος δι' ἐμέτου, ἐνῶ γαστρορραγία εἶναι ἢ ἐν τῷ στομάχῳ συμβαίνουσα αἱμορραγία².

¹ Παρὰ τισι, παρ' ἅπασι μάλιστα τοῖς μέλεσι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, συχνὰ ἐπέρχονται αἱμοπτύσεις, ὧν ἄγνωστος τυγχάνει ἡ αἰτία καὶ αἵτινες δὲν ἀλλοιοῦσι τὴν ὑγίειαν.

² Δὲν εἶναι συνώνυμοι αἱ λέξεις, διότι αἱμορραγία δύναται ἐν τῷ στομάχῳ νὰ συμβῇ, χωρὶς τὸ αἷμα νὰ ἐμεσθῇ, ἀφ' ἐτέρου δὲ αἷμα, προερχόμενον ἐκ τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων ἢ τῶν πνευμόνων, δύναται νὰ κατέλθῃ ἐν τῷ στομάχῳ καὶ νὰ ἀποβληθῇ δι' ἐμέτου· ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἐπῆλθεν αἱματέμεσις ἄνευ γαστρορραγίας.

Περιγραφή.—Τῆς αἱματεμέσεως συχνάκις προηγούνται πρόδρομα: τὸ ἐπιγαστριον εἶναι ἐξωδηκός, τεταμένον, ὃ δὲ ἄρρωστος αἰσθάνεται ἐκεῖ ὑπόκωφον πόνον, οἶονεὶ πλήρωσιν καὶ θερμότητα ὁμοίαν ἐκείνης, ἣν ἤθελε προκαλέσει θερμὸν ὑγρὸν ἐν τῷ στομάχῳ χεόμενον· ἐπέρχονται εἴτα ναυτίαι καὶ ἔμετοι αἵματος. Ἐν τισι περιπτώσεσι τὰ πρόδρομα ταῦτα σμικρὸν εἶναι καταφανῆ ἢ ὅλως ἐλλείπουσιν, ἡ δὲ αἱματέμεσις εἶναι τὸ πρῶτον σύμπτωμα.

Τὸ ἐμούμενον αἷμα ὑπὸ διαφόρους ἐμφανίζεται ὅψεις· συνήθως εἶναι μέλαν, τεθρομβωμένον, μεμιγμένον μετὰ λειψάνων τροφῶν. Ἄν ἐπὶ πολὺ ἐν τῷ στομάχῳ παρέμεινεν, ὑπέστη ἔναρξιν πέψεως, ἐξ ἧς προσλαμβάνει χροιάν ἰζήματος καφῆ (οἱ τοιοῦτοι ἔμετοι εἶναι σχεδὸν εἰδικοί τοῦ καρκίνου τοῦ στομάχου)· τούναντίον, ἂν ἀποβληθῇ παρευθὺς, δυνατόν νὰ ᾖ ἐρυθρὸν ζωηρῶς μάλιστα¹.

Τὸ ποσὸν τοῦ ἐμεσθέντος αἵματος ποικίλλει ἀπὸ τινων γραμμάτων μέχρι πλειοτέρων λιτρῶν· πολλάκις ἅπαν τὸ ἐν τῷ στομάχῳ ἐκχυθὲν αἷμα δὲν ἐμεῖται· μέρος αὐτοῦ μεταβαίνει ἐν τῷ ἐντέρῳ, οὗτω δὲ τ' ἀφοδεύματα προσλαμβάνουσιν ὅψιν αἰμόφυρτον καὶ ὑπομέλαιναν, καλοῦνται δὲ μελανά. Ἔστιν ὅτε μάλιστα ἐν τῇ γαστρορραγίᾳ οὐδαμῶς διὰ τοῦ στόματος ἀποβάλλεται αἷμα, τοῦτο δὲ ἐν ὅλῳ μεταβαίνει εἰς τὸ ἔντερον.

Τῆς αἱμορραγίας οὕσης ἐπισήμου, ἐπιγίγνονται γενικὰ συμπτώματα, οἷον ψῦξις τῶν ἄκρων, σφυγμὸς μικρός, φρίκια, λιποθυμιαὶ καὶ συγχοπαί.

Ἡ τῆς αἱματεμέσεως πορεία διάφορος εἶναι· δυνατόν αὕτη κεραυνοβόλος νὰ ᾖ ἢ λίαν ἐλαφρά, ἅπαξ μόνον νὰ συμβῇ ἢ ἐπανειλημμένως νὰ ἐκδηλωθῇ.

Διάγνωσις.—Ἀὖν Δέον νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι τὸ αἷμα προέρχεται πράγματι ἐκ τοῦ στομάχου. Ἐν τῇ αἱματεμέσει δι' ἐμέτου ἀποβάλλεται τὸ αἷμα, εἶναι δ' ἐν γένει, ὡς ἐρρήθη, μέλαν, τεθρομβωμένον, μεμιγμένον μετὰ λειψάνων τροφῶν· καὶ τ' ἀφοδεύματα δὲ περιέχουσιν οὐσίαν μέλαιναν. Ἐν τῇ αἱμοπτύσει τὸ αἷμα ἀποβάλλεται διὰ τῆς βηχός, εἶναι δ' ἐν γένει ἐρυθρὸν καὶ ἀφρώδες.

¹ Τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει, ὅταν ἔλκος τι διανοίγῃ ἀρτηρίαν ὅπωςδῆποτε σπουδαίαν, ἢ ὅταν ἀνεύρυσμα τῆς ἀορτῆς διαρρηχθῇ ἐν τῷ στομάχῳ· ἐν τῇ τελεῇ ταύτῃ περιπτώσει ἡ αἱματέμεσις εἶναι πολλάκις κεραυνοβόλος.

ἐν δὲ τῇ ἐπιστάξει, καὶ ὅταν ἔτι τὸ αἷμα πίπτῃ ἐν τῷ φάρυγγι, αἱρινικαὶ κοιλότητες ἐμφανίζουσιν ἔχνη τῆς διαβάσεως αὐτοῦ.

Ἐν τισιν ὅμως περιπτώσεσι τὸ ἐκ τοῦ στομάχου προερχόμενον αἷμα προκχλεῖ βῆχ· τούναντίον δὲ αἷμα ἐκ τῶν πνευμόνων καὶ τῶν ρινικῶν κοιλοτήτων πηγάζον δύναται ἐν τῷ στομάχῳ νὰ κατέλθῃ, ἢ ἔμετον νὰ προκχλέσῃ δι' ἀπλοῦ τῆς κιονίδος ἐρεθισμοῦ. Ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις ἡ διάγνωσις διαφωτίζεται διὰ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ὄργανου, ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι νοσεῖ.

Βον Δέον ν' ἀνεύρωμεν τὸ αἷτιον τῆς αἱματεμέσεως.—Τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ πραχματευθῶμεν ἐν τῇ παθογενείᾳ.

Παθογένεια.—Ἡ αἱματέμεσις εἶναι σύμπτωμα κοινὸν διαφωτάτων παθολογικῶν καταστάσεων, αἵτινες ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς παθογενείας εἰς τρεῖς ὑπάγονται κατηγορίας :

Αον Αἱματέμεσις ἐκ τραυματικῆς ἢ ὀργανικῆς βλάβης¹.

Βον Αἱματέμεσις ἐκ συμφορήσεως ἢ στάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ στομάχου.

Γον Αἱματεμέσεις ἀδυναμικαὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αον ΑΙΜΑΤΕΜΕΣΙΣ ΕΚ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΗΣ ἢ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΒΛΑΒΗΣ.—

Ἐμεσις αἵματος ἐπιγίγνεται μετὰ τραύματα τοῦ στομάχου, τοῦ οἰσοφάγου, ἢ καὶ ἐξ ἀπλῆς θλάσεως κατὰ τὸ ἐπιγάστριον. Δύναται ἔτι νὰ ἐπέλθῃ ἐκ καταπόσεως σώματος σκληροῦ, ἀνωμάλου, διασχίζοντος τὰ τοῦ οἰσοφάγου καὶ τοῦ στομάχου τοιχώματα, ἢ ἔτι καὶ ἐκ βδελλῶν καταποθεισῶν μετὰ τοῦ ὕδατος ρυακίων². Ὡς τὰ πολλὰ ὅμως ἡ αἱματέμεσις ὀφείλεται εἰς ὀργανικὴν ἀλλοίωσιν τοῦ στομάχου, τουτέστιν εἰς ἔλκος ἀπλοῦν ἢ εἰς καρκίνον.

Τὸ ἀπλοῦν ἔλκος προκχλεῖ αἱματεμέσεις ἐν γένει δαψιλεῖς, ὧν τὸ αἷμα εἶναι ἐρυθρὸν καὶ μὴ πεπηγός· ἔστιν ὅτε ἡ γαστρορραγία εἶναι κεραυνοβόλος, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει, ὅταν τὸ ἔλκος διανοίξῃ

¹ Ὅταν τὸ αἷμα προέρχεται ἐκ τοῦ οἰσοφάγου, πίπτει ἐν τῷ στομάχῳ καὶ ἀποβάλλεται δι' ἔμετου· συμβαίνει λοιπὸν αἱματέμεσις ἄνευ γαστρορραγίας. Ἐν τούτοις περιλαμβάνομεν ἐν τῇ σπουδῇ ἡμῶν τὰς τοῦ οἰσοφάγου αἱμορραγίας.

² Ἐν ταῖς πλείσταις τῶν περιπτώσεων τούτων αἱ βδέλλαι σταματῶσιν ἐν τῷ φάρυγγι ἢ τῷ οἰσοφάγῳ, ἐπομένως ἄμεσος εἶναι ἡ αἱματέμεσις.

σπουδαίαν τινὰ ἀρτηρίαν· σπανιώτερον ἢ αἰμόρροια βραδέως τελείται, τὸ δ' ἐκρέον αἷμα παραμένει ἐν τῷ στομάχῳ, προσλαμβάνει δὲ χροῖαν ὑπομέλαιναν, ἰζήματος καφέ. Ἐν ταῖς περιστάσεσι ταύταις ἡ γαστρορραγία δὲν προκαλεῖ πάντοτε αἱματέμεσιν, δέον δὲ τὸ αἷμα ν' ἀναζητηθῇ ἐν τοῖς ἀφοδεύμασιν.

Ὁ δὲ καρκίνος προκαλεῖ αἱματεμέσεις ἀποτελουμένας ἐξ ὕλης ὁμοίας αἰθάλῃ ἢ ἰζήματι καφέ, ἐξ αἵματος τουτέστιν ὑποστάντος ἔναρξιν πέψεως· αἱ καθαροῦ αἵματος ἐμέσεις εἶναι πολλῶ σπανιώτεραι ἢ ἐν τῷ ἔλκει.

Ἡ αἱματέμεσις παρατηρεῖται ἔτι ὅταν, τοῦθ' ὅπερ σπανιώτατον. ἀνεύρυσμά τι διανοίγεται ἐν τῷ στομάχῳ ἢ τῷ οἰσοφάγῳ, ἢ ἐν περιπτώσεσι κιστῶν τοῦ οἰσοφάγου (Lediberder καὶ Fauvel). Τέλος ὁ Bignon ἀνέφερε περίπτωσιν φυματιώδους διατρήσεως τοῦ στομάχου, ἐξ ἧς προέκυψεν αἱματέμεσις θανατηφόρος.

ΒΟΝ ΑΙΜΑΤΕΜΕΣΙΣ ΕΚ ΣΥΜΦΟΡΗΣΕΩΣ ἢ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΓΕΙΟΙΣ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΧΟΥ. — Καίτοι συχνά. εἶναι τὰ αἷτια τὰ προκαλοῦντα ὑπερβάλλουσιν τάσιν ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ στομάχου, αἱ τῆς τάξεως ταύτης γαστρορραγαίαι εἶναι σπάνιαι.

Αἱ νόσοι τῆς καρδίας, ἰδίως δὲ αἱ τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ σπληνός, δύνανται, παρακωλύουσαι τὴν κυκλοφορίαν τῆς πυλαίας φλεβός, νὰ προκαλέσωσι συμφόρησιν τῶν φλεβῶν τοῦ στομάχου καὶ ρῆξιν ἔτι αὐτῶν· τοιαῦται εἶναι αἱ τῇ διογκώσει τοῦ σπληνός συνδεόμεναι γαστρορραγαίαι κατὰ τοὺς διαλείποντας πυρετούς, ἢ τῇ διογκώσει τοῦ ἥπατος ἐν τῇ κισρώσει· συχνάκις δ' ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ αἱμορραγία ὀφείλεται εἰς ρῆξιν κιστῶν τοῦ οἰσοφάγου. Τῇ τάξει ταύτῃ δέον νὰ ὑπαχθῶσιν ἔτι αἱ παραπληρωματικαὶ τῆς ἐμμήνου ρύσεως ἢ τῆς ἐξ αἱμορροϊδῶν αἱμορροίας αἱματεμέσεις, αἵτινες εἶναι πολλῶ σπανιώτεραι τῶν παραπληρωματικῶν ἐπιστάξεων καὶ αἱμοπτύσεων.

ΓΟΝ ΑΙΜΑΤΕΜΕΣΕΙΣ ΔΥΝΑΜΙΚΑΙ. — Ἡ ἀλλοίωσις τοῦ αἵματος δύνανται, ὡς ἐρρήθη, νὰ προκαλέσῃ αἱμορραγίας ἐκ διαφόρων βλεννογόνων, ἐπομένως δὲ καὶ αἱματεμέσεις. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τοὺς αἱμορραγικοὺς ἐξανθηματικοὺς πυρετούς, τὸ σκορβοῦτον, τὴν αἱμορραγικὴν πορφύραν, ἰδίως δὲ τὸν κίτρινον πυρετόν, ἀποκαλούμενον ἔνεκα τῶν αἱματεμέσεων, ἃς προκαλεῖ, μέλανα ἔμετον.

Σημειωτική. — Οἱ τοῦ αἵματος ἔμετοι ἐπιγίγνονται συνήθως ἐξ ἑλκους ἢ καρκίνου τοῦ στομάχου, τὰς παθήσεις δὲ ταύτας ἐν πρώτοις ὑποπτεύομεν ἐν περιπτώσει αἱματεμέσεως. Αἱ κατὰ τὴν πορείαν τῶν ἀδυναμικῶν ἢ αἱμορραγικῶν νόσων ἐπερχόμεναι αἱματεμέσεις εὐχερῶς ἀναγνωρίζονται ὡς ὀφειλόμεναι εἰς ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος, τόσῳ δὲ μᾶλλον ὅσῳ δὲν ἀναφαίνονται μόναι, ἀλλὰ μετ' ἄλλων αἱμορραγιῶν συνυπάρχουσι.

Πρόγνωσης. — Ἐκτὸς τῶν σπανίων περιπτώσεων, καθ' ἃς ἡ αἱματέμεσις εἶναι παραπληρωματικὴ ἐμμήνων ἢ αἱμορροϊδικῆς ρύσεως, ἡ πρόγνωσις αὐτῆς εἶναι βαρεῖα, ἐξαρτωμένη ἄλλως ἐκ τῆς προγνώσεως τῆς παθήσεως, ἧς εἶναι συμπτωματικῇ.

Θεραπεία. — Κατὰ τῆς δαψιλοῦς γαστρορραγίας ἐφαρμόζομεν περιδέσεις καὶ ἐπισπαστικὰ ἐπὶ τῶν ἄκρων, παρέχομεν ὀξύποτα καὶ παγόλυτα πόματα, ἐφαρμόζομεν δὲ πάγον ἐπὶ τοῦ ἐπιγαστρίου. Ὁ ἄρρωστος δεόν νὰ παραιμένη κλινήρης ἐν ὀριζοντίῳ σχηματισμῷ.

Τῆς αἱμορραγίας μὴ ὑποχωρούσης, ἀναγράφομεν ὕδωρ Rabel, πόματα μετ' ὑπερχλωριούχου σιδήρου, ἐρυσιβώδους ὀλύρας, ἐργοτίνης κττ.

Δ. — ΕΝΤΕΡΙΚΑΙ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ. ΕΝΤΕΡΟΡΡΑΓΙΑ

Πᾶσα αἱμορραγία ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐντέρου συμβαίνουσα καλεῖται ἐντερορραγία, μελανὰ δὲ καλοῦνται τὰ περιέχοντα αἷμα ἀφοδεύματα.

Περιγραφή. — Τῆς ἐντερικῆς αἱμορραγίας προηγούνται συνήθως φαινόμενα τῶν νόσων, ὧν αὕτη εἶναι σύμπτωμα. Ἐν τισὶ περιπτώσεσιν, ἰδίως ὅταν ἄφθονος ᾖ ἡ αἱμορραγία, ἢ ὅταν ἐκ τοῦ ἀπευθυσμένου τοῦ αἵμα προέρχεται, ὁ ἄρρωστος καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀκατανικήτου ἀνάγκης ἐξωθήσεως μετὰ θερμότητος καὶ σφύξεων περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐντέρου¹.

Ἄλλοτε, τοῦναντίον, ἡ αἱμορραγία εἶναι λανθάνουσα, τὸ αἷμα συσσωρεύεται ἐν τῷ ἐντέρῳ, ἢ κοιλίᾳ διογκοῦται, ὁ σφυγμὸς καθίσταται μικρὸς καὶ συχνός, ἡ θερμοκρασία καταπίπτει, ὁ δὲ ἄρρωστος, ὥχρὸς καὶ ψυχρῷ ἰδρωτὶ περίρρυτος, ἀλίσκεται ὑπὸ συγχοπῆς ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ κινήσει.

Ἐν γένει τὸ ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐντέρου ἐκρεῦσαν αἷμα, ἀπο-

¹ Τοιοῦτος εἶναι ὁ τεινεσμός ὁ κατὰ τὴν δυσεντερίαν ἰδίως παρατηρούμενος.

βάλλεται διὰ τῶν ἀφοδευμάτων, ὑπὸ διαφοροὺς ὄψεις ἐμφανιζόμενον : ὅταν μὴ παρέμεινεν ἐν τῷ ἐντέρῳ, ἢ ὅταν ἐκ τῆς κατωτέρας μοίρας τοῦ ἀπευθυμένου προέρχεται, εἶναι ἐρυθρὸν καὶ ὑγρόν· ὅταν δὲ ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον παρέμεινεν ἐν τῷ ἐντέρῳ, οὕτω δ' ὑπέστη τὴν ἐπίδρασιν τῶν πεπτικῶν χυμῶν, ἔχει τὴν χροιάν μέλαιναν (μελανά)¹. Εἶναι δὲ τὸ αἷμα ὅτε μὲν ἀμιγές, ὅτε δὲ μετὰ κοπράνων ἢ βλεννωδῶν ὑλῶν μεμιγμένον. Τὸ ποσὸν αὐτοῦ λίαν ποικίλλει.

Ἡ τῆς ἐντερικῆς αἱμορραγίας πορεία εἶναι διάφορος· ὅλως ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς νόσου, ἧς εἶναι σύμπτωμα, δύναται νὰ ᾖναι κεραυνοβόλος ἢ λίαν ἐλαφρά, ἅπαξ μόνον νὰ ἐπέλθῃ ἢ πολλάκις νὰ ἐπαναληφθῇ.

Παθογένεια.—Ἡ ἐντερορραγία εἶναι σύμπτωμα κοινὸν διαφορωτάτων παθολογικῶν καταστάσεων, αἵτινες, ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν, εἰς τρεῖς περιλαμβάνονται τάξεις.

Αον Ἐντερορραγία ἐκ τραυματικῆς ἢ ὀργανικῆς βλάβης τοῦ ἐντέρου.

Βον Ἐντερορραγία ἐκ συμφορήσεως ἢ στάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ἀγγείοις τοῦ ἐντέρου.

Γον Ἐντερορραγίαι ἀδυναμικαὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αον ΕΝΤΕΡΟΡΡΑΓΙΑ ΕΚ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΗΣ ἢ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΒΛΑΒΗΣ ΤΟΥ ΕΝΤΕΡΟΥ.—Τὰ τραύματα τοῦ ἐντέρου προκαλοῦσιν αἱμορραγίας πλέον ἢ ἔλασσον ἀφθόνους. Δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένον ἂν ἀπλῇ θλάσει δύνηται νὰ φέρῃ ρῆξιν μικρῶν ἀγγείων, ἐντεῦθεν δὲ αἱμορραγίαν, τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀδύνατον.

Αἱ ὀργανικαὶ βλάβαι αἱ προκαλοῦσαι ἐντερορραγίας, εἶναι πολλαί, συχναὶ καὶ ποικίλαι : αἱμορροΐδες, δυσεντερία, τυφοειδὴς πυρετός, καρκίνος, πολύποδες καὶ ἀλλότρια σώματα τοῦ ἐντέρου². Ἄν περὶ αἱμορροΐδων πρόκειται, τὸ αἷμα πολλάκις ἀμι-

¹ Ἰστέον ὅτι τὸ ὑπονιτρικὸν βιτμούθιον καὶ αἱ σιδηροῦχοι σκευασαίαι χρωνύουσι μελανὰ τ' ἀφοδεύματα· ἐν ἀμφιβολίᾳ ἀναζητοῦμεν διὰ τοῦ μικροσκοπίου τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιρίων τὴν παρουσίαν.

² Οἱ τῶν ἐντέρων σκώληκες δύνανται νὰ προκαλέσωσιν ἐντερικὰς αἱμορραγίας· τοῦτο ἐν τούτοις εἶναι σπάνιον, ἂν μὴ πρόκειται περὶ τοῦ δωδεκαδακτυλικοῦ ἀγκυλοστόμου, ἐνδοζωαρίου, ὅπερ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἄλλοις τῶν τρο-

γές αποβάλλεται, κατ' ἐποχὰς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὠρισμένας· ἄλλως ἢ τοῦ δακτυλίου καὶ τοῦ ἀπειθυσμένου ἐξέτασις, ἀποδεικνύουσα τοὺς αἱμορροϊδικούς ὄγκους, εὐδεμίαν περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ αἵματος καταλείπει ἀμφιβολίαν.

Ἡ δυσεντερία συνεπάγεται ὀδυνηρὸν τεινεσμόν· καθ' ἐκάστην στιγμὴν ὁ ἄρρωστος ἀποπατεῖ, ἀποβάλλει δὲ βλεννώδεις αἱμοφύρους ὕλας, σπανιώτερον αἷμα ἀμιγές.

Αἱ ἐντερικαὶ ἐλκώσεις τοῦ τυφαιοδοῦς πυρετοῦ προκαλοῦσιν ἐνίοτε αἱμορραγίας, ἐκδηλουμένας συχνότερον ἀπὸ τῆς 14—21 ἡμέρας. Πρὶν ἢ τὸ αἷμα ἀποβληθῇ δι' ἀποπατήσεως, δυνάμεθα νὰ διαγνώσωμεν τὴν αἱμορραγίαν ἐκ τῆς ἀποτόμου τῆς θερμοκρασίας καταπτώσεως, ἐκ τῆς ὠχρότητος καὶ τῆς καταψύξεως τῶν ἄκρων καὶ τῆς σμικρότητος τοῦ σφυγμοῦ, ὅστις ὅμως παραμένει συχνός. Ἡ αἱμορραγία εἴτε ἅπαξ συμβαίνει εἴτε κατὰ μικρὰ διαλείμματα ἐπαναλαμβάνεται· ἐπὶ μακρὸν δ' ἐθεωρεῖτο ὡς εὐνοϊκὸν φαινόμενον. Ἀλλ' ἂν ἦναι σχετικῶς κηλοήτης, ὅταν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου ἐπέρχηται, ὡς τὰ πολλὰ ὅμως ἀποτελεῖ σοβαρὸν συμβεβηκός, ἔστιν ὅτε θανατηφόρον, αἰείποτε δ' αὐξάνει τὴν ἀδυναμικὴν τοῦ ἀρρώστου κατάστασιν.

Ὁ καρκίνος τοῦ ἐντέρου προκαλεῖ συνήθως ἐπανειλημμένας ρύσεις αἵματος μέλανος πεφθέντος.

Τέλος, τοῦ ἐντέρου τὰ φυμάτια δύνανται ἐπίσης ἐντερικὰς νὰ προκαλέσωσιν αἱμορραγίας, ὅταν παραγάγωσιν ἐλκώσεις. Αἱ αἱμορραγίαι αὗται εἶναι ὀλίγον ἄφθονοι, ἀλλ' οὐδέποτε σχεδὸν ἐλλείπουσιν, ὡς πείθεται τις ἐξετάζων ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν ἡμέρας τὰς κενώσεις.

Ἀνέφερον καὶ ὄγκους ἀγγειώδεις, οἵτινες ἀναπτυσσόμενοι ἐν τῷ ἐντερικῷ βλεννογόνῳ, συνεπάγονται συχνάκις λίαν ἀφθόνους ἐντερραγίας. Οἱ πολύποδες τοῦ ἐντέρου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἀπειθυσμένου, εὐδαμῶς λίαν σπάνιοι ὄντες παρὰ τοῖς παισὶ, συνοδεύονται ἐπίσης ὑπὸ αἱμορραγιῶν.

Βον ΕΝΤΕΡΟΡΡΑΓΙΑ ΕΚ ΣΥΜΦΟΡΗΣΕΩΣ ἢ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΓΕΙΟΙΣ ΤΟΥ ΕΝΤΕΡΟΥ. — Αἱ αἱμορραγίαι αὗται εἶναι σπανιώταται, διότι καὶ ἐν αἷς περιπτώσεσι κίρρωσις τοῦ ἥπατος πικρῶν τόποις προκαλεῖ ἰδιάζουσαν χλωρίασιν συνδεομένην μεθ' ἐλκώσεων τοῦ δωδεκαδακτύλου προκαλουμένην ὑπὸ τοῦ σκώληκος τούτου.

τος σπουδῆς παρακωλύει τὴν κυκλοφορίαν τῆς πυλαίας φλεβός, ἐξαιρετικῶς μόνον συμβαίνει ἐντερικὰ κλωνία τῆς φλεβός ταύτης νὰ διασταλῶσι μέχρι τοσούτου, ὥστε νὰ διαρρηχθῶσιν. Αἱ παραπληρωματικαὶ τῶν ἐμμήνων ἐντερορραγίαι εἶναι ἐπίσης λίαν σπάνιαι.

Γον ΕΝΤΕΡΡΟΡΑΓΙΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΚΑΙ.—Ἡ τοῦ αἵματος ἀλλοίωσις δύναται, ὡς ἤδη εἶπομεν, νὰ προκαλέσῃ αἱμορραγίας ἀπὸ διαφορῶν βλεννογόνων, ἐπομένως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐντέρου ἀρκούμεθα ν' ἀναφέρωμεν τοὺς αἱμορραγικοὺς ἐξανθηματικοὺς πυρετούς, τὸ σκορβοῦτον, τὴν αἱμορραγικὴν πορφύραν, τὸν κίτρινον πυρετόν, τὴν αἰμοφιλίαν κ.τ.τ.

Διάγνωσις.—Δύο τινὰ περιλαμβάνει ἡ διάγνωσις :

Αον Ν' ἀναγνωρίζωμεν ὅτι ἐκ τοῦ ἐντέρου προέρχεται τὸ αἷμα.—Οὐδὲν τούτου εὐκολώτερον, καθόσον τὸ αἷμα ἀποβάλλεται μετὰ τῶν ἀφοδευμάτων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀπὸ τοῦ στομάχου αἱμορραγίας μέρος τοῦ αἵματος μεταβαίνει ἐν τοῖς ἀποχωρήμασι· συνήθως ὅμως ἕτερον μέρος ἀποβάλλεται δι' ἐμέτου, ἄλλως δὲ παρατηροῦνται φαινόμενά τινα χαρακτηριστικὰ τῶν νόσων τοῦ στομάχου.

Βον Ν' ἀνεύρωμεν τὴν αἰτίαν.—Πρὸς τοῦτο θέλομεν ἐν ὀλίγοις διαλάβει περὶ τῶν κυριωτέρων νόσων τῶν δυναμένων νὰ προκαλέσωσιν ἐντερορραγίαν.

Αἱ τραυματικαὶ αἱμορραγίαι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρεξηγηθῶσιν.

Αἱ αἱμορροΐδες ἀναγνωρίζονται διὰ τῆς ἀμέσου τοῦ ἀπευθυμένου ἐξετάσεως, ἐκ τοῦ τεινεσμοῦ κ.τ.τ. Αἱ δὲ ἀπαύστως ἐπαναλαμβάνόμεναι βλεννώδεις κενώσεις ἀνήκουσι τῇ δυσεντερίᾳ.

Ὁ τυφοειδὴς πυρετὸς διαγιγνώσκεται πολλῇ πρὸ τῆς ἐν τοῖς ἀφοδεύμασιν ἐμφανίσεως τοῦ αἵματος· καὶ ὅταν ἡ αἱμορραγία ᾖ ἐσωτερικὴ ἔτι, ἢ ἀπότομος τῆς θερμοκρασίας κατάπτωσις καὶ τ' ἄλλα συμπτώματα ἐλαχίστας μόνον ἀφίνουσιν ἀμφιβολίας περὶ τοῦ πράγματος.

Τὰ ἐπίμονα ἄλγη, ἡ βαθμιαία ἐξασθένησις, ἡ μετὰ δυσκοιλιότητος ἐναλλάσσουσα διάρροια, ἡ βεβαιώσις τῆς ὑπάρξεως ὄγκου δηλοῦσιν ὅτι ἡ ἐντερορραγία ἐξαρτᾶται ἐκ καρκίνου τοῦ ἐντέρου.

Τὰ φυμάτια σπχνίως προκαλοῦσιν ἐντερορραγίαν· ἄλλως δὲ ἐκ τῆς κακῆς γενικῆς καταστάσεως, τῆς ὑπάρξεως φυματίων ἐν τοῖς

πνεύμοσι κ.τ.τ. διαγιγνώσκεται ἡ ἀληθὴς τῆς αἱμορραγίας προέλευσις.

Ὡς πρὸς τοὺς πολύποδας, τοὺς τῶν ἐντέρων σκώληκας καὶ ἀγγειώδεις ὄγκους, ἡ διάγνωσις αὐτῶν εἶναι πολλῷ δυσχερεστέρα ἀκριβῶς ἔνεκα τῆς σπανιότητος τῶν ἐντερορραγιῶν ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν.

Αἱ αἱμορραγικαὶ νόσοι (σχορβοῦτον, κίτρινος πυρετός, βαρὺς ἱκτερος κ.τ.τ.) διὰ καταδήλων χαρακτήρων καὶ πολλαπλῶν αἱμορραγιῶν ἐκδηλοῦνται.

Πρόγνωσις.— Ἡ πρόγνωσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀφθονίας τῆς αἱμορραγίας καὶ τῆς σοβαρότητος τῆς νόσου, ἥς εἶναι συμπτωματική.

Θεραπεία.— Ἐντερορραγίαι τινές, οἷον ἡ αἱμορροϊδικὴ ρύσις, δέον νὰ μὴ ἐπέχωνται διὰ θεραπείας, ἐνίοτε μάλιστα ἐνδείκνυται ἡ πρόκλησις αὐτῶν. Κατὰ τῶν πλείστων ἐκ τούτων παραγγέλλομεν ἡρεμίαν, τὰ ὀπιούχα, τὸν πάγον καὶ τὰ συνήθη αἱμοστατικά.

Ε. — ΑΙΜΑΤΟΥΡΙΑ

Αἱμκτουρία καλεῖται ἡ οὕρησις αἵματος ἀμιγροῦς ἢ μετ' οὔρου μεμιγμένον¹.

Περιγραφή.— Τῆς αἱματουρίας συνήθως προηγούνται φαινόμενα χαρακτηρίζοντα τὴν νόσον, ἥς αὕτη εἶναι συμπτωματική· ἔστιν ὅτε ὅμως ἡ ἐπέλευσις αὐτῆς εἶναι αἰφνίδια καὶ ἀπροσδόκητος.

Ὁ ἄρρωστος αἰσθάνεται ἔπειξιν πρὸς οὕρησιν καὶ οὔρεϊ αἷμα· ἀλλ' ἡ τοιαύτη τοῦ αἵματος οὕρησις πλείστας ὅσας ἐμφανίζει ποικιλίας: ὅτε μὲν αἱ πρῶται σταγόνες εἶναι αἷματῃραί, μεθ' ὃ τὸ οὔρον ἐκρέει, διαφανὲς ἢ σχεδὸν τοιοῦτον, ὅτε δὲ τοῦναντίον τὸ αἷμα ἀναφαίνεται κατὰ τὸ τέλος μόνον τῆς οὕρησεως· ἄλλοτε τέλος ὁ ἄρρωστος μόνον αἷμα οὔρεϊ, ἢ, συχνότερον, οὔρον λίαν ἐρυθρὸν ἐκ τῆς μεθ' αἵματος ἀναμίξεως αὐτοῦ. Ἐν τισι περιπτώσεσιν ἡ τοῦ αἵματος παρουσία εἶναι κατὰδηλος, ἐν ἄλλοις δ' ἀμφίβολος, μόνον δὲ ἀφιεμένον τοῦ

¹ Συγγραφεῖς τινες δὲν κατατάσσουσιν ἐν ταῖς αἱματουρίαις τὰς αἱμορραγίας τοῦ αὐλοῦ τῆς οὐρήθρας, προστιθεῖσι δὲ τῷ ὀρισμῷ, ὅτι τὸ αἷμα δέον νὰ ἀποβάλληται διὰ συστολῆς τῆς κύστεως, ἵνα ἡ αἱματουρία.

οὔρου ἐν ἡρεμίᾳ ἐν ἐπιμήκει σωλῆνι τὸ αἷμα καθιζάνει, ὅτε ἀναγνωρίζεται εἴτε ἀμέσως, εἴτε διὰ τοῦ μικροσκοπίου¹.

Τὸ ποσὸν τοῦ διὰ τῆς οὐρήσεως ἀποβαλλομένου αἵματος εἶναι λίαν διάφορον· ἡ αἱματουρία δύναται ἐπὶ πολλὰς νὰ παραταθῇ ἡμέρας, εἴτα δὲ ὀριστικῶς ἢ παροδικῶς νὰ ἐκλείψῃ· ἐν ἄλλαις περιπτώσεσιν ἐπιγίγνεται καθ' ὠρισμένας περιστάσεις (ἱππασία, ἀμαξοδρομία κ.τ.τ.). Τέλος ἡ πορεία αὐτῆς, ἐκ τῶν αἰτίων ἐξαρτωμένη, εἶναι διαφορωτάτη.

Παθογένεια.— Ἡ αἱματουρία δυνατόν νὰ ὀρμαῖται ἐκ τῶν νεφρῶν, τῶν οὐρητῆρων, τῆς κύστεως². Εἶναι δ' ἄλλως κοινὸν σύμπτωμα ποικίλων παθολογικῶν καταστάσεων, αἵτινες, ὡς πρὸς τὴν παθογένειαν, εἰς τρεῖς ὑπάγονται κατηγορίας :

Αὐν Αἱματουρία ἐκ τραυματικῶν ἢ ὀργανικῶν βλαβῶν τῶν νεφρῶν, τῶν οὐρητῆρων, τῆς κύστεως.

Βον Αἱματουρία ἐκ συμφορήσεως ἢ στάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ἀγγείοις τῶν ὀργάνων τούτων.

Γον Αἱματουρίαὶ ἀδυναμικαὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αὐν ΑΙΜΑΤΟΥΡΙΑ ΕΚ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΩΝ ἢ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΒΛΑΒΩΝ ΤΩΝ ΝΕΦΡΩΝ, ΤΩΝ ΟΥΡΗΤΗΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΣΤΕΩΣ.—Τὰ τραύματα καὶ αἱ ἰσχυραὶ τῶν ὀργάνων τούτων θλάσεις προκαλοῦσιν αἱματουρίας, ὧν ἡ παθογένεια δὲν δύναται νὰ παρεξηγηθῇ.

Αἱ τοῦ νεφροῦ ὀργανικαὶ νόσοι, αἱ αἱματουρίαν συνεπαγόμεναι, εἶναι : Αὐν οἱ νεφρόλιθοι, καθ' οὓς ἡ αἱμορραγία ὀφείλεται τῇ διαρρήξει τῶν νεφρικῶν σωληνίσκων, τοῦ βλεννογόνου τῶν καλύκων ἢ τοῦ οὐρητῆρος ἐκ τῆς διελεύσεως τῶν μετ' ἀνωμάλου ἐπιφανείας νεφρικῶν λίθων· Βον ὁ καρκίνος τοῦ νεφροῦ, ὅστις αἱματουρίαν προκαλεῖ διὰ τῆς μαλακύνσεως καὶ ἐλκώσεως αὐτοῦ· Γον τὸ νεφρικόν στρόγγυλιον ἐνδοζωάριον ἀναπτυσσόμενον ἐν τῷ νεφρῷ, ἀλλὰ σπανιώτατον ἐν τοῖς κλίμασιν ἡμῶν.

Αἱ τῆς κύστεως ὀργανικαὶ νόσοι, αἱ ὑπὸ αἱματουρίας συνοδευόμεναι εἶναι : Αὐν οἱ λίθοι τῆς κύστεως, οἱ διερεθίζοντες καὶ διαρρηγνύοντες τὰ χυστικὰ τοιχώματα· διὸ ἡ αἱματουρία ἀναφαίνεται

¹ Ἔστιν ὅτε ἡ αἱματουρία δὲν ἐκδηλοῦται εἰμὴ ἐκ τῆς παρουσίας θρόμβων ἐπιμήκων, σκωληκοειδῶν ὀψευς ἰνώδους καὶ πηκτοειδοῦς.

² Δὲν περιλαμβάνομεν τὰς ἐκ τῆς οὐρήθρας ὀρμωμένας αἱμορραγίας.

ιδίως ὅταν ὁ λίθος ᾗναι ἀνώμαλος καὶ ὅταν ὁ ἄρρωστος μακρὸν ἐκτελέσῃ περίπατον, ἀμαξοδρομίαν ἢ ἐπὶ ἵππου πορείαν· Βον ὁ καρκίνος τῆς κύστεως· Γον οἱ κιρσοὶ τοῦ κύχενος τῆς κύστεως· Δον αἱ φυματιώδεις ἐκφυλίσεις τῶν νεφρῶν καὶ τῆς κύστεως.

Βον ΑΙΜΑΤΟΥΡΙΑ ΕΚ ΣΥΜΦΟΡΗΣΕΩΣ ἢ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΓΕΙΟΙΣ ΤΩΝ ΝΕΦΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΣΤΕΩΣ. — Αἱ αἱματουρίαι αὗται εἶναι ἐπίσης ὡς αἱ πρῶται συχναὶ καὶ σπουδαῖαι. Ἐν τῷ νεφρῷ ὀφείλονται : Αον εἰς Βριχθείαν νόσον· κατὰ τὴν πρώτην τῆς νόσου ταύτης περίοδον, τὴν τῆς ὑπεραιμίας τουτέστι, τὸ οὔρον εἶναι ἐρυθρὸν, διὰ δὲ τοῦ μικροσκοπίου ἀνευρίσκονται ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια ἀνέπαφα καὶ ἰνώδεις κύλινδροι σχηματιζόμενοι ἐκ τῆς πῆξεως τοῦ ἐν τοῖς σωλῆσιν ἐκχυθέντος αἵματος¹. Βον εἰς πνελονεφρίτιδα, καθ' ἣν ἐπίσης δυνατόν τὰ οὔρα νὰ ᾖναι αἱματηρά². Γον εἰς ἀπορρόφησην κανθαρίδων, ἐξ ὧν ἐρεθίζονται αἱ οὐρητικαὶ ὁδοὶ μέχρις αἱματουρίας ἐνίοτε.

Ἐν τῇ κύστει αἱ αἱματουρίαι αὗται ὀφείλονται : Αον εἰς ὑπερβάλλουσαν διάτασιν τῶν κυστικῶν τοιχωμάτων ἐξ ἐπισχέσεως τοῦ οὔρου· Βον εἰς τὰς διαφόρους κυστίτιδας, ἰδίᾳ τὴν κυστίτιδα τοῦ κύχενος, καθ' ἣν ἐκ τῶν ἀγόνων, οὓς καταβάλλει ὁ ἄρρωστος πρὸς ἐξώθησιν τῶν τελευταίων σταγόνων τοῦ οὔρου, ἐκρέουσι συχνάκις σταγόνες τινὲς πύου καὶ αἵματος καθαρῷ.

Αἱματουρία τῶν θερμῶν τόπων. — Ἡ αἱματουρία εἶναι ἐνδημικὴ ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Μαυρικίου καὶ κατὰ τοὺς τροπικοὺς· ἐκ τῶν ἰθαγενῶν προσβάλλει τὰ παιδιά κατὰ πρότιμην· εἰ ξένοι ἀλίσκονται, δύναται δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ κλίματος νὰ ἐπιμείνη· τὰ αἷτια αὐτῆς εἶναι ἄγνωστα, ἀποδίδουσιν ἐν τούτοις αὐτὴν γενικῶς τῇ παρουσίᾳ αἱματοβίων διστόμων σκωλήκων (*Bilharzia haematobia*) ἀνευρεθέντων ὑπὸ τὸν βλεννογόνον τῶν οὐροποιητικῶν ὁδῶν.

Ἀνέφερον περιπτώσεις περιοδικῶν αἱματουριῶν, παραπληρωμα-

¹ Τὸ αἷμα τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ρήξεως νεφρικῶν τινων ἀγγείων, ὧν τὰ τοιχώματα δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντίσχωσι τῇ συμφορῇ.

² Κατὰ τὰς δύο ταύτας νόσους τὸ αἷμα δὲν εἶναι λίαν ἄφθονον, εἶναι δὲ τελείως μετὰ τοῦ οὔρου μεμιγμένον· ἐνίοτε ἢ παρουσία αὐτοῦ μόνον διὰ τοῦ μικροσκοπίου ἀνακαλύπτεται.

τικῶν τῆς ἐμμήνου ἢ αἱμορροϊδικῆς ρύσεως· αὗται ὅμως εἶναι σπάνιαι καὶ ἀμφίβολοι.

Γον ΑΙΜΑΤΟΥΡΙΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΚΑΙ.—Ἡ τοῦ αἵματος ἀλλοίωσις δύναται νὰ προκαλέσῃ αἱματουρίαν, καθάπερ καὶ ἐξ ἄλλων βλεννογόνων αἱμορραγίας· ἀναφέρονται τὰς οὐρήσεις αἵματος ἐν τοῖς αἱμορραγικοῖς ἐξανθηματικοῖς πυρετοῖς, τῷ κιτρίνῳ πυρετῷ, τῷ βαρεῖ ἰκτέρῳ, τῇ αἱμορραγικῇ πορφύρᾳ κ.τ.τ.

Διάγνωσις.—Ἡ διάγνωσις ἀπαιτεῖ: Αὐτὸν ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ αἱματουρία· Βὸν νὰ καθορισθῇ ἡ ἐκ τῶν νεφρῶν, τῆς κύστεως, ἢ τῆς οὐρήθρας προέλευσις αὐτῆς· Γον νὰ ἐξευρεθῇ τὸ αἷτιον.

Αὐτὸν Ἡ αἱματουρία εὐκόλως ἀναγνωρίζεται.—Τὸ αἷμα ὅτε μὲν οὐρεῖται σχεδὸν καθχρόν, ὅτε δὲ εἶναι μεμιγμένον μεθ' ἱκανῆς ποσότητος οὔρου, ἀλλ' ἔτι εὐκόλως ἀναγνωρίζομενον· ἄλλοτε τέλος τὸ αἷμα μόλις τὸ οὔρον χρωννύει· ἐν ἡρεμίᾳ ὅμως ἀφιέμενον παράγει ἕζημα, ἐν ᾧ εὐχερῶς τὰ ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια ἀναγνωρίζονται.

Βὸν Δυσχερέστερον εἶναι νὰ καθορισθῇ ἡ προέλευσις αὐτοῦ.—Τὸ ἐκ τῆς οὐρήθρας προερχόμενον αἷμα ἐκρέει αὐτομάτως κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν οὐρήσεων, ἢ συμπαχσύρεται μετὰ τῶν πρώτων τοῦ οὔρου σταγόνων.

Ἐρρήθη ὅτι τὸ ἐκ τῶν νεφρῶν προερχόμενον αἷμα εἶναι στενωῶς τῷ οὔρῳ μεμιγμένον, ὅτι δὲ ὁ ἄρρωστος αἰσθάνεται πόνους κατὰ τὴν ὀσφυϊκὴν χώραν· ἔστιν ὅτε παρατηροῦνται νεφρικοὶ κωλικοί, ἢ σημεῖα Βριχθείας νόσου κ.τ.τ.—Συνήθως τὸ αἷμα ἐκ τῆς κύστεως προέρχεται· τὴν τοιαύτην προέλευσιν δέχεται τις, ὅταν ἐξ οὐδενὸς συμπτώματος ὑποπτέῃ ὅτι ἐκ τοῦ προστάτου ἢ τῶν νεφρῶν πηγάζει.

Γον Σπουδαιότατον εἶναι νὰ ἐξευρεθῇ τῆς αἱματουρίας τὸ αἷτιον.—Ἄν τοῦ αἵματος ἡ οὐρησις ἐπῆλθε μετὰ τυχαῖον ἢ ἐγχειρητικὸν τραυματισμόν, οὐδεμία περὶ τῆς προελεύσεως αὐτοῦ ὑπολείπεται ἀμφιβολία· ἂν ἡ αἱματουρία συνέβη μετὰ παροξυσμὸν κωλικῶν νεφρικῶν, θ' ἀποδοθῇ τότε εἰς διάρρηξιν τοῦ οὐρηθρικοῦ βλεννογόνου ἐκ τῆς ψάμμου.

Ἡ αἱματουρία ἐγείρει ὑπόνοιαν καρκίνου τοῦ νεφροῦ, ὅταν ἐπέρχηται κατὰ διαλείμματα ποικίλα παρ' ἀτόμῳ ὠρίμου ἡλικίας, ισχυαίνονται καὶ ἐξασθενοῦντι, ὅπερ οὐδεμίαν μὲν ἀπὸ τῆς κύστεως ἐμφανίζει διαταραχὴν, ἀλγεῖ δὲ κατὰ τοὺς νεφρούς· ἔστιν ὅτε, ἀλλὰ σπα-

νίως, δύναται τις νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑπαρξιν ὄγκου ἐν τῷ νεφρῷ.

Ὑποπτεύομεν ὅτι ἡ αἱματουρία εἰς λίθον τῆς κύστεως ὀφείλεται, ὅταν ἐπέρχεται παρ' ἁτόμῳ, ὅπερ ἀπὸ τινος χρόνου ἀλγεῖ κατὰ τὴν κύστιν, ἰδίως δὲ ὅταν οἱ πόνοι ἦναι σφοδρότεροι μετὰ τὴν οὔρησιν, ὅταν τοῦ οὔρου ἡ ἀκτὶς ἐπίσχηται καὶ διχάζεται, χωρὶς στένωσις τῆς οὔρηθρος νὰ ὑπάρχῃ, ἡ δὲ αἱματουρία ἐπιγίγνηται μετὰ πορείαν, ἀμαξοδρομίαν κ.τ.τ. Ἄλλως ὁ καθετηρισμός, ἐνεργούμενος διὰ τοῦ δοκιμαστικοῦ καθετῆρος, ἀποκαλύπτει τοῦ λίθου τὴν ὑπαρξιν.

Ἡ ἐξ ὑπερβαλλούσης διαστολῆς τῶν τοιχωμάτων τῆς κύστεως αἱματουρία, ἡ ἐξ ἐπισχέσεως τουτέστι τοῦ οὔρου προερχομένη, παρατηρεῖται παρὰ τοῖς ἔχουσι διωγκωμένον τὸν προστάτην· συνοδεύει δ' αὕτη πολλάκις τὸν κατάρρουν τῆς κύστεως.

Ἡ τῶν θερμῶν τόπων αἱματουρία ἀναγνωρίζεται ἐκ τῶν περιστάσεων, ὑφ' ἃς παράγεται, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ κανθαριδικὴ αἱματουρία.

Πρόγνωσης. — Διάφορος εἶναι ἡ πρόγνωσις· εἶναι ἐν τούτοις αἰετοτε σοβαρὸν συμβεβηκὸς ἡ αἱματουρία αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, καθόσον δύναται λίαν ἄφθονος νὰ ᾖ, ἄκρην δὲ ἀναιμίαν νὰ προκαλέσῃ καὶ ἐπίσχεσιν τοῦ οὔρου ἐνεκα θρόμβου ἀπορράσσοντος τὴν οὔρηθραν ἢ τὸν οὔρητῆρα· ἀλλὰ κυρίως ἐκ τῆς σημασίας αὐτῆς εἶναι σοβαρὰ ἡ αἱματουρία, καθόσον αἱ πλεῖσται τῶν προκαλουσῶν αὐτὴν νόσων εἶναι βαρεῖαι.

Θεραπεία. — Τρεῖς προκύπτουσιν ἐνδείξεις :

Αον Νὰ ὑποδοθῇσωμεν τὴν ἐξοδὸν τοῦ αἱματηροῦ οὔρου. — Ἐν γένει τὸ αἷμα εὐχερῶς ἐκρέει· ἀλλ' ἂν ἐν τῇ κύστει ἀθροίζεται, ἂν τὴν οὔρηθραν ἀποφράσῃ, ὀφείλομεν νὰ ἐνεργήσωμεν τὸν καθετηρισμὸν καὶ αὐτὴν τῆς κύστεως τὴν πλῆσιν¹.

Βον Νὰ προλάβωμεν τὴν ἔκχυσιν νέας ποσότητος αἵματος. — Πρὸς τοῦτο πρὸς γιγνώσκοντες τῷ ἁρρώστῳ ἀπόλυτον ἡρεμίαν, ψυχρὰς ἐφαρμογὰς ἐπὶ τοῦ ὑπογαστρίου καὶ τοῦ περινέου καὶ ὑποκλυσμοὺς ψυχροὺς· ἀναγράφομεν πρὸς τούτοις καὶ αἱμοστατικόν τι πόμα.

Γον Νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν νόσον, ἧς ἡ αἱματουρία

¹ Σπανιώτατα ἐπέχονται θρόμβοι ἐν τῇ κύστει, ὅτε ἀναγκάζεται τις εἶτε ν' ἀπορροφήσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ καθετῆρος, δι' οὗ ἐξετέλεσε τὴν ἐνδοκυστικὴν πλῆσιν, εἶτε καὶ νὰ διαθρύψῃ αὐτοὺς ἢ νὰ διανοίξῃ αὐτοῖς ὁδὸν πρὸς τὰ ἔξω.

εἶναι σύμπτωμα.—Τὰ ἐν τῇ περιπτώσει τυχὴ ἐφαρμοστέα ἱατρικὰ καὶ χειρουργικὰ μέτα, ποικιλώτατα ὄντα, δὲν δύνανται ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ σπουδῇ νὰ περιληφθῶσιν.

Γ. — ΜΗΤΡΟΡΡΑΓΙΑ.

Μητρορραγία καλεῖται ἡ ἀπὸ τῆς μήτρας συμβαινούσα αἱμορραγία¹. Διαιροῦνται δὲ αἱ μητρορραγίαι εἰς δύο μεγάλας τάξεις : εἰς μητρορραγίας ἐπερχομένας κατὰ τὴν κύησιν καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ εἰς συμβαινούσας κενῆς οὔσης τῆς μήτρας. Καὶ εἶναι μὲν σπουδαιόταται αἱ πρῶται, περὶ τούτων ὅμωςπραγματεύεται ἡ μακρυτικὴ θέλομεν ἐπομένως μόνον περὶ τῶν δευτέρων διαλάβει.

Περιγραφὴ.—Τῆς μητρορραγίας πολλάκις προηγούνται πρόδρομα συμπτώματα : ὑπόκωφοι πόνοι κατὰ τοὺς νεφρούς, τὸ ὑπογάστριον καὶ τὴν ἱερὰν χώραν καὶ αἴσθημα πληρώσεως καὶ βάρους κατὰ τὴν κοιλίαν. Τοῖς φαινομένοις τούτοις, δηλοῦσι τὴν ἐν τῇ μήτρᾳ συμφόρησιν, ἐπιπροστίθενται ἐπώδυνος τῶν μαστῶν διόγκωσις, κεφαλalgία, παλμοὶ καὶ μεγάλη νευρικὴ διεγερτικότης. Τὰ πρόδρομα ταῦτα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἔντονα, ἔστιν ὅτε ὅμως ὅλως ἐλλείπουσι.

Τὸ ἀπὸ τῆς μήτρας ἐκρέον αἷμα ἐμρανίζει χροιάν ἐρυθράν ὑπόφαιον, πλέον ἢ ἔλασσον βαθεῖαν· πηγνυται δ' ἐνίοτε καὶ ἀποβάλλεται ὑπὸ μορφὴν θρόμβων², βαθμηδὸν ὅμως ἀπόλλυσι τὴν χροιάν καὶ τὴν πλασικότητα αὐτοῦ, δὲν ἀποτελεῖται δὲ πλέον εἰμὴ ὑπὸ ὀρρώδους λίαν ρευστοῦ ὑγροῦ. Τὸ ποσὸν αὐτοῦ εἶναι λίαν διάφορον· μητρορραγίαι τινὲς εἶναι κεραυνοβόλοι· ἄλλαι ἔκ τε τῆς δαφυλείας καὶ τῆς συχνῆς αὐτῶν ἐπανόδου καθιστῶσιν ἀναιμικὴν τὴν ἄρρωστον· τὸ δέρμα καὶ

¹ Εἰς δύο περιστάσεις ἡ ἀπὸ τῆς μήτρας αἱμορραγία εἶναι φυσιολογική, κατὰ τὴν ἔμμηνον δηλαδὴ ρύσιν καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν ἐκ τῆς ἀποκολλήσεως τοῦ πλακοῦντος. Ὅταν δὲ τὰ ἔμμηνα εἴτε ἐκ τῆς διαρκείας αὐτῶν εἴτε ἐκ τῆς δαφυλείας ὑπερβαίνωσι τὸν μέσον φυσιολογικὸν ὅρον, τότε ἡ τοιαύτη αἱμορραγία ἀποκαλεῖται *μητρορραγία*.

² Σπανίως τὸ τῶν ἐμμήνων αἷμα πηγνυται ἔνεκα τῆς μεγάλης ποσότητος τῆς βλέννης, ἣν περιέχει· οἱ θρόμβοι σχηματίζονται συχνότερον ἐν τῷ κόλπῳ, σπανιώτερον ἐν αὐτῇ τῇ κοιλότητι τῆς μήτρας, ὅτε ἐξωθοῦνται διὰ βιαίων καὶ ὀδυνηρῶν συστολῶν.

οί βλεννογόνοι ὑμένες προσλαμβάνουσι κηρώδη ὠχρότητα, ὁ στόματος πᾶσαν τροφήν ἀπορρίπτει, τὸ βλέμμα σβέννυται, τὰ ἄκρα ὑπὸ οἰδήματος καταλαμβάνονται, ἡ δίψα ἀποβαίνει ἄσθεστος καὶ ἡ γυνὴ θνήσκει. Ἄλλοτε ἡ μητρορραγία ἀποτελεῖται ἐξ ἐλαφρᾶς μόνον αἱματηρᾶς διιδρώσεως. Ἡ πορεία αὐτῆς εἶναι διάφορος· περιοδική, συνεχής, διαλείπουσα ἢ ἄτακτος, ἐξαρτᾶται ὅλως ἐκ τῶν νοσηρῶν καταστάσεων, ὧν εἶναι σύμπτωμα.

Παθογένεια.—Αἱ μητρορραγίαι (μὴ συμπεριλαμβανομένων, ἐννοεῖται, τῶν τῇ κυήσει καὶ τῷ τοκετῷ συνδεομένων) εἰς τρεῖς περιλαμβάνονται τάξεις :

Αὐν Μητρορραγίαι ἐκ τραυματικῶν ἢ ὀργανικῶν βλαβῶν τῆς μήτρας.

Βον Μητρορραγίαι ἐκ συμφορήσεως ἢ στάσεως τοῦ αἵματος ἐν τοῖς ἀγγείοις τῆς μήτρας.

Γον Μητρορραγίαι ἀδυναμικαὶ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος.

Αὐν ΜΗΤΡΟΡΡΑΓΙΑΙ ΕΚ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΩΝ ἢ ΟΡΓΑΝΙΚΩΝ ΒΛΑΒΩΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΑΣ.—Τὰ τραύματα καὶ αἱ ἰσχυραὶ θλάσεις τῆς μήτρας προκαλοῦσιν αἱμορραγίας, ὧν προφανὴς εἶναι ἡ παθογένεια.

Αἱ κυριώτεραι ὀργανικαὶ νόσοι, αἱ μητρορραγίαν συνεπαγόμεναι, εἶναι : α' ἡ ἐνδομητρίτις· β' τὰ μυώματα ἢ ἰνώδη σώματα· γ' ὁ καρκίνος.

α'. Ἡ αἱμορραγία εἶναι τὸ κύριον τῆς ἐνδομητρίτιδος σύμπτωμα· ὁ Gallard αὐτῇ ὑπάγει πάσας τὰς καλουμένας οὐσιαστικὰς μητρορραγίας.¹

β'. Ἡ αἱμορραγία εἶναι ἐπίσης τὸ κύριον τῶν μυωμάτων τῆς μήτρας σύμπτωμα· προέρχεται δὲ τοῦ αἵματος ἡ ρύσις ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης συμφορήσεως τοῦ βλεννογόνου τῆς μήτρας, οὗτινος τ' ἀγγεῖα ρήγνυνται ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης ταύτης τάσεως².

¹ Ἡ τοῦ αἵματος ρύσις εἶναι ὁ κυριώτερος χαρακτήρ, δι' οὗ διακρίνεται ἡ ἐνδομητρίτις, καθ' ἣν εἶναι συχνή, ἀπὸ τῆς παρεγχυματώδους μετρίτιδος, καθ' ἣν εἶναι σπανία.

² Σημειωτέον ὅτι τὸ αἷμα δὲν προέρχεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ μυώματος, ἀλλ' ἐκ τοῦ πέριξ καὶ περιβάλλοντος αὐτὸ βλεννογόνου τῆς μήτρας, οὗτινος ἡ συμφορήσις ὀφείλεται εἴτε τῇ ὑπὸ τοῦ ὄγκου προκαλυμένην ὑπερβαλλούσῃ συρροῇ

γ'. Ὁ καρκίνος προκαλεῖ ἐπίσης μητρορραγίας· αἱ μὲν τούτων, πρόωροι καὶ δαψιλεῖς οὔσαι, δύνανται ἐπὶ μῆνας νὰ προηγῶνται τῆς ἐκδηλώσεως τῶν ἄλλων τοῦ καρκίνου συμπτωμάτων, παραγόμεναι ἐκ συμφορήσεως τοῦ βλεννογόνου τῆς μήτρας· αἱ δέ, βραδέως ἀναφανιόμεναι καὶ ἐπίσης ἄφθονοι καὶ συχναί, συνδέονται τῇ ἐλκώσει τοῦ καρκίνου.

Αἱ ἐλκώσεις τοῦ αἵχενος τῆς μήτρας, αἱ φυματιώδεις ἐκβλαστήσεις, οἱ πολὺποδες καὶ αἱ ὑπερσαρκώσεις τοῦ ἐνδομητρικοῦ βλεννογόνου καὶ ἡ μεμβρανώδης δυσμηνόρροια συχνάκις προκαλοῦσι μητρορραγίας.

Βον ΜΗΤΡΟΡΡΑΓΙΑΙ ΕΚ ΣΥΜΦΟΡΗΣΕΩΣ ἢ ΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΓΕΙΟΙΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΑΣ. — Αὗται εἶναι πολυάριθμοι¹· τοιαῦται εἶναι αἱ συνοδεύουσαι τοὺς ὄγκους ἢ τὰς περιμητρικάς φλεγμονάς, τὰς κύστες τῆς ψόθηκης, τὴν ψόθηκικὴν κισσοκήλην, τὴν ὀπισθομητρικὴν αἱματοκήλην, τὸν περιμητρικὸν φλέγμονα².

Γον ΜΗΤΡΟΡΡΑΓΙΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΚΑΙ. — Ἡ τοῦ αἵματος ἀλλοίωσις δύναται νὰ προκαλέσῃ ἀπὸ τοῦ βλεννογόνου τῆς μήτρας αἱμορραγίας ὁμοίας ταῖς ἐπερχομέναις ἀπ' ἄλλων βλεννογόνων, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται κατὰ τοὺς αἱμορραγικοὺς ἐξανθηματικούς πυρετοὺς, τὸ σκορβοῦτον, τὴν αἱμορραγικὴν πορφύραν, ἰδίως δὲ τὴν χλωροαναιμίαν³ καὶ τὸν τυφοειδῆ πυρετόν. Κατὰ τὰς διχφόρους ταύτας περιστάσεις ἡ αἱμορραγία σπανίως εἶναι ἄφθονος, ἐκδηλουμένη πολλάκις ὡς ἀπλῆ διῦδρωσις. Ὁ Gubler τὰς κατὰ τὸν τυφοειδῆ πυρετὸν ἐπερχομένας ἀποκαλεῖ ἐπιστάξεις τῆς μήτρας.

Διάγνωσις. — Δύο τινὰ περιλαμβάνει ἡ διάγνωσις : Ἄν τὴν ἀναγνώρισιν τῆς μητρορραγίας· Βον τὴν ἀνέυρεσιν τοῦ αἰτίου αὐτῆς.

τοῦ αἵματος, εἴτε πραγματικῇ ἐνδομητρίτιδι. Πρόκειται λοιπὸν ἐνταῦθα περὶ αἱμορραγιῶν ἐκ συμφορήσεως οὐχὶ δ' ἐξ ὀργανικῆς βλάβης.

¹ Ἡ ἔμμηνος ρύσις ὀφείλεται εἰς συμφορῆσιν τοῦ βλεννογόνου τῆς μήτρας· ἐπίσης δὲ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ ἔδει νὰ ὑπαχθῶσί τινες τῶν ἐν τῇ πρώτῃ κατηγορίᾳ ὑπαχθεισῶν μητρορραγιῶν.

² Αἱ ἐκ κωλύματος τῆς κυκλοφορίας μητρορραγίαι, αἱ ἐπιγενεῖς νόσου τῆς καρδίας ἢ τῶν πνευμόνων, εἶναι αἱ σπανιώτεραι.

³ Σημειωτέον ὅτι παρὰ ταῖς χλωροαναιμικαῖς γυναῖξιν τὰ ἔμμηνα εἶναι πάντοτε ὀδυνηρά· καὶ ὅτε μὲν ταῦτα ἐπίσχονται ἢ μόλις ὑποδηλοῦνται, ὅτε δέ, τοῦ ναντίου, ἐπὶ τοσοῦτον εἶναι ἄφθονα, ὥστε ἀποτελεῖσθαι μητρορραγίας.

Αον Δέον νά διακρίνωμεν τήν ἐκ τῆς μήτρας προερχομένην αἰμορραγίαν ἀπό τῆς ἐκ τοῦ αἰδοίου, τῆς οὐρήθρας ἢ τοῦ κόλπου πηγαζούσης· τὰ τελευταῖα ταῦτα ὄργανα δύνανται νά προσβληθῶσιν ὑπὸ παθήσεων διαφόρων, προκαλουσῶν αἰμορραγίας (καρκίνος τοῦ κόλπου ἢ τοῦ αἰδοίου, ἐσθιόμενος, ἐλκώσεις διαφόρου φύσεως κ.τ.τ.). Διὰ τῆς ἀμέσου ἐξετάσεως διαφωτίζεται τὸ πρῶτον τοῦτο τῆς διαγνώσεως μέρος.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐμμήνων δέον νά διακρίνωμεν τὴν μητρορραγίαν. Ἐν γένει ἐκ τῶν κανονικῶν αὐτῶν ἐπανόδων, τῆς διρκείας καὶ τοῦ ποσοῦ, τὰ ἐμμηνα σαφῶς διακρίνονται ἀπὸ τῶν μητρορραγιῶν, αἵτινες οὐδένα τῶν ἀνωτέρω χαρακτήρων ἐμφανίζουν.

Βον Δέον ν'ἀνεύρωμεν τὸ αἷτιον τῆς μητρορραγίας.— Παρὰ νεαρᾶ καὶ εὐρώστῳ γυναικὶ ἡ μητρορραγία ἐγείρει ὑπόνοιαν ἀμβλώσεως· ἐν τισι περιπτώσεσι πολλὰ περὶ τούτου ὑπάρχουσι πιθανότητες, ἰδίως ὅταν ἡ αἰμορραγία συμβαίνει δύο ἢ τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῶν ἐμμήνων. Ἄλλ' ἂν τὰ ἐμμηνα ἀπλῶς καθυστέρησαν, ὑποπτεύομεν εἶτι τὴν ἀμβλῶσιν, ἂν λίαν ἄφθονος ᾖ ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος, τοῦτο δὲ μετὰ θρόμβων εὔρηται μειγμένον.

Ἡ χρονία ἐνδομητρίτις συχνάκις προκαλεῖ μητρορραγίας· συνήθως ὑπάρχει ἐν ταύτῳ ἄφθονος καταρροϊκὴ ῥύσις, ὁ αὐχὴν τῆς μήτρας εἶναι πεπαχυσμένος, διηνοιγμένος, κοκκιώδης καὶ ἡλκωμένος. Ἡ διάγνωσις συχνάκις γίνεται δι' ἀποκλεισμοῦ πάσης ἄλλης παθήσεως, ὅταν δὲ ἡ μητρορραγία μὴ ἐξηγῇται οὐδ' ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος, οὐδ' ἐκ καρκίνου, οὐδ' ἐξ ὄγκου ἐνδομητρίκοῦ ἢ περιμητρίκοῦ, ὑπονοοῦμεν ὅτι αὕτη ὀφείλεται εἰς ἐνδομητρίτιδα (Gallard).

Τὰ μύωματα ἢ ἰνώδη σώματα τῆς μήτρας ὑπὸ μητρορραγίας συνοδεύονται. Ἀνευρίσκεται συνήθως ὄγκος καταφανὴς εἴτε μεταξὺ τῶν χειλέων τοῦ αὐχένος, εἴτε ἐν τῷ κοίλῳ τῆς μήτρας, εἴτε κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς. Ἄλλ' ἂν τοῦ ὄγκου τούτου ἡ ὑπαρξίς μὴ βεβαιῶται, ἡ διάγνωσις εἶνε ἀβεβία.

Ὁ καρκίνος εὐχερῶς διαγιγνώσκεται διὰ τῆς διὰ τοῦ δακτύλου ἐξετάσεως· οἱ ψαθυροὶ αὐτοῦ ὄζοι, ἡ κακοδμία τῆς ῥύσεως, ἡ καχεκτικὴ τῆς πασχούσης κατάστασις, εἶναι σημεῖα παθογνωμονικά. Ἰστέον δ' ὅτι ἡ τοῦ αἵματος ἐπάνοδος πρὸς ταῖς γυναῖξί, παρ' αἷς

ἐπχύσατο ἡ ἔμμηνος ρύσις, εἶναι πολλάκις τὸ πρῶτον σύμπτωμα τοῦ καρκίνου τῆς μήτρας.

Αἱ γενικαὶ νόσοι αἱ συνεπαγόμεναι μητρορραγίας ἐκδηλοῦνται διὰ καταδῆλων χαρακτῆρων, ἐφ' ὧν δὲν ἐπανερχόμεθα¹.

Πρόγνωσης.— Ἡ πρόγνωσις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προγνώσεως τῆς νόσου, ἥς ἡ μητρορραγία εἶναι σύμπτωμα.

Ἡ τοῦ αἵματος ἐν τούτοις ἀπώλεια, καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, δὲν εἶναι πάντοτε δυσάρεστος, καθόσον δύναται ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἔχῃ πρᾶϋνσιν τοῦ πόνου καὶ βελτίωσιν τῶν φαινομένων τῆς συμφορήσεως, τοῦθ' ὅπερ ἐνίοτε παρατηρεῖται ἐν τῇ μητρίτιδι, τοῖς μυώμασι καὶ αὐτῷ τῷ καρκίνῳ.

Συνήθως ὅμως διὰ τῶν ἐπανειλημμένων μητρορραγιῶν ἡ γυνὴ περιπίπτει εἰς ἀναιμίαν, τόσῳ βαρυτέραν ὅσῳ μείζων ἡ πρὸς νέας αἱμορραγίας τάσις. Ἐν τισι περιπτώσεσι (μυώματα, καρκίνος) ἡ μητρορραγία δύναται κεραυνόβόλος νὰ ᾖ.

Θεραπεία.— Τρεῖς κύριαι ἐνδείξεις προκύπτουσι :

Αον Νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν αἰτίαν τῆς μητρορραγίας. — Ἄν πρόκειται περὶ ὄγκων ἐξαιρετέων χειρουργικῶς (ινώδη σώματα, καρκίνος), δέον νὰ ἐξαιρῶνται οὗτοι.

Τῆς μητρορραγίας δ' ὀφειλομένης εἰς συμφόρησιν τοῦ βλεννογόνου, ἢ γενικὴν πληθώραν, ἐνδείκνυται ἡ ἐφαρμογὴ βδελλῶν ἢ ἐπιπολῆς τομαὶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου κ.τ.τ.

Βον Νὰ ἐπίσχωμεν τὴν αἱμορραγίαν. — Ἡ ἄρρωστος σχηματίζεται ἐν ὀριζοντίῳ σχηματισμῷ, ἂν δὲ πόνου ὑπάρχωσι, χορηγεῖται τὸ ὀπιον ἐσωτερικῶς ἢ δι' ὑποκλυσμῶν (15—25 σταγόνες λαυδάνου). Ἡ δακτυλίτις εἶναι πολλάκις ὠφέλιμος, ἰδίως ὅταν ἡ μητρορραγία ᾖ συμπτωματικὴ ρλεγμονῆς τῆς μήτρας ἢ τῶν παρακειμένων ὀργάνων².

¹ Ἐν πολλαῖς περιστάσεσιν ἡ διάγνωσις δέον νὰ ᾖ ἐπιφυλακτικὴ, μέχρις οὗ ἡ ἐμφάνισις νέου φαινομένου καταδείξῃ τὴν σημασίαν τῆς αἱμορραγίας, ἣν δὲν πρέπει νὰ σπεύδωμεν νὰ κατατάσσωμεν, ὡς ἄλλοτε ἐποιοῦν, ἐν τῇ τάξει τῶν οὐσιαστικῶν αἱμορραγιῶν, τῶν ἀποτελουσῶν δηλονότι καθ' ἑαυτὰς ἅπασαν τὴν νόσον.

² Ἀναγράφομεν δὲ τὴν δακτυλίτιδα εἰς ἔγχυμα φύλλων 30—50 ὑφεκατογράμμων εἰς 150 γράμματα ὕδατος, ληπτέον κατὰ κοχλιάριον δι' ἡμέρας,

Ἡ ἐρυσιβώδης ὀλνυρα δὲν ἰσχύει ἴσως κατὰ τῶν μητρορραγιῶν, περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται, ὅσῳ κατὰ τινων ἐπιλοχίων αἱμορραγιῶν· ὁ Trousseau ἐν τούτοις συνίστησι τὴν χρῆσιν αὐτῆς¹.

Τὸ ψυχρὸν ὕδωρ εἶναι ἄριστον αἰμοστατικόν. Ἐφαρμόζομεν ἐπὶ τῆς κοιλίας σπληνία ψυχρῶ ὕδατι διάβροχα ἢ κάλλιον ἐτι κύστιν πάγου.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν ποιοῦνται χρῆσιν ἐπιτυχῶς πρὸς ἐπίσχεσιν τῶν μητρορραγιῶν ἐγγύσεων λίαν θερμῶν.

Ὁ ὑπερχλωριοῦχος σίδηρος ὠφελεῖ πολλάκις· φέρεται δὲ ἐπὶ τοῦ αὐχένος ἢ καὶ ἐν τῷ κοίλῳ τῆς μήτρας διὰ βύσματος ἐκ βάμβακος ἢ μοτοῦ.

Ἐν ἐπειγούσαις καὶ σοβαραῖς περιπτώσεσι καταφεύγομεν εἰς περιδέσεις τῶν ἄκρων, εἰς τὴν συμπίεσιν τῆς ἀορτῆς καὶ εἰς τὴν μεταγγισιν ἐτι αἵματος.

Γον Νὰ καταπολεμήσωμεν τὰς συνεπείας τῆς μητρορραγίας. — Πρὸς τοῦτο ἐνδείκνυται ἡ κατὰ τῆς ἀναιμίας προσήκουσα θεραπεία : τονικὴ διατροφή, σίδηρος, κίνα, ὑδροθεραπεία, διαμονὴ ἐν ἐξοχῇ κ.τ.τ.

Z. — ΘΡΟΜΒΩΣΙΣ.

Θρόμβωσις καλεῖται ἡ ἀπόρραξις ἀγγείου τινὸς δι' αἱματωδῶν πηγμάτων, σχηματισθέντων ἐν ζωῇ ἐν τινι σημείῳ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος.

Τὸ πῆγμα τοῦτο καλεῖται θρόμβος.

Δύο συνθῆκαι εἶναι ἀπαραίτητοι πρὸς διατήρησιν τῆς ρευστότητος τοῦ αἵματος : Ἀον τὸ ἀνέπαφον τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων· Βον ἐπαρκῶς ταχὺς ροὴ καὶ φυσιολογικὴ τοῦ αἵματος κατὰστασις. Πάντα τῶν θρομβώσεων τὰ αἷτια εἰς τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας ὑπάγονται· τουτέστιν ἡ θρόμβωσις ὀφείλεται εἴτε εἰς ἀλλοίωσιν τοῦ ἀγγεια-

¹ Οὐδέποτε συμβαίνει, λέγει ὁ Trousseau, ἡ μητρορραγία νὰ μὴ ὑποχωρῇ τῇ ἐνεργείᾳ τῆς ἐρυσιβώδους ὀλνυρας, οἷαδὴποτε καὶ ἂν ᾖ τῆς μήτρας ἡ κατὰστασις. — Χρηγεῖται δὲ τὸ φάρμακον εἰς δόσιν 30—60 ὑφεκατογράμμων, ἂνὰ 20—25 πρῶτα τῆς ὥρας λεπτά, οὕτως ὥστε νὰ λάβῃ ἡ ἄρρωστος 2—4 γράμματα εἰς 24 ὥρας. Προκρινόμενότερα ἡ χρῆσις τῆς ἐργοτίνης ἢ τῆς ἐργοτινίνης εἰς ὑποδορίους ἐνέσεις.

κοῦ τοιχώματος, εἴτε εἰς ἐπιθράδυνσιν τῆς κυκλοφορίας καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος.

Αον Ἀλλοίωσις τῶν ἀγγειακῶν τοιχωμάτων. — Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται προκύπτουσιν ἐν ταῖς φλεψὶν ἐκ τῆς φλεβίτιδος. Ἡ δὲ φλεγμονὴ δὲν ἀλίσκει πρωτοπαθῶς τὸ ἐσωτερικὸν τοίχωμα, ὡς ἐπὶ μακρὸν ἐπιστεύετο· ἄρχεται πάντοτε πιθανῶς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ μέσου χιτῶνος, ὃ δὲ ἐσωτερικὸς θνήσκει ἐκ τῆς ἀποστερήσεως τῶν θρεπτικῶν στοιχείων, ἅτινα παρέχουσιν αὐτῷ οἱ ἀγγειακοὶ χιτῶνες. Πάραυτα ἐπιγίγνεται τοῦ αἵματος ἡ πῆξις, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ συμβῇ, ὅταν ὁ καρκίνος καταλάβῃ τῆς φλεβὸς τὰ τοιχώματα.

Τοῦτ' αὐτὸ γίγνεται ἐν τῷ ἀρτηριακῷ συστήματι ἐκ τῆς ἐνδοκαρδίτιδος καὶ τῆς χρονίας ἐνδαρτηρίτιδος, αἵτινες συνεπάγονται τιτανώδεις καὶ λιπώδεις μεταμορφώσεις τοῦ μέσου χιτῶνος, ἐπιγενῶς δὲ θρεπτικὰς διαταραχὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ χιτῶνος καὶ τὴν πῆξιν τοῦ αἵματος. Ὅταν ἀρτηρία τις ἢ φλεψὶ περιλαμβάνηται ἐν ἐστίᾳ γαγγραίνης, τὸ αἷμα πηγνυται ἐνδον αὐτῶν.

Τέλος γνωστὸν πρὸ πολλοῦ τυγχάνει ὅτι ἀλλότριόν τι σῶμα ἐν τῷ κυκλοφορικῷ συστήματι εἰσαγόμενον συνεπάγεται πῆξιν· ἡ θρόμβωσις, ἅμα σχηματιζομένη, τὸ αὐτὸ συνεπάγεται ἀποτελεσμα καὶ δύναται μακρὰν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς νὰ ἐκταθῇ.

Βον Στάσις τοῦ αἵματος. — Αὕτη ὀφείλεται τῇ συμπίεσει ἢ τῇ περιδέσει ἀγγείου τινός· οὕτω σχηματίζονται μετὰ τὰς ἀπολινώσεις τῶν ἀρτηριῶν οἱ θρόμβοι, οἱ μέχρι τῆς πρώτης παραπλεύρου ἀρτηρίας ἀνερχόμενοι. Ἡ ἐν τοῖς τριχοειδέσι στάσις τοῦ αἵματος, παρακλύουσα τὴν ὀπισθενεργὸν δύναμιν (*vis à tergo*), συνεπάγεται τὴν ἐπιθράδυνσιν τῆς φλεβικῆς κυκλοφορίας καὶ τὰς φλεβικὰς πῆξεις τοῦ αἵματος. Οὕτω παράγονται αἱ τῶν νεφρικῶν φλεβῶν θρομβώσεις κατὰ τὰς διαμέσους νεφρίτιδας καὶ αἱ τῶν ἀνωτέρων ἡπατικῶν κατὰ τὴν κίρρωσιν.

Ἡ τῆς κυκλοφορίας ἐπιθράδυνσις παρατηρεῖται ἔτι μετὰ τραύματα τῶν ἀγγείων καὶ ἐκ τῆς διαστολῆς τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος.

Δύσις τῆς συνεχείας. — Ἀγγείου τινὸς διατρηθέντος, ἐπέρχεται ἡ αἱμορραγία δαφιλῆς ἢ αὐτόματος ἐπίσχεις τῆς τοῦ αἵματος ρύσεως. Ἡ τοιαύτη ἐπίσχεις ὀφείλεται τῇ ἐλαττώσει τῆς διαμέτρου τῆς ἀρ-

τηρίας (ένεκα τῆς συσταλτικότητος αὐτῆς), τῇ συστολῇ τοῦ ἀγγείου ἐν τῷ ἐλύτρω αὐτοῦ (ένεκα τῆς ἐλαστικότητος αὐτοῦ), έντεῦθεν δὲ τῷ σχηματισμῷ σωλῆνος ἐκ συνδετικοῦ ἱστοῦ. Ὁ μηχανισμὸς λοιπὸν τῆς αἰμοστάσεως εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιβραδύνσεως τῆς κυκλοφορίας, μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἀγγειακοῦ τοιχώματος συνυπαρχούσης.

Ἐν ταῖς φλεψὶ διάφορος εἶναι ὁ μηχανισμὸς· ἐν τῇ ὑπὸ τὴν τομὴν μοῖρα ἢ κυκλοφορία ἐπέχεται ἐκλιπούσης τῆς ἐνεργείας τῶν ἀγγείων καὶ τῆς ὀπισθενεργοῦ δυνάμεως (*vis à tergo*)· ἄνωθεν ἡ φλεψὶ βαθμηδὸν κενοῦται, τὰ δὲ τοιχώματα αὐτῆς προσπλησιάζουσιν ἀλλήλοις· ἄνευ τῶν συνθηκῶν τούτων ἡ αἱμορραγία ἐπιμένει.

Διαστολὴ τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος.—Ἐπιγίνεται ἐπιβράδυνσις τοῦ ροῦ τοῦ αἵματος ἐν τῷ ἀνευρυνθέντι σημείῳ καὶ σχηματισμὸς θρομβώσεως, ἥτις ἐν ἀρχῇ περὶ τὸ τοίχωμα περιοριζομένη ταχέως ἐν ὅλῳ συντελεῖται, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει ἐν ταῖς ἀνευρυσματικοῖς θυλάκαις (ἢ τοῦ τοιχώματος ἀλλοιώσις ἐπιδρᾷ ἐπίσης).

Καχεξία.—Ἐν τισὶ νοσηραῖς καταστάσεσι (καρκίνος, λοχεία, τυφοειδὴς πυρετὸς) τὸ αἷμα ὑφίσταται ἰδιάζουσαν ἀλλοίωσιν, ἐξ ἧς ἡ ἰνικὴ τείνει εἰς πῆξιν (ἰνόπηξις τοῦ Vogel). Ἡ τῆς λειτουργίας τῆς καρδίας ἐξασθένησις, αἱ ἀγγειακαὶ ἀλλοιώσεις καὶ ἡ ἐπαύξεις τῶν λευκῶν αἰμοσφαιρίων ὑποβοηθοῦσιν ἔτι τὰς πῆξεις ταύτας, αἵτινες συμβαίνουσι μὲν κυρίως ἐν ταῖς λαγονίοις φλεψὶ καὶ ταῖς μηριαίαις, τοῦ ἀριστεροῦ ἰδίως ἡμιμορίου, ἐπέρχονται δὲ καὶ ἐν ταῖς σφαγίτισι, τοῖς κόλποις τῆς σκληρᾶς μήνιγγος κ.τ.τ. Ἀνέφερον δὲ καὶ τινὰς περιπτώσεις ἀρτηριακῶν καχεκτικῶν θρομβώσεων.

Λοιμῶξεις.—Κατὰ τὰς πυρετικὰς λοιμῶδεις νόσους ἐπιγίγνεται ἔστιν ὅτε φλεβικαὶ θρομβώσεις, αἵτινες φαίνονται ἐξαρτώμεναι ἐξ ἀπαικισμοῦ τῶν μικροβίων (πυαιμία κ.τ.τ.).

Τέλος τὰ ἐγκλύματα καὶ αἱ κρυσπαγήσεις δύνανται νὰ προκαλέσωσι πῆξεις τοῦ αἵματος (θρόμβωσις ἐκ καθιζήσεως τοῦ Hayem).

Παθολογικὴ ἀνατομία.—Ἡ τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας σπουδὴ πρὸ πολλοῦ ἐγένετο ἐν ταῖς ἀπολινώσεσι τῶν ἀρτηριῶν. Ἐν πρώτοις ὁ θρόμβος εἶναι ἐρυθρός, ὀφειλόμενος ἀπλῶς τῇ πῆξει τοῦ αἵματος· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ στιβάδων ἀποχωριζομένων διὰ διαφανῶν μεμβρανῶν.

Ἄν ἡ κυκλοφορία ἐξακολουθῇ τελουμένη, ὁ θρόμβος καθίσταται λευκός, ὑποκίτρινος· ἀποτελεῖται δ' ἐξ ἱνικῆς (οἷα ἀπολαμβάνεται διὰ τῆς πλῆξεως τοῦ αἵματος) καὶ λευκῶν αἰμοσφαίρων.

Ἡ πῆξις ἐν τῇ φλεβῇ ἄρχεται καθ' ὃ μέρος ὑπάρχουσιν αἱ βλαβίδες· ὁ θρόμβος ἐπιμηκύνεται (ἐπιμήκης θρόμβος τοῦ Virchow) δι' οἷον κεφαλῆς ἡλου ἐν τῇ κυρίᾳ φλεβί, οὕτω δ' ἀποτελεῖ νέον κέντρον πῆξεως.

Δευτεροπαθῶς τὸ ἀγγειακὸν τοίχωμα φλεγμαίνει· ἐξ αὐτοῦ φύονται ἐκβλαστήσεις διαπερῶσαι τὸν θρόμβον καὶ ἀντικαθιστῶσαι αὐτόν. Αἱ ἐκβλαστήσεις αὗται περιέχουσιν ἀγγεῖα, οὕτω δὲ ἡ κυκλοφορία δύναται ν' ἀποκαταστῇ (ὀργάνωσις τοῦ θρόμβου).

Ἀλλαχῶ ὁ θρόμβος μαλακύνεται ἐν τῷ κέντρῳ, μεταμορφοῦται δὲ εἰς ὑπόλευκον πόλτον, ἐπὶ πολὺ ἀντὶ πύου ἐκληφθέντα. Ἐν αὐτῷ ἀνευρίσκονται ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια παραμορφωθέντα, ὧν ἡ χρωστικὴ οὐσία ἐξιδρωθεῖσα βαθμηδὸν ἀπερροφήθη, λευκὰ αἰμοσφαίρια, ἅτινα ὑπέστησαν λιπώδη μεταμόρφωσιν, καὶ ἱνικὴ μεταμορφωθείσα εἰς κοκκιώδη μᾶζαν.

Συμπτώματα.—Τὸ κυριώτερον σύμπτωμα τῆς φλεβικῆς θρομβώσεως εἶναι τὸ οἶδημα τῆς χώρας, ἐξ ἧς προέρχονται τὰ τριχοειδῆ τὰ ἐκβάλλοντα ἐν τῷ ἀποφραχθέντι ἀγγεῖῳ : ἀσκίτης διὰ τὴν πυλαίαν φλέβα, οἶδημα τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ προσώπου διὰ τὰς σφαγίτιδας, οἶδημα τῶν κάτω ἄκρων καὶ ὑδράρθρωσις διὰ τὰς μηριαίας φλέβας κ.τ.τ. Ἡ γάγγραινα εἶναι σπανία· δύναται ὅμως νὰ ἐπέλθῃ μετ' ἐρύθημα, ἐρυσίπελας, νύξεις δι' ἀκαθάρτου ὀργάνου, κ.τ.τ. Συχνάκις ἐπιγίγνονται πόνοι δριμεῖς (λευκὴ ὀδυνηρὰ φλεγμονὴ phlegmatia alba dolens) καὶ ἀνικανότης τῶν ἄκρων. Τέλος ὑπὸ τὸ δέρμα διαφαίνονται αἱ ὑποδόριοι φλέβες, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ παραπληρωματικὴν κυκλοφορίαν.

Η.—ΕΜΒΟΛΗ

Ἐμβολὴ καλεῖται ἡ ἀπότομος ἀγγεῖου τινὸς ἀπόφραξις διὰ σώματος ἐν τῷ αἵματι κυκλοφοροῦντος. Τὸ ἀποφράσσον σῶμα ἀποκαλεῖται ἔμβολον.

Ὡς τὰ πολλά, ἡ ἐμβολὴ γίγνεται διὰ τεμαχίου ἀπὸ τινος θρόμβου ἀποσπασθέντος.

Αἱ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ὑποβοηθεῦσαι συνθῆκαι εἰς δύο ὑπάγονται κατηγορίας : αἱ μὲν προκύπτουσιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ θρόμβου, ἐκ τῆς μορφῆς αὐτοῦ, ἐκ τῆς μαλκύνσεως, ἐκ τῆς θέσεως ἣν ἔχει παρὰ παράπλευρον κλάδον διαβατὸν ἔτι καὶ οὕτινος τὸ ρεῦμα τοῦ αἵματος ἀπαύστως πλήττει τὸν ἐν εἵδει κώνου ἐπιμηκυνθέντα θρόμβον· αἱ δὲ προέρχονται ἐξ ἐξωτερικῆς βίαις, ἢ ἀκαίρων κινήσεων.

Πᾶσα φλεβικὴ ἐμβολὴ παρασύρεται πρὸς τὴν δεξιὰν καρδίαν, φέρεται δὲ ἐν τῇ πνευμονικῇ ἀρτηρίᾳ, ἐνθα σταματᾷ ἀποφράσσουσα κλῶνα ἔχοντα διάμετρον ἀνάλογον τῷ ὄγκῳ αὐτῆς. Ἰσχυρίσθησαν δ' ὅτι τινὲς τῶν ἐμβολῶν δύνανται νὰ διέλθωσι διὰ τῶν τριχοειδῶν τοῦ πνεύμονος, νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀριστερὰν καρδίαν, ἐκεῖθεν δὲ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ σπλάγχνα (τριχοειδεῖς ἐμβολαί).

Πᾶσα ἀρτηριακὴ ἐμβολὴ φέρεται πρὸς τὰς περιφερικὰς ἀρτηρίας. Παράγονται δ' ἐν γένει αἱ ἐμβολαὶ αὗται ὑπὸ θρόμβου ἢ τεμαχίου βαλβίδος ἀποσπασθέντος ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς καρδίας· ὡς τὰ πολλὰ δὲ μεταβαίνουσιν ἐν τῇ ἀριστερᾷ καρωτίδι, κειμένη ἐν τῇ προεκτάσει τοῦ ἄξονος τῆς ἀορτῆς, καὶ ἀποφράσσουσιν ἐγκεφαλικὴν τινα ἀρτηρίαν. Τῶν ἀρτηριακῶν ἐμβολῶν τὸ αἷτιον δύναται νὰ ᾖ ἡ διάνοιξις ἀθηρωματώδους ἐστίας τῆς ἀορτῆς.

Τριχοειδεῖς ἐμβολαὶ δύνατ' ἐν νὰ παραχθῶσιν ἐκ λίπους πρερ-
χομένου ἐκ τοῦ μυελοῦ νοσούντων ὁσῶν, ἐξ ἀέρος ἐν ταῖς φλεβὶν εἰσδύσαντος κ.τ.τ.

Πλὴν τῶν ἐμβολῶν τούτων, τῶν καλουμένων μηχανικῶν, ἐν τισὶ περιστάσεσι τὸ ἐμβολὸν ἰδιαζούσας κέκτηται ιδιότητας· τοιαῦται εἶναι αἱ καρκινωματώδεις, γαγγραινώδεις, πυώδεις, μικροβιακαὶ ἐμβολαί, αἵτινες ἐν τοῖς τριχοειδέσιν ἐπέχονται προκαλοῦσαι ἐστίας δευτεροπαθοῦς μόλυνσεως.

Παθολογικὴ ἀνατομία.—Ἐν τῷ ἀρτηριακῷ συστήματι τὰ ἐμβολα ἐπέχονται συχνάκις ἐν τινὶ ἐστενωμένῳ σημείῳ, κατὰ τινα διακλάδωσιν. Κατὰ τάξιν συχνότητος παρατηροῦνται κατὰ τὰς σπληνικὰς ἀρτηρίας, τὰς νεφρικὰς, τὰς τοῦ κάτω ἄκρου, τὰς καρωτίδας, τὴν ἀριστερὰν σιλοῦτον· συχνάκις, καθ' ὃ σημεῖον γίγνεται ἡ ἐμβολή, ἡ ἀρτηρία εἶναι πεπαχυσμένη, τῆς ἐμβολῆς δίκην ἀλλοτρίου σώματος δρώσης· πέραν τοῦ σημείου τούτου ἡ ἀρτηρία σφόδρα συ-

σπᾶται, συχνάκις δὲ σχηματίζεται θρόμβος, ὅστις ἐπὶ τῆς ἐμβολῆς ἐρειδόμενος ἐπεκτείνεται μέχρι παραπλεύρου τινὸς ἀρτηρίας.

Ἔστιν ὅτε ἡ πρᾶπλευρος κυκλοφορία κατωρθοῖ ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἀποφραχθεῖσαν ἀρτηρίαν· ἐν ἐναντία περιπτώσει ἐπιγίγνεται γάγγραινα, ἣτις ἐν γένει κατὰ τὰ ἄκρα εἶναι ξηρά. Ἐν ταῖς σπλάγχνοις ἀποτελοῦνται ἐστία περιγεγραμμέναι λιπωδῶς νεκρούμεναι. Ἔστιν ὅτε ἡ τοιαύτη νέκρωσις δὲν εἶναι ἀπόλυτος, μικραὶ αἱμορραγίαι (αἱμορραγικαὶ ἐμφράξεις) ἐπιγίγνονται, βαθμηδὸν ἡ κυκλοφορία ἀποκαθίσταται, εἴτα δ' ἐπέρχεται φλεγμονή¹.

Ἀγγεῖα. — Ἀνεφέραμεν ἤδη ἐν μὲν τῷ ἀρτηριακῷ συστήματι τὰς ἀλλοιώσεις τῆς ἐνδοκαρδίτιδος, τῆς ἐνδαρτηρίτιδος καὶ τὰ τιτανώδη συγκρίματα, ἐν δὲ ταῖς φλεβί τὰς τῆς φλεβίτιδος, σπανιώτερον τοῦ καρκίνου, τῆς γαγγραινῆς κ.τ.τ.

Συμπτώματα. — Ἡ ἐμβολή, ἀποτόμως τὰς λειτουργίας ὀργάνου τινὸς ἐπέχουσα, προκαλεῖ ἀναγκαιῶς ποικίλα συμπτώματα.

Ὅταν εὐμεγέθης ἀρτηρία ἀποφραχθῇ, ὁ ἄρρωστος αἰσθάνεται ἐν γένει σφοδρὸν καὶ αἰφνίδιον πόνον ἐν ὅλῳ τῷ σκέλει. Ἐν τούτοις αἱ κάτωθεν τοῦ ἀποφραχθέντος σημείου κείμεναι μοῖραι ταχέως ἀπολλύσι τὴν ἀπτικήν αἰσθητικότητά².

¹ Ἐμφράξεις καλοῦνται αἱ κατὰ τὴν περιοχὴν ἀποφραχθείσης μικρᾶς ἀρτηρίας περιοριζόμεναι ἀλλοιώσεις.

Αἱ τοιαῦται ἐστία ἰδίως ἐν τῷ σπληνί, τοῖς νεφροῖς, τοῖς πνεύμοσι, τῷ ἥπατι παρατηροῦνται, οὔσαι ἐν γένει πολλαπλαῖ. Ἐχουσι δὲ τὴν μορφήν κώνου, οὔτινος ἡ κορυφή, ἀντιστοιχοῦσα τῷ ἀποφραχθέντι ἀρτηριδίῳ, εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸ κέντρον τοῦ ὀργάνου, ἐνῷ ἡ βᾶσις εἶναι περιφερική.

Ὁ τῶν ἐμφράξεων τούτων σχηματισμὸς εὐνόητος ἀποβαίνει : μικρὰ ἐμβολὴ ἀποφράσσει ἀρτηριδίον τι, τὸ αἷμα λιμνάζει καθ' ἅπαντας τοὺς ἐκ τοῦ ἀγγείου τούτου ἐξορμωμένους κλάδους, οὕτω δὲ σχηματίζεται *ερυθρὸς κῶνος* ἀποτελούμενος ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ ὀργάνου καὶ τοῦ πηχθέντος αἵματος· ὁ κῶνος νεκροῦται, τὸ αἷμα ὑφίσταται τῇ κοκκιώδῃ ἀποσύνθεσιν καὶ τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς χρωστικῆς οὐσίας ὑπὸ μορφήν μελαγχρωστικῆς, τὰ δὲ κύτταρα τοῦ ὀργάνου καθίστανται λιπώδη· ὁ κῶνος τότε εἶναι *λευκῆς, ὑποκίτρινος*. Συχνάκις περὶ αὐτὸν εὐρίσκονται μικραὶ αἱμορραγικαὶ ἐστίαί, προερχόμεναι ἐκ τῆς ρήξεως τῶν ὑπὸ τοῦ αἵματος διασταλέντων παραπλεύρων ἀγγείων. Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον ἡ κιτρίνη ἐστία μαλακύνεται, συστέλλεται, περιβάλλεται ὑπὸ ἐλύτρου ἐκ συνεκτικοῦ ἱστοῦ, ἔστιν ὅτε περικαλύπτεται ὑπὸ τιτανούχων κοκκίων, ἐνίοτε δὲ καταλείπει μόνον *ἀκτινωτὴν οὐλὴν* (Ranvier καὶ Cornil).

² Ἀναισθησία ἐπώδυνος ἀποκαλεῖται ἡ κατάστασις ἐκείνη, καθ' ἣν τὸ μέ-

Ἡ κυκλοφορία ἐξασθενεῖ ἢ ἐκλείπει, τὸ μέρος ψύχεται, ἐμφανίζει δὲ τῆς ἐπικειμένης γαγγραινῆς τὰ συμπτώματα, ἅτινα ἐπιδεινοῦνται ἢ πραύνονται ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῆς παραπελεύρου κυκλοφορίας.

Ἄν μικρὰ μόνον ἀρτηρία ἀπεφράχθῃ, ἢ ἂν ἡ ἀπόφραξις ᾖ ναι ἀτελής, τὰ συμπτώματα εἶναι πολλῶ ἐλαφρότερα, δύνανται δ' ἀπαρτῆρητα νὰ διέλθωσιν. Ἐπιγίνεται ἐν τούτοις λειτουργικὴ καὶ θρεπτικὴ τοῦ μέλους ἐξασθένεισι ἀνάλογος τῷ εἰς τὸ ἀρτηριακὸν αἷμα παρεμβληθέντι κωλύματι.

Τὰ συμπτώματα τῶν τριχοειδῶν ἐμβολῶν καὶ τῶν ἐμφράξεων συγχέονται μετὰ τῶν συμπτωμάτων τῆς πυώδους μόλυνσεως, τῆς ἐλκώδους ἐνδοκαρδίτιδος, τῆς σηψαιμίας, αἵτινες τὰς ἐμβολὰς ταύτας προκαλοῦσι.

Περὶ **προγνώσεως** καὶ **θεραπείας** δὲν δυνάμεθα γενικῶς νὰ διαλάβωμεν.

6.—ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Γάγγραινα εἶναι ἡ παῦσις τῆς θρέψεως ἐν τινι μοίρᾳ τοῦ σώματος, χαρακτηριζομένη δι' ἀπώλειας τῆς αἰσθήσεως, τῆς κινήσεως καὶ πάσης ὀργανικῆς ἐνεργείας ἐν τῇ μοίρᾳ ἐκείνῃ.

Τῶν ὄρων γάγγραινα καὶ σφάκελος ἀδιακρίτως σχεδὸν γίνονται χρῆσις. Ἐσχάρα δὲ ἀποκαλεῖται ἡ νεκρωθεῖσα μοῖρα¹.

Ἡ νεκρωτικὴ αὕτη ἐπεξεργασία τοῦ ὀστεώδους ἰστοῦ καὶ τοῦ χονδρώδους ἀποκαλεῖται νέκρωσις.

Αἱ νεκρωθεῖσαι μοῖραι ὅτε μὲν εἶναι πλήρεις ὑγροῦ (γάγγραινα ὑγρά), ὅτε δὲ ξηραὶ καὶ ἐσκιρρωμέναι (γάγγραινα ξηρά).

Παθογένεια καὶ διαίρεσις.—Τὰς γαγγραινας εἰς δύο διαιροῦμεν τάξεις: εἰς **γαγγραινας ἀσήπτους** καὶ **γαγγραινας σηπτικές**.

Αὐτὴν Αἱ ἄσηπτοι γάγγραιναι εἰς τρεῖς ὑπάγονται κατηγορίας :

ῥος τοῦ σώματος ἀπώλεσε τὴν ἀπτικὴν αἰσθητικότητα, εἶναι δ' ἐν ταύτῃ αὐτομάτως ἐπώδυνον.

¹ Ἐν τούτοις ὁ ὅρος γάγγραινα εἰδικώτερον ἀρμόζει τῇ ἐν τῷ δέρματι καὶ τῷ ὑποδερμῷ ἰστῷ περιοριζομένῃ γαγγραινῇ, ἐνῶ ὁ ὅρος σφάκελος δηλοῖ τὴν νέκρωσιν μέλους τινὸς καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ πάχος.

α'. Γάγγραιναι ἄμεσοι, τουτέστιν ἄμεσος καταστροφή τῶν ἀνχομικῶν στοιχείων τῶν ἰστῶν διὰ θλάσεως, διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς θερμοότητος ἢ τοῦ ψύχους, διὰ τῶν καυστικῶν κ.τ.τ.

β'. Γάγγραιναι ἔμμεσοι, παραγόμεναι ἐκ κωλύματος τῇ κυκλοφορίᾳ ἢ τῇ νευρικῇ ἐπηρείᾳ (ἀρτηρίτις, ἐμβολή καὶ θρόμβωσις, ἀπολίνωσις τῶν ἀρτηριῶν κ.τ.τ.).

γ'. Γάγγραιναι τοξικαί, οἷον δηλητηρίασις δι' ἐρυσιθώδους ὀλύρας, ὀπίου, ἐφθαρμένων γεωμήλων κ.τ.τ.⁴.

Βον Αἰ σηπτικαὶ γάγγραιναι προέρχονται ἐκ διαφορῶν μικροβίων (ἄνθραξ, γαγγραινώδες οἶδημα κ.τ.τ.), ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ ἀπλῶν πυογόνων παραγόντων (ἐρυσίπελας, διάχυτος φλέγμων) νέας ιδιότητος προσκτωμένων, ὅταν νοσοῦντα ἤδη ὄργανισμὸν καταλάβωσι (γάγγραινα διαβητικῇ, γάγγραινα τῶν βαρέων πυρετῶν).

Παθολογικὴ ἀνατομία. — Αἱ γαγγραινωθεῖσαι μοῖραι ὑπὸ δύο ἐμφανίζονται ὅψεις : ὅτε μὲν εἶναι ξηραὶ καὶ ἐσκιρρωμέναι (γάγγραινα ξηρά), ὅτε δὲ μαλθακαὶ καὶ ἐξωδηκυῖαι (γάγγραινα ὑγρά). Πράγματι ὅμως καθ' ἓν μόνον αἱ δύο αὗται μορφαὶ διαφέρουσι, καθ' ὅσον ἐν τῇ ὑγρᾷ γαγγραίνῃ ἔνεκα κωλύματος ἐν τῇ φλεβικῇ κυκλοφορίᾳ ἢ ἔνεκεν ἐλλείψεως ἐξατμίσεως, ἢ ἀποξήρανσις τῆς νοσοῦσης μοίρας δὲν συμβαίνει· τὰ ὑγρά διαποτίζουν τοὺς ἰστούς καὶ τούτων τὴν σῆψιν προκαλοῦσιν. Ἄλλως αἱ δύο αὗται μορφαὶ συνδέονται διὰ πολλῶν διαμέσεων καταστάσεων· ὅτε μὲν ἐναλλάσσουσιν, ὅτε δὲ συνυπάρχουσι κ.τ.τ.

Αον Γάγγραινα ξηρά. — Οἱ ἰστοὶ εἶναι σκληροί, ξηροί, ἐσκιρρωμένοι, σχεδὸν ὅμως διατηροῦσι τὴν ὑφὴν αὐτῶν.

Αἱ μόναι ἀνατομικαὶ τροποποιήσεις ἀναφέρονται : α' Εἰς τὴν χροιάν αὐτῶν, ἣτις, διάφορος οὖσα ἀναλόγως τῶν ἰστῶν, εἶναι ἐν γένει ὑπομέλαινα, βαθέως ἐρυθρά, ὡς ἡ τῶν ξηρῶν φύλλων κ.τ.τ., τοῦθ' ὅπερ προκύπτει εἴτε ἐκ τῆς διαχύσεως τῆς χρωστικῆς τοῦ αἵματος οὐσίας (αἱματοσίνη), εἴτε ἐξ οὐσιῶν χημικῶς διαφορουσῶν, εἴτε ἐκ μελαγχρωστικῶν νεοπλασιῶν (Demme). Ἔστιν ὅτε ἐν τούτοις ὅλως ἄλλοία εἶναι ἢ ὅψις, ὡς ἐν τῇ λευκῇ γαγγραίνῃ καὶ τῇ ἐκ πτωματοποιήσεως, καθ' ἣν τὸ δέρμα εἶναι ψυχρόν, ἄμαυ-

⁴ Περὶ παθογενείας θέλομεν ἐν λεπτομερείᾳ πραγματευθῇ ἐν τοῖς κεφαλαίοις περὶ ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν τούτων.

ρόν, τραχύ, ἀποκεχρωσμένον. β'. Εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ λίπους, ὅπερ ἐν ποσότητι λίαν μεγάλη διηθεῖ πάντας τοὺς ἰστούς τῆς γαγγραινωθείσης μοίρας καὶ ὅπερ πιθανῶς προκύπτει ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἄζωτοῦχων οὐσιῶν (Raynaud).

Οὕτως οἱ μῦς, τὰ περικαλύμματα, τὰ νεῦρα εἶναι διηθημένα διὰ λιπιδίων κόκκων καὶ ὑπομελάνων σωματίων· εὐρίσκονται πρὸς τούτοις ἐν αὐτοῖς κρύσταλλοι αἱματοειδίνης, χολοστεατίνης, θειικοῦ σιδήρου κττ.

Βον Γάγγραινα ὑγρὰ.—Αἱ ἀλλοιώσεις εἶναι αἱ αὐταί, ἀλλ' οἱ ἰστοί, μαλθακοί, ἐξωδηκότες, διηθημένοι δι' ὀρρώδους ὑγροῦ, ταχέως ἀποσυντίθενται· ἐντεῦθεν ἀναδίδονται ἀέριχ, ἅτινα εἶναι ἀμμωνία, φωσφοροῦχον καὶ θειοῦχον ὕδρογόνον, ναρδικόν ὀξύ κ.τ.τ.

Τοῖς ἀερίοις τούτοις ἡ γάγγραινα ὀφείλει, ὅταν τῷ ἀέρι ᾗναι ἐκτεθειμένη, τὴν ἰδιαζόντως δυσώδη αὐτῆς ὁσμήν.

Τέλος ἐν τοῖς γαγγραινώδεσι λειψάνοις ἀνευρίσκονται διάφορα μικρόβια.

Συμπτώματα.—Ἡ τῆς γαγγραινῆς ἐξέλιξις τρεῖς περιλαμβάνει φάσεις: Αὐτὴ τὴν νέκρωσιν· Βον τὴν ἀπόπτωσιν τῶν νεκρωθεισῶν μοιρῶν· Γον τὴν ἐπούλωσιν.

Αὐτὴ ΝΕΚΡΩΣΙΣ.—Ἡ μοίρας τινὸς τοῦ σώματος νέκρωσις ἐκδηλοῦται διὰ μεταβολῶν τῆς χροιάς, τῆς θερμοκρασίας, τῶν λειτουργιῶν, τῆς αἰσθητικότητος, τοῦ ὄγκου καὶ τῆς ὁσμῆς αὐτῆς.

α'. Χροιά.—Αὕτη εἶναι διάφορος κατὰ τοὺς διαφόρους ἰστούς. Ἡ τοῦ δέρματος γάγγραινα ἀγγέλλεται διὰ πλακῶν ὑποκυάνων ἢ ὑπομελαινῶν· οἱ βλεννογόνοι προσλαμβάνουσι χροιὰν φαιὰν ἢ σποδόχρουν, οἱ πνεύμονες εἶναι σχιστολιθόχροοι, ὑπόκυρτοι, ὁ ἐγκέφαλος ὑποπράσινος, τὸ ἔντερον ἐμφανίζει χροιὰν μαρανθέντων φύλλων, οἱ δὲ τένοντες καὶ τὰ νεῦρα τηροῦσι τὴν λευκὴν αὐτῶν χροιάν.

β'. Ἡ θερμοκρασία καταπίπτει, ἐξισουμένη τῇ τῆς περιβάλλουσας ἀτμοσφαίρας, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ ψυχρὰ πτωματικὴ αἴσθησις, ἣν αἰσθάνεται τις διὰ τῆς ἀφῆς νεκρωθείσης μοίρας.

γ'. Αἱ λειτουργίαι τῆς νεκρωθείσης μοίρας φυσικῶς ἐπέχονται, αἱ ἐκκρίσεις ἐκλείπουσιν, ἡ δὲ κυκλοφορία ἐπίσχεται¹.

¹ Ὁ ἄρρωστος δύναται νὰ κινῇ τοὺς ἤδη γαγγραινωθέντας δακτύλους, διότι ἀνέπικρος παρέμεινεν ὁ εἰς τὸν δάκτυλον μεταβιβάνων τένων ὡς καὶ ὁ μῦς, ἐξ οὗ ὁ τένων ὀρμαίνεται.

δ'. Αἰσθητικότης. — Ὅταν ἡ γάγγραινα παράγῃται, ὁ ἄρρωστος ἀλίσκεται πολλάκις ὑπὸ σφοδρῶν πόνων κατὰ τὴν σφακελουμένην μοῖραν· τῆς γαγγραινῆς ὅμως συντελεσθείσης, πᾶσα αἰσθησις ἐκλείπει, δύνανται δὲ τὰ γαγγραινωθέντα μέρη νὰ διατμηθῶσι, χωρὶς ὁ ἄρρωστος νὰ αἰσθῇ τι. Ἔστιν ὅτε ὅμως τ' ἀναισθητὰ μέρη εἶναι ἔδρα πόνων πλέον ἢ ἔλασσον σφοδρῶν. Ἡ ἐπώδυνος αὕτη ἀναισθησία φαίνεται ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἐμμονῆς ἀξονικῶν τινων κυλίνδρων.

ε'. Ἐν τῇ ξηρᾷ γαγγραίνῃ οἱ ἱστοὶ εἶναι σκληροὶ καὶ ἐσκιρρωμένοι ἐκ τῆς ἐξατμίσεως τῶν ὑγρῶν· ἐν δὲ τῇ ὑγρᾷ γαγγραίνῃ εἶναι ἐξωδηκότες καὶ μεμαλαχυμένοι.

ς'. Ἡ ὁσμὴ τῶν γαγγραινωθέντων μερῶν εἶναι ἐν γένει δυσώδης, τοῦλάχιστον ὅταν τὰ μέρη ταῦτα ἐκτιθῶνται τῷ ἀέρι καὶ καθίστῶνται ἔδρα σηπτικῶν ζυμώσεων.

Βον ΑΠΟΠΤΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΣΧΑΡΩΝ. — Αἱ νεκρωθεῖσαι μοῖραι ἐρεθίζουσι τὰς ὑγιεῖς, μεθ' ὧν διατελοῦσιν ἐν ἐπαφῇ· ἐντεῦθεν προκύπτει φλεγμονή, δι' ἧς ἀποχωρίζεται ἡ ἐσχάρα καὶ τὸ τραῦμα ἐπουλοῦται.

Περὶ τὴν τρίτην ἢ τὴν τετάρτην ἡμέραν παρατηρεῖ τις καθ' ἅπασαν τῆς ἐσχάρας τὴν περιφέρειαν τοὺς ἰστοὺς φλεγμαίνοντας καὶ ἀποτελοῦντας περὶ αὐτὴν στεφάνην χροιάς πλέον ἢ ἔλασσον ζωνρῶς ἐρυθρᾶς¹.

Περὶ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐντομή τις παράγεται μεταξὺ τῆς ἐσχάρας καὶ τῆς φλεγμονώδους ζώνης, ἀποτελοῦσα αὐλακα, ἧς τὸ βάθος καθ' ἐκάστην ὑποσκάπτεται καὶ ἀφ' ἧς πυῶδες ὑγρὸν ἐκρέει (αὐλαξ ἀποχωρήσεως). Τέλος ἡ ἐσχάρα ἀποσπᾶται μετὰ λίαν διάφορον χρόνον².

Διὰ τῆς ἀποπτώσεως τῆς ἐσχάρας ἀποκαλύπτεται στιβὰς σαρκωδῶν ἐκβλαστήσεων, δι' ὧν ἐτελέσθη μὲν ἡ ἀπόπτωσις, θὰ συντελεσθῇ δὲ ἡ ἐπούλωσις. Πρὸς τοῦτοις ἡ φλεγμονώδης ζώνη ἀποφράσσει τ' ἀγγεῖα, παχύνει τοὺς ὀρρογόνους ὑμένας καὶ συνεπάγεται

¹ Ἡ φλεγμονώδης αὕτη ζώνη ἀποτόμως λήγει καθ' ὃ μέρος ἄρχεται ἡ ἐσχάρα, ἀλλ' ἐκτείνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς τὸ μέρος τῶν ὑγιῶν μορίων.

² Μετὰ 12—15 ἡμέρας ἐν τοῖς μαλθακοῖς μορίοις, μετὰ πλείονας δὲ μῆνας, ὅταν ἡ γάγγραινα καταλάβῃ τὸν σκελετόν.

συμφύσεις τῶν πετάλων αὐτῶν. Ἀτυχῶς ἡ προχασπιστικὴ αὕτη ἐπεξεργασία δὲν εἶναι πάντοτε τελεία, διὸ δυνατόν νὰ προκύψωσιν αἱμορραγίαι καὶ διάτρησις τῶν ὀρρογόνων ὑμένων κατὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν ἐσχάρων.

Γον ΕΠΟΤΛΩΣΙΣ. — Εἶδομεν διὰ τίνος μηχανισμοῦ συντελεῖται αὕτη· μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῆς ἐσχάρας ὑπολείπεται τραῦμα, οὐδόλως ἀπλοῦ τραύματος διαφέρον.

Συμπτώματα γενικά. — Πολὺ ταῦτα διαφέρουσιν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς γαγγραινῆς, τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, τῆς ἔδρας κ.τ.τ. Ἐν ἐλαφραῖς περιπτώσεσι σμικρὰ παρατηρεῖται φλεγμονώδης ἀντίδρασις, ἐνῶ ἐν βαρεῖαις ὁ ἄρρωστος ἐμφανίζει σημεῖα σηψαιμίας. Ἄλλως δὲ αἱ ὑπὸ τινων ἐσχάρων συντηρούμεναι παρατεταμέναι διαπυήσεις ἐξασθενοῦσι τὸν ἄρρωστον, ἐκτιθεῖσι δ' αὐτὸν τῇ σηπτικῇ μολύνσει κ.τ.τ..

Διάγνωσις. — Ἡ διάγνωσις εἶναι ἐν γένει εὐκόλος. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐκλαμβάνη τις ὡς γάγγραιναν ὑπομελαίνης τινὰς κηλίδας, ὀφειλομένας εἰς τοπικὰς ἐφαρμογὰς ἢ εἰς ἐκχυμώσεις, οὐδὲ τὴν τοπικὴν ἀναισθησίαν, τὴν ἔστιν ὅτε μετὰ τραυματισμὸν ἐπερχομένην (θλάσεις, τραύματα διὰ πυροβόλων ὅπλων). — Αἱ διφθεριτικαὶ πλάκες τοῦ φάρυγγος πρὸς γάγγραιναν τοῦ βλεννογόνου προσμοιάζουσι, ταύτης ὅμως διακρίνονται ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς στερότητος· ἀρκεῖ δὲ νὰ προστρίψῃ τις διὰ ξηροῦ σπληνίου, ἵνα ἀφαιρέσῃ αὐτὰς κατὰ μέγα μέρος, οὕτω δὲ ἀποκαλύψῃ ἐρυθρὰν καὶ αἱμάσσουσαν ἐπιφάνειαν (Follin).

Θεραπεία. — Ἡ τῆς γαγγραινῆς θεραπεία τρεῖς κυρίας ἐνδείξεις παρουσιάζει: **Α**ον Νὰ προλάβωμεν ἢ νὰ περιορίσωμεν τῆς γαγγραινῆς τὴν ἀνάπτυξιν. — Πρὸς τοῦτο ἐποπτεύομεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐπιδέσμων, μεταβάλλομεν δὲ συχνάκις τοῦ ἄρρωστου τὸν σχηματισμὸν. Δύνηται τις, ἐπόμενος τοῖς Dupuytren καὶ Blandin, νὰ ἐφαρμόσῃ βδέλλας ἐπὶ τῶν νεκρουμένων μερῶν, νὰ ἐνεργήσῃ ἐντριβὰς, ἐπχλείψεις, καυτηριάσεις διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου κ.τ.τ. — Ἡ κόνις τῆς κίνας, τὸ φαινικὸν ὀξύ δύνανται ν' ἀναγρᾶφωσι, λίαν ὅμως περιορισμένην θεωροῦμεν τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν.

Βον Νὰ ὑποδοηθῇσωμεν τὴν ἀπόπτωσιν τῶν ἐσχάρων. —

Τοῦ χειρουργοῦ τὸ ἔργον περιορίζεται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μαλακτικῶν, ἂν λίαν ζωηρὰ ᾖναι ἢ φλεγμονή, ἢ τούναντίον εἰς τὴν διέγερσιν αὐτῆς, ἂν μὴ αὕτη ᾖναι ἐπαρκής. Ἡ μὲν πρώτη τῶν ἐνδείξεων τούτων πληροῦται διὰ τῶν καταπλασμάτων, ἢ δὲ δευτέρα διὰ τοῦ στύρακος, τοῦ βαλσάμου τοῦ Ἀρκείου κ.τ.τ. Ἡ δὲ ὁσμὴ αὐτῶν ἐλαττοῦται δι' ἀρωματικῶν κόνεων, ἐπιπασσομένων καὶ διὰ τῆς δι' ἀπολυμαντικῶν ὑγρῶν διαβροχῆς. Δύνανται τις δὲ νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ἐντομὰς πληρουμένης διὰ μοτοῦ διαπεποτισμένου διὰ στυπτηρίας, χλωριούχου νατρίου ἢ νιτρικοῦ καλίου, ὥστε τὴν μομοιοποίησιν αὐτῶν νὰ προκαλέσῃ. — Τὸ μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν ἐσχάρων ὑπολειπόμενον τραῦμα θεραπεύεται ὡς ἀπλοῦν τραῦμα.

Γον Γενικὴ θεραπεία. — Δέον νὰ ὑποστηρίξωμεν τοῦ ἀρρώστου τὰς δυνάμεις διὰ τονικῆς διαίτης, ἐν τισι δὲ περιπτώσεσι (διαβητικὴ γάγγραινα) νὰ καταπολεμήσωμεν διὰ καταλλήλου θεραπείας τὴν παραγαγοῦσαν τὸν σφάκελον αἰτίαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΙΔΗ ΓΑΓΓΡΑΙΝΗΣ

ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΙΣ. — ΓΑΓΓΡΑΙΝΑΙ ΑΣΗΠΤΟΙ

Α. — Γάγγραιναι ἄμεσοι

(Διὰ θλάσεως, συμπίεσεως, καυστικῶν, ὑψηλῶν θερμοκρασιῶν).

Αὐὴ ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΔΙΑ ΘΛΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΙΕΣΕΩΣ. — Ἡ θλάσις ἰσχυρὰ οὖσα δύναται ν' ἀναιρέσῃ τὰς ζωϊκὰς ιδιότητας τῶν ὑπ' αὐτῆς προσβαλλομένων ἰστών. Σύμπίσεις ἀρκούντως ἐντονος ἵνα ἐπίσχη τὴν κυκλοφορίαν, δύναται ἐπίσης γάγγραιναν νὰ προκαλέσῃ, τοῦθ' ὅπερ παράγχει τὰ λίαν περιεσφιγμένα μηχανήματα¹, αἱ ἐπὶ μακρὸν παρατεινόμεναι συμπίσεις (ἐσχάραι τῆς ἱερᾶς χώρας, τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, τῆς πτέρνης). Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἢ τοῦ οὖρου καὶ τῶν κοπράνων ἐπαφῇ, κυρίως δὲ ἢ τοῦ ὀργανισμοῦ κατὰ θλίψιν, προκαλουμένη ὑπὸ τῆς γενικῆς νόσου, ἐξ ἧς ὁ πᾶσχων ἐπὶ

¹ Κυρίως ὅταν ἐφαρμόζωνται ἐπὶ χώρας, ἧς τ' ἀγγεῖα εὐκόλως ἐπὶ τινος ὁστοῦ συμπίεζονται, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀντιβραχίου.

μακρὸν παραμένει ἐν ὑπτίᾳ κατακλίσει, ὑποβοηθεῖ τοῦ σφακέλου τὴν ἀνάπτυξιν.

Συμπτώματα.—Ὅτε μὲν τὰ συμπιεσθέντα μέρη προσλαβάνουσι χροιάν ἐρυθράν ἰσοειδῆ, ἄνευ φλεγμονώδους ἀντιδράσεως, τὸ δὲ κέντρον αὐτῶν ἀποβάλλει φαιὸν καὶ εἶτα μέλαν· ὅτε δὲ ταῦτα ἐμφανίζουσιν ἐρυσιπελατώδη ἐρυθρότητα καὶ ὑπὸ φλυκταινῶν καλύπτονται.

Μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῶν ἐσχάρων¹ οὐ σπανίως παρατηρεῖται ἀποψίλωσις τοῦ ὅστω, τερηδὼν αὐτοῦ, νέκρωσις κ.τ.τ.

Ἀνάγκη λοιπὸν πολλὴν νὰ καταβάλλωμεν προσοχὴν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μηχανημάτων, νὰ μεταβάλλωμεν συχνάκις τῶν ἄρρώστων τὸν σχηματισμόν, νὰ ἐποπτεύωμεν τὴν καθαριότητα αὐτῶν, νὰ καλύπτωμεν διὰ διαχύλου ἐμπλάστρου τὰς συμπιεσθείσας μοίρας, ν' ἀναζωπυρῶμεν τὴν ὁλονὲν ἐκλείπουσαν ζωτικότητα αὐτῶν δι' οἶνοπνευματούχων πλύσεων κ.τ.τ.

Βον ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΕΚ ΚΑΥΣΤΙΚΩΝ. — Πολλὰ πεπυκνωμένα ὀξεία, ἀλκάλια, μεταλλικὰ σκευάσματα, ἔχουσι τὴν ιδιότητα νὰ νεκρῶσι τοὺς ἰστούς· τῆς τοιαύτης ιδιότητος πολλάκις ἐπωφελεῖται ὁ χειρουργός.

Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα μόνον ἀναφέρομεν : ὁ νιτρικὸς ἄργυρος παράγει ἐσχάρην ἐπιπολαιωτάτην, λευκὴν ἐπὶ τῶν τραυμάτων, μέλαιναν ἐπὶ τοῦ δέρματος· τὸ καυστικὸν κάλι παράγει ἐσχάρην μέλαιναν καὶ μαλακὴν· ὁ χλωριοῦχος ψευδάργυρος ἢ τὸ Κανκοΐνιον φύραμα συνεπάγεται ταχέως λευκὴν καὶ σκληρὰν ἐσχάρην, ἣς τὸ ἀρχοῦντως ἱκανὸν πάχος εἶναι λίαν κανονικόν.

Ἡ τῶν ἐσχάρων τούτων ἀπόπτωσις ταχέως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπέρχεται, οὐδὲν δὲ τὸ ἰδιάζον παρουσιάζει.

Βον ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΕΞ ΥΨΗΛΩΝ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΩΝ. — Ὅρα Ἐγκαύματα καὶ Κρυοπαγήσεις.

Β.—Γάγγραιναι ἔμμεσοι

(Δι' ἐμβολῆς, ἀθηρώματος, γεροντικὴ γάγγραινα, συμμετρικὴ τῶν ἄκρων γάγγραινα).

Οἱ ἰστοὶ ἡμῶν διατρέφονται ἀναλώμασι τῶν ὑπὸ τοῦ αἵματος παρεχομένων αὐτοῖς στοιχείων· ἐπομένως ἂν τὸ αἷμα μὴ προσάγῃται

¹ Αἱ τῆς Ἱερᾶς χώρας ἐσχάραι δύνανται κατ' ἐπινέμησιν νὰ προκαλέσωσι νωτιαίαν μηνιγγίτιδα ἐν τάχει θανατηφόρον.

πλέον αὐτοῖς, θνήσκουσιν ἐλλείψει θρεπτικῆς εἰσκομιδῆς. Αἱ κυκλοφορικαὶ διαταραχαί, αἱ τὰς τοῦ εἵδους τούτου γαγγραινας προκαλοῦσαι (γάγγραιναι καλούμεναι ἔμμεσοι ἢ αὐτόματοι) δύνανται νὰ ἐξαρθῶνται :

α'. Ἐκ τοῦ ἀρτηριακοῦ συστήματος : οὕτως αἱ ἀρτηρίαι δύνανται ν' ἀποφρχθῶσι διὰ θρομβώσεως, ἐμβολῆς, ἀπολινώσεως· ἡ κυκλοφορία αὐτῶν δύνηται νὰ παραβληθῇ ἐξ ἀρτηρίτιδος, ἀθηρώματος, ἀποστεώσεως τῶν τοιχωμάτων αὐτῶν κ.τ.τ.

β'. Ἐκ τοῦ φλεβικοῦ συστήματος : σπανιώτατα ἡ ἀπόφραξις φλεβὸς παράγει γάγγραιναν.

γ'. Ἐκ τοῦ τριχοειδοῦς συστήματος : οὕτως ὁ Raynaud ἀποδίδει εἰς σπασμὸν τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων ἢ τῶν μικρῶν ἀρτηριδίων τὴν συμμετρικὴν τῶν ἄκρων γάγγραιναν.

Θέλουμεν σπουδάσει :

Αον Τὴν γεροντικὴν ἢ ἐξ ἀθηρώματος γάγγραιναν.

Βον Τὴν ἐξ ἐμβολῆς ἢ ἀπολινώσεως γάγγραιναν.

Γον Τὴν συμμετρικὴν τῶν ἄκρων γάγγραιναν.

Αον ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΓΕΡΟΝΤΙΚΗ ἢ ΕΞ ΑΡΤΗΡΙΤΙΔΟΣ, ΑΘΗΡΩΜΑΤΟΣ κ.τ.τ.—Διὰ τῶν προσωνομιῶν τούτων ἐννοοῦμεν γάγγραιναν ἐπερχομένην κατὰ προτίμησιν παρὰ τοῖς προβεβηκόσι, προσβάλλουσιν τὰ ἄκρα καὶ ἥτις, ἐκτὸς πάσης καταφανοῦς ἐξωτερικῆς αἰτίας ἀναπτυσσομένη, ὡς ἀφετηρίαν ἔχει τὸ ἀρτηριακὸν ἀθήρωμα.

Ἡ πάθησις αὕτη, συχνότερα παρὰ τῷ ἀνδρὶ μᾶλλον ἢ τῇ γυναικί, παρατηρεῖται ἰδίως παρὰ τοῖς ἀρθριτικοῖς, τοῖς ρευματιῶσι, τοῖς συφιλιδικοῖς, τοῖς πάσχουσι Βριχθείαν νόσον, ἐνεκα χρονίων διὰ μελύδου ἢ οἴνεπνεύματος δηλητηριάσεων.

Τὸ ἀθήρωμα καθ' ἑαυτὸ δὲν ἐξηγεῖ τὴν γάγγραιναν : ἐλαττοῦν τὴν τοῦ αἵματος εἰσκομιδὴν, ἐξασθενίζει τῆς χώρας τὴν ζωτικότητα καὶ εἰς σφάκελον προδιατίθουσιν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐλαχίστης ἐπιδράσεως· οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἐν τισι περιπτώσεσιν εὗρεσις παθογόνων βακίλλων κατὰ τὰς γαγγραινώδεις πλάκας.

Συμπτώματα — Ὁ ἄρρωστος αἰσθάνεται κατὰ τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἢ τῶν χειρῶν μυρμηκίασεις, συνολκὰς καὶ πόνους σφοδρούς· ἐν ταύτῳ τὸ καλύπτον τοὺς δακτύλους δέρμα καθίσταται ψυχρὸν καὶ ἰόχρουν. Ἡ γάγγραινα δυνατὸν νὰ ἦναι ὑγρά, ἀλλ' ὡς

τὰ πολλὰ εἶναι ξηρά, περιορίζεται δὲ ἐν τοῖς δακτύλοις ἢ ἀλίσκει τὸν πόδα, τὴν κνήμην κ.τ.τ.

Λίαν ἀξιοσημείωτοι εἶναι αἱ κυκλοφορικαὶ διαταραχαί· αἱ τῶν ἀρτηριῶν σφύξεις ἐκλείπουσιν ὑπερθεὶν τῶν γαγγραινωθεισῶν μοιρῶν, τοῦθ' ὅπερ διαφωτίζει τὴν παθογένειαν τοῦ τοιοῦτου σφκκέλου.

Τῆς γαγγραίνης περιορισμένης οὔσης, ἐγκαθίσταται ὑπερθεὶν αὐτῆς ἐπεξεργασία ἀποπτώσεως, συχνάκις ἀνίσχυρος, ἔνεκα τῆς παρουσίας τοῦ ὀστεώδους ἱστοῦ, ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἄρρωστον τῶν νεκρωθεισῶν μοιρῶν.

Παρὰ τὰ συχνάκις λίαν ἔντονα ἄλγη, τὰ μετ' ἀναισθησίας συνυπάρχοντα, ἡ γενικὴ ὑγίεια δὲν ἀλλοιοῦται.

Θεραπεία. — Συνεστάθῃ ἡ κίνα ἐν κόνει, διεγερτικὰ πυριάματα, τοπικαὶ ἀφαιμάξεις, τὸ ὅπιον ἐν μεγάλῃ δόσει κ.τ.τ.

Μὴ οὔσης περιορισμένης τῆς γαγγραίνης, πᾶσα ἐγχείρησις ἀποβαίνει ἄκαιρος· ταύτης δὲ περιγεγραμμένης οὔσης, πολλοὶ τῶν χειρουργῶν οὐδεμίαν ἐργουῖσιν ἐγχείρησιν· ἄλλοι τοῦναντίον καταφεύγουσι τῷ ἀκρωτηριασμῷ, ὅστις ἐν γένει νῦν ἀποκρούεται. Ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσιν, ἐπὶ τῶν πασχόντων μερῶν ἐφαρμόζονται ἐπίδεσμοι ἀντισηπτικοί.

Βον ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΕΞ ΕΜΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΙΝΩΣΕΩΣ. — Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σχηματιζόμενα συγκρίματα δύνανται ν' ἀποσπασθῶσι, νὰ εἰσχωρήσωσιν ἐν τῷ κυκλοφορικῷ ρεύματι, νὰ ἐπισχεθῶσιν ἐν τισιν ἀρτηρίαις μικρᾶς διαμέτρου, ὥστε νὰ μὴ ᾖ δυνατὴ ἡ διέλευσις αὐτῶν, οὕτω δὲ νὰ ἀποφράξωσιν αὐτὰς δίκην ἀπολινώσεως.

Τὰ ἐν τῇ ἀποφράξει καὶ τῇ ἀπολινώσει παρατηρούμενα φαινόμενα οὐδαμῶς διαφέρουσι· θέλωμεν ἐπομένως περιλάβει αὐτὰ ἐν τῇ αὐτῇ περιγραφῇ.

Αἱ ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας προερχόμεναι ἐμβολαὶ φέρονται ἐν ταῖς ἀρτηρίαις τῶν ἄκρων, τοῦ ἐγκεφάλου κ.τ.τ., αἱ δὲ ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ὀρμώμεναι, αἵτινες συχνάκις φέρονται ἐν τῷ δεξιῷ κόλπῳ διὰ τῶν κοίλων φλεβῶν, διευθύνονται ἐν τοῖς πνεύμοσι διὰ τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας.

Συμπτώματα. — Ἄμα τῆς ἀρτηρίας ἀποφραχθείσης, ἐπιγί-

γονονται μυρμηκιάσεις, αἰμωδία, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ σφθοδρότατοι πόνοι καθ' ἅπασαν τὴν χώραν τὴν μὴ προσδεχομένην πλεον αἷμα. Ἐν ταύτῳ ἡ χώρα αὕτη καθίσταται ὠχρά, ψυχρά, οἶονεϊ πτωματική. Ἐξετάζων τις τὴν ἀρτηρίαν παρατηρεῖ ὅτι αὕτη δὲν σφύζει πλεον, ὅτι δ' ἀποτελεῖ οἶονεϊ σκληρὸν σχοινίον, διαφεύγον τῶν δακτύλων. Αἱ σφύξεις ἐκλείπουσιν ἐπίσης ἐν ταῖς κυριωτέροις πκραφυσίν¹.

Αἱ λειτουργικαὶ διαταραχαὶ προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἀποφραχθείσης ἀρτηρίας: Ἄν περὶ ἐγκεφαλικῆς ἀρτηρίας πρόκειται, ὁ ἄρρωστος ἀλίσκεται αἰφνης ὑπὸ ἡμιπληγίας· ἂν δὲ περὶ κλάδου τῆς πνευμονικῆς ἀρτηρίας πρόκειται, ἐπιγίγνεται ἐσχάτη δύσπνοια κ.τ.τ. Οἰαδὴποτε ὁμως καὶ ἂν ἡ τῆς ἐμβολῆς ἡ ἑδρα, τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν αὕτη ἀποφράσσει τὴν ἀρτηρίαν, ὁ ἄρρωστος καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀνησυχίας, στενοχωρίας, κακουχίας καὶ ἐμέτων· συχνάκις ἐν τῇ καρδίᾳ ἀκούεται φύσημα κ.τ.τ.

Τῆς κυκλοφορίας ἀποκαθισταμένης διὰ τῶν παραπλεύρων ὁδῶν, τὰ φαινόμενα ἐκλείπουσι βαθμηδόν, ἡ δὲ χώρα ἀνακτᾷ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν. Ἄν, τοῦναντίον, ἡ κυκλοφορία ὀριστικῶς ἐπεσχέθη, ὑγρὰ γάγγραινα ἐπιγίγνεται συχνάκις.

Διὰ τῆς αἰφνιδίας τῶν συμπτωμάτων ἐμφανίσεως καὶ τῶν ἀπὸ τῆς καρδίας διαταραχῶν εὐχερῶς διακρίνεται ἡ ἐξ ἐμβολῆς γάγγραινα ἀπὸ τῶν ἄλλων εἰδῶν τοῦ σφακέλου.

Γον ΑΣΦΥΞΙΑ ΤΟΠΙΚΗ.—ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΗ ΤΩΝ ΑΚΡΩΝ.—

Ὁ Raynaud ὑπὸ τὴν προσωνομίαν ταύτην περιέγραψε μορφήν ξηρᾶς γαγγραινης, ἀνεξάρτητον μὲν πάσης καταφανοῦς ἀνατομικῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἀγγειακοῦ συστήματος, αἰετοτε δὲ ἀλίσκουσαν ὁμόλογα μέρη, ἐν γένει τὰ ἄκρα (δακτύλους χειρῶν καὶ ποδῶν, ὦτα κ.τ.τ).

Παθογένεια.—Ἡ μορφή αὕτη τῆς γαγγραινης κατὰ προτίμησιν προσβάλλει νέα ἄτομα, ἰδίᾳ δὲ νεαρὰς γυναῖκας λεμφατικῆς καὶ νευρικῆς κράσεως. Ὁφείλεται δὲ ἡ γάγγραινα αὕτη εἰς σπασμὸν τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων, ἐξ οὗ ἐπίσχεται ἐν τῇ κοιλότητι αὐτῶν

¹ Ὁ Broca παρετήρησεν ὅτι, καθ' ὃ σημεῖον ἀπεφράχθη δι' ἐμβολῆς ἡ ἀρτηρία, ἡ θερμοκρασία ἀνυψοῦται κατὰ 3—4 βαθμούς, τοῦθ' ὅπερ βεβαίως εἶναι ἀποτελεσμα τῆς παραπλεύρου κυκλοφορίας, πολλῷ δραστηριωτέρας καταστάσεως.

ἡ κυκλοφορία· ὁ τρόπος δὲ τῆς προελεύσεως καὶ ἡ διανομὴ τῶν ἀγγειοκινητικῶν νευρῶν ἐξηγοῦσι τῆς γάγγραινης τὴν συμμετρίαν (Raynaud).

Οἱ Pitres καὶ Vaillard φρονοῦσιν ὅτι ἡ νόσος ἐκ περιφερικῶν νευριτίδων ἐξαρτᾶται.

Συμπτώματα.—Ἡ μορφή αὕτη τοῦ σφακέλου τρία στάδια παρουσιάζει ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῆς.

α'. Ὁ νεκρὸς δάκτυλος.—Διὰ τῆς προσωνυμίας ταύτης ἐνοοῦμεν εἶδος τοπικῆς συγκοπῆς, χαρακτηριζόμενον διὰ παροδικῆς καταλύσεως τῆς κυκλοφορίας ἐν ἐνὶ ἡ πλειοτέροις δακτύλοις· οὗτοι, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψύχους, ἢ ἄνευ καταφανοῦς αἰτίας, καθίστανται ὠχροί, ψυχροί, ἄναιμοι καὶ ἀναίσθητοι· ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, ἔστιν ὅτε μίαν ἢ δύο ὥρας, μεθ' ὃ παύεται ἄνευ καταδήλων φαινομένων ἢ μετ' ἐπωδύνου ἀντιδράσεως, ἀναλόγου τῇ ἐκ κρουπαγῆσεως τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων.

β'. Τοπικὴ ἀσφυξία.—Ἡ συγκοπὴ εἶναι βαρυτέρα, ὁ δάκτυλος καθίσταται πελιδνός καὶ ὑποκύανος, σφοδροὶ δὲ πόνοι ἀλίσκουσιν αὐτόν· ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ παραμένει ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, ἢ δὲ τῆς κυκλοφορίας ἐπάνοδος συνοδεύεται ὑπὸ ὀδυνηροτάτης ἀντιδράσεως.

γ'. Γάγγραινα συμμετρική. — Ἐνταῦθα τῆς κυκλοφορίας ἡ ἐπίσχεσις εἶναι ὀριστική, γάγγραινα δὲ ἐπέρχεται· οἱ δάκτυλοι εἶναι ψυχροί, πελιδνοί, ὑποκύανοι, περγαμηνοειδεῖς, πόνους δ' ἐντόνους κατ' αὐτοὺς αἰσθάνεται ὁ πάσχων. Τέλος ὁ δάκτυλος σφακελοῦται καθιστάμενος μέλας καὶ ψυχρός· μικραὶ φλύκταιναι ἀναφαίνονται κατὰ τὸ ἄκρον τῆς μικρᾶς φάλαγγος, οἱ ὀνυχες ἀποπίπτουσιν καὶ τὸ δέρμα ἀποσπᾶται κατὰ σκληρὰ καὶ παχέα τεμάχη.

Βραδύτερον διὰ κανονικῆς ἀποσπάσεως ἀποσπῶνται αἱ ἐσχάραι (αἵτινες συχνάκις εἶναι λεπτότεραι ἢ ὅσον ὑποθέτει τις), ἢ δ' ἐπούλωσις ἐπιγίγνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ταχέως.

Ἀξιοσημείωτον δ' εἶναι ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐκδηλοῦνται παραλλήλως εἴτε κατὰ τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν ἢ τῶν ποδῶν, εἴτε κατὰ τὰ τέσσαρα ἄκρα (σπανιώτερον κατὰ τὰ ὦτα καὶ τὴν ρῖνα, ὧν ἡ νέκρωσις οὐδέποτε εἶναι πλήρης), διὸ καὶ συμμετρικὴ τῶν ἄκρων γάγγραινα ἀπεκλήθη.

Καίτοι λίαν ὀδυνηρὰ ἡ νόσος αὕτη, οὐδεμίαν ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως ἀσχεῖ ἐπίδρασιν· ἡ πορεία αὐτῆς εἶναι λίαν μακρά, ὑπόκειται δ' ἐν ταύτῃ εἰς ὑποτροπὰς.

Πρόγνωσης.—Εἶναι ἔλασσον σοβαρὰ ἢ κατὰ τὰ ἄλλα τῆς γαγγραίνης εἶδη.

Διάγνωσης.—Ἐν ἀρχῇ δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι περὶ χειμέτων πρόκειται, ἀλλ' ἡ πλάνη δὲν δύναται νὰ ᾖ μακρά. Διὰ τῆς συμμετρικῆς τῆς γαγγραίνης διατάξεως, ἐκ τῆς ἡλικίας τῶν ἀρρώστων, (25—35 ἐτῶν κατὰ μέσον ὅρον) καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀθηρωμάτων, διακρίνεται ἡ μορφή αὕτη ἀπὸ τῶν ἄλλων τοῦ σφακέλου εἰδῶν.

Θεραπεία.—Αἱ νοσοῦσαι μοῖραι καλύπτονται δι' ὑγρῶν ἐρεθιστικῶν καὶ ἀρωματικῶν καὶ ταινιῶν φλανέλλας. Ὁ Laugier συνέστησε λουτρὰ ἰξυγόνου.—Οἱ πόνοιπραΰνονται διὰ τῶν σκευασιῶν τοῦ ὀπίου, τῆς χλωριᾶλης κ.τ.τ.

Γ.—Γάγγραινα τοξικαί.

(Ἐξ ἐρυσιβώδους ὀλύρας.—Διαβητική).

ΛΟΝ ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΕΞ ΕΡΙΣΙΒΩΔΟΥΣ ΟΛΥΡΑΣ.—Ἡ ἐρυσιβώδης ὀλυρα ἐν ἱκανῇ δόσει λαμβανομένη (ἄρτος κατσκευαζόμενος δι' ἐφθαρμένης ὀλύρας) εἶναι δηλητήριο, οὗτινος τ' ἀποτελέσματα ἐκδηλοῦνται κυρίως διὰ σπασμῶν καὶ γαγγραίνης.

Τῆς γαγγραίνης προηγοῦνται γενικά τινα συμπτώματα: ἐπέρχεται εἶδος ἐλαφροῦς μέθης καὶ χαυνώσεως, ἀναλόγου τῇ παρατηρουμένῃ παρὰ τοῖς ὀπιοκαπνισταῖς· εἶτα οἱ ἄρρωστοι αἰτιῶνται αἰμωδίαν, συνολκὰς, συσπάσεις, ἀφόρητον θερμότητα, μετ' οὐ πολὺ δὲ σφοδρὸν ψῦχος κατὰ τὰ ἄκρα.

Τότε ἐκδηλοῦται ἡ γάγγραινα· τὰ κατώτερα ἄκρα καθίστανται ἀναίσθητα, τὸ δέρμα ἐρυθρόν, ἰόχρουν, εἶτα δὲ μέλαν καὶ προσόμοιον μομῇ. Ἐν ταύτῃ ἐπιγίγνονται σπασμωδικαὶ κινήσεις, παραλήρημα καὶ κῶμα.

Τοῦ ἀρρώστου μὴ ἀπεθνήσκοντος, ἡ γάγγραινα περιορίζεται, αἱ δὲ ἐσχάραι ἀποσπῶνται, καταλείπουσι κολοβώματα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκτεταμένα. Οὕτω π. χ. ἀναφέρονται περιπτώσεις,

καθ' ὅς ὁ μὲν ἀπεχωρίσθη τοῦ λοιποῦ σώματος κατὰ τὴν κατ' ἰσχίον ἄρθρῳσιν.

Ἀπαγορεύεται παρευθὺς ἡ χρῆσις τοῦ ἐφθαρμένου ἄρτου, ἀναγράφονται ἐμετικά, εἴτα δὲ τονωτικά καὶ καφέες. Ἡ τοπικὴ θεραπεία οὐδεμίαν ἰδιάζουσιν ἔνδειξιν παρουσιάζει.

Βον ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΔΙΑΒΗΤΙΚΗ. — Αἱ μεταξὺ τοῦ διαβήτου καὶ τινων γαγγραινωδῶν καταστάσεων ὑπάρχουσαι σχέσεις καθωρίσθησαν ἰδίως ὑπὸ τοῦ Marchal. Ἄλλ' ὁ μηχανισμός, καθ' ὃν ἡ γάγγραινα αὕτη ἐπέρχεται, δὲν διηυκρινήθη ἔτι: κατὰ τινας μὲν, τῆς διαβητικῆς γαγγραινῆς προηγῆται ἀρτηρίτις, ἢ οἰαδήποτε κυκλοφορικὴ διαταραχή, κατ' ἄλλους δέ, τὸ κατάφορτον σακχάρου αἷμα δὲν διατρέφει προσηκόντως τοὺς ἰστούς, ἢ δὲ ζωτικότης αὐτῶν ἐλαττοῦται· οὕτως ὁ ἐλάχιστος τραυματισμός ἢ οἰαδήποτε φλεγμονὴ (δοθιῆν, φλέγων κ.τ.τ.) ἀρκεῖ ἵνα προκαλέσῃ τὴν νέκρωσιν αὐτῶν. Διὰ τῶν πειραμάτων τοῦ Bujwid ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ὑπεργλυκαιμία ὑποβοηθεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μικροβίων τῆς πυήσεως (σταφυλοκόκκων)· ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν οἱ τοῦ διαβητικοῦ ἱστοὶ νεκροῦνται.

Ἡ γάγγραινα αὕτη ὑπὸ δύο μορφῶς ἐμφανίζεται: ὅτε μὲν ἐκ δοθιῆνος, ἀνθρακος ἢ φλέγμονος ὀρμάται, ὅτε δὲ αὐτομάτως ἐπέρχεται, συνήθως καταλαμβάνουσα τὰ κάτω ἄκρα· ἡ χώρα ἐξοιδαίνεται, εἶναι ἐν πρώτοις θερμὴ καὶ ἐπώδυνος, ταχέως ὅμως καθίσταται ὑπομέλαινα καὶ ψυχρά, διηθεῖται δὲ ὑπὸ ὀρώδους ὕγρου καὶ ἀερίων καὶ ὑπὸ φλυκταινῶν καλύπτεται.

Ἡ γάγγραινα αὕτη περιορίζεται, ἢ ἐκ ταύτης θνήσκει ὁ ἄρρωστος.

Τῆς γαγγραινῆς οὔσης περιγεγραμμένης, ἡ ἐσχάρα ἀποπίπτει, ἀλλ' ἡ ἐπούλωσις ἐπέρχεται βραδύτατα.

Ἡ διάγνωσις στηρίζεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς παρουσίας τοῦ σακχάρου ἐν τῷ οὐρῳ.

Ἡ θεραπεία εἶναι εἷς ἡ τοῦ διαβήτου· οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων ἀποκρούουσι πᾶσαν χειρουργικὴν ἐπέμβασιν (Verneuil, Demarquay).

ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΑΞΙΣ. — ΓΑΓΓΡΑΙΝΑΙ ΣΗΠΤΙΚΑΙ

Σηψαιμία γαγγραινώδης.

Μετὰ διὰ θλάσεως τραύματα, ἐπὶ παραδείγματι διὰ βλημάτων πυρρῶδων, συχνάκις μετὰ κατάγματα ἐπιπεπλεγμένα, ὅταν ἡ ἐστία

διὰ χύματος ρυπανθῇ, ἐπέρχονται γάγγραιναί πορείας ταχέως προϊούσης, αἵτινες ἀποκαλοῦνται γάγγραινα κεραυνοδόλος, γαγγραινώδες οἶδημα, σπηλαιμία γαγγραινώδης κ.τ.τ. Ἡ δεινὴ αὕτη ἐπιπλοκὴ τῶν τραυμάτων ὀφείλεται τῇ ἀναπτύξει ἀναεροβίου βακίλλου, λίαν διακεχυμένου ἐν τῷ ἐδάφει καὶ τῷ ἐντέρω τῶν ζώων, ἀποκαλουμένου δὲ σηπτικοῦ δονακίου (Pasteur).

Τὰ **Συμπτώματα** εἶναι ἐξόχως βαρέα· τὸ μέλος ἐμφανίζει ταχέως ὑπέρμετρον οἶδηματώδη τάσιν· ἀποψύχεται, καλύπτεται ὑπὸ φλυκταινῶν, ἀναδίδει δυσώδη ὀσμήν, διηθεῖται ὑπὸ ἀερίων κ.τ.τ.

Ἡ ἀδυναμία ταχέως προβαίνει, συνεπαγομένη μετ' οὐ πολὺ τὸν θάνατον.

Ὁ ἀκρωτηριασμός δὲν ἀρκεῖ ἐν γένει νὰ σώσῃ τὸν ἄρρωστον, τῆς γαγγραινῆς συχνότατα καταλαμβάνουσιν τὸ κολόβωμα.

ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΥΡΕΤΟΥΣ. — Οἱ πλεῖστοι τῶν σηπτικῶν πυρετῶν ἐλαττοῦσι τὴν ζωϊκὴν τοῦ ὀργανισμοῦ ἀντίστασιν μέχρι τοσούτου, ὥστε συχνάκις ἐπιγίγνονται γάγγραιναί εἴτε κατὰ τὴν πορείαν τῶν πυρετῶν τούτων εἴτε κατὰ τὴν ἀνάρρωσιν. Αἱ γάγγραιναὶ αὗται ὅτε μὲν περιορίζονται ταῖς συνήθως συμπιεζομέναις χώραις (ιερά χώρα, πτέρνα, μέγας τροχαντήρ), ὅτε δ' ἄλλαχοῦ παράγονται.

Γνωστὸν τυγχάνει πόσον αἱ γάγγραιναὶ αὗται εἶναι συχναὶ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἀνάρρωσιν. Ἀείποτε σχεδὸν προκύπτουσιν οὐχὶ ἐκ τῶν μικροβίων τῆς κυρίας νόσου, ἀλλ' ἐκ δευτεροπαθοῦς μόλυνσεως.

Ἡ πρόγνωσις αὐτῶν εἶναι ἀείποτε σοβαρά.

7. — ΕΚΦΥΛΙΣΕΙΣ

Α. — ΕΚΦΥΛΙΣΙΣ ΑΜΥΛΟΕΙΔΗΣ.

Ἀμυλοειδῆς ἐκφύλισις εἶναι ἡ ἐναπόθεσις ἐν τισιν ὀργάνοις ἰδιοζούσης οὐσίας, ὁμογενοῦς, διαφανοῦς, ἥτις χρωννύεται φαιοέρυθρος μὲν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἰωδιούχου διαλύσεως, ἐρυθρὰ δὲ δίκην τρυγὸς οἴνου τῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ ἰώδους τῆς μεθυλανιλίνης.

Αἰτιολογία. — Τρία κύρια αἷτια προκαλοῦσι τὴν ἀμύλωσιν : ἡ χρονία φθίσις, ἡ σύφιλις, αἱ παρατεταμέναι ὀστεώδεις διαπνήσεις, μεταξὺ δὲ τούτων δέον πρὸ πάντων ν' ἀναφέρωμεν τὰς

όστεοαρθρικάς φυμκτιώδεις διαπυήσεις (Πόττιον κακόν, τερηδών, λευκοὶ ὄγκοι).

Ὡς τὰ πολλά, ἡ διαπυητικὴ ἐστία συγκοινωνεῖ πρὸς τὰ ἐκτός.

Σπανιώτερον παρατηρεῖται ἡ ἀμύλωσις κατὰ τὴν ἀρθρίτιδα, τὸν χρόνιον ρευματισμόν, τὴν ἐλομίανσιν, τὸν ἀλκοολισμόν, τὴν ἀρτηριοσκλήρωσιν.

Παθογένεσις.— Ἡ ἀμυλοειδὴς οὐσία δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς ἀμυλούχους· εἶναι οὐσία τετραδικὴ ἢ ἀζωτοῦχος. Ἡ προέλευσις κῦτῃς διαφοροτρόπως ἐξηγήθη, παρεδέχθησαν δέ :

Αὐον Ὅτι ἀποτελεῖται ἐξ ἱνικῆς ἐστερημένης ἀλάτων (Dickinson).

Βον Ὅτι πηγάζει ἐκ διαταραχῆς τοῦ ἥπατος, ὅτι δὲ προσεγγίζει τῇ λιπώδει ἐκφυλίσσει (Neumann).

Γον Ὅτι σχηματίζεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ζυμώσεων (Bartels), τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ τὴν παραγωγὴν αὐτῆς ἐν περιπτώσεσι διαπυήσεως καὶ κατὰ τὰς χρονίαις νόσους. Ἡ τοιαύτη ἐξήγησις προσήκει ἐπίσης τῇ πειραματικῇ ἀμυλοειδεῖ ἐκφυλίσσει, τῇ ὑπὸ τοῦ Charrin ἐν τῇ πυοκυανείῳ νόσῳ ἐπιτευχθεῖση.

Παθολογικὴ ἀνατομία.— Ἡ ἀμυλοειδὴς ἐκφυλίσσις παρατηρεῖται κυρίως ἐν τοῖς ἀγγείοις, ἰδίως κατὰ τὰ τριχοειδῆ, τὰς μικρὰς ἀρτηρίας ἢ τὰ ἀγγειακά ἀγγεῖα.

Κατὰ τὰ ἀρτηρίδια καταλαμβάνει τὸν ἐσωτερικὸν χιτῶνα ἐν τῇ ὑπενδοθηλιακῇ αὐτοῦ μοίρᾳ, εἶτα δὲ τὰς μυϊκὰς ἵνας, αἵτινες συγχέονται εἰς μᾶζαν ὁμογενῆ καὶ παχεῖαν.

Τὰ τριχοειδῆ μετατρέπονται εἰς σωλῆνας ὑαλώδεις, ὁμογενεῖς· τὰ ἐνδοθηλιακὰ κύτταρα διχτηροῦνται. Ἡ τοιαύτη ἐκφυλίσσις εἶναι ἰδίως κατὰδηλος ἐν τοῖς τριχιδέσι τῶν ὀργάνων, κυρίως δὲ ἐν τῷ ἥπατι, τῷ σπληνί, τοῖς νεφροῖς (κατὰ τὰ Μαλπιγιανὰ ἰδίως σωματία), τῷ ἐντερικῷ βλεννογόνῳ, τοῖς λεμφικοῖς ἀδέσι, τῷ παγκρέατι, τῷ μυσκαρδίῳ.

Κυρίως δ' ἐν τῷ ἥπατι καὶ τοῖς νεφροῖς παρατηροῦνται· συχνάκις μάλιστα μόνον τὰ ὅργανα ταῦτα ἀλίσκονται.

Ἐν τῷ νεφρῷ ἡ ἀλλοίωσις ἄρχεται κατὰ τὰ Μαλπιγιανὰ σωματία, ἐκτεινόμενη εἶτα ἐν τοῖς ἀπαγωγοῖς ἀγγείοις, τέλος ἐν παντὶ τῷ ἀρτηριο-τριχιδεῖ συστήματι. Βραδύτερον δύναται νὰ ἐπεκταθῇ ἐν τοῖς εὐθέσι καὶ τοῖς τοῦ Henle σωληνίσκοις, οὐδέποτε ὅμως ἀλί-

σκει τοὺς συνεστραμμένους σωληνίσκους (Cornil). Τὰ κύτταρα εἶναι κοκκωλιπώδη, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἡ ἀμύλωσις εἶναι ἐξαιρετική. Τέλος δυνατὸν νὰ παρατηρηθῶσι χρονίας νεφρίτιδος ἀλλοιώσεις : ἡ συνύπαρξις τῶν ἀλλοιώσεων ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν εἶναι ἀρκούντως συχνή.

Ἐν τῷ ἥπατι τὰ κύτταρα μετατρέπονται εἰς μικροὺς ὄγκους διαφανεῖς, διαθλαστικούς, ἄνευ πυρήνων καὶ κοκκίων. Τῆς ἀλλοιώσεως ἀρχομένης ἐκ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν τριχαιδῶν, πρῶτα προσβάλλονται τὰ τῆς περιφερείας τῶν λοβίων κύτταρα.

Συμπτώματα.—Οἱ ὑπὸ ἀμυλοειδοῦς ἐκφυλίσεως πάσχοντες εἶναι ἰσχυροί, ὥχροί, ἐμφανίζουσι δὲ καὶ σμικρὸν οἶδημα. Ὁ ὕδρωψ δύναται νὰ ἐπαυξήσῃ, ἂν ὀξείως πάθωσιν οἱ νεφροί.

Ἡ διάρροια εἶναι συνήθης.

Τὰ οὖρα εἶναι ἄφθονα, ὥχρα, ὀλίγον πυκνά, τὰ δὲ στερεὰ συστατικά εἶναι ἡλαττωμένα. Ἡ λευκωματουρία εἶναι συχνή, ἐλλείπουσα ἐν αἷς περιπτώσεσιν ἢ ἐκφύλισις ἐντοπίζεται ἐν τοῖς εὐθείαι τοῦ νεφροῦ ἀγγείοις, χωρὶς τὰ Μαλπιγιανὰ σωμάτια νὰ καταλάβῃ (Straus).

Τὸ ἥπαρ καὶ ὁ σπλὴν αὐξάνουσι συχνάκις τὸν ὄγκον.

Ἡ διάρκεια εἶναι πολλάκις λίαν μακρά, παρατεινομένη ἐπὶ 10 ἔτη καὶ ἔτι πρὸς.

Ὁ θάνατος εἶναι ἡ σταθερὰ ἀπόληξις, ἐπερχομένη ἐκ τῶν προόδων τῆς καχεξίας ἢ ἐκ παρεμπιπτούσης νόσου.

Ἡ ἵασις οὐδέποτε σχεδὸν παρατηρεῖται, πλὴν ἴσως ἐν τῇ σφίγγιδι.

Ἡ **διάγνωσις** εἶναι λίαν δύσκολος· δέον ἢ πάθησις νὰ διακριθῇ ἀπὸ τῶν ἄλλων τῆς ἐκφυλίσεως εἰδῶν καὶ τῆς Βριχθείας νόσου.

Ἡ **θεραπεία** συνίσταται εἰς τὴν χρῆσιν τῶν τονωτικῶν, τοῦ ἰωδιούχου καλίου, κυρίως δὲ εἰς τὴν θεραπείαν τῆς πρώτης νόσου ἢ τῆς αἰτίας τῆς ἀμυλοειδοῦς ἐκφυλίσεως.

B.—ΕΚΦΥΛΙΣΙΣ ΥΑΛΩΔΗΣ

Ὑπὸ τὴν προσωνομίαν ταύτην περιλαμβάνουσι καταστάσεις ὁμοίας ταῖς ἀνωτέρω, διαφερούσας δὲ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν δύο χαρακτηρηστικῶν ἀντιδράσεων, μετὰ τοῦ ἰωδίου καὶ τοῦ ἰώδους τῆς μεθυλανιλίνης.

Αἱ δύο ἀλλοιώσεις δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν· ἡ ὑαλώδης ἐκφύλισις φαίνεται οὖσα τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἀμυλοειδοῦς (Litten), ἢ μᾶλλον δύναται αὕτη νὰ ὑποστῇ τὴν ἀμυλοειδῇ ἢ τὴν ἀθηρωματώδη

ἐκφύλισιν (Lécorché καὶ Salomon). Ὁ Cornil θεωρεῖ αὐτὴν ὡς πηγάζουσαν ἀπλῶς ἐκ τῆς χρονίας ἀρτηρίτιδος.

Γ.—ΕΚΦΥΛΙΣΙΣ ΛΙΠΩΔΗΣ

Ἡ λιπώδης ἐκφύλισις ἢ στεάτωσις χαρακτηρίζεται διὰ τῆς μεταμορφώσεως τοῦ κυτταρικοῦ πρωτοπλάσματος εἰς ὕλην λιπώδη. Διαφέρει λοιπὸν τῆς λιπώδους διηθήσεως, καθ' ἣν τὸ λίπος ἐν τοῖς ἱστοῖς ἀποτίθεται.

Τὰ αἷτια εἶναι ὀλίγα: βαρεῖς πυρετοί, ἰδίως ἡ εὐφλογία, ὁ κίτρι-
νος πυρετός, ὁ βχυρὸς ἔκτερος, αἱ καχεξίαι, ἡ φυματίωσις, αἱ δηλη-
τηριάσεις (φωσφόρος, ἀρσενικόν), αἱ φλεγμοναί.

Τὰ προσβληθέντα στοιχεῖα ἐνέχουσι λεπτότατα λιπώδη κοκκία, ἅτινα δυνατόν νὰ καταλαμβάνωσιν ἅπαν τὸ κύτταρον καὶ ν' ἀπο-
κρύπτωσι τοὺς πυρῆνας.

Ἡ λιπώδης ἐκφύλισις συνεπάγεται τὴν κατάλυσιν τῶν λειτουργ-
γιῶν τοῦ προσβληθέντος ὀργάνου. Δὲν εἶναι ὅμως πάθησις ἀνίατος,
ἂν δὲ ἡ τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην παραγαγοῦσα αἰτία παύσῃ δρῶσα,
τὰ κύτταρα δύνανται ἐν φυσιολογικῇ καταστάσει νὰ ἐπανέλθωσιν.

Δ.—ΕΚΦΥΛΙΣΙΣ ΚΗΡΩΔΗΣ, ΒΛΕΝΝΩΔΗΣ, ΣΚΛΗΡΩΔΗΣ

Ἡ κηρώδης ἐκφύλισις παρατηρεῖται εἰς τοὺς μῦς τῶν τυφικῶν (Zen-
ker). Τὰ στοιχεῖα ταῦτα προσλαμβάνουσι σποδόχρουν χροιάν, ἐξ
ἧς προσομοιάζουσι σαρκὶ ἰχθύων.

Ἡ βλεννώδης ἐκφύλισις καταλαμβάνει τὸν συνεκτικὸν ἱστόν,
τοὺς χόνδρους, τὰ ὅστα· τὰ πεπονηότα μέρη ἐμφανίζουσι τὴν ἀντί-
δρασιν τῆς βλεννίνης.

Ἡ δὲ σκληρώδης ἐκφύλισις ἀλίσκει κυρίως καὶ πρωτοπαθῶς
τὰς ἀρτηρίας, ἐκεῖθεν δ' ἐκτείνεται εἰς τὰ διάφορα σπλάγχχνα, ἰδίᾳ
δὲ εἰς τὴν καρδίαν, τοὺς νεφροὺς καὶ τὸ ἥπαρ. Τὴν ἐπεξεργασίαν
ταύτην ἀποκαλοῦσιν ἔτι καὶ νῦν ἀρτηριοσκληρώσιν, παρατηρεῖ-
ται δ' αὕτη συχνάκις μετὰ λοιμώξεως ἢ δηλητηριάσεως, ἴσως δὲ καὶ
ἐκ τοῦ γήρατος μόνον.

8.—ΥΔΡΩΨ

ΟΙΔΗΜΑ—ΑΝΑΣΑΡΚΑ

"Υδρωψ ἀποκαλεῖται ἡ συσσωρεύσις ὁρρώδους ὑγροῦ ἐν τῷ συνε-
κτικῷ ἱστῷ ἢ ταῖς φυσικαῖς τοῦ σώματος κοιλότησιν.

Ὁ τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ ὕδρωψ καλεῖται **οἴδημα** μέν, ὅταν ἡ περιγεγραμμένος ἐν τινι χώρᾳ (οἴδημα τῶν κάτω ἄκρων, τοῦ προσώπου, τῆς γλωττίδος κ.τ.τ.), **ἀνασάρκα** δέ, ὅταν ἄπασαν σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος καταλαμβάνῃ.

Ὁ τῶν φυσικῶν κοιλοτήτων ὕδρωψ, συχνάκις ἀποκαλούμενος **ὀρρῶδες ἐξιδρωμα**, διαφόρως ὀνομάζεται ἀναλόγως τῆς ἑδρας αὐτοῦ· οὕτως ὁ ὕδρωψ τοῦ περιτοναίου καλεῖται ἀσκίτης, ὁ τῶν ἐγκεφαλικῶν κοιλιῶν ὑδροκέφαλος, ὁ τοῦ ὑπεζωκότος ὑδροθώραξ, ὁ ἀρθρώσεώς τινος ὑδραρθρος, ὁ τοῦ ἐλυτρωειδοῦς ὑδροκήλη.

Παθολογικὴ ἀνατομία.—**Α**^{ον} Χαρακτῆρες τοῦ ὑγροῦ. —Τὸ τῶν ὑδρώπων ὑγρὸν εἶναι ἐν γένει ἀλκαλικόν, ὑποπράσινον ἢ κίτρινον (ἔστιν ὅτε διαφανές ὡς τὸ ὕδωρ). Δὲν ἀποτελεῖται δ' ἀπλῶς ἐξ ἐξιδρώσεως τοῦ ὀρροῦ τοῦ αἵματος, οὗτινος κατὰ πολλὰ διαφέρει.

Ὅρρος ὑγρὸν ὑδρώπων

Υἰδωρ 88—91 Υἰδωρ 96—98

Λεύκωμα 5—6 Λεύκωμα 1/2—5

Τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἐνέχει ἔτι λίπος, οὐρίαν, κρεατίνην, ἱππουρικόν καὶ γαλακτικόν ὀξύ, ἄλατα νάτρου καὶ χλωριούχα, ἰδίως δὲ λεύκωμα.

Τοῦ δὲ λευκώματος τὸ ποσὸν ἐν τοῖς διαφόροις ὑγροῖς τῶν ὑδρώπων εἶναι λίαν διάφορον· ὁ ὑδροθώραξ καὶ ὁ ἀσκίτης ἐνέχουσι τὴν μείζονα ποσότητα, ὁ δὲ ὑδροκέφαλος τὴν ἐλάσσονα. Αἱ διαφοραὶ αὐταὶ ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς καταστάσεως τῶν τριχοειδῶν, τῆς ταχύτητος τῆς κυκλοφορίας, τῆς συστάσεως τοῦ αἵματος κ.τ.τ.

Τὸ ὑγρὸν τῶν ὑδρώπων ἢ οὐδαμῶς ἢ ἐλαχίστας μόνον ἐνέχει ἱνικογόνους οὐσίας, οὐδέποτε δὲ πεπηγυῖαν ἱνικήν, ἐξ οὗ καὶ διακρίνεται τῶν φλεγμονωδῶν ἐξιδρωμάτων τῆς πλευρίτιδος, τῆς περιτονίτιδος, τῆς ἀρθρίτιδος κ.τ.τ.

Βον Ἀλλοιώσεις τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ καὶ τῶν ὀρρογόνων ὑμῆνων. —**α'** ὁ συνεκτικὸς ἱστὸς διηθηθεὶς ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ τοῦ ὕδρωπος ἐμφανίζει ἀλλοιώσεις, ἅστινας ὁ Ranvier ἐσπούδασε· τὰ συνεκτικὰ δεμάτια ἀποχωρίζονται δι' ὑγροῦ διαφανοῦς, ἐν ᾧ ἐπιπλέουσι πολυάριθμα λευκὰ αἰμοσφαίρια, τὰ ἐπίπεδα κύτταρα (ἀνάλογα τοῖς ἐνδοθηλιακοῖς), τὰ τὰ δεμάτια ταῦτα ἐπιστρωννύοντα, καθίστανται

ται ἡμέραι εἶναι ἐπίβουλοι ἐκ τῆς μικρᾶς τῶν φαινομένων ἐντάσεως· μετ' οὐ πολὺ ἀληθῶς ἐκφαίνονται τὰ σημεῖα τοῦ σφακέλου : κατὰ-πτωσις τῆς θερμοκρασίας, ἀπώλεια τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς κινήσεως, τρισμὸς ἐμφυσηματικός, πρὸς δὲ καὶ σημεῖα ζωηροτάτης ἀντιδράσεως περὶ τὰς νεκρωθείσας μοίρας· ὁ δὲ τραυματίας συχνάκις ἀπόλλυται ἐκ γαγγραινώδους φλέγμονος.

Αἱ θλάσεις ὀργάνων τινῶν, μαστῶν, ὀρχεων, συνεπάγονται δριμύεις πόνους μέχρι συγκοπῆς ἐξικνουμένους. Ἰσχυρίσθησαν ὅτι παρὰ τοῖς προδιατεθειμένοις αἱ θλάσεις αὗται δύνανται νὰ ἐπισπεύσωσι τὴν ἀνάπτυξιν κακοήθων ὄγκων.

Νευρικοῦ τινος κορμῷ θλασθέντος, ὁ πόνος πρὸς τὴν περιφέρειαν διακλαδίζεται. Τοῦ μυὸς ἡ θλάσις δύναται στιγμιαίως ν' ἀναιρέσῃ τὴν κίνησιν αὐτοῦ. Ἡ δὲ θλάσις τοῦ ὀφθαλμοῦ προκαλεῖ φωτοφίας, ὁμοίας ἐκείναις, ἃς ὁ Mangedie προεκάλει διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου.

Θέλομεν ἤδη σπουδάσει δύο συχνὰς συνεπειάς τῶν θλάσεων τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ, τουτέστι τὰς ἐκχυμώσεις καὶ τὰς ἐξιδρώσεις αἵματος καὶ ὀρρώδους ὑγροῦ.

Αον Ἐκχυμώσεις. — Ἐκχύμωσις καλεῖται ἡ τοῦ αἵματος διήθησις ἐν τῷ συνεκτικῷ ἰσθμῷ· τότε δὲ μᾶλλον ἐκτεταμέναι εἶναι αἱ ἐκχυμώσεις ὅσῳ ἀγγειοβριεστέρα ἡ χώρα, χαλαρώτερος δὲ ὁ ἰστός.

Ἡ ἐκχύμωσις σπανίως παραμένει περιγεγραμμένη ἐν τῇ μοίρᾳ παρήχθη· τὸ αἷμα τῇ ἐνεργείᾳ τῆς βαρύτητος ὑπεῖκον διηθεῖται ἐν ταῖς ἐπικλινέσι χώραις ἀκολουθοῦν τὰ ἀπονευρωτικά ἔλυτρα καὶ τὰ κυτταρώδη μεσοδιαστήματα, ἅτινα παρέχουσιν αὐτῷ τὴν ἐλάσσονα ἀντίστασιν. Αἱ ἐκχυμώσεις αὗται εἶναι ἰδίως κατὰ τὰ κατ'άγματα ἀξιοσημεῖωτοι¹.

Ἡ χροιά τῶν ἐκχυμώσεων εἶναι μέλαινα, ὑποκύανος, βαθεῖα ἰοειδής, κιτρίνη ἀχυρόχρους, ζωηρὰ ἐρυθρὰ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα καὶ τοὺς βλεννογόνους, πιθανῶς ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ αἵματος ἐπιδράσεως τοῦ ἀέρος διὰ τῆς ἐπιθηλιακῆς στιβάδος. Ἄλλως αἱ χρώσεις αὗται με-

¹ Βαθμηδὸν παραγόμεναι ἐκ τῆς ἀναβλύσεως τοῦ ἐκ τοῦ κατεαγότος ὁστοῦ προερχομένου αἵματος, ὑπεῖκουσι τῇ ἐνεργείᾳ τῆς βαρύτητος καὶ τῇ ἀνατομικῇ τῆς χώρας διατάξει· ἐκφαίνονται δὲ ἐν ὠρισμένοις σημείοις καὶ ἀποτελοῦσιν οὕτω σπουδαῖον διαγνωστικὸν σημεῖον.

ταβάλλονται, μεταπίπτουσι δὲ ἀπὸ βαθειῶν εἰς ἀνοικτάς. Ἡ διάρκεια τῶν ἐκχυμώσεων εἶναι λίαν ποικίλη, διατελοῦσα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀφθονίαν τοῦ ἐκχυθέντος αἵματος καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ¹.

Βον Ἐκχύσεις αἵματος.—Τὸ αἷμα ἀντὶ νὰ διηθηθῇ ἐν τῷ συνεκτικῷ ἱστῷ, διαρρηγνύει τὰ μεσοδιαστήματα αὐτοῦ καὶ ἀποτελεῖ ἐστίαν. Ὅταν ὁ συνεκτικὸς ἱστὸς ᾖ λίαν πυκνός, ὑπόκειται δ' ἀμέσως αὐτῷ ὅσπουν, ὡς κατὰ τὸ κράνιον, τὴν κνήμην κ.τ.τ., τὸ αἷμα ἀποτελεῖ μικρὸν στρογγύλον θύλακον, λίαν μὲν μαλθακὸν ἐν τῷ κέντρῳ αὐτοῦ, λίαν δὲ σκληρὸν κατὰ τὴν περιφέρειαν καὶ αἱμάτωμα ἀποκαλούμενον. Ὅταν δὲ ὁ συνεκτικὸς ἱστὸς ᾖ χαλαρός, ἢ ἐστία εἶναι συχνάκις μείζων, ἀκανόνιστος, κλυθάζουσα, τὸ δὲ δέρμα εἴτε τὴν χροιάν αὐτοῦ διατηρεῖ ἢ καθίσταται ὑποκύανον.

Αἱ τοιαῦται ἐκχύσεις δύνανται ταχέως ν' ἀπορροφηθῶσι, μερικὴν ἢ ὀλικὴν νὰ ὑποστῶσι πῆξιν καὶ ν' ἀποτελέσωσι μάζας εἴτε εὐθρύπτους, εἴτε λίαν σκληράς· δύνανται ἐπίσης ἐπὶ μακρὸν νὰ ἐπιμείνωσιν ἐν ὕρῃ ἢ στερεᾷ καταστάσει, νὰ φλεγμανθῶσι καὶ εἰς ἐστίαν πυώδη νὰ μεταπέσωσι.

Γον Ἐκχύσεις ὀρρώδεις.—Ὁ Morel-Lavallée ἀπέδειξεν ὅτι αἱ ἐκχύσεις αὗται παράγονται κυρίως, ὅταν τὸ δέρμα βιαίως ἀποκολληθῇ ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ἱστῶν (διὰ τροχοῦ ἀμάξης π. χ.). Πιθανὸν εἶναι ὅτι τὰ μικρὰ ἀγγεῖα διαρρήγνυνται οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέψωσι νὰ ἐκχυθῇ εἰμὴ τὸ ὀρρῶδες τοῦ αἵματος μέρος². Αἱ ἐκχύ-

¹ Ἡ τῶν ἐκχυμώσεων μορφή ἐξαρτᾶται πολλάκις ἐκ τῆς τοῦ τρώσαντος ὀργάνου· πλῆγμα διὰ γρόνθου παράγει κυκλικὴν ἐκχύμωσιν, μαστιγίου δὲ πλῆξις ἐπιμήκη. Ἐπὶ τοῦ πτώματος δὲν δύναται τις νὰ παραγάγῃ ἐκχυμώσεις, τοῦθ' ὅπερ εἶναι σπουδαῖον ὑπὸ ἱατροδικαστικὴν ἔποψιν. Ἐκ τῆς σήψεως παράγονται μόνον ραβδώσεις κατὰ τὴν διαδρομὴν φλεβῶν τινων. Διὰ ζωηρᾶς ἐκμυζήσεως δύναται τις ἐπίσης νὰ παραγάγῃ ἐκχυμώσεις ἐπιμήκεις.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι μεταμορφώσεις τῆς χροιάς τῶν ἐκχυμώσεων εἶναι ἐν σχέσει πρὸς τὰς τροποποιήσεις τῆς χρωστικῆς τοῦ ἐκχυθέντος αἵματος οὐσίας (αἱματίνης). Ἡ οὐσία αὕτη ἐγκαταλείπει τὰ ἐρυθρὰ αἰμοσφαίρια, διηθεῖται ἐν τοῖς ἱστοῖς, μετὰ τινος δὲ μεταμορφώσεως καταλῇ εἰς μόνιμον χρωστικὴν οὐσίαν ὑποκίτρινην, τὴν αἱματοειδίην, ἣτις βραδέως ἐκλείπει, ἐνῶ τὰλλα τοῦ αἵματος συστατικὰ (ἰνική, ὀρρός, αἰμοσφαιρίνη) τάχιστα ἀπορροφῶνται.

² Κατὰ τὸν Verneuil, τὸ ὕρδον εἶναι λέμφος προερχόμενος ἐκ τῆς διαρρήξεως τῶν λεμφατικῶν ἀγγείων.

σεις αὐται καταλαμβάνουσι τὴν ράχιν, τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν μηρῶν, εἶναι δὲ λίαν ἐκτεταμέναι. Ἡ ἐξοίδησις κλυδάζει, ὑποτρέμει ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ ἐπαφῇ, ἐν τισι δὲ περιπτώσεσιν εἶναι διαφανῆς. Ὁ θύλακος φαίνεται λίαν ὀγκώδης διὰ τὴν ποσότητα τοῦ ὑγροῦ, ἣν περιέχει· διὸ μόνον κατὰ τὰ ἐπικλινῇ μέρη εἶναι διατεταμένος.

Ὁ θύλακος δὲν εἶναι σαφῶς ἀφωρισμένος ἐν τούτοις· δύναται νὰ ἐγκυστωθῇ διὰ περιφερικῆς φλεγμονώδους στεφάνης.

Τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν εἶναι ἐρυθρὸν ὑποκίτρινον, ρευστὸν ἢ μετρίως ἰξῶδες¹. Ἡ ποσότης αὐτοῦ, λίαν ποικίλη οὖσα, δύναται μέχρι δύο χιλιογράμμων ν' ἀνέλθῃ. Ἀφιέμενον ἐν ἡρεμίᾳ ἐν ποτηρίῳ σχηματίζει ἕζημα ἐκ δύο στιβάδων ἀποτελούμενον, τῆς μὲν ἐν τῷ βάθει, περιεχούσης αἰμοσφαίρια, τῆς δὲ ἐπιπολῆς, ἀποτελουμένης ὑπὸ λιπωδῶν σταγονιδίων.

Πορεία. — Τὸ ἐκχυθὲν ὑγρὸν βαθμηδὸν ἀπορροφᾶται· ἐν τισιν ὁμως περιπτώσεσιν ἐγκυστοῦται, δύναται μάλιστα νὰ φλεγμανθῇ καὶ νὰ διαπυθῇ.

Ἐκ τῆς ἑδρας τῶν ἐκχύσεων τούτων, ἐκ τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς καὶ ἐκ τῆς ἐκτάσεως αὐτῶν δύναται τις νὰ διακρίνῃ αὐτάς ἀπὸ τῶν αἱματηρῶν.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι διαφορωτάτη ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ, τῆς ἐκτάσεως τῆς θλάσεως, τῆς ἀντοχῆς τοῦ ἀτόμου κ.τ.τ.

Θεραπεία. — Πρῶτος καὶ δεύτερος βαθμός. — Συνιστῶμεν ἀνάπαυσιν, ἐφαρμογὰς σπληνίων ἐμβεβρεγμένων ἐν ὕδατι ψυχρῷ ἢ ἐν τισιν ὑγροῖς στυπτικοῖς καὶ διαλυτικοῖς (ἀρνίκη, καφουρεῦχον οἰνόπνευμα κ.τ.τ.). Ἐπερχομένης σφοδρᾶς ἀντιδράσεως καὶ φλέγμονος σχηματιζομένου, καταφεύγομεν ταῖς βδέλλαις, τοῖς μαλακτικοῖς, ταῖς τομαῖς κ.τ.τ.

Αἱ τοῦ τρίτου καὶ τοῦ τετάρτου βαθμοῦ θλάσεις δυνατὸν νὰ ἀπαιτήσωσιν ἀκρωτηριασμόν².

¹ Ἐνίοτε ὁμοιάζει πρὸς ἔλαιον, κηλιδοῖ ὡς τοῦτο τὸν χάρτην, περιέχει δὲ πολυάριθμα κρύσταλλα μαγγανίου (Gosselin.)

² Τὰ αἱματώματα καὶ αἱ τοῦ αἵματος ἐν γένει ἐκχύσεις συμπίεζονται ἰσχυρῶς, ἵνα οὕτω τὸ αἷμα διηθηθῇ ἐν τῷ πέριξ συνεκτικῷ ἰσθμῷ, ὅστις θ' ἀπορροφήσῃ αὐτό. Παρατηρήθησαν ἐπίσημοι ἐκχύσεις αἵματος, αἵτινες ἀπερροφή-

Ὁ Bérard συνεβούλευσε νὰ ἐνεργῶνται κατὰ τὰς αἵματηρὰς κύστεις ὑποδόριοι παρακεντήσεις (ἀντικασταθεῖσαι νῦν ἐπωφελῶς διὰ τῶν εἰσροφητικῶν συσκευῶν).

Αἱ ὀρρώδεις ἐκχύσεις σχεδὸν δὲν ἀπορροφῶνται αὐτομάτως, δέον δὲ νὰ κενῶνται διὰ τῆς εἰσφορητικῆς συσκευῆς. Ἐν περιπτώσεσιν ἐπανειλημμένων ὑποτροπῶν δύνανται τις, ἐπόμενος τῷ παραδείγματι τοῦ Morel-Lavallée, νὰ καταφύγῃ εἰς ἰωδιούχους ἐνέσεις.

Δ.—ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΔΙΑ ΠΥΡΟΒΟΛΩΝ ΟΠΛΩΝ

Τὰ διὰ πυροβόλων ὅπλων τραύματα εἶναι κατ'ἐξοχὴν διὰ θλάσεως τραύματα, ὧν τᾶμεσα μὲν φαινόμενα εἶναι ζωηρὰ νάρκωσις καὶ εὐχερὴς αἱμόστασις, αἱ δὲ συνέπειαι σφοδρὰ γενικὴ καὶ τοπικὴ ἀντίδρασις καὶ ἀπόπτωσις μακρὰ καὶ δυσχερὴς τῶν ἐκ τῆς πλῆξεως τοῦ βλήματος νεκρωθέντων μορίων.

Θέλομεν σπουδάσει : Αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν τῆς πυρίτιδος μόνης καὶ Βοὴν τὴν ἐνέργειαν τῶν βλημάτων.

Αὐτὴ ἘΝΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΥΡΙΤΙΔΟΣ.— Ἡ τῆς πυρίτιδος ἀνάφλεξις δύνανται καθ' ἑαυτὴν τοὺς ἰστούς νὰ κατακαύσῃ, νὰ συνθλάσῃ δὲ καὶ νὰ διασχίσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς διαχύσεως τῶν ἀερίων. Δύνανται δὲ ἡ πυρίτις ἐν τοῖς ἰστοῖς νὰ ἐμπαρθῇ ὑπὸ μορφὴν στιγμάτων ὑποκυάνων. Τὰ φαινόμενα ταῦτα παρατηροῦνται ἐν ἐκρήξεσιν ὑπονόμων, ἐν περιπτώσεσι πυροβολισμῶν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἐν ἀποπειραῖς αὐτοκτονίας κ.τ.τ.

Τὰ ἐκ τῆς πυρίτιδος προκαλούμενα ἐγκαύματα εἶναι συχνάκις βαθέα.

Αἱ θλάσεις δυνατόν ἀρκούντως ἐντονοὶ νὰ ᾔηται, ὥστε νὰ κατασυντρίψωσι τοὺς ἰστούς, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται ἐν ταῖς ἐκρήξεσι τῶν πυριτιδαποθηκῶν. Ἡ τῆς πυρίτιδος ἀνάφλεξις ἐν τῷ στόματι παράγει, πλὴν τῆς βιαίας διασείσεως, πολλαπλᾶς διαρρήξεις τῶν χειλέων, τῶν παρειῶν κ.τ.τ.

θῆσαν διὸ δὲν διανοίγομεν αὐτάς, εἰμὴ ὅταν ὑπάρχωσι φλεγμονῆς σημεῖα.

Ἄν ἐκ τῆς ἐκ τοῦ τραύματος διασείσεως ὁ τραυματίας περιπέσῃ εἰς λήθαργον, δέον νὰ διεγείρωμεν αὐτὸν διὰ ξηρῶν καὶ διεγερτικῶν ἐντρίψεων, δι' εὐκαρδίων φαρμάκων κ.τ.τ. Εἴτα ἂν ἡ ἀντίδρασις ἀποδαίνῃ λίαν ἔντονος, ἂν δὲ καὶ ὁ τραυματίας ᾔηται ρωμαλέος, δύνανται τις νὰ ἐνεργήσῃ μικρὰν ἀφαίμαξιν, νὰ καλύψῃ δὲ διὰ μαλακτικῶν τὰ συντεθλασμένα μέρη.

Οἱ μὴ ἀναφλεγόμενοι κόκκοι τῆς πυρίτιδος ἐκσφενδονίζονται δι-
κην βλημάτων, ἐμπεύρονται ἐν τοῖς ἰστοῖς, ἀποτελοῦσι δ' ἐν αὐτοῖς
κυανᾶς ἢ μελαίνας κηλίδας. Ἄν λῖαν ἐπιπολῆς ἐνεπέρησαν, ἐξαι-
ροῦνται διὰ μικρᾶς καταρράκτου βελόνης, ἢ δι' ἀπλῆς πλύσεως διὰ
καυστικοῦ τινος διαλύματος. Ἄν τοῦναντίον βαθέως εἰσέδυσαν, δέον
διὰ τῆς ἐφαρμογῆς πυκνῆς διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου νὰ προκα-
λέσωμεν ἐκζεματώδη φλεγμονήν, ἣτις ἰωμένη καταλείπει ὑγιᾶς τὸ
δέρμα (Busch).

ΒΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΩΝ ΒΛΗΜΑΤΩΝ. — Τὰ νῦν ἐν χρήσει πολεμικὰ
βλήματα εἶναι δύο εἰδῶν, αἱ σφαῖραι δηλονότι καὶ τὰ ὀβούζια μετὰ
τῶν θραυσμάτων αὐτῶν. Τούτοις προσθετέον τὰ σκληρὰ σώματα, τὰ
ἀποσπώμενα καὶ ἐκσφενδονιζόμενα ἐν τῷ κενῷ ὑπ' αὐτῶν τῶν βλη-
μάτων.

Τὰ βλήματα ταῦτα προκαλοῦσι θλάσεις καὶ τραύματα διὰ θλάσεως.

Θλάσεις. — Τὰ βλήματα συχνάκις προκαλοῦσι διαφορῶν βαθμῶν
θλάσεις : ὅτε μὲν πρόκειται ἀπλῇ ἐκχύμωσις (βλήματα ἀφικόμενα εἰς
τὸ τέρμα τῆς πορείας αὐτῶν), ὅτε δὲ τὸ μὲν δέρμα εἶναι σχεδὸν ἀνέ-
παφον, οἱ δὲ ὑποκείμενοι ἰστοὶ καὶ αὐτὰ τὰ ὅστ' ἀποσυντίθενται
καὶ κατασυντρίβονται. Ἄν δὲ ἡ θλάσις συμβῇ ἐπὶ τῶν σπλαγχνικῶν
κοιλοτήτων, τὸ ἥπαρ, ὁ σπλήν, τὰ γγεία κ.τ.τ. δυνατόν νὰ παρα-
βλαφθῶσιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ἐντεῦθεν ὁ θάνατος. Ταῖς
σπλαγχνικαῖς ταύταις βλάβαις δέον νὰ ὑπαχθῶσι τὰ βρέα φαινό-
μενα, ἅτινα οἱ ἀρχαιότεροι ἀπέδιδον τῇ ὑπὸ τῶν σφαιρῶν τῶν τη-
λεβόλων προκαλουμένη βία τοῦ ἀέρος κινήσει. Τὴν τοιαύτην πλά-
νην πρὸ πολλοῦ ἀνῆρσαν αἱ νεκροψίαι, ἀποδείξασαι τὴν ὑπαρξιν
σπλαγχνικῶν ἁλλοιώσεων, ἅςτινας σχεδὸν δὲν ἠδύνατό τις νὰ προϊῇ
ἐκ τῆς ἀβλαβείας τῶν περικαλυμμάτων.

Τραύματα. — Τὰ διὰ πυρεβόλων ὅπλων τραύματα πολλὰς ἐμφα-
νίζουσι διαφοράς, ἀναλόγως τῆς ἑδρας αὐτῶν, τοῦ ὄγκου, τῆς μορ-
φῆς καὶ τῆς ταχύτητος τοῦ βλήματος.

Τὸ τραῦμα δύναται νὰ ᾔναι τυφλόν, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει, ὅταν
τὸ βλήμα παραμείνῃ ἐντὸς τῶν σαρκῶν, ἢ νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς ἀπλὴν
ἐκδοράν, ὅταν τὸ βλήμα ἀπτηται μόνον τοῦ δέρματος· συχνάκις
ὅμως τὸ τραῦμα ἐμφανίζει δύο στόμια καὶ διάμεσον πόρον (τραύ-
ματα ἐν εἶδει διασύρτου).

Ἐν γένει τὸ στόμιον τῆς εἰσόδου εἶναι σαφές, σμικρόν, κανονικόν, τὰ δὲ περικαλύμματα διευθύνονται πρὸς τὰς ἐν τῷ βάθει μοίρας· τοῦναντίον τὸ στόμιον τῆς ἐξόδου εἶναι ἀκανόνιστον, εὐρύ, τὰ δὲ μαλθακὰ μόρια πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀπεωσμένα. Τὸ στόμιον τῆς εἰσόδου εἶναι κυκλικὸν μὲν ἂν ἡ σφαῖρα ἐπληξῇ καθέτως τοὺς ἰστούς, ἐλλειπτικὸν δὲ ἂν λοξῶς. Τοῦτο ὅμως οὐδὲν τὸ σταθερὸν παρουσιάζει, διότι τῶν ἰστῶν ἡ σύστασις, ἡ χαλαρότης ἢ τοῦναντίον ἡ τάσις αὐτῶν μεγάλως ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ τραύματος.

Ὁ μεταξὺ τῶν δύο στομιῶν διάμεσος πόρος δύναται νὰ ᾖ ἀπολύτως εὐθύς, οὐ μόνον ὅταν διελαύνῃ μαλθακὰ μόρια, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὅστ᾽ αὐτὰ συναντᾷ κατὰ τὴν διαδρομὴν αὐτοῦ. Δυνατὸν ὅμως νὰ ᾖ ἐλιγματοῦδες ἢ ἡμικυκλικός, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται, ὅταν περιγυροῖ τὸν θώρακα, τὸ κράνιον κ.τ.τ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἦν συχνότερον διὰ τῶν ἀρχαίων κυλινδρικῶν σφαιρῶν ἢ διὰ τῶν νῦν ἐν χρήσει, αἵτινες ἐπίσημον ἔχουσι ταχύτητα, καταγνῶσι τὰ ὅστ᾽ αὐτὰ, ἐκσφενδονίζουσι παρὰ σκιδας πρὸς τὰ ἐκτὸς καὶ βχυτάτας συνεπάγονται διαταραχάς.

Τὰ δι' ὁδοῦζίων ἢ τῶν θραυσμάτων αὐτῶν προξενούμενα τραύματα εἶναι σοβαρὰ καὶ λίαν ἐκτεταμένα· ὅτε μὲν ὁλόκληρον σκέλος ὅλως ἀπὸ τοῦ κορμοῦ ἀποσπᾶται, ὅτε δὲ κοιλότης τις εὐρέως διανοίγεται, καὶ ἄλλοτε εὐρεῖα ἐντομὴ παράγεται κ.τ.τ.

Τὰ θηρευτικὰ σφαιρίδια διαφόρους προκαλοῦσι βλάβας· ἂν ὁ πυροβολισμὸς ἐκ τοῦ πλησίον ἐρρίφθῃ, ἀποτελοῦσι σφαῖραν, τουτέστι τὰ σφαιρίδια παρὰ μένουσι πλησίον ἀλλήλων, ἐν δὲ μόνον ἀποτελοῦσι στόμιον εἰσόδου. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀνίσου ἀντιστάσεως τῶν ἰστῶν ἀφίστανται· οὕτω δὲ πολλαπλᾶ εἶναι τῆς ἐξόδου τὰ στόμια. Συχνάκις ἄλλως ὑπολείπονται ἐν ἀριθμῷ πλέον ἢ ἑλασσον μεγάλῳ εἰς τὰς σάρκας ἐμπεπαρμένα. Τέλος ἂν ὁ πυροβολισμὸς ἐρρίφθῃ ἐκ τοῦ μακρόθεν, τὰ σφαιρίδια, ἀφεστῶτα ἤδη ἀλλήλων, ἐμπεύρονται εἰς ἀπόστασιν τινα τὰ μὲν τῶν δέ.

Συμπτώματα.—Τὰ φαινόμενα, ἅτινα ἐμφανίζουσι τὰ διὰ πυροβόλων ὅπλων τραύματα, δύναται εἰς τρεῖς νὰ ὑπαχθῶσι τάξεις· Αὐτὰ φαινόμενα ἄμεσα· Βον φαινόμενα ἐπιγενῆ· Γον ἐπιπλοκαί.

Αὐτὰ φαινόμενα ἄμεσα.—Τὸ τραῦμα εἶναι ἀκανόνιστον, ὑπόμειλαν καὶ ἀρκούντως ξηρόν, ὡς εἰ εἶχε καυτηριασθῇ, ἐξ οὗ καὶ οἱ ἀρχαιότεροι χειρουργοὶ ἐφρόνουν ὅτι τὰ βλήματα πυρακτοῦνται καὶ

καίουσι τοὺς ἰστούς. Γνωστὸν ὅμως πρὸ πολλοῦ τυγχάνει ὅτι ἡ ἰδιόζουσα αὕτη ὅψις ὀφείλεται εἰς τὴν θλάσιν τῶν μορίων, τὴν πῆξιν τοῦ αἵματος καὶ τὴν παρουσίαν ὑπομελάνων συγχριμάτων ὑπὸ τοῦ βλήματος παρασυρθέντων καὶ ἐκ τῆς καύσεως τῆς πυρίτιδος προερχομένων.

Ἐν γένει δὲν ἐπέρχεται αἱμορραγία, ἐκτός ἐὰν ἐτρώθῃ μεγάλη ἀρτηρία. Τὰ τραύματα ταῦτα εἶναι ἐν πρώτοις σμικρὸν ἐπώδυνα· ὁ τραυματίας αἰσθάνεται βιαίαν διάσεισιν, ἣν συγκρίνει πρὸς τὴν ὑπὸ πλήξεως γρόνθου παραγομένην· εἴτα ἐπιγίγνεται οἶονεὶ νάρκωσις καὶ αἰμωδία, διακλαδιζομένη εἰς μεγάλην κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥτον ἀπόστασιν περὶ τὸ τραῦμα.

Τὰ γενικὰ φαινόμενα κατὰ πολὺ διαφέρουσιν ἀναλόγως τῆς ἔδρας καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ τραύματος. Ὅλως ἐλλείπουσιν ἢ μόλις εἶναι ἐκπεφρασμένα, ὅταν τὸ τραῦμα ᾖ ἐλαφρόν· ἀλλ' ἂν ἐπλήγησαν σπλαγχνικαὶ κοιλότητες, ἢ ἂν τὸ τραῦμα ἐπήνεγκε μεγάλας καταστροφάς, τὸ πρόσωπον τοῦ τραυματίου εἰς ἄκρον ὠχρίᾳ, ὁ σφυγμὸς καθίσταται μικρός, ἐπέρχονται ρίγη, ναυτίαι, ἔμετοι, ἢ θερμοκρασία καταπίπτει καὶ ὁ τραυματισθεὶς θνήσκει. Ἄλλοτε ἢ ἐπελθοῦσα νάρκωσις βαθμηδὸν ἐκλείπει, παρατηροῦνται δ' ἐκδηλούμενα τὰ ἐπιγενῆ φαινόμενα, ἅτινα ἤδη θέλομεν περιγράψαι.

Βον Φαινόμενα ἐπιγενῆ.— Ἐπὶ 2—3 ἡμέρας τὸ τραῦμα διατηρεῖ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χαρακτῆρας· τότε ὅμως τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον καλοηθείας ἔπεται ἔντονος ἀντίδρασις φλεγμονώδης, οἱ ἰστοὶ διογκοῦνται καὶ ἐπώδυνοι καθίστανται, ἐπέρχεται πυρετός καὶ ἡ πύησις ἐγκαθίσταται, διότι τὰ διὰ πυροβόλων ὅπλων τραύματα δὲν ἐνοῦνται κατὰ πρῶτον σκοπόν.

Τῶν τραυμάτων τούτων ἡ ἀπόληξις τότε εἶναι λίαν διάφορος : α') ἐν αἰσίως ληγούσαις περιπτώσεσιν αἱ ἐσχάραι ἀκωλύτως ἀποπίπτουσι καὶ τὸ τραῦμα ἐπουλοῦται· β') ἂν ἡ ἀπώλεια τῆς οὐσίας ᾖ ἐπίσημος, ὁ τραυματίας, ἀδυνατῶν ν' ἀντίσχη εἰς μακρὰν καὶ ἄφθινον πύησιν, ἐξαντλεῖται καὶ θνήσκει· γ') ἂν ἐτρώθῃ ὁ στοῦν, ἐπιγίγνονται περιοστίτιδες, ὁστεΐτιδες καὶ νεκρώσεις, ἐξ ὧν προκύπτουσι συρίγγια ἀνεξάντλητα μέχρι τῆς ἀποπτώσεως τοῦ νεκρώματος· δ') ἂν μέγχι ἀγγεῖον ἐπλήγῃ, δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ἐπιγενὴς αἱμορραγία.

Τέλος τὴν ἴασιν δύναται νὰ παρακωλύσῃ ἐπιπλοκή τις ἐξ ἐκείνων, περὶ ὧν ἤδη ὁ λόγος.

Ἐπιπλοκαί.—Αὗται εἶναι πρωτοπαθεῖς ἢ δευτεροπαθεῖς.

Α. Αἱ πρωτοπαθεῖς ἐπιπλοκαὶ εἶναι: Αὖν Ἡ αἱμορραγία ἡ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ τραυματισμοῦ ἐπερχομένη, περὶ ἧς εἵπομεν ἤδη.—Βὺν Ἡ νάρκωσις, ἡ ἰδιάζουσα τουτέστι καὶ ἀξιοσημείωτος νάρκη, ἐν ἣ περιπίπτει ὁ ὑπὸ βλήματος πυροβόλου πληγεῖς. Ἐν τισιν ἐν τούτοις περιπτώσεσιν, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῖς οἰνόφυξι, παρατηρεῖται ἀντὶ νάρκώσεως διέγερσις ἐκδηλουμένη διὰ κραυγῶν, ἀπειλῶν κ.τ.τ.—Γὺν Ἡ παρουσία ἀλλοτρίων σωμάτων ἐν τῷ τραύματι. Τὰ ἀλλότρια ταῦτα σώματα εἶναι ὅτε μὲν αὐτὰ τὰ βλήματα (σφαῖραι, θραύσματα ὀβουζίων, σκληρὰ σώματα κ.τ.τ.), ὅτε δὲ ράκη ἐνδυμάτων κ.τ.τ., ἄλλοτε τέλος μόρια αὐτοῦ τοῦ τραυματίου, τεμάχια δέρματος, ἀπνευρώσεως, παρασχίδες ὀστέων διὰ τοῦ βλήματος ἀποσπαθεῖσαι. Τῶν ἀλλοτρίων τούτων σωμάτων διάφορος εἶναι ἡ τύχη: τὰ μὲν ἐγκυστοῦνται, δύνανται δὲ ἐπ' ἄπειρον νὰ παραμείνωσιν ἀβλαβῶς ἐντὸς σπουδαιοτάτων ὀργάνων (ἐγκεφάλου, πνευμόνων κ.τ.τ.)· τὰ δέ, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν παραμείνωσιν ἀβλαβῆ, δύνανται νὰ ἐκτοπισθῶσι, νὰ προκαλέσωσιν ἀποστήματα, συρίγγια κττ.

Ἐν γένει ὅμως τ' ἀλλότρια σώματα συνεπάγονται πύησιν, ἣτις δὲν παύεται εἰμὴ μετὰ τὴν αὐτόμακτον ἢ τὴν διὰ χειρουργίας ἀποβολὴν αὐτῶν.

Β. Τῶν ἐπιγενῶν συμβαμάτων τινὰ μὲν εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς τραύμασι κοινὰ, τοιαῦτα δὲ εἶναι ὁ φλέγμα, ἡ σηψαιμία, ἡ πυαιμία, ὁ τέτανος, ἡ νοσοκομειακὴ γάγγραινα κ.τ.τ.· τινὰ δὲ ἰδιάζουσι τοῖς διὰ πυροβόλων ὅπλων τραύμασι, καὶ τοιαῦτα εἶναι ἡ γάγγραινα καὶ αἱ ἐπιγενεῖς αἱμορραγίαι.

α'. Ἡ γάγγραινα συχνάκις ἐπιπλέκει τὰ τραύματα ταῦτα, ἐπεκτείνεται δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μακρὰν τοῦ τραύματος κττ.

β'. Αἱ ἐπιγενεῖς αἱμορραγίαι εἶναι ἐκ τῶν βαρυτέρων καὶ σοβαρωτέρων ἐπιπλοκῶν, ἐπέρχονται δὲ ἀπὸ τῆς δεκάτης μέχρι τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας ἐπόμεναι τῆς ἀποπτώσεως τῶν ἐσχάρων. Ἀναφαίνεται δὲ ἡ αἱμορραγία ἀποτόμως ἢ μετὰ τινα κίνησιν τοῦ τραυματίου, καὶ ὅτε μὲν φονεύει παρευθὺς, ὅτε δὲ ἐπίσχεται ἵνα πάλιν

ἀναφανῆ· ἔστιν ὅτε συγκοπὴ διακόπτει αὐτὴν (ὄρα Αἱμορραγίαί ἐν γένει).

Θεραπεία.—Κατὰ τὰ διὰ πυροβόλων ὄπλων τραύματα πλείονες ἐνδείξεις προκύπτουσι :

Αὖν Ἡ διατομή.—Οὕτως ἀποκχλοῦμεν τομὰς ἐνεργουμένης κατὰ τὰ στόμια τοῦ τραύματος ἢ καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τοῦ πόρου, ἵνα τοῦτο μεταβληθῇ εἰς τραῦμα ἀπλοῦν, προληφθῇ δὲ ἡ περίσφιγξις. Αἱ τοιαῦται τομὰὶ σπανίως νῦν ἐκτελοῦνται, καταφεύγουσι δὲ μόνον αὐταῖς ἐν τοῖς περιεσφιγμένοις τραύμασιν ἢ τοῖς δι' ἄλλοτρίων σωματῶν ἐπιπλεκομένοις.

Βον Ἡ ἐξαίρεσις τῶν ἄλλοτρίων σωματῶν.—Αὕτη γίγνεται εἴτε διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ τραύματος, εἴτε δι' ἐτέρως ὀπῆς ἐνεργουμένης κατὰ τὴν θέσιν τοῦ βλήματος, οὔτινος δύνатаί τις ν' ἀντιληφθῇ ὑπὸ τὰ περικαλύμματα· συχνάκις τοποθετοῦντες τὸν τραυματίαν ἐν τῇ θέσει, ἣν εἶχε κατὰ τὸν τραυματισμόν, ἀναγνωρίζομεν τὴν παρουσίαν τοῦ βλήματος, οὕτω δὲ ἡ ἐξαγωγή αὐτοῦ ὑποβοηθεῖται.

Ἐνίοτε δυσκόλως γνωρίζομεν, ἂν τὸ βλήμα ὑπελείφθῃ ἐν τῷ τραύματι· πρὸς τοῦτο μὴ ἐπαρκουσῶν τῶν συνήθων μετρήσεων, καταφεύγομεν εἰς διάφορα ὄργανα, δι' ὧν ὅμως μόνον τὰ μεταλλικὰ σώματα ἀναγνωρίζονται (μήλη τοῦ Νελατῶνος, ἡλεκτρικαὶ συσκευαὶ τῶν Trouné, Koracs, Favre κ.τ.τ.).

Ὅπως δὴ ποτε τοῦ ἄλλοτρίου σώματος ἀνευρεθέντος, δεόν νὰ ἐξαιρέσωμεν αὐτό. Ἄν ἡ ἐξαίρεσις δὲν ᾔναι ἐφικτὴ διὰ τῆς ὑπαρχούσης ἤδη ὀπῆς, τέμνομεν αὐτὴν καὶ εὐρύνομεν διὰ σπόγγου παρεσκευασμένου ἢ διὰ ραβδίου λαμιναρίας, ἢ διανοίγομεν ἐτέραν ὀπὴν· τοῦτου δὲ γενομένου, προβρίνομεν εἰς τὴν ἐξαγωγὴν εἴτε διὰ τῶν δακτύλων, εἴτε διὰ σπάθης, εἴτε διὰ κοινῆς λαβίδος, εἴτε δι' ἰδίων σφαιρολαβίδων.

Ἐπίδεσις.—Κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ τραυματισμοῦ, καλύπτομεν τὸ τραῦμα δι' ἀντισηπτικοῦ τινος ἐπιδέσμου¹. Ἄν μετὰ τὴν πάροδον τοῦ πρὸς ἀπόπτωσιν τῶν ἐσχάρων ἀναγκασίου χρόνου (ἐνὸς μηνὸς περίπου) ἡ πύησις ἐπιμένῃ, ὑπονοοῦμεν ὅτι αὕτη πιθανῶς συντηρεῖται ἐκ τῆς παρουσίας ἄλλοτρίου σώματος ἢ νεκρώματος.

¹ Ἐν τισι περιπτώσεσι, καθ' ἃς τὸ πύον δυσκόλως ἐκρέει, ἡ διασωλήνωσις προλαμβάνει τὴν στάσιν αὐτοῦ.

Ἀκρωτηριασμοί. — Τὰ διὰ πυροβόλων ὄπλων τραύματα ἐπιβάλλουσι συχνάκις τὸν ἀκρωτηριασμόν. Καίτοι δύσκολον εἶναι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου νὰ διατυπωθῶσι γενικοὶ κανόνες, δυνάμεθα οὐχ ἥττον νὰ ὀρίσωμεν κατ' ἀρχήν, ὅτι ὁ ἀκρωτηριασμός ἐνδείκνυται :

Αον Ὅταν ἄκρον τι ἀπεσπάσθῃ διὰ σφαίρας τηλεβόλου.

Βον Ὅταν ὑπάρχῃ ἐν ταύτῳ κάταγμα μετὰ θλάσεως ἢ ἀρθρικὸν τραῦμα μετὰ τρώσεως μεγάλων ἀρτηριακῶν καὶ φλεβικῶν κορμῶν.

Γον Ὅταν ὑπάρχωσιν ἐπίσημοι διασχίσεις καὶ καταστροφαὶ μετ' ἐκτεταμένων αἱματηρῶν ἐκχύσεων.

Διεκπρίσεις. — Αἱ διεκπρίσεις τείνουσιν ὅλον ἐν ν' ἀντικαταστήσωσι τοὺς ἀκρωτηριασμούς, ἐνδείκνυνται δέ, ὅταν ὑπάρχῃ κάταγμα μετ' ἀποσπάσεως μέρους τοῦ ὅστού. Αἱ τῶν ἄρθρων διεκπρίσεις δὲν παρέχουσι σχεδὸν κρείσσονα τῶν ἀκρωτηριασμῶν ἀποτελέσματα.

Ὁ ἀκρωτηριασμός δέον ὡς οἶόν τε τάχιστα νὰ ἐκτελεσθῇ· ἡ διεκπρίσις ἀναβάλλεται μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πρώτου μηνός.

Τὴν κατὰ τῶν ἐπιπλοκῶν θεραπείαν περιγράφομεν ἐν τοῖς οἰκείοις κεφαλαίοις (ὄρα Πυαιμία, Αἱμορραγία κ.τ.τ.).

Ἡ γενικὴ θεραπεία ἔστω διεγερτικὴ ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ,πραϋντικὴ καὶ μαλακτικὴ κατὰ τὴν φλεγμονώδη ἀντίδρασιν, εἴτα δὲ τονωτικὴ, ἵνα οὕτως ὁ τραυματίας ἀντίσχη τῇ ἀφθόνῳ πυήσει.

Ε. — ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΔΙ' ΑΠΟΣΠΑΣΕΩΣ

Τὰ τραύματα ταῦτα εἶναι λύσεις τῆς συνεχείας παραγόμεναι διὰ βιαίας ἑλξεως, κυρίως δὲ παρατηρούμεναι κατὰ τοὺς δακτύλους, τὰ ἄκρα, τὸν ὄρχιν. Συνηθέστερον τὰ δι' ἀποσπάσεως τραύματα προξενοῦνται διὰ κινητηρίων μηχανῶν ἐν ἐργοστασίοις κ.τ.τ.

Δύο κυρίους χαρακτῆρας ἐμφανίζουσι τὰ τραύματα ταῦτα.

Αον Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῶν εἶναι ἄνισος, τοῦθ' ὅπερ προκύπτει ἐκ τῆς διαφόρου ἀντιστάσεως καὶ συστολῆς τῶν τὴν ἀπόσπασιν ὑποστάντων μερῶν: οὕτως οἱ σύνδεσμοι καὶ οἱ τένοντες ρήγνυνται ἐν πρώτοις, εἴτα οἱ μῦς, τὰ νεῦρα, τελευταῖον δὲ τ' ἀγγεῖα καὶ τὸ δέρμα· πρὸς τούτοις ἐνῶ τὸ δέρμα καὶ τ' ἀγγεῖα ἰσχυρῶς συστέλλωνται, οἱ ἄλλοι ἴστοι ἐλάχιστον εἶναι ἐλαστικοὶ καὶ προέχουσιν ἐν τῷ τραύματι.

Βον Αἱ αἱμορραγίαι εἶναι σπανιότεραι κατὰ τὰ δι' ἀποσπάσεως ἢ τᾶλλα τραύματα, τοῦθ' ὅπερ προκύπτει ἐκ τῆς ἀνίσου ἀντιστάσεως καὶ συστολῆς τῶν ἀρτηριακῶν χιτῶνων. Ὁ ἔσω χιτῶν καὶ ὁ μέσος πρῶτοι ρήγνυνται καὶ συστέλλονται, ἐλαττοῦντες συγχρόνως τό τε μῆκος καὶ τὴν διάμετρον τοῦ ἀγγείου· ὁ ἔσωτε- ρικὸς χιτῶν, τούναντίον, λίαν ἐλαστικὸς ὢν, ἐπιμηκύνεται καὶ λε- πτύνεται, ὅταν δὲ διαρρηχθῇ, ἡ κορυφὴ αὐτοῦ εἶναι στενὴ, συνε- στραμμένη, ἀκανόνιστος κ.τ.τ. Ἡ διαρρηχθεῖσα λοιπὸν μοῖρα τῆς ἀρτηρίας ἐμφανίζει ἐπιμήκη κῶνον, οὔτινος ἡ βάσις ἀποφράσσεται ἐν μέρει διὰ τοῦ μέσου καὶ τοῦ ἔσωτε- ρικοῦ χιτῶνος.

Ἐν τούτοις τὰ δι' ἀποσπάσεως τραύματα δὲν εἶναι, ὅσον ἄλλοτε ἐπίστευον, καλοήθη, διότι, πλὴν τῶν κολοβώσεων, ἐκτιθεῖσιν, ἂν μὴ δυνηθῇ τις νὰ προσπλησιάσῃ τὰ χεῖλη, εἰς ἀφθόνους διαπυήσεις.

Θεραπεία.— Ἄν ἡ ἐπιφάνεια ᾗναι λίαν ἀκανόνιστος, τὰ δὲ ὅστ' ἀπροέχῃσι, δεόν νὰ ἐξισωθῇ τὸ τραῦμα· τούτου δὲ γενομένου, ἐφαρμόζεται ἡ ἐν τοῖς συνήθεσι τραύμασι θεραπεία.

Γ.—ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΔΙΑ ΔΗΞΕΩΣ

Καί τοι αἱ δῆξεις εἶναι ἐν γένει τραύματα διὰ θλάσεως, ἐμφανί- ζουσιν ἐν τούτοις ἰδιάζοντά τινα μνείας ἄξια.

Αἱ δῆξεις ἐν γένει ἐπιγίγνονται διὰ τῶν σαρκοφάγων καὶ μωνύ- χων ζώων· τὰ μὲν πρῶτα διὰ τῶν τμητικῶν καὶ κωνικῶν αὐτῶν ὀδόντων παράγουσιν ὅπας πραγματικὰς ἐν τοῖς ἰστοῖς, εὖς τινὰς ἀπο- σχίζουσι καὶ ἀποσπῶσι· τὰ δὲ δεύτερα, οἷον οἱ ἵπποι, ἔχουσιν ὀδόν- τας ἐπιπέδους, οἵτινες σμικρὸν ἐμπεύρονται ἐν τοῖς ἰστοῖς, τούτους ὅμως συνθλῶσιν.

Ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι τὰ διὰ τῶν σαρκοφάγων, τοῦ κυνὸς π.χ. προκαλούμενα τραύματα, εἶναι τοιαῦτα διὰ νύξεως, ἀποσχίσεως ἢ ἀποσπάσεως, γνωρίζομεν δ' ὅτι τὰ τραύματα ταῦτα εἶναι ἐν γένει ὀλίγον βράχεια, ἐπιδεκτικὰ δὲ ἀμέσου ἐνώσεως. Τούναντίον αἱ τοῦ ἵπ- που δῆξεις εἶναι τραύματα διὰ θλάσεως· ἐμφανίζονται δὲ ταῦτα δι- κην ἐρυθρῶν καὶ ἐκχυμωτικῶν πλακῶν, διατεταγμένων ἐν δυσὶ καμ- πύλοις στίχοις· τὸ δέρμα δύναται νὰ παρουσιάσῃ πάντας τῆς θλά- σεως τοὺς βαθμοὺς, ἀπὸ τῆς ἀπλῆς ἐκχυμωτικῆς διηθήσεως μέχρι τῆς

τελείας κατασυντρίψεως· ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει οὐ σπανίως ἐπέρχεται ἐν τάχει εἴτε γάγγραινα τοῦ ὅλου μέλους, εἴτε διάχυτος φλέγμων. Φαίνεται δ' ὅτι αἱ λοιμώδεις ἐπιπλοκαὶ δὲν εἶναι σπάνιαι μετὰ τὰς δήξεις καὶ αὐτὰς ἐτι τὰς ἐλαφράς, τοῦθ' ὅπερ προκύπτει ἐκ τῶν πολλῶν ἐν τῷ στόματι περιεχομένων παθογόνων μικροβίων.

Ἡ θεραπεία εἶναι οἷα ἡ τῶν διὰ θλάσεως τραυμάτων· ἐπιμένομεν δὲ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διατομῆς, ἅμα ὡς τὸ ἐλάχιστον σημεῖον φλέγμονος ἀναφανῇ.

Z. — ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΙΟΒΟΛΑ

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον περιγράφονται τὰ διὰ τῆς παρουσίας δηλητηριωδῶν οὐσιῶν ἐπιπλεκόμενα τραύματα. Τῶν οὐσιῶν τούτων διὰ τοῦ τραύματος εἰσδυσουσῶν ἐν τῷ κυκλοφορικῷ ρεύματι, ἐπέρχονται γενικὰ φαινόμενα συχνάκις βαρέα, διάφορα ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν δηλητηρίων, πρὸ τῶν ὁποίων ὅμως τὸ τραῦμα οὐδεμίαν ἔχει σπουδαιότητα, χρησιμεῦσαν μόνον ὡς θύρα εἰσόδου.

Τὰ ἐν τοῖς ἰστοῖς ἡμῶν δυνάμενα νὰ εἰσδύσῃσι δηλητήρια εἶναι τὰ φυτικὰ καὶ ὀρυκτὰ δηλητήρια, ἡ σηπτικὴ τῶν πτωμάτων ὕλη, οἱ ἰοὶ καὶ τὰ λοιμώδη στοιχεῖα.

Α' ΔΗΛΗΤΗΡΙΑ ΦΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΥΚΤΑ. — Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τραυμάτων τινος ἐπιτιθέμενα τὰ δηλητήρια ταῦτα, ἀπορροφῶνται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ προκαλοῦσι τ' αὐτὰ γενικὰ συμπτώματα, ἅτινα ἤθελον προκαλέσει ἂν ἐν ταῖς πεπτικαῖς ὁδοῖς εἰσέγοντο, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται ἐγγυνομένης ὑπὸ τὸ δέρμα ἢ ἐπὶ τραύματος ἐπιτιθεμένης ποσότητός τινος μορφίνης ἢ στρυchnίνης. Ὅσον δ' ἄφορξ̃ εἰς τὰ κυρίως δηλητηριώδη τραύματα, ταῦτα σχεδὸν μόνον παρὰ τοῖς ἀγρίοις λαοῖς παρατηροῦνται, οἵτινες τὰ βέλη αὐτῶν δηλητηριάζουσι διὰ κουραρίου καὶ ἄλλων δηλητηρίων.

Β' ΣΗΠΤΙΚΗ ΥΛΗ ΤΩΝ ΠΤΩΜΑΤΩΝ. — **ΑΝΑΤΟΜΙΚΑ ΤΡΑΥΜΑΤΑ.** — Μετὰ θάνατον οἱ ἰστοὶ ἡμῶν καταλαμβάνονται ὑπὸ πολυαρίθμων μικροβίων, ὧν τ' ἀποτελέσματα συχνάκις παρτηροῦνται παρὰ τοῖς ἀνατόμοις, τοῖς νυσομένοισι ἢ ἐκδοράς ὑφισταμένοισι εἴτε διὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἀνατομῆς, εἴτε διὰ τῶν προεξοχῶν τῶν ὀστέων τοῦ πτώματος. Τὰ πρόσφατα πτώματα, ἰδίως ἂν ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἐκ πυώ-

δους μολύνσεως, ἐπιλοχίου πυρετοῦ, ἄνθρακος, μάλιος, λύσσης κ.τ.τ., εἶναι τὰ κινδυνωδέστερα· ὁ κίνδυνος ἐλαττοῦται ἢ ὅλως ἐκλείπει, τοῦ πτώματος ἀπολυμαινομένου διὰ τῶν διαφορῶν ἐν χρήσει ἐν τοῖς ἀνατομείοις μεθόδων.

Τρεῖς διακρίνομεν κατηγορίας τῶν φαινομένων τούτων : α') τὸ ἀνατομικὸν φῦμα· β') τὰ καλοήθη ἀνατομικὰ νύγματα· γ') τὰ βαρέα ἀνατομικὰ νύγματα.

α'. Τὸ ἀνατομικὸν φῦμα εἶναι μικρὸς ὄγκος ἰόχρους, ἀνώδυνος, ἔστιν ὅτε αἱμάσσων, ὅστις ἀναπτύσσεται περὶ τινὰ ἐκδορὰν ἢ νύξιν. Ἀποτελεῖται δὲ τὸ φῦμα τοῦτο ἐξ ὑπερτροφίας τῶν θηλῶν τοῦ δέρματος, καταλειπούσης ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῶν κενὸν διάστημα, ἐξ οὗ δύναται ν' ἀναβλύσῃ σταγὼν πύου.

Τὰ φύματα ταῦτα εἶναι ἰδίως συχνὰ καὶ πολυάριθμα ἐπὶ τῆς ραχιαίας ἐπιφανείας τῶν μετακαρποφαλαγγικῶν ἄρθρώσεων. Ἐν πολλαῖς περιπτώσεσιν ἀνεῦρον ἐν αὐτοῖς βακίλλους τοῦ Κώχ, ἐξ οὗ ἀποδείκνυται ὅτι ἐνίοτε, ἂν μὴ πάντοτε, δύνανται νὰ ᾔναι φύσεως φυματιώδους.

β'. Τὰ καλοήθη ἀνατομικὰ νύγματα συνίστανται εἰς φλεγμονὴν τοῦ νυχθέντος μέρους καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐξορμωμένων λεμφατικῶν ἀγγείων. Συνοδεύεται δὲ ἡ φλεγμονὴ αὕτη ὑπὸ γενικῶν μὴ βαρέων φαινομένων.

Ἐν τισιν ὥραις ἡ νυχθεῖσα ἢ ἐκδαρεῖσα μοῖρα καθίσταται ἐρυθρά, θερμὴ καὶ ἐπίδυνος· τὰ λεμφατικὰ ἀγγεῖα τοῦ βραχίονος καὶ οἱ ἀδένες τῆς μασχάλης διογκοῦνται καὶ ἀλγοῦσιν· ἐπέρχονται ρίγη καὶ πυρετὸς ἐν γένει βραχύς καὶ ἐλαφρὸς.

Οἱ δάκτυλοι, τὰ λεμφατικὰ ἀγγεῖα ἢ οἱ ἀδένες δυνατόν νὰ διαπυθῶσιν, ἀλλ' ἡ ἴσσις εὐκόλως ἐπέρχεται.

γ'. Τὰ βαρέα ἀνατομικὰ νύγματα προκαλοῦσι τοπικὰ συμπτώματα ἀνάλογα σχεδὸν τοῖς προηγουμένοις καὶ ὑπὸ γενικῶν συμπτωμάτων συχνάκις θανατηφόρων συνοδευόμενα. Τὰ συμπτώματα ταῦτα εἶναι ἀκριβῶς τὰ τῆς ὀξείας σηψαιμίας : ὥρας τινὰς μετὰ τὸ νύγμα ὁ ἄρρωστος καταλαμβάνεται ὑπὸ σφοδροῦ ρίγους, ναυτιῶν, ἐμέτων καὶ ἀγωνίας μεγάλης· ὁ σφυγμὸς εἶναι ἀσθενής, συχνός, ἡ δὲ θερμοκρασία ὑψωμένη. Ἐν ταύτῳ τὸ νύγμα φλεγμαίνει, καθίσταται φυσαλλιδῶδες, πόνοι δὲ ἰσχυροὶ ἐπιγίγνονται κατὰ τὸν βραχίονα καὶ

τὸν ὥμον, εἴτινες διογκοῦνται καὶ ὑπὸ διαχύτου φλέγμονος καταλαμβάνονται.

Ἐν τισι περιπτώσεσιν ὁ ἄρρωστος ἐν ληθάργῳ διατελῶν θνήσκει ἐν μιᾷ ἢ δυσὶν ἡμέραις· ἄλλοτε ἢ ζωὴ παρατείνεται, ὁ διάχυτος φλέγμων τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ διανύει καὶ φέρει τὸν θάνατον περὶ τὴν πέμπτην ἢ τὴν ἕκτην ἡμέραν.

Θεραπεία.—1. Προφύλαξις.—Πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀνατομῆς, ἰδίᾳ δὲ τῆς νεκροψίας, δεόν νὰ ἐξετάζητε τὰς χεῖρας ὑμῶν καὶ τοὺς δακτύλους· ἂν δὲ κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ὑπάρχωσιν ἐκδοραὶ ἢ νύγματα, καλύψατε διὰ κολλοδίου ἢ κολλητικοῦ ἐμπλάστρου τὴν ἡλκωμένην μοῖραν.

2. Ἄμα ὡς νύγμα τι ἢ ἐκδορὰν πάθητε, ἐνεργήσατε διὰ τῆς ἐτέρας χειρὸς ἰσχυράν πίεσιν ὑπερθεῖν τοῦ νυχθέντος σημείου, σπεύσατε νὰ θέσητε αὐτὸ ὑπὸ κρήνην, ἀφήσατε δὲ τὸ μέρος ὑπὸ τὸν κρουλὸν ἐπὶ τινα τῆς ὥρας λεπτά, πάντοτε μετρίως πιέζοντες· τὸ αἷμα ἰὰ ρέυση, μέχρις οὗ παύσητε τὴν τοιαύτην πλύσιν καὶ τὴν πίεσιν· τούτου γενομένου ἐπιθέσατε τῇ ἐκδορᾷ τεμάχιον κομμιοῦχου ἐμπλάστρου ἢ κάλλιον ἀντισηπτικὸν ἐπίδεσμον¹.

3. Τῶν φαινομένων ἐκδηλωθέντων, ἡ θεραπεία διαφέρει ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν συμπτωμάτων. Τ'ἀνατομικὰ φύματα ἐξαλείφονται αὐτομάτως ἢ διὰ τινων καυτηριάσεων. Ἐνίοτε καταφεύγομεν τῇ ἀποξέσει, μεθ' ἣν ἐφαρμόζομεν ἐπιδέσμους δι' ἰωδοφορμίου.

Αἱ λεμφαγγεϊτίδες, οἱ φλέγμονες καὶ τὰ σηψαιμικὰ φαινόμενα καταπολεμοῦνται δι' ἀντισηπτικῶν χλιαρῶν λουτρῶν καὶ εὐρεῶν ἐντομῶν.

Ἐν ταύτῃ χορηγοῦμεν ἔσω τὴν θεϊκὴν κινίνην, τὰ οἶνοπνευματοῦχα, τὰ διαφωρητικὰ (τέϊον μετὰ ρουμίου) καὶ τὰ τονωτικά.

Γον ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΙΟΒΟΛΑ.—Τοιαῦτα εἶναι τὰ διὰ τῆς παρουσίας ἰοῦ τινος ἐπιπλεκόμενα.

Εἶναι δὲ οἱ ἰοὶ προϊόντα φυσιολογικῆς ἐκκρίσεως ἰδιάζοντα εἰς τινα ζῶα (ἐντομα, ἀραχνίδας, ἐρπετά).

¹ Ἡ οὕτω γιγνομένη καταιόνησις παρασύρει τὴν σηπτικὴν ὕλην, ἐνῶ διὰ τῆς πίεσεως ἐκρέει τὸ αἷμα, παρακωλύεται δὲ ἡ διάχυσις τοῦ ἰοῦ, ὅστις διὰ τοῦ αἵματος παρασύρεται.

α'. Νύγματα ἐντόμων.—Τὰ νύγματα τῶν σφηκῶν καὶ τῶν μελισσῶν προκαλοῦσι σφοδρὸν πόνον καὶ σμικρὰν ἐξοῖδθσιν, μετὰ τινὰς ὥρας παρερχόμενα. Ἄλλ' ἂν τὰ νύγματα ἦναι πολυάριθμα, δύ-
νανται νὰ προκαλέσωσι βαρέα φαινόμενα καὶ τὸν θάνατον, εἴτε ἐκ τῆς ἐντάσεως τοῦ πόνου, εἴτε ἐκ τῆς ποσότητος τοῦ ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσδύσαντος σπηπτικοῦ στοιχείου.

Ἀποσπῶμεν τοῦ ἐντόμου τὸ κέντρον, ἀποφεύγοντες νὰ πιέσωμεν τὸν μικρὸν θύλακον, εἰς δὲ τοῦτο ἀπολήγει καὶ ὅστις δύναται νὰ περιέχῃ ἔτι ἰόν. Πλῖνται τινὲς ἀμμωνιοῦχοι ἢ ναρκωτικά ἀρκοῦσι πρὸς παῦσιν τοῦ πόνου.

β'. Νύγματα ἀραχνίδων.—Τὰ νύγματα τοῦ σκορπίου καὶ τοῦ φαλαγγίου δύναται νὰ παραγάγῃσι βαρύτατα φαινόμενα.

Τὸ κέντρον καὶ ὁ ἰοφόρος θύλακος τοῦ σκορπίου εὑρηνται ἐν τῇ οὐρᾷ αὐτοῦ. Τὸ νύγμα παράγει κηλῖδα ἐρυθράν, εἴτα μέλαιναν, φλυκταίνας τινὰς καὶ σμικρὸν πυρετόν. Ὁ ἰὸς τοῦ σκορπίου τῆς Ἀφρικῆς εἶναι πολλῷ τῶν ἄλλων δηλητηριωδέστερος.

Τὸ φαλάγγιον τ' αὐτὰ περίπου προκαλεῖ φαινόμενα. Τὸ νύγμα δέον νὰ πλυθῇ καὶ νὰ χιμωραγῇσῃ· ὕπερθεν τούτου ἀσκοῦμεν κυκλικῶς πίεσιν καὶ καυτηριάζομεν αὐτό.

γ'. Νύγμα ἐχίδνης.—Τοῦτο τάχιστα προκαλεῖ τοπικὰ καὶ γενικὰ φαινόμενα. Ὁ τραυματισθεὶς αἰσθάνεται κατὰ τὸ νύγμα σφοδρὸν πόνον, ὅστις καθ' ὅλον τὸ ἄκρον ἐκτείνεται· πάντα τὰ ἐπώδυνα μέρη διογκοῦνται, καθίστανται μαλθακά, οἰδηματώδη, καλύπτονται διὰ φλυκταινῶν, μετ' οὐ πολὺ δὲ διὰ κηλίδων πελιδνῶν καὶ γαγγραινώδων.

Τὰ γενικὰ φαινόμενα ταχέως ἐκδηλοῦνται, εἶναι δὲ οἷα ἐν πάσαις ταῖς δηλητηριασεσι : ρίγη, στενοχωρία, ναυτία καὶ ἔμετοι, ψυχροὶ ἰδρώτες, ἱκτερικὴ χροιά κ.τ.τ.

Ἡ κατάστασις αὕτη ἐμφανίζει ἄλλας ἐν τῇ ἐκτάσει αὐτῆς διαφορὰς ἀναλόγως τοῦ βήθους, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δηγμάτων, τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐνοφθαλμισθέντος ἰοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἰοῦ τούτου. Οὕτως ὁ ἰὸς τῆς ἐχίδνης εἶναι δηλητηριωδέστερος κατὰ τὰ ἰσχυρὰ καύματα, ἐν τοῖς θερμοῖς τόποις κ.τ.τ. Σπανίως ἐν τοῖς κλίμασιν ἡμῶν τὸ δῆγμα ὀλεθρίως ἀπολήγει¹.

¹ Δήγματα ὄφρων.—Ἐν ταῖς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν χώραις οἱ κροταλῖαι κέ-

Θεραπεία.— Ἐνεργήσατε πάραυτα τὴν ἐκμύζησιν, εἴτα ἐνσταλάξατε μεταξὺ τῶν χειλέων τοῦ τραύματος μίαν ἢ δύο σταγόνες ὑγρᾶς ἀμμωνίας ἢ φαινικοῦ ὀξέος καὶ καλύψατε τὸ τραῦμα διὰ συστρέμματος μοτοῦ ἐμβεδρεγμένου ἐν τῷ αὐτῷ ὑγρῷ· ἢ, ἀφοῦ ἐκμυζήσητε, καυτηριάσατε τὸ τραῦμα διὰ τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου, τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος κ.τ.τ. Ἐν ταύτῳ χορηγήσατε ἔσω τὰ τονωτικά καὶ τὰ διαφορητικά.

Η.—ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΡΙΑ

Τὰ ὑποδόρια τραύματα εἶναι ἰδιαζόντως καλοήθη, ἐνούμενα κατὰ πρῶτον σκοπόν. Δύο δὲ ταῦτα ἐμφανίζουσι ποικιλίας: Ἀὐτὸν ὅτε μὲν νύσσον καὶ τέμνον ὄργανον διατιτρά τὸ δέρμα καὶ διαιρεῖ ἐν ἐκτάσει ἀρκούντως μεγάλη τοὺς ὑποκειμένους ἰστούς, τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται π. χ. κατὰ τὴν τενοντοτομίαν τοῦ Ἀχιλλείου τένοντος· Βὸν ὅτε δὲ τὸ δέρμα παραμένει ἀνέπαφον, μόνοι δὲ οἱ ὑποκείμενοι ἰστοὶ διαρρηγνυνται, θλῶνται, ἀποσπῶνται, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὰ ἐξαρθρήματα.

Λάβωμεν ὡς τύπον τῆς περιγραφῆς ἡμῶν τὸ συμβαῖνον κατὰ τὴν τενοντοτομίαν τοῦ Ἀχιλλείου τένοντος. Νύξις γίγνεται ἐν τῷ δέρματι· δι' αὐτῆς διευθύνεται τὸ ὄργανον τὸ διαιρέσον τὸν τένοντα. Ἀμα γινομένης τῆς τομῆς, τὰ δύο τοῦ διαιρεθέντος τένοντος ἄκρα ἀφίστανται κατὰ τινα ὑφεκατόμετρα, τὸ δὲ δέρμα εἰσωθεῖται κατὰ τὸ διάστημα, ὅπερ ὑπελείφθη ἐλεύθερον ἐκ τῆς συσπάσεως αὐτῶν. Ὁ πόνος εἶναι ἐλαφρὸς, διότι τὸ δέρμα ἐν μικρᾷ μόνον ἐκτάσει διηρέθη, γνωστὸν δὲ τυγχάνει ὅτι οἱ ὑποκείμενοι ἰστοί, ἰδίᾳ οἱ τένοντες, σμικρὸν εἶναι εὐαίσθητοι· ἂν δὲ διὰ τῆς τομῆς δὲν διηρέθησαν ὅπως δήποτε εὐμεγέθη ἀγγεῖα, μόλις μία ἢ δύο σταγόνες αἵματος ἐκρέουσιν ἀπὸ τοῦ νύγματος.

Κατὰ τὰς 2—3 πρώτης ἡμέρας τὸ νύγμα ἐπουλοῦται κατὰ πρῶτον σκοπόν, ὡς καὶ οἱ ὑποκείμενοι ἰστοί· γλοιῶδες δὲ τι ὑγρὸν ὑπόφαιον πληροῖ τὸ διάστημα, ὅπερ ὑπελείφθη κενὸν ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν δύο ἄκρων τοῦ τένοντος. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο ἐκκρίνεται τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ περιτενοντώδους ἐλύτρου, ὅπερ λίαν ἀγγειοβριθὲς καθίστηνται ἰὼν τόσῳ δηλητηριώδη, ὥστε τὸ δηγμα τῶν ὀφειων τούτων δύναται παραχρῆμα νὰ φονεύσῃ.

σταται, καὶ ὀργανοῦται· κατὰ δὲ τὸν νόμον καθ' ὃν ὁ νεόπλαστος ἐμβρυϊκὸς ἰστὸς ἀποτελεῖ ἰστὸν ὅμοιον τῷ τῶν μερῶν, ἐν οἷς παρεντίθεται, τὸ γλοιῶδες ὑγρόν, τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων τοῦ τένοντος παρεντιθέμενον, καθίσταται ἰνῶδες.

Ὅμοια φαινόμενα συμβαίνουνσι κατὰ τοὺς ἰστούς, τοὺς ἐκ τῆς ἐκτοπίσεως ἀρθρικοῦ τινος ἄκρου διασχιθέντας.

Ἡ ἄμεσος λοιπὸν ἔνωσις εἶνε ὁ συνήθης τρόπος τῆς ἐπουλώσεως τῶν ὑποδορίων τραυμάτων, ἀναμφιβόλως δὲ τὴν αἰσίαν ταύτην τάσιν δέον ν' ἀποδῶσωμεν τῇ ἐλλείψει τῆς τοῦ ἀέρος ἐπαφῆς καὶ τῇ τελείᾳ συναρμογῇ τῶν διαιρεθέντων ἰστῶν.

Ἐν τισιν ἐν τούτοις περιπτώσεσι τὰ τραύματα ταῦτα διαπυύσκονται, καθάπερ τὰ ἐν τῷ ἄερί ἐκτεθειμένα¹.

Ἡ πρόγνωσις εἶναι καλή.

Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν ἐν χαλαρώσει τοποθέτησιν τῶν διαιρεθέντων ἰστῶν καὶ εἰς τὴν ἡρεμίαν· ἂν ὑπάρχῃ νύγμα, κλείεται διὰ κομμιοῦχου ἐμπλάστρου. Ἐν ταῖς σπανίαις περιπτώσεσιν, ἐν αἷς τὸ τραῦμα διαπυύσκεται, τοῦθ' ὅπερ ἐξαγγέλλεται διὰ πόνου, τάσεως καὶ θερμότητος, δέον νὰ διανοιζώμεν ὁδὸν τῷ πύφ.

10—ΕΠΙΠΛΟΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ

Τὰ τραύματα ὑπόκεινται εἰς οὐκ ὀλίγας ἐπιπλοκάς παρακωλυούσας τὴν ἐπούλωσιν αὐτῶν καὶ εἰς κίνδυνον ἐμβαλλούσας τὴν ζωὴν τοῦ τραυματίου.

Αἱ ἐπιπλοκαὶ αὗται διηρέθησαν εἰς τοπικάς καὶ γενικάς, πρωτοπαθεῖς καὶ δευτεροπαθεῖς· ἄσκοπος ὅμως εἶναι ἡ τοιαύτη διαίρεσις. Περιλαμβάνουσι δὲ αἱ ἐπιπλοκαί: τὰς αἱμορραγίας, τὸν πόνον, τὸ νευρικὸν παραλήρημα, τὸν τραυματικὸν πυρετόν, τὴν ὀξεῖαν ἢ χρονίαν σηνψαιμίαν (σηπτικὴν μόλυνσιν), τὴν πυώδη μόλυνσιν ἢ πνυαμίαν, τὸν τέτανον, τὸ ἐρυσίπελας, τὴν νοσοκομειακὴν γάγγραιναν².

¹ Τὸ ἄκρον ὅστω τινος δὲν δύναται ὄντως νὰ καταλείπῃ τὴν ὑποδεχομένην αὐτὸ κοιλότητα, χωρὶς νὰ διαρρήξῃ τὸν ἀρθροθύλακον, τοὺς συνδέσμους, καὶ τοὺς περιαρθρικοὺς ἰστούς.

² Παραπέμπομεν διὰ μὲν τὸν τέτανον τῇ εἰδικῇ παθολογίᾳ, διὰ δὲ τὸ ἐρυσίπελας τῇ χειρουργικῇ.

Α. — ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΑΙ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ

Ὅταν ἡ ἐκ τοῦ τραύματος ρύσις τοῦ αἵματος ὑπερβαίνῃ εἴτε ἐκ τοῦ ποσοῦ εἴτε ἐκ τῆς διαιρέσεως τὰ συνήθη ὅρια, καλεῖται αἱμορραγία.

Αἱ τραυματικαὶ αἱμορραγίαι εἰς δύο ὑπάγονται τάξεις :

Αὐα Ἡ αἱμορραγία εἶναι πρωτοπαθὴς, ὅταν συμβαίνῃ κατὰ τὸν τραυματισμόν· ἐπέρχεται δὲ ὅταν τοῦ ἀγγείου τὸ τραῦμα ἐμφανίζῃ διάταξιν ἀντικειμένην τῇ αὐτομάτῳ αἰμοστάσει.

Βον Ἡ αἱμορραγία εἶναι ἐπιγενὴς ἢ δευτεροπαθὴς, ὅταν ἐπέχῃται πλείονας ἡμέρας μετὰ τὸν τραυματισμόν.

Αἱ ἐπιγενεῖς αἱμορραγίαι εἶναι ἰδίως συχναὶ κατὰ τὰ διὰ πυροβόλων ὄπλων τραύματα, ἐπιγιγνόμεναι ἐκ δύο διακεκριμένων ἀπ' ἀλλήλων ἐπιδράσεων : Αὐα Ἐκ τῆς ἀποπτώσεως ἐσχάρας ἀποφρασσοῦσης ἀρτηρίαν· αὕτη ἀποσπώμενη ἀπὸ τῆς 17ης μέχρι τῆς 20 ἡς ἡμέρας ἀποτόμως διανοίγει τὴν ἀρτηρίαν, ὅτε τὸ αἷμα κρουνηδὸν ἐκρέει. Βον Ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος· οὕτως ἡ σηψαιμία καὶ ἡ πυαιμία προκαλοῦσιν ἐπιγενεῖς αἱμορραγίας, δαψιλεῖς ὁμοίας ταῖς ἀδυναμικαῖς αἱμορραγίαις, αἵτινες ἐπιπλέκουσι τοὺς βαρεῖς πυρετοὺς, καθ' οὓς τὸ αἷμα εἶναι σφόδρα ἡλλοιωμένον.

Διαίρεσις. — Ἀναλόγως τῆς προελεύσεως αὐτῆς, ἡ αἱμορραγία εἶναι ἀρτηριακὴ, φλεβικὴ ἢ τριχοειδὴς· ἀναλόγως δὲ τῆς ἐδρας καλεῖται ἐξωτερικὴ ἢ ἐσωτερικὴ· κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην τὸ αἷμα διηθεῖται ἢ ἐκχεῖται.

Αὐα ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑ ΑΡΤΗΡΙΑΚΗ. — Τρεῖς αὕτη ἐμφανίζει κυρίους χαρακτηρισμοὺς : α'. Τὸ αἷμα εἶναι ζωηρῶς ἐρυθρόν, ἐκρέει δὲ ὑπὸ μορφὴν ἀκτῖνος διακοπτομένης διὰ πάλσεων ἰσοχρόνων τῷ σφυγμῷ. β'. Πίεσις ἀσκουμένη μὲν μετὰ τοῦ τραύματος καὶ τῆς καρδίας ἐπίσχει τὴν αἱμορραγίαν, ὑπὸ δὲ τὸ τραῦμα γιγνομένη ἐπαυξάνει αὐτήν. γ'. Αἱ ἀρτηριακαὶ σφύξεις εἶναι ἀσθενεῖς ἢ ἀνεπαίσθητοι ἐν τοῖς ὑπὸ τὴν τρωθεῖσαν μοῖραν κειμένοις ἀγγείοις.

Τοιοῦτος εἶναι ὁ κανὼν· ὑπάρχουσιν ὅμως ἐξαιρέσεις λόγου ἄξια.

Οὕτω τὸ αἷμα δύναται νὰ ἐκρέῃ ἐκ τῶν δύο ἄκρων τῆς διαιρεθείσης ἀρτηρίας¹, τοῦθ' ὅπερ κυρίως παρατηρεῖται ἐν τοῖς τραύμασι τοῦ

¹ Τότε τὸ ἐκ τοῦ κατωτέρου ἄκρου παρεχόμενον αἷμα εἶναι ὅτε μὲν ἐρυ-

τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς ἢ τῶν ἄκρων (χειρῶν, ποδῶν), διότι κατὰ τὰ μέρη ταῦτα αἱ ἀναστομώσεις εἶναι πολλάι, ὥστε νὰ ἐπανάγῃται ἀμέσως τὸ αἷμα ἐν τῷ κατωτέρῳ ἄκρῳ· ἐπείγουσα λοιπὸν ἀποβαίνει ἡ ἀπολίνωσις ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ ὑπερθεν τοῦ τραύματος ἀσκουμένη πίεσις ἐλαττοῖ τὴν αἱμορραγίαν χωρὶς νὰ ἐπίσχη αὐτήν.

Ἄν ἡ ἀρτηρία ᾗναι ἀτελῶς διηρημένη, ἢ ἂν τὸ τραῦμα ᾗναι στενὸν καὶ ἐλικοειδές, μέρος τοῦ αἵματος ἐξακολουθεῖ τὸν ροὴν αὐτοῦ, αἰσθάνεται δέ τις ἔτι τὰς σφύξεις ἐν ταῖς ὑποκειμέναις ἀρτηρίαις· ἕτερον μέρος ἐκρέει πρὸς τὰ ἐκτός, ἢ διηθεῖται ἐν τῷ περίξ συνεκτικῷ ἰστῷ.

Ὅταν τὸ ἀρτηριακὸν αἷμα διηθῇται ἐν τινι μέρει τοῦ σώματος, τὸ μέρος τοῦτο αὐξάνει τὸν ὄγκον, τὸ δέρμα λαμβάνει ἰσίδῃ χροιάν, εἶναι δὲ τεταμένον καὶ αἰσθάνεται τις σφύξεις βυθίας, ἰσοχρόνους τῷ σφυγμῷ, αἵτινες ἐκλείπουσιν, ὅταν ἡ τάσις ᾗναι λίαν μεγάλη. Διὰ τῆς πίεσεως ἢ τῆς κινήσεως αἷμα μέλαν ἀναβλύζει ἐκ τὸς τοῦ τραύματος.

ΒΟΝ ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑ ΦΛΕΒΙΚΗ. — Αὕτη ἐκ τῶν ἐξῆς χαρακτηρίζεται : α'. Αἷμα μέλαν ἐκρέει δι' ἀκτίνος συνεχοῦς, ἄνευ πάλσεων. β'. Ἡ ρύσις τοῦ αἵματος ἐπίσχεται διὰ πίεσεως ἀσκουμένης πέραν τοῦ τραύματος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν τριχοειδῶν· αὐξάνει δὲ ἂν ἡ πίεσις ἀσκητῇ ὑπερθεν τῆς χώρας (τὸ ἀντίθετον τοῦ κατὰ τὰς ἀρτηριακὰς αἱμορραγίας συμβαίνοντος).

Ἄν τὸ φλεβικὸν τραῦμα ᾗναι ἀτελές, ἡ στήλη τοῦ αἵματος εἰς δύο μέρη διαιρεῖται, ὧν τὸ μὲν ἐξακολουθεῖ τὴν πρὸς τὴν καρδίαν πορείαν αὐτοῦ, τὸ δ' ἐκρέει διὰ τοῦ τραύματος. Ἡ ὑπερθεν τοῦ τραύματος ἀσκουμένη πίεσις ἀναγκάζει ὅλον τὸ αἷμα δι' αὐτοῦ νὰ ἐξέλθῃ, τοῦθ' ὅπερ κατὰ τὴν φλεβοστομίαν συμβαίνει.

Ἐν τισι περιπτώσεσι τὸ ἀπὸ πινος φλεβὸς ἐκρέον αἷμα ἔχει χροιάν ἐρυθράν καὶ κινήσεις παλμώδεις. Τὰ ἰδιάζοντα ταῦτα φαινόμενα, ἐξαρθρώμενα ἐκ τῆς δραστηριότητος τῆς περιφερικῆς κυκλοφορίας καὶ ἐκ τῆς γειτνιασέως ἀρτηρίας μεταδιδούσης τὰς σφύξεις αὐτῆς τῇ

θρὸν καὶ διακεχομένον, ὅτε δὲ μέλαν καὶ ἄνευ δυνάμεως ἐκτοξευόμενον. Αἱ διαφοραὶ αὗται προκύπτουσιν ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλης ἀφθονίας τῶν ἀναστομώσεων.

φλεβί, δύνανται νὰ παραπλανήσωσιν ὅτι πρόκειται περὶ τραύματος ἀρτηριακοῦ· ἀρκεῖ ὅμως νὰ συμπίσῃ τις ὑπὸ τὸ τραῦμα, ἵνα ἐπίσῃ τὴν αἱμορραγίαν.

Γον ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΑΙ ΤΡΙΧΟΕΙΔΕΙΣ. — Ἡ ἀπὸ τῶν τριχοειδῶν ρύσις τοῦ αἵματος δὲν συμβαίνει ἀφθονος ὥστε ν' ἀποτελέσῃ αἱμορραγίαν, εἰμὴ ὅταν πηγάζῃ ἐξ ἀλλοιώσεως τοῦ αἵματος (σηψαιμία, πυαιμία, σκορβοῦτον κ.τ.τ.) ἢ ἐξ αἱμοφιλίας.

Τὸ αἷμα, εὐτινος ἢ χροιά δὲν εἶναι ὅσον ἡ τοῦ ἀρτηριακοῦ ἐρυθρά, ἐκρέει ἄνευ πάλσεων, ὅπερ δὲ ἀξιοπαρατήρητον, ἡ αἱμορραγία τόσῳ ἔλασσον τείνει νὰ ἐπισχεθῇ, ὅσῳ μακρότερον χρόνον διαρκεῖ, διότι ἡ ἀναμικὴ κατὰστασις ἐπαυξάνει.

Αἱ τριχοειδεῖς αἱμορραγίαι εἶναι πολλῶ συχνότεραι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν βλεννογόνων ἢ κατὰ τὸ δέρμα. Ἐσπουδάσαμεν ἤδη τοὺς χαρακτηρὰς αὐτῶν (ὄρα Ἐπίσταξις, Αἱμόπτυσις κ.τ.τ.).

Συμπτώματα. — Ἐξέθεμεν τὰ τοπικὰ συμπτώματα τῶν αἱμορραγιῶν καὶ τοὺς διαφοροὺς αὐτῶν χαρακτηρὰς ἀναλόγως τῆς ἀρτηριακῆς, φλεβικῆς ἢ τριχοειδοῦς προελεύσεως αὐτῶν. Τὰ γενικὰ συμπτώματα εἶναι τ' αὐτὰ ἐν πάσῃ ὅθεν δῆποτε προερχομένη αἱμορραγία, δὲν ἐκδηλοῦνται ὅμως εἰμὴ ὅταν δαψιλῆς ᾖναι ἡ ρύσις τοῦ αἵματος.

Τὸ δέρμα ὠχρίᾳ, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ χεῖλη καὶ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων, ἰδρῶς ψυχρὸς διαβρέχει τὸ μέτωπον, τὸ στήθος, τὰς παλάμας, ἐπέρχονται ναυτίαι, ἔμετοι, ἡ ἀναπνοὴ καθίσταται βραχεῖα, πνευστιῶσα, τέλος δὲ ἐπιγίγνονται σπασμοὶ καὶ συγκοπὴ καὶ ταχύς ἐντεῦθεν ὁ θάνατος.

Διάγνωσις. — Αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν περιγραφέντων συμπτωμάτων.

Πρόγνωσις. — Ἡ πρόγνωσις διαφέρει: α'. ἀναλόγως τῆς ἀφθονίας τοῦ ἐκρεύσαντος αἵματος· β'. ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τῆς διαμέτρου τῶν τρωθέντων ἀγγείων (τῶν ἀρτηριῶν ἢ τρωσὶς εἶναι πολλῶ βαρυτέρα τῆς τῶν φλεβῶν)· γ'. ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τοῦ τραυματίου.

Θεραπεῖα. — Ἡ ἀπολίνωσις ἐν τῷ τραύματι τῶν δύο ἄκρων τοῦ διαιρεθέντος ἀγγείου εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν αἰμοστατικὸν μέσον. Τῆς ἀπολινώσεως ἐν γένει γίνεται χρῆσις διὰ τὰ τραύματα τῶν ἀρ-

τηριῶν· ἄρμόζει ἐν τούτοις αὕτη καὶ τοῖς τραύμασι τῶν φλεβῶν.

Ἄν ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ περιδεθῶσιν ἐν τῷ τραύματι τὰ ἄκρα τῶν διαιρεθέντων ἀγγείων, ἢ ἀπολίνωσις γίγνεται εἰς ἀπόστασιν τινα ἐν τομῇ γιγνομένη κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐγχειρητικῆς.

Μέχρις οὗ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπολίνωσις, ἢ αἰμορραγία ἐπίσχεται διὰ τῆς συμπίεσεως, ἥτις δύναται νὰ ᾖ ἄμεσος (διὰ τοῦ δακτύλου ἀμέσως ἐφαρμοζομένου ἐπὶ τοῦ διαιρεθέντος ἀγγείου) ἢ ἔμμεσος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ συμπίεσις, γιγνομένη διὰ τοῦ δακτύλου ἢ ἰδίων πιέστων, ἀσχεῖται ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας μεταξὺ τοῦ τραύματος καὶ τῆς καρδίας.

Ἡ ἀπολίνωσις ἐνδείκνυται, ὅταν ἡ αἰμορραγία προέρχεται ἐξ οὐσιώδους ἀρτηριακοῦ κλάδου· ὅταν δὲ τὸ αἷμα πηγάζῃ ἐξ ἀγγείων ἐλάσσονος σπουδαιότητος, καταφεύγομεν εἰς τὰς ἐπομένους μεθόδους :

α'. Ἄν πρόκειται περὶ μικρῶν ἀρτηριδίων, δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν αὐτὰ διὰ λαβίδος καὶ νὰ συστρέψωμεν πλειστάκις περὶ αὐτά.

β'. Ἄν πρόκειται περὶ ἔτι λεπτοτέρων ἀρτηριδίων ἢ τριχοειδῶν, ἐφαρμόζομεν ψυχρὸν ὕδωρ ἐπὶ τοῦ τραύματος, διότι τὸ ψῦχος προκαλεῖ τὴν σύσπασιν τῶν μικρῶν ἀγγείων. Δυνάμεθα ἐπίσης νὰ καταφύγωμεν τοῖς στυπτικοῖς, οἷον τῷ θειικῷ σιδήρῳ, τῷ ὕδατι Rabel, τῷ ὑπερχλωριούχῳ σιδήρῳ, τῷ οἰνοπνεύματι, ἢ καὶ τῇ ἐφαρμογῇ τεμυχίων ἀγαρικοῦ καὶ ἰστοῦ ἀράχνης.

B.—ΠΟΝΟΣ

Μέτριος πόνος συνοδεύει αἰείποτε πᾶν τραῦμα· ἐπομένως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιπλοκή, εἰμὴ ὅταν ᾖ σφοδρὸς καὶ παρατεταμένος. Ἡ δὲ ἀσυνήθης αὕτη ἐντασις ἐκ διαφόρων δύναται νὰ προέρχεται αἰτίων :

Αον Ἐκ περισφίγξεως ἐξ ἀπονευρώσεων μὴ ἐκτατῶν ἢ ἐκ φλεγμαινόντων ἰστῶν.

Βον Ἐκ τῆς ἐν τῷ τραύματι παρουσίας ἀλλοτρίων σωμάτων ἢ θρόμβων αἵματος.

Γον Ἐκ τῆς περιδέσεως νεύρου.

Δον Ἐκ κκκῶς γενομένων ἐπιδέσεων, ἢ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοπικῶν ἐρεθιστικῶν.

Θεραπεία.— Ἀρῶ μετὰ προσοχῆς ἀναζητήσωμεν τὸ αἷτιον

τοῦ πόνου, ἵνα προσπαθήσωμεν νὰ ἐξαλείψωμεν αὐτό, ἀναγράφομεν πρὸς ἐλάττωσιν τῆς εὐαισθησίας τοῦ νευρικοῦ συστήματος τὰ ναρκαωτικά (ὄπιον, εὐθάλειαν, ὑδροχλωρικὴν μορφίνην ὑποδορίως) καὶ τὴν χλωριάλην.

Γ.—ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΟΝ ΝΕΥΡΙΚΟΝ ΠΑΡΑΛΗΡΗΜΑ

Ὑπὸ τὴν προσωνομίαν ταύτην ὁ Dupuytren περιέγραψε διανοητικὰς διαταραχὰς ἐπερχομένας παρὰ τοῖς ἐγχειρηθεῖσι καὶ ἐμφανιζούσας μεγάλην εἰ μὴ τελείαν ὁμοιότητα μετὰ τῆς τρομώδους παραφροσύνης τῶν μεθύσων.

Τὸ παραλήρημα τοῦτο παρατηρεῖται παρ' ἀτόμοις νευρικῆς ἰδιοσυγκρασίας, ὧν ἡ φαντασία ὑπερδιεγείρεται πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως, παρὰ τοῖς οἰνόφλυξι κ.τ.τ.

Ἐξαγγέλλεται ὀλίγον μετὰ τὴν τρώσιν χρόνον ὑπὸ εὐθυμίας καὶ στομυλίας ἐκτάκτων, ὅτε ὁ τραυματίας τὰς μυχιατέρας αὐτοῦ σκέψεις ἐξομολογεῖται. Μετ' οὐ πολὺ ἐπέρχεται σύγχυσις ἰδεῶν· εἴτα ὁ τραυματίας ἀναίσθητος πρὸς πάντα πόνον διεγείρεται, ἀποσπᾷ τοὺς ἐπιθέσμους, ζητεῖ νὰ ἐγερθῇ, νὰ βαδίσῃ, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος σταθερᾶς ἰδέας διχτελῶν, παρχμένει ἀπαθὴς πρὸς πάσας τὰς ἀπειθυνομένας αὐτῷ παρακλήσεις.

Ἀξιοσημεῖωτον δὲ εἶναι ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι ἀπολύτως ἀπύρετος, ἡ θερμοκρασία δὲν ἀνυψοῦται, ὁ δὲ σφυγμὸς δὲν ταχύνεται. Μετά τινος ὥρας ἢ 3—4 ἡμέρας ἡ διέγερσις καταπαύει, ὁ ἄρρωστος ἀνακτᾷ τὴν ἐχεφροσύνην, ἐξηντλημένος δὲ ἐκ τοῦ καμᾶτου περιπίπτει εἰς ὕπνον ἐπανορθωτικόν.

Τὸ νευρικὸν παραλήρημα δύναται νὰ συγχυθῇ: α'. μετὰ μηνιγγίτιδος, ἧς διακρίνεται ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν σπασμῶν, τοῦ κώματος καὶ τοῦ πυρετοῦ· β'. μετὰ τῆς τρομώδους παριφροσύνης, ἣτις μείζονα μὲν ἴσως προκαλεῖ τρόμον, κατὰ πολὺ δὲ ὁμοιάζει τῷ νευρικῷ παραληρήματι· πιθανὸν εἶναι μάλιστα ὅτι τὸ νευρικὸν παραλήρημα καὶ ἡ τρομώδης παραφροσύνη εἶναι ἡ αὐτὴ νόσος.

Ἡ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν παροχὴν τοῦ οἰνοπνεύματος μετὰ τῶν ὀπιούχων ἢ τοῦ σιρεπίου τῆς χλωριάλης.

Δ.—ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΟΣ ΠΥΡΕΤΟΣ

Ὁ τραυματικὸς πυρετὸς προκύπτει ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως σηπτικῆς τινος οὐσίας κατὰ τὸ τραῦμα.

Παθογένεια.—Διάφοροι ἐξηνέχθησαν γινῶμαι περὶ τῆς φύσεως τοῦ πυρετοῦ τούτου :

Αὐτὸν Κατὰ τινάς, ὁ τραυματικὸς πυρετὸς εἶναι σταθερὰ καὶ ἐπωφελῆς τοῦ ὀργανισμοῦ ἀντίδρασις, προκαλουμένη ἐκ τοῦ τραυματισμοῦ καὶ τῆς ἐπομένης τούτῳ παθολογικῆς ἐπεξεργασίας.

Βον Κατ' ἄλλους, ὁ ἐκ τοῦ τραύματος ἐρεθισμὸς μεταδίδεται διὰ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐφ' ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ, ἐξ οὗ ὁ πυρετὸς οὗτος προκύπτει (Lucas-Championnière).

Γον Ἄλλοι ὑπεστήριξαν ὅτι ὁ τραυματικὸς πυρετὸς εἶναι δηλητηρίασις παραγομένη ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως δηλητηρίου προκύπτοντος ἐκ τῆς σηπτικῆς ἀποσυνθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τραύματος νεκρωθέντων στοιχείων (Billroth, Maisonneure, Verneuil κ. ἄ.).

Ἡ τελευταία αὕτη γνώμη εἶναι ἡ μᾶλλον τῇ ἀληθείᾳ προσεγγίζουσα. Ὁ τραυματικὸς πυρετὸς εἶναι ὁ πρῶτος βαθμὸς τῆς μικροβιακῆς μολύνσεως, ἥς ἡ σηψαιμία καὶ ἡ πυκίμια εἶναι αἱ ἐντονώτεραι καταστάσεις.

Συμπτώματα.—Μετὰ τραυματισμὸν ὅπωςδὴπστε σπουδαῖον, ὁ τραυματίας δύναται ἐν μιᾷ τῶν τριῶν ἐπομένων συνθηκῶν νὰ διατελέσῃ.

Αὐτὸν Παραμένει ἡσυχος, κοιμᾶται καὶ ἔχει ὀρεξιν· ἡ θερμοκρασία δὲν ἀνυψοῦται εἰμὴ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην ἡμέραν (τραυματικὸς πυρετός).

Βον Εἶναι λίαν τεταραγμένος : ἡ διέγερσις αὕτη φαίνεται προκύπτουσα ἐκ τοῦ νευρικοῦ παραληρήματος ἢ παρέρχεται, ὁ δὲ τραυματικὸς πυρετὸς ἐκδηλοῦται.

Γον Εἶναι λίαν καταβεβλημένος : ὁ τραυματισμὸς ἐπὶνέγκεν αὐτῷ διάσεισιν, καθ' ἧς ἀτελῶς ἀντιδρᾷ. Ἡ θερμοκρασία καταπίπτει καὶ ὁ τραυματίας θνήσκει· ἄλλοτε ὅμως πάλιν ἀναβιβάζεται καὶ ὁ τραυματικὸς πυρετὸς ἐπέρχεται.

Οὕτως, οἰκδῆποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ἀρχικὴ τοῦ ἀρρώστου κατάστασις,

ὁ τραυματικὸς πυρετὸς ἄρχεται ἐν γένει περὶ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν, ἀγγελλόμενος συχνότερον διὰ τῆς θερμότητος ἢ διὰ τοῦ ρίγους. Τὸ πρόσωπον εἶναι ἐξέρυθρον, ὁ σφυγμὸς συχνός, ἡ θερμοκρασία ἀνυψοῦται, ὁ ἄρρωστος ὑπὸ ζωνῆς κατατρίχεται δίψης, κεφαλαλγεί, τὸ πεπτικὸν αὐτοῦ σύστημα διαταράσσεται (γλῶσσα ἐπίχριστος, ἀνορεξία κ.τ.τ.), τὰ κύρα εἶναι πυρετικά (ὀλίγα, ἐρυθρά, ἐπαυξάνει ἡ οὐρία, ἐλαττοῦνται τὰ χλωριούχα ἅλατα).

Ποικιλία. — Ὁ τραυματικὸς πυρετὸς ποικίλας ὑποδύεται μορφάς· παρὰ λίαν νευρικοῖς ἀτόμοις καὶ τοῖς οἰνόφλυξι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ διέγερσις ἐξικνουμένη μέχρι παραληρήματος, παρὰ δὲ τοῖς ἐξησθενημένοις προσλαμβάνει χαρακτῆρα ἀδυναμικόν.

Διάρκεια. — Ἐντὸς 24 ὥρων ὁ πυρετὸς εἰς τὸ ὑψιστον τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ ἀνέρχεται· ἄρχεται εἴτα ἐλαττούμενος, ἐντὸς δὲ 2 ἢ 3 ἡμερῶν ἐκλείπει. Ἡ ὅλική αὐτοῦ διάρκεια ταλαντεύεται μεταξὺ 2 καὶ 6 ἡμερῶν, δύναται ὅμως καὶ ἐπὶ 8 ἡμέρας νὰ παραταθῇ· ἐπὶ χρόνον δὲ μακρότερον διαρκῶν δέον νὰ ἐγείρῃ ὑπόνοιαν περὶ τινος γενικῆς ἢ τοπικῆς ἐπιπλοκῆς¹.

Κατάστασις τοῦ τραύματος. — Τοῦ πυρετοῦ εἰσβάλλοντος, τὸ τραῦμα καθίσταται εὐαίσθητον, φλεγμαίνει καὶ διογκοῦται· ἀπ' αὐτοῦ δὲ ἐκρέει ὑγρὸν ὀρροαιματῶδες, εἴτα ὀρροπυῶδες καὶ κατόπιν πυῶδες. Ἐν γένει δὲ τῆς πυήσεως τελείως ἐγκαθισταμένης, ὁ πυρετὸς καταπίπτει².

¹ Τοῦ πυρετοῦ ἡ λήξις δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ δι' ἰδρώτων ἢ οὔρων ἀφθόνων.

² **Θερμοκρασία.** Αὕτη ἀνυψοῦται μετὰ 24 ἢ 36 ὥρας, ἐξικνουμένη περὶ τὴν τρίτην ἡμέραν εἰς τὸ ὑψιστον αὐτῆς, ὅπερ ποικίλλει μεταξὺ 38⁰ καὶ 40⁰. Βαθμῶδὸν εἴτα ἐλαττοῦται, φυσιολογικὴ ἀποκαθισταμένη περὶ τὴν ἕκτην ἢ ὀγδόην ἡμέραν. — Ἐκ πλειόνων περιστάσεων δύναται νὰ διαταραχθῇ ἡ κανονικὴ αὕτη πορεία τοῦ πυρετοῦ: Ἀον Ἐν τοῖς ὑποδορίοις τραύμασι, τοῖς κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἐνωθεῖσιν ἢ ἐπιδεθεῖσι κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Guérin ἢ τοῦ Lister, ἡ θερμοκρασία ἐλάχιστον ἢ οὐδόλως ἀνυψοῦται· τοῦναντίον ἐν τοῖς διὰ πυροβόλων ὅπλων τραύμασιν ἡ ἀνύψωσις εἶναι ἐπίσημος. Βον Ἐπερχομένης ἐπιπλοκῆς, ἐρυσιπέλατος, λεμφαγγεϊτίτιδος, πυαιμίας, ἡ θερμοκρασία ἀποτόμως ἀνυψοῦται, ἐμφανίζει δὲ μεγάλας ταλαντώσεις, ἀντὶ κανονικῶς καὶ μετρίως ν' ἀνέλθῃ· τοῦτο εἶναι τὸ σαφέστερον σημεῖον τῆς ἐπελεύσεως λοιμώδους ἐπιπλοκῆς. Γον Τέλος ὅταν τὸ τραῦμα ᾖ ἔδρα ἐπιμόνου φλεγμονώδους ἐπεξεργασίας (ἀπόπτωσις ἐσχάρων, παρασχίδων κ.τ.τ.), ἡ θερμοκρασία δὲν ἀποκαθίσταται φυσιολογική.

Διάγνωσις. — Ἡ διάγνωσις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐπελεύσεως τοῦ πυρετοῦ (δύο ἡμέρας περίπου μετὰ τὸν τραυματισμόν), ἐπὶ τῆς κανονικῆς αὐτοῦ πορείας κ.τ.τ. Τοῦ πυρετοῦ δ' ἐμφανίζοντος μεγάλας ταλαντώσεις, ἐντόνων δὲ ριγῶν ἐπερχομένων, ὑποπτεύμεν τὴν ἐπέλευσιν λοιμῶδους νόσου.

Ὁ τραυματικὸς πυρετὸς οὐδαμῶς εἶναι βαρὺς.

Θεραπεία. — Τὸ τραῦμα ἐπιμελῶς ἐπιδέεται. Ἡ δίψα πρᾶνεται διὰ δροσερῶν ποτῶν καὶ ὀξυπότων, χορηγεῖται δὲ τῷ τραυματικῷ ζωμός, γάλα, οἶνος κ.τ.τ.

Ε. — ΣΗΨΑΙΜΙΑ

Σηψαιμία ἀποκαλεῖται σύνολον βαρέων γενικῶν φαινομένων, ἀναλόγων τοῖς τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ παραγομένων ἐκ τῆς ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσδύσεως στριχείων σηπτικῶν ἐκ τραύματος προερχομένων.

Ἡ σηψαιμία δύναται νὰ ᾖ ὑπέροξυς, ὀξεῖα ἢ χρονία.

α'. Σηψαιμία ὑπέροξυς.

Ἡ ὑπέροξυς σηψαιμία ὀφείλεται εἰς ἀναερόβιον βάκιλλον, καλούμενον σηπτικὸν δονάκιον (Pasteur). Προκαλεῖ δὲ τοῦτο ταχέϊαν τῶν περικαλυμμάτων γάγγραιναν μετὰ παραγωγῆς μεγάλης ποσότητος ἀερίων. Ἡ κατάστασις αὕτη ἀποκαλεῖται ἔτι καὶ νῦν γαγγραινώδες οἶδημα, σηψαιμία γαγγραινώδης, κεραυνόβλος γάγγραινα κ.τ.τ. (ὄρα Γάγγραινα).

β'. Σηψαιμία ὀξεῖα.

Παθογένεια. — Κατὰ πολλοὺς τῶν χειρουργῶν (Gosselin, Verneuil) ἡ ὀξεῖα σηψαιμία εἶναι βαρὺς τραυματικὸς πυρετός.

Εἴτε ὀξεῖα εἴτε χρονία εἶναι ἡ σηψαιμία, ἡ παθογένεια εἶναι ἡ αὕτη. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μικροβίων πολλαπλασιαζομένων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τραύματος, παράγεται ἰός, οὕτινος ἡ ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσδύσις προκαλεῖ φαινόμενα, ἀποκαλούμενα σηψαιμία. Ἐνίστε ἐν τούτοις ἡ σηψαιμία παράγεται ἐκ τῆς ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσδύσεως διαφόρων μικροβίων (ἰδίως στρεπτοκόκκων). Παρατηρεῖται δὲ κυρίως, ὅταν τὸ τραῦμα παρουσιάζῃ ἀνωμάλους χώρους, ἐν οἷς τὸ πύον παραμένον ἀποσυντίθεται, μετὰ βλάβας τῶν ὀστέων, τραύματα

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΘΑΛΤΑΤΤΕ

διὰ θλάσεως, τραύματα διὰ πυροβόλων ὄπλων, ἐγκαύματα κ.τ.τ.

Παθολογικὴ ἀνατομία.— Τὸ πτώμα τῶν ἐξ ὀξείας σηψαιμίας θανόντων τραυματιῶν τάχιστα ἀποσυντίθεται.

Τὸ αἷμα εἶναι μέλαν καὶ γλοιῶδες, ἐν αὐτῷ δὲ ἀνευρίσκονται βακτηρίαι καὶ αἰμοσφαίρια ὀδοντωτά.

Τὰ σπλάγχνα (σπλῆν, πνεύμονες, ἥπαρ, ἔντερον) ἐμφανίζουσι διαφορῶν βαθμῶν συμφόρησιν.

Οἱ ὀρρογόνοι ὑμένες (περικάρδιον, ὑπεζωκὼς) συχνάκις φλεγμαίνουσιν.

Ὁ καταφανέστερος ἀνατομικὸς χαρακτήρ μεταξὺ σηψαιμίας καὶ πυαιμίας εἶναι ἡ ἐν τῇ πρώτῃ ἔλλειψις μεταστατικῶν ἀποστημάτων.

Συμπτώματα.— Ἡ τῆς σηψαιμίας ἑναρξίς ὁμοιάζει τῇ τοῦ τραυματικοῦ πυρετοῦ, τὰ ρίγη ὅμως εἶναι συχνότερα, ἡ θερμοκρασία πλεότερον ἀνυψοῦται, ἐξικνουμένη ἐνίοτε μέχρι 41°, ἀντὶ δ' αὕτη ταχέως νὰ καταπέσῃ, ἐξακολουθεῖ τὸναντιον μετ' ἐλαφρῶν πρωϊνῶν ὑφέσεων.

Ὁ ἄρρωστος παρουσιάζει τυφοειδῆ κατάστασιν (πυρετὸν συνεχῆ, σφυγμὸν σκληρὸν καὶ συχνὸν (100 καὶ πλέον σφύξεις), δίψαν ζωήραν, γλῶσσαν ἐπίχριστον, αἰθαλώδη, ἔστιν ὅτε ναυτίας, ἐμέτους καὶ διάρροϊαν)· εἶναι καταβεβλημένος, κεφαλαλγεῖ, συχνάκις δὲ καὶ μετρίως παραληρεῖ.

Τὸ τραῦμα εἶναι ὑπώχρον καὶ ἰχωρῶδες· ἀπ' αὐτοῦ δὲ συχνάκις προκύπτουσι λεμφαγγεῖτις, ἐρυσίπελας, ἄφθονοι αἱμορραγίαι καὶ φλέγμονες.

Ἡ κατάστασις αὕτη διαρκεῖ 10—15 ἡμέρας, ἡ καταβολὴ ἐπαυξάνει ὁλονέν, ὁ δὲ ἄρρωστος θνήσκει ἐν κόματι. Ἐν τούτοις ἡ ἔκβασις δὲν εἶναι ἀείποτε ὀλεθρία.

Διάγνωσις.— Ἡ σηψαιμία διακρίνεται τοῦ τραυματικοῦ πυρετοῦ ἐκ τῆς ἐπιμονῆς αὐτῆς καὶ τῆς βχυρύτητος. Ὁ σχηματισμὸς ἀποστήματος, ἡ λεφαγγεῖτις, ἡ φλεβίτις, τὸ ἐρυσίπελας, ἡ πλευριτις, ἡ πνευμονία κ.τ.τ. προκαλοῦσι γενικὰ φαινόμενα ὅμοια τοῖς τῆς σηψαιμίας· ἀλλ' ἡ βεβαίωσις τῆς τοπικῆς ἀλλοιώσεως διαφωτίζει τὴν διάγνωσιν (ὄρα κατωτέρω Πυαιμία).

Θεραπεία.— Πρὸς πρόληψιν τῆς ἐπελεύσεως τῆς σηψαιμίας, ὁ

ἄρρωστος δέον νὰ διατελῇ ὑπὸ καλὰς ὑγιεινὰς συνθήκας. Δέον πρὸς τοῦτοις μετὰ προσοχῆς νὰ θεραπείηται τὸ τραῦμα, δι' ἀντισηπτικῶν δ' ἐπιδέσεων νὰ προλαμβάνηται ἡ σηπτικὴ ἐν αὐτῷ ἀποσύνθεσις.

Τῆς σηψαιμίας ἐπελθούσης, ὑποβάλλεται ὁ πάσχων διαίτη τονωτικῇ, χορηγεῖται δ' αὐτῷ θεϊκὴ κινίνη. Τὸ τραῦμα ἐπιμελῶς καθαίρεται, διατέμνεται ἂν μὴ τὸ πύον ἐλευθέρως ἐκρέῃ ἢ καὶ καυτηριάζεται διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου, ἵνα οὕτως ἐκλίπη τοῦ ἰοῦ ἢ πηγῇ.

γ'. Σηψαιμία χρονία.

Ἡ χρονία σηψαιμία ἢ σηπτικὴ μόλυνσις, συγχεομένη ἄλλοτε μετὰ τῆς πυαιμίας, εἶναι νοσηρὰ κατάστασις, ἥς τὰ συμπτώματα διαφέρουσι τῶν τῆς ὀξείας σηψαιμίας μόνον ἐκ τῆς ἐλάσσονος αὐτῶν ἐντάσεως καὶ τῆς μακροτέρας διαρκείας.

Παθογένεια.—Ἡ παθογένεια εἶναι ἡ τῆς ὀξείας σηψαιμίας : ἀπορρόφησις τῶν διαλυτῶν στοιχείων πύου ἐφθαρμένου καὶ κακόδμου (Follin) ἢ ἰδιάζοντος ἰοῦ (σηπτίνη).

Ἡ σηπτικὴ μόλυνσις παρατηρεῖται παρ' ἀτόμοις φέρουσιν ἀνωμάλους πυώδεις ἐστίας, ἐν αἷς τὸ πύον, ἡλλειωμένον ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἀέρος ἐπαφῆς, παραμένει καὶ ἀποσυντίθεται (ἀποστήματα ἐκ συμφορήσεως, ἀποστήματα πηγάζοντα ἐκ βαθειῶν ἀδενικῶν διαπύσεων, ἐξ ὀστεωδῶν βλαβῶν, ἐκ λευκῶν ὄγκων κ.τ.τ.).

Παθολογικὴ ἀνατομία.—Ἐλάχισται ἢ οὐδαμῶς παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις ἀνατομικαί. Ἐν τισιν ἐν τούτοις περιπτώσεσι παρατηρήθη ἡ λιπώδης ἐκφύλισις τοῦ ἥπατος καὶ ἄλλων σπλάγχχνων, ἡ ὀξεία ἢ κοκκιώδης τῶν πνευμόνων φυματίωσις (Verneuil).

Συμπτώματα.—Ταῦτα εἶναι τοπικὰ καὶ γενικά.

Συμπτώματα γενικά.—Ὁ ἄρρωστος, οὗτινος ἡ πυώδης ἐστία ἐλάχιστα μόνον ἢ καὶ οὐδαμῶς εἶχε τέως προκαλέσει γενικὰ συμπτώματα, καταλαμβάνεται ὑπὸ συνεχοῦς πυρετοῦ μεθ' ἐσπερινῶν παροξύνσεων (ἐκτικὸς πυρετός)· ὥχριξ, ἰσχυαίνει, ὀλονέν ἐξασθενεῖ, ἀπόλλυσι δὲ τὴν ὄρεξιν· ἐξηντλημένος ἐκ τῆς διαρροίας καὶ τῶν δαψιλῶν καὶ κακόδμων ἰδρώτων, περιπίπτει ἐν μαρασμῷ καὶ θνήσκει. Ἄλλ' ἢ ἀπόληξις δὲν εἶναι σταθερῶς ὀλεθρία, ἀρκεῖ δὲ πρὸς βελτί-

ωσιν τῆς καταστάσεως νὰ βελτιωθῇ τῆς πυώδους ἐστίας ἡ κατάστασις.

Συμπτώματα τοπικά.—Τὸ πύον καθίσταται ἰχωρῶδες καὶ ρευστόν, ἀναδίδει κακοδμίαν, ὀφειλομένην τῷ σχηματισμῷ ὑδροθείου, συχνάκις δὲ τὸ ποσὸν αὐτοῦ ἐλαττοῦται. Τὰ τοιχώματα τῆς ἐστίας καθίστανται ὑπόφαια, τὰ σαρκία καθιζάνουσι καὶ προσλαμβάνουσιν ὄψιν ὠχράν, οἷονεὶ μεμαραμμένην.

Πορεία.—Ἡ διάρκεια τῆς σηπτικῆς μολύνσεως εἶναι μακρά. Ἡ κατάσταση ἐν γένει μεταβάλλεται ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῆς διαπυήσεως, ἐπίσχεται δὲ ἀναιρουμένης τῆς τοῦ πύου ἀποσυνθέσεως.

Ἡ **πρόγνωσις** εἶναι βαρεῖα, ἥσσον ἐν τούτοις τῆς ἐν τῇ ὀξείᾳ σηψαιμίᾳ πρὸ πάντων δὲ τῆς ἐν τῇ πυαιμίᾳ.

Διάγνωσις.—Δύναται τις ἐν ἀρχῇ νὰ συγχύσῃ τὴν χρονίαν σηψαιμίαν μετὰ τῆς ὀξείας ἢ τῆς πυαιμίας· ἐν τούτοις ἡ ἔλλειψις τῶν ριγῶν, ἡ ἰδιάζουσα τοῦ πύου κακοδμία, ἡ βραδύτης τῆς ἐξελίξεως, ἡ βελτίωσις ἢ μετὰ τὴν τροποποίησιν τῆς καταστάσεως τῆς ἐστίας παρατηρουμένη, ὑποβοηθοῦσι τὴν διάγνωσιν.

Θεραπεία.—Ἡ πρώτη ἔνδειξις συνίσταται εἰς τὴν παῦσιν τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ πύου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διανοίγονται εὐρέως αἱ ἀνώμαλοι ἐστίαι, καὶ καυτηριάζονται διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου τὰ ἀμφιβόλου ζωτικότητος τραύματα, ἐξάγονται τὰ νεκρώματα, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἐνεργοῦνται ἐντομαὶ τοῦ μέλους. Ἐν ταύτῳ καταφεύγομεν ταῖς ἀντισηπτικαῖς ἐπιδέσεσι, τῷ οἰνοπνεύματι, τῷ φαινικῷ ὀξεῖ, τῷ βάμματι τῆς ἀρνίκης, τῷ ὑπερμαγγανικῷ καλίῳ κ.τ.τ.

Ἐσωτερικῶς παρχηγέλλομεν ὡς οἷόν τε τονωτικωτέραν δίαιταν, ἀναγράφομεν δὲ τὴν κίναν, τὴν θειϊκὴν κινίνην καὶ χορηγοῦμεν οἶνον γενναῖον συνιστῶντες ἐν ταύτῳ διαμονὴν ἐν ἐξοχῇ ἢ ἐν τόπῳ ξηρῷ καὶ εὐαέρῳ.

Σ'. — ΠΥΑΙΜΙΑ

Ἡ πυαιμία ἢ πυώδης μόλυνσις ἔκ τινος τραύματος προκύπτει, χαρακτηρίζεται δὲ ἐξ ἀλλοιώσεων διαφόρων καταληγουσῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν πολλαπλῶν ἀποστημάτων καλουμένων μεταστατικῶν.

Παθογένεια.—Ἀνέκχθεν παρετήρησαν ὅτι ἡ πυώδης μόλυν-

σις ὑπὸ τινὰς κατὰ προτίμησιν συνθήκας παράγεται : Αὐτὰ Μετὰ τραύματα λίαν ἀγγειοθριβῶν χωρῶν, τραύματα τῶν φλεβῶν, τῶν ὀστέων κ.τ.τ. Βον Ὅταν ὁ τραυματίας διατελῇ ὑπὸ πλημμελεῖς ὑγιεινὰς συνθήκας· οὕτως ἡ πυώδης μόλυνσις εἶναι πολλῶ σπανιώτερα ἐν τῇ ἐξοχῇ ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν, ἰδίως δὲ τοῖς νοσοκομείοις, ἐν οἷς πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀντισηπτικῶν μεθόδων τοσαύτας προεκάλει καταστροφάς. Γον Ἡ πυώδης μόλυνσις ἔχει πολλάκις χαρὰ κτῆρα ἐπιδημικόν. Ὁ δὲ ἐπιλόχιος τῶν λεχωίδων πυρετὸς εἶναι συχνάκις πυώδης μόλυνσις.

Γινώμαι διάφοροι ἐξηνέχθησαν περὶ τῆς φύσεως αὐτῆς.

Πρώτη γνώμη. — Οἱ ἀρχαιότεροι χειρουργοὶ ἐπίστευον ὅτι τὸ ὑπὸ τινος τραύματος παραγόμενον πύον ἀπερροφᾶτο, εἰσέδουε τουτέστιν ἐν τῷ κυκλοφορικῷ ρεύματι διὰ τῶν φλεβῶν καὶ τῶν λεμφατικῶν ἀγγείων τῶν ἐν τῷ τραύματι ἠνεωγμένων, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ προσωνομία πυώδους ἀπορρόφησις. Ἰσχυρίζοντο ὅτι τὸ τραῦμα ἀποξηραίνεται, οὕτω δὲ ἀποστήματα σχηματίζονται ἐν διαφόροις σημείοις τοῦ σώματος. Τὰ ἀποστήματα ταῦτα ὁ Morgagni θεώρει ὡς ἀποτελούμενα ἀμέσως ἐκ τοῦ ἀπορροφηθέντος πύου, ἐνῶ κατὰ τὸν Van-Swieten προέκυπτον ἐξ ἰδιαζούσης ζυμώσεως. Ἡ θεωρία αὕτη ἐγκατελείφθη.

Δευτέρα γνώμη. — Ἡ πυαιμία πηγάζει ἐκ φλεβίτιδος διαπύσσομένης (Hunter, Hogdson, Cruveilhier, Velpeau κ.ά.). Αἱ φλέβες τοῦ τραύματος φλεγμαίνουσι καὶ διαπύσκονται· ἔστιν ὅτε ἐνδον αὐτῶν ἀποτελεῖται θρόμβος παρακωλύων τὴν εἰσόδου τοῦ πύου ἐν τῷ κυκλοφορικῷ ρεύματι (φλεβίτις συμφυτική), τότε δὲ δὲν συμβαίνει πυώδης μόλυνσις. Συχνάκις ὅμως ὁ θρόμβος οὗτος δὲν ὑπάρχει ἢ μαλακύνεται καὶ ἀποσυντίθεται, ὅτε τὸ πύον μίγνυται τῷ αἵματι καὶ τὴν πυαιμίαν προκαλεῖ¹.

Τὰ πυσφαίρια, κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, τῷ αἵματι μινγνόμενα σταματῶσιν ἐν τοῖς τριχοειδέσι τῶν διαφόρων ὀργάνων καὶ προκαλοῦσι μεταστατικὰ ἀποστήματα² (φλεβίτις τριχοειδῆς τοῦ Cruvei-

¹ Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας ταύτης ἀνέφερον τὰ πειράματα τῶν Castelnau, Ducrest, Sédillot, οἵτινες ἐγχύνοντες πύον ἐν ταῖς φλεβί (κυνῶν, κορίνκων) προεκάλουν φαινόμενα ὅμοια τοῖς τῆς πυαιμίας.

² Οὐ μόνον δὲ ἡ διαπυητικὴ φλεβίτις, ἀλλὰ καὶ ἡ λεμφαγγειίτις, ἡ ἀρτηρί-

lhier). Ἄλλ' ἵνα οὕτως ἐξηγήσωμεν τὴν ἐν τῷ ἥπατι παραγωγὴν μεταστατικῶν ἀποστημάτων, δεόν νὰ φαντασθῶμεν τὸ πυοσφαίριον διανύον λίαν μακρὰν ἀπόστανσιν· ἄλλως ἐνίοτε καὶ διὰ τῶν λεπτομερεστέρων ἐρευνῶν οὐδὲν ἔχνος φλεβίτιδος ἀνευρίσκεται· ἐπὶ πλεόν δὲ παραδεχόμεθα νῦν τὴν μεταξὺ πυοσφαιρίων καὶ λευκῶν αἰμοσφαιρίων τελείαν ταυτότητα (Virchow, Cohnheim). Τέλος κατὰ τὸν Virchow ὁ ἔσω χιτῶν τῶν φλεβῶν δὲν διαπύσσεται, ὅταν δὲ φλεψ φλεγμίνη, τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῇ αἷμα πῆγνυται (θρόμβωσις), ὁ θρόμβος μαλακύνεται καὶ λαμβάνει ὄψιν πυώδη· τοιαῦτα συντρίμματα ἐν τῷ κυκλοφορικῷ ρεύματι μεταφερόμενα προκαλοῦσι τὰ μεταστατικὰ ἀποστήματα (ἐμβολαὶ σηπτικά).

Τρίτη γνῶμη.— Ἡ πυαιμία εἶναι πυρετός, πυώδης διάθεσις, ἥς ἄγνωστος τυγχάνει ὁ μηχανισμός (Tessier, Chauffard, Nélaton κ. ἄ.).

Τετάρτη γνῶμη.— Ἡ πυαιμία εἶναι δηλητηρίασις παραγομένη ἐκ τῆς ἐν τῷ ὀργανισμῷ εἰσδύσεως δηλητηριώδους τινὸς οὐσίας σχηματιζομένης κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τραύματος. Τὴν τοιαύτην θεωρίαν ἀπὸ τοῦ 1817 διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Bouillaud, ὑπεστήριξαν οὐχὶ πρὸ μακροῦ οἱ Billroth, Maisonneuve καὶ Verneuil.

Πέμπτη γνῶμη.— Ἡ πυαιμία παράγεται ἐκ τῶν μικροβίων τῆς πυήσεως, ἅτινα ὑπὸ ἐπιδράσεις μὴ ἔτι ἀκριβῶς γνωστὰς εἰσδύουσιν ἐν τῷ ὀργανισμῷ καὶ ἐντοπίζονται ἐν τοῖς σπλάγχχοις καὶ τοῖς ἰστοῖς.

Δύο κυρίως μικροβία ἀπαντῶσιν ἐν τῇ πυαιμίᾳ, ὁ πυογόνοος χρυσίζων σταφυλόκοκκος καὶ ὁ στρεπτόκοκκος. Ὁ τελευταῖος οὗτος δύναται, ἐν ἄλλαις περιστάσεσι, νὰ παραγάγῃ μόλυνσιν ἄνευ πυήσεως, δηλονότι σηψαιμίαν· οὕτω καταφαίνεται ἡ μεταξὺ τῶν δύο καταστάσεων ὑφισταμένη συγγένεια.

Παθολογικὴ ἀνατομία.— Ὁ ἰδιάζων τῆς πυώδους μολύνσεως ἀνατομικὸς χαρακτήρ εἶναι ἡ ὕπαρξις ἀποστημάτων διεσπαρμένων ἐν διαφόροις ὀργάνοις ἢ ἰστοῖς καὶ ἀποκαλουμένων μεταστατικῶν.

τις, ἡ ἐνδοκαρδίτις δύναται κατὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην νὰ προκαλέσῃ πυώδη μόλυνσιν. Γνωστὸν δὲ τυγχάνει ὅτι ἡ ἐλκωτικὴ ἐνδοκαρδίτις ἐμφανίζει τοὺς κλινικοὺς χαρακτήρας τῆς πυώδους μολύνσεως.

Ἐπὶ πλέον δέον νὰ σπουδάσωμεν τὴν κατάστασιν τοῦ αἵματος καὶ τὴν τοῦ τραύματος.

ΑΠΟΣΤΗΜΑΤΑ ΜΕΤΑΣΤΑΤΙΚΑ. — Τὰ ἀποστήματα ταῦτα σχηματίζονται : Αον ἐν τοῖς σπλάγχχοις· Βον ἐν τοῖς ὀρρογόνοις ὑμέσι· Γον ἐν τῷ συνεκτικῷ ἰσθμῷ.

Αον Ἀποστήματα ἐν τοῖς σπλάγχχοις. — Οἱ πνεύμονες, τὸ ἥπαρ, ὁ σπλήν, οἱ νεφροί, ὁ ἐγκέφαλος, ἡ καρδία εἶναι τὰ σπλάγχνα, ἐν οἷς παρατηροῦνται τὰ μεταστατικὰ ἀποστήματα, ὧν ἡ ἐξέλιξις περιλαμβάνει πλείονας περιόδους, ἅςτινας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πτώματος δύναται τις νὰ σπουδάσῃ. Εἶναι δὲ αὗται αἱ ἐξῆς :

α'. Ἀγγειακὴ ἔννεσις ἢ ἐκχύμωσις πλέον ἢ ἔλασσον ἐκτεταμένη.

β'. Αἱματηρὰ διήθησις μετὰ μαλακύνσεως (αἱμορραγικὴ ἔμφραξις). Ἡ διήθησις αὕτη ἀποτελεῖ πυρῆνα προέχοντα, σκληρόν, ὅγκου καὶ μορφῆς διαφόρων, κυκλικὸν μὲν ἐν τῷ ἥπατι, πυραμιδοειδῆ δὲ ἐν τοῖς πνεύμοσι καὶ τῷ σπληνί.

γ'. Πυώδης διήθησις ἢ ἀπόστημα. Τὰ ἀποστήματα ταῦτα ἐμφανίζουσι διαφορὰς τινὰς ἀναλόγως τῶν ὀργάνων, ἐν οἷς ἐδράζουσιν· ἐν τοῖς πνεύμοσι τὴν βᾶσιν κυρίως καταλαμβάνουσι καὶ προέχουσι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν· ἐν τῷ ἥπατι εἶναι ὑποκίτρινα καὶ συχνάκις λίαν εὐμεγέθη· ἐν τῷ σπληνί εἶναι ὑπέρυθρα· ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ εὐρίσκονται μικρὰ σταγονίδια πύου κικρίνου ὑποπρασίνου· ἐν τοῖς μυσὶν αἱ ἵνες κατατέμνονται.

Βον Ἀποστήματα ἐν τοῖς ὀρρογόνοις ὑμέσι. — Πυώδεις συλλογαὶ σχηματίζονται ἐν τοῖς μεγάλοις ὀρρογόνοις ὑμέσιν (ὑπεζωκότι, περικαρδίῳ)· ἐν δὲ τοῖς ἐναρθρίοις ὑμέσι καὶ τοῖς τενοντῶδεσιν ἐλύτροις συμβαίνουσιν ἐν πρώτοις ἐκχυμώσεις, εἴτα ὀρροαιματηραὶ συλλογαὶ καὶ εἴτα πυώδεις.

Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται τῶν ὀρρογόνων ὑμένων συνυπάρχουσι συνήθως μετὰ σπλαγχνικῶν ἀποστημάτων.

Γον Ἐν τῷ συνεκτικῷ ἰσθμῷ συμβαίνουσι πυώδεις συλλογαὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκτεταμέναι

Κατάστασις τοῦ αἵματος. — Αἱ τοῦ αἵματος ἀλλοιώσεις εἶναι ἀμφισβητήσιμοι. Ἐν γένει τὸ αἷμα εἶναι μέλαν καὶ γλοιῶδες, καθάπερ ἐν πάσαις ταῖς δηλητηριάσεσιν. Ἰχυρίσθησαν ὅτι τὰ αἱμοφόρα καὶ τὰ λεμφατικὰ ἀγγεῖα ἐνέχουσι πύον, ὅτι τὰ λευκὰ αἱμο-

σφαίρια ἦσαν πολυαριθμότερα, ὅτι δὲ ἀνευρίσκοντο αἰμοσφαίρια γωνιώδη.

Κατάστασις τοῦ τραύματος.—Τὸ τραῦμα εἶναι σχεδὸν ξηρόν, ὑπόφαιον καὶ κακὴν ἔχει τὴν ὄψιν· τὰ ἀπαγωγὰ ἀγγεῖα ἀλίσκονται συχνάκις ὑπὸ φλεβίτιδος καὶ λεμφαγγεΐτιδος· ἔστιν ὅτε ὅμως οὐδὲν τὸ παθολογικὸν ἐμφανίζουσι.

Τὸ πτῶμα τάχιστα ἀποσυντίθεται.

Συμπτώματα.—Ἐναρξίς.—Ἡ πυαιμία ἐκδηλοῦται ἡμέρας τινὰς (5—10 περίπου) μετὰ τὸ τραῦμα ἢ τὴν ἐγχείρησιν, ἐνίοτε δὲ πολλῷ πρότερον.

Γενικὰ συμπτώματα.—Τὸ πρῶτον σύμπτωμα εἶναι παρατεταμένον ἔντονον ρίγος, ὅμοιον τῷ τοῦ διαλείποντος πυρετοῦ. Τούτου ἔπονται θερμότης καὶ ἰδρώτες· ἐν ταύτῃ ἡ θερμοκρασία ἀνυψοῦται μέχρι 40° καὶ 41°, ἐμφανίζει δ' αὐτὴ ἀποτόμως μεγάλας ταλαντώσεις, ἐν ὀλίγαις ὥραις προβιβαζομένη κατὰ 2—3 βαθμούς. Τὸ ρίγος πολλάκις ἐπαναληφθάνεται ἀτάκτως καὶ σχεδὸν διαλειπόντως.

Ἐν ταύτῃ ἡ ἀναπνοὴ ταχύνεται, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀναπνοῶν δυναμένου ν' ἀνέλθῃ μέχρι 30 καὶ 40 κατὰ λεπτὸν ἀντὶ τοῦ φυσιολογικοῦ 15—16.

Τὰ χαρακτηριστικὰ ταχέως ἀλλοιοῦνται, ἡ ἰσχυανσις καὶ ἡ ἀδυναμία ἐν τάχει προβαίνουσιν, ὁ σφυγμὸς εἶναι λίαν συχνός, μαλθακός, εὐπίεστος, ἡ γλῶσσα ξηρά, λιγνυώδης, ἡ δὲ δίψα ζωηρά.

Τοπικὰ συμπτώματα.—Τὰ τοπικὰ συμπτώματα ἐδράζουσιν ἐν τῷ τραύματι καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν μεταστατικῶν ἀποστημάτων καταληφθεῖσιν ὀργάνοις. Τὸ τραῦμα καθίσταται ὑπόφαιον καὶ ἀποξηραίνεται· τὸ πύον εἶναι ἰχωρῶδες καὶ διαφανές, συχνάκις δὲ περὶ τὸ τραῦμα ἀναπτύσσονται ἐρυσιπέλατα, λεμφαγγεΐτιδες κ.τ.τ.

Ἡ τῶν μεταστατικῶν ἀποστημάτων παραγωγὴ ἐκσημαίνεται δι' ἰδίων ἐν ἐκάστῳ ὀργάνῳ διαταραχῶν. Τὰ τοῦ πνεύμονος καὶ τοῦ ὑπεζωκότος ἀποστήματα προκαλοῦσι δύσπνοιαν, βῆχα, αἰμόφυρτον ἀπόχρεμψιν· ἡ ἐπίκρουσις εἶναι ἀμβλεῖα, ἀκούονται δὲ ρόγχοι. Τὰ τοῦ ἥπατος ἐκδηλοῦνται ὑπὸ πλευροδινίας καὶ χροιάς ὑπικτερικῆς. Ἐν δὲ ταῖς ἀρθρώσεσι, τοῖς ὀρρογόνοις ἐλύτροις καὶ τοῖς μυσὶν ἐπιγίγνονται βύθιοι πόνοι, ἐξοίδησις καὶ κλυδασμός.

Πορεία.—Ὁ ἄρρωστος ἐν ἄκρᾳ κακουχίᾳ διατελὼν, ὑπὸ ὀνεί-

ρων καὶ ἰνδαλμάτων κατεχόμενος, συχνάκις ἐκλελυμένος, σπανιώτερον ἐν διεγέρσει ὦν καὶ παραληρῶν, ὅλον ἐν ἐξασθενείῃ. Τὸ δέριμα αὐτοῦ εἶναι γεῶδες, ὑποκίτρινον, συχνάκις ὑπὸ ἰξώδους ἰδρώτος κεκαλυμμένον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑπὸ τινων ἐξανθημάτων, κνιδώσεως, ἐρυθήματος, φυμαλλίδων κ.τ.τ. Ἡ ἀπόπνοια ὄζει ἀηδῶς (ὀσμὴ μυῶν), καταλαμβάνεται δὲ ὁ πάσχων ὑπὸ δυσόσμου διαρροίας καὶ θνήσκει.

Πρόγνωσις.—Κατὰ τινας μὲν ἡ πναιμία εἶναι μοιραίως θανατηφόρος (Velpeau, Berard), κατ' ἄλλους δὲ δὲν εἶναι ἁδύνατος ἡ ἴασις.

Διάγνωσις.—Ὁ τραυματικὸς πυρετὸς εὐχερῶς ἀπὸ τῆς πναιμίας διακρίνεται ἐκ τῆς κανονικῆς, ταχείας καὶ καλοήθους αὐτοῦ ἐξελίξεως.

Ἡ σπναιμία ἐμφανίζει ἤδη μείζονα ἔντασιν, ἐξ ἧς πλείότερον τῇ πναιμίᾳ προσομοιάζει· ἐν τούτοις τὰ ἔντονα, παραπεταγμένα καὶ ἐπανειλημμένα ρίγη, ἡ μεγάλη τῶν ἀναπνοῶν συχνότης, αἱ ἐπίσημοι θερμομετρικαὶ ταλαντώσεις, ἡ ἱκτερικὴ τῶν ἐπιπεφυκῶν χροιά, ἡ ταχεῖα ἀπίσχνανσις καὶ ἐξασθένησις, οἱ ἀρθρικοὶ πόνοι κ.τ.τ. ὑποδηλοῦσι σχεδὸν πάντοτε πναιμίαν.

Οἷαδὴποτε παρεμπίπτουσα νόσος, πρὶν ἐγχειρηθέντι ἐπερχομένη (πυρετὸς διαλείπων, βρογχίτις, ἐρυσίπελας, λεμφαγγεΐτις κττ.), δύναται νὰ προκαλέσῃ ρίγη καὶ πυρετόν· τὰ τοπικὰ ὅμως συμπτώματα διαφωτίζουν τὴν διάγνωσιν.

Θεραπεία.—Ἀνωφελὲς ἀποθάνει ν' ἀπχριθμήσωμεν τὰ πολυάριθμα μέσα, δι' ὧν ἐπεζήτησαν νὰ καταπολεμήσωσι τὴν πναιμίαν.

Αἱ προκύπτουσαι ἐνδείξεις ἐν τοῖς ἐξῆς περιλαμβάνονται :

Αον Δέον ὁ τραυματίας νὰ διατελῇ ὡς οἷόν τε ὑπὸ καλὰς ὑγιεινὰς συνθήκας· συνιστῶμεν δὲ αὐστηράν καθαριότητα, κ.τ.τ.

Βον Συντηροῦμεν τοῦ τραυματίου τὰς δυνάμεις διὰ τονωτικῆς καὶ ἀφθόνου τροφῆς, χορηγοῦμεν δ' αὐτῷ καθημερινῶς μικρὰς δόσεις κινίνης (30—50 ὑφεκατόγραμμα).

Γον Ἐπιδέομεν τὰ τραύματα μετ' ἀντισηπτικῶν ὑγρῶν (ἀρνίκης, εἰνοπνεύματος καφουρούχου, διαλύσεως φινικικοῦ ὀξέος, ἰδίᾳ δὲ καταφεύγομεν τῇ Λιστερείῳ ἐπιδέσει).

Δον Ἄμα τῇ πρώτῃ τῆς πυξιμίας ἐκδηλώσει χορηγοῦμεν 50—60 ὑφεκατόγραμμα θεικῆς κινίνης, τέϊον μετὰ ρουμίου, γάλα θερμὸν σακχαροῦχον, εἶνον γενναῖον, ἐν ταύτῳ δὲ διατέμνομεν εὐρέως τὸ τραῦμα, καυτηριάζοντες αὐτὸ διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου.

Οὕτω διὰ τῶν τονωτικῶν καὶ τῶν θερμῶν πομάτων καθιστῶμεν τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα ἥσσον ἐπιτήδειον εἰς ἀπορρόφησιν τοῦ δηλητηριώδους στοιχείου, ὑποδοηθοῦμεν δὲ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ἤδη ἀπορροφηθέντος ἰοῦ. Διὰ δὲ τῆς διατομῆς καὶ τῆς καυτηριάσεως τοῦ τραύματος παρακλύζομεν τὸν σχηματισμὸν νέας ποσότητος δηλητηριώδους προϊόντος, ἀποξηραίνοντες τὴν πηγὴν αὐτοῦ.

Z.—ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑΚΗ ΓΑΓΓΡΑΙΝΑ

ΕΛΚΟΣ ΓΑΓΓΡΑΙΝΩΔΕΣ, ΤΥΦΟΣ, ΔΙΦΘΕΡΙΤΙΣ ΤΩΝ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ κ.τ.τ.

Ἡ τοιαύτη τῶν τραυμάτων ἐπιπλοκή, διαφοροτρόπως ἀποκληθεῖσα, χαρακτηρίζεται διὰ «ψευδομεμβρανώδους ἐξιδρώσεως κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τραύματός τινος ἢ οὐλῆς, διὰ τῆς γαγγραινώδους μαλακύνσεως καὶ τῆς ἐλκώσεως τῶν ὑποκειμένων τῷ ἐξιδρώματι τούτῳ μορίων» (Follin).

Παθογένεια. — Ἡ νοσοκομειακὴ γάγγραινα ἀναπτύσσεται παρὰ τοῖς ὑπὸ πλημμελεῖς ὑγιεινὰς συνθήκας διατελοῦσι τραυματίαις, ἐν τόποις χθαμαλοῖς, ὑγροῖς, σκοτεινοῖς, παρὰ τοῖς ἐξησθηθεμένοις ἐκ τοῦ καμάτου, τῶν στερήσεων, τῶν νόσων, παρὰ τοῖς κακῶς ἐπιδεομένοις, κακῶς διατρεφομένοις, νοσηλευομένοις ἐν θαλάμοις γειτνιαζοῦσι πρὸς ἄλλους πλήρεις ἀσθενῶν πασχόντων νόσους ἐπιδημίας (ὁστρακίαν, διαρροίας, χολέραν).

Εἶναι δὲ ἡ γάγγραινα αὕτη ἐπιδημικὴ καὶ μεταδοτικὴ, ἀναπτυσσομένη κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τραυμάτων εὐρέων, συντεθλασμένων, ἐπὶ ἐλκῶν¹ κ.τ.τ.

Ἡ νοσοκομειακὴ γάγγραινα εἶναι ἐκδήλωσις πλημμελοῦς γενικῆς καταστάσεως (Legouest), ἢ εἶναι νόσος πρωτοπαθῶς τοπικὴ ; Ἡ τελευταία αὕτη γνώμη εἶναι ἡ μᾶλλον παραδεκτὴ.

¹ Ἡ μόλυνσις γίγνεται εἴτε διὰ τοῦ ἀέρος φέροντος τὰ μεταδοτικὰ σπέρματα, εἴτε καὶ κυρίως διὰ τοῦ ἐνοφθαλμισμού ἢ τῆς ἀμέσου ἐπαφῆς ὀργάνων, ὀθονῶν κ.τ.τ. ἀψαμένων τῶν νοσούντων μερῶν.

Συμπτώματα. — Ἡ νοσοκομεικὴ γάγγραινα ὑπὸ διαφόρους μορφάς ἐμφανίζεται, ἐντεῦθεν δὲ τινες τῶν χειρουργῶν διέκρινον πολλὰ εἶδη αὐτῆς. Δύο ὅμως κυρίας μορφάς διακρίνομεν : Αὐτὴν τὴν πολτώδη καὶ Βὺν τὴν ἐλκώδη.

Αὐτὴν Μορφὴν πολτώδους. — Τὸ τραῦμα λαμβάνει χροιάν ὑπωχρὸν, ἰσοειδῆ, καλύπτεται δὲ ὑπὸ σποδόχρου ὕλης ἡμιπεπηγυίας καὶ ὅλον ἐν ἀδροτέρας καθισταμένης, ἥτις ὡς ψευδομεμβράνα ἀποσπᾶται. Ὑπ' αὐτὴν εὖρηται ἑλκος αἱμάσσον, ἔστιν ὅτε δὲ τὰ σαρκία τοῦ τραύματος καὶ ἡ καλύπτουσα ταῦτα πολτώδους στιβᾶς εἶναι δι' αἵματος διηθημένα (μορφὴν αἱμορραγικὴν).

Βὺν Μορφὴν ἐλκώδους. — Ὁ ἄρρωστος αἰσθάνεται σφοδρὰ ἄλγη κατὰ τὸ τραῦμα, ἐν ᾧ παρατηρεῖ τις ἐν ἡ πλείονα ἑλκη καλυπτόμενα ὑπὸ κακόδμου καὶ ὑπομέλανος ἰχῶρος¹. Τὰ ἑλκη ταῦτα ὅλον ἐν προβαίνουσιν, ταχέως καταλαμβάνοντα τοὺς ἐγγύς τῷ τραύματι ἰστούς.

Ἐν ταῦτῳ ἐπιγίγνονται γενικὰ συμπτώματα (κακουχία, πυρετός, ἰδρώτες, διάρροια, ἀνορεξία, καταβολὴ καὶ κατὰστασις τυφοειδής).

Πορεία. — Οἶανδῆποτε καὶ ἂν ἐμφανίζῃ μορφήν, ἡ νοσοκομεικὴ γάγγραινα ἐπέχει τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς ἐπουλώσεως, καταλαμβάνει τὰ περὶ μέρη, ἅτινα καταστρέφει ἐπιπολῆς τε καὶ κατὰ βάθος.

Ἐπιδημικὴ οὕσα, βαίνει ταχέως, καταβιβρώσκει τοὺς ἰστούς, συνεπάγεται δὲ συχνάκις τὸν θάνατον. Σποραδικὴ δὲ οὕσα βραχύτερον ἐξελίσσεται, εὐχερέστερον διὰ τῆς θεραπείας ἐπεχομένη.

Διάγνωσις. — Ἡ σποδόχρος τοῦ τραύματος ὄψις, ἡ προοῦσα ἑλκωσις, ἡ κακοδμία τοῦ ἐκρέοντος γάγγραινώδους ἰχῶρος εἶναι σημεῖα χαρακτηριστικά. Ἰστέον ὅμως ὅτι δεόν νὰ μὴ ἐκλάβῃ τις ὡς νοσοκομεικὴν γάγγραιναν τὴν ὑπόφαιον καὶ πολτώδη ὄψιν, ἥντινα ἐμφανίζουσιν ἅτονά τινα τραύματα.

Ἡ πραγματικὴ διφθερίτις δυνατὸν ἐπὶ τραυμάτων ν' ἀναπτύχῃ· ἀλλ' ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὁ ἄρρωστος παρουσιάζει ἐν γένει διφθεριτικὴν κυνάγχην ἢ ὕμενογόνον λαρυγγίτιδα, ἐντεῦθεν δὲ οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία περὶ τῆς φύσεως τῆς καλυπτούσης τὸ τραῦμα πολτώδους ὕλης.

¹ Κατὰ τὸν Follin τῶν ἐλκώσεων τούτων προηγοῦνται φυμαλλίδες ἢ φλύκταιναι.

Πρόγνωσης.—Εἶναι βχυτάτη μὲν, ὅταν ἡ γάγγραινα ἦναι ἐπιδημική, καλὴ δὲ ὅταν ἦναι σποραδική.

Θεραπεία. — Προφύλαξις. — Ἐχων τις ὑπ' ὄψιν τῆς νόσου τχύτης τὴν μεταδοτικότητα, ὀφείλει ν' ἀπομονώσῃ τοὺς πάσχοντας, προσέχων ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα πρὸς ἐπίδωσιν αὐτῶν ἐχρησίμευσαν. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἀποφυγῆς τῆς ἐπιπλοκῆς τούτης ἐγκτεται ἐν ταῖς ὑγιειναῖς συνθήκαις, ἅςτινας ὁμως δὲν δύναται τις ἀτυχῶς νὰ πρχαματοποιήσῃ ἐν πολέμῳ.

Ἡ δὲ θεραπεία συνίσταται εἰς τὴν πλύσιν τῶν τραυμάτων δι' ὀποῦ λεμονίου, ὄζους, φαινικοῦ ἢ θεικοῦ ἢ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος ἡραιωμένων· πολλάκις ὁμως προκριτώτερον εἶναι νὰ καταφύγωμεν τῇ καυτηριάσει εἴτε διὰ τοῦ νιτρικοῦ ἀργύρου εἴτε μᾶλλον διὰ τοῦ πεπυρακτωμένου σιδήρου. — Ἐν ταύτῳ παρέχομεν ὡς εἶόν τε τροφήν μᾶλλον τονωτικήν¹.

¹ Πλὴν τῶν περιγραφεισῶν ἐπιπλοκῶν τῶν τραυμάτων ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις, ἐφ' ἧς ὁ Verneuil σφόδρα ἐφιστᾷ τὴν προσοχήν, εἶναι δ' αὕτη ἡ *ἐπιβαρυντική τοῦ τραυματισμοῦ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν προγεγεστέρων παθολογικῶν καταστάσεων*.

Ἰδοὺ πῶς ὁ Verneuil ἐξεφράζετο ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ τῆς χειρουργικῆς: « Ἐν τῇ ἐποχῇ ζῶμεν, τῶν ἱατρῶν ἡ προσοχὴ ἀποκλειστικῶς συγκεντροῦται ἐπὶ τῆς ἀσηψίας τῶν τραυμάτων καὶ τῆς ἀπυρεξίας τῶν τραυματιῶν. Ἄνευ ἀσηψίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία· σὺν τῇ ἀσηψίᾳ δὲν ὑπάρχουσι κίνδυνοι. Τῆς ἀπυρεξίας προκυπτούσης ἐκ τῆς ἀσηψίας, τὸ θερμόμετρον καθ' ἑαυτὸ σχεδὸν ὑπαγορεύει τὴν πρόγνωσιν. Τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὴν πρόληψιν καὶ τὴν καταπολέμησιν τῆς σηψαιμίας. Τὸ πᾶν περιλαμβάνεται ἐν τῇ χρήσει τῶν ἀντισηπτικῶν κ.τ.τ.». Δὲν ἔχει ὁμως οὕτως. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι κίνδυνοι, οὓς δέον νὰ ἔχῃ τις ὑπ' ὄψιν. Πᾶν τραῦμα ἐπιγιγνόμενον παρ' ἀτόμῳ φέροντι πάθησιν τοπικὴν ἢ καθολικὴν (διαβήτης, λευκωματουρία, ψαμμίασις, ἀλκοολισμός, σύφιλις, ρευματισμὸς κ.τ.τ.) συνεπάγεται δύο εἰδῶν κινδύνους, τοὺς μὲν προκύπτοντας ἐκ τῆς τραυματικῆς ἐστίας καὶ κοινούς ἐν παντὶ τραύματι, οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ τοῦ τραυματίου ἡ κατάστασις (οὗτοι δὲ εἶναι οἱ προλαμβανόμενοι διὰ τῆς ἀντισηπτικῆς ἐπιδέσεως, τῆς ὑγιεινῆς κ.τ.τ.), τοὺς δὲ ἀναπτυσσομένους τοῖς ἰδιάζουσι τῷ τραυματίᾳ πεπονθόσι τόποις (τρομώδης παραφροσύνη παρὰ τῷ οἰνόφυγι, παροξυσμὸς ἀρθρίτιδος παρὰ τῷ ἀρθριτικῷ, ἐπαύξεισις τοῦ ποσοῦ τοῦ σακχάρου παρὰ τῷ διαβητικῷ ἢ τοῦ λευκώματος παρὰ τῷ νεφριτικῷ κ.τ.τ.).

Πρὸ μακροῦ ἤδη χρόνου τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι γνωστά, ἀεῖποτε δὲ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τοῦ τραυματίου ἡ κατάστασις. Προκειμένου ὁμως νὰ ἐκτιμηθῶσιν αἱ ἐνδείξεις καὶ αἱ ἀντενδείξεις ἐγγειρήσεώς τινος, ἀπεδόθη ταῖς προ-

11.—ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΡΜΟΤΗΤΟΣ, ΤΟΥ ΨΥΧΟΥΣ, ΤΟΥ ΚΕΡΑΥΝΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

A.—ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

Ἐγκαύματα καλοῦνται αἱ ἐπὶ τῶν ἰστῶν ἡμῶν ἐκ λίαν συγκε-
κεντρωμένου θερμαντικοῦ προξενούμεναι βλάβαι.

Διαιρέσεις τοῦ Dupuytren. — Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διαφόρου
τῶν ἐγκαυμάτων βάθους, ὁ Dupuytren διήρεσεν αὐτὰ εἰς ἕξ βαθ-
μούς, ἡ τοιαύτη δὲ διαιρέσις ἐγένετο κοινῇ παραδεκτῇ.

Αον Ἀπλῇ ἐρυθρηματώδης ἐρυθρότης τῶν περικαλυμ-
μάτων.

Βον Ἐπιπολῆς φλεγμονὴ μετὰ σχηματισμοῦ φλυκταίνων
(ἐπίδερμις ὑπεγειρομένη δι' ὀρώδους ὑγροῦ).

Γον Καταστροφὴν μέρους τοῦ πάχους τοῦ δέρματος.

Δον Ὀλικὴ τοῦ δέρματος καταστροφὴ.

Εον Ἀποσύνθεσις τῶν μαλθακῶν μορίων (μυῶν, ἀπονευρώ-
σεων κ.τ.τ.) εἰς βάθος διάφορον.

Ζον Ἀπανθράκωσις ὀλοκλήρου μέλους.

Αἰτιολογία. — Πᾶσαι τοῦ θερμαντικοῦ αἱ μορφαὶ δύνανται νὰ
παραγάγωσιν ἐγκαύματα, ὧν ἡ ἕκτασις, τὸ βάθος, ὁ βαθμὸς διαφέ-
ρουσιν ἀναλόγως τῆς ἐντάσεως τοῦ θερμαντικοῦ, τῆς διαρκείας τῆς
ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, τῆς καταστάσεως τῶν ἰστῶν, οἵτινες δυνατὸν νὰ
ᾔναι λεπτοφυεῖς ἢ σκληροὶ καὶ τυλώδεις.

α'. Ἡ ἀκτινοβολὸς θερμότης (ἥλιος, κάμινος) δύναται νὰ πα-
ραγάγῃ ἐρυθρηματώδη ἐρυθρότητα· ἡ παρατεταμένη αὐτῆς ἐπίδρασις
καθιστᾷ φαῖον καὶ σφόδρα παχύνει τὸ δέρμα.

β'. Ἡ φλόξ τόσῳ βχυτέρον καίει, ὅσῳ αὐτῇ οἱ ἰστοὶ ἀναλίσκον-
ται, παρέχοντες αὐτῇ τροφὴν καὶ συντηροῦντες αὐτήν. Οὕτως ἐξηγεῖ-
ται ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς τὰ καιόμενα ἐνδύματα παράγουσιν εὐρέα ἐγ-
καύματα, τὴν καῦσιν ὀλοκλήρου τοῦ σώματος κ.τ.τ.

γ'. Ὑγρὰ.—Ταῦτα παράγουσι συχνάκις λίαν ἐκτεταμένα ἐγκαύ-
ματα, ἕνεκα τῆς εὐκλίας, μεθ' ἧς διαχέονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας

γενεστέραις παθολογικαῖς καταστάσεσιν ἢ προσήκουσα ἀντενδεικτικὴ ἀξία·
Οὐχί, κατὰ τὸν Verneuil· ναί, κατὰ τὸν Trélat.

τοῦ σώματος. Τοῦ ἐγκαύματος τὸ βάθος εἶναι ἀνάλογον τῇ θερμοκρασίᾳ τοῦ ὑγροῦ καὶ τῇ ἀνυψώσει τοῦ βαθμοῦ τῆς ζέσεως αὐτοῦ. Οὕτω τὸ ἔλαιον καίει μᾶλλον τοῦ ζωμοῦ, ὁ δὲ ζωμὸς μᾶλλον τοῦ ὕδατος.

δ'. Στερεά.—Ἡ ἐνέργεια αὐτῶν, συχνάκις βαθεῖα, περιορίζεται κατὰ τὸ σημεῖον τῆς ἐπαφῆς, εὐκόλος δὲ πολλάκις ἀποθάνει ἢ ταχεῖα τούτων ἀπομάκρυνσις. Τὰ ἐν τῇξει μέταλλα δύνανται πάραυτα ν' ἀποσυνθέσωσι τοὺς ἰστούς.

ε'. Ὁ κεραυνὸς δύνανται βαθεῖα νὰ παραγάγῃ ἐγκαύματα μέχρι τοῦ τετάρτου βαθμοῦ.

Συμπτώματα.—Ταῦτα εἶναι τοπικὰ καὶ γενικά.

Συμπτώματα τοπικά.—Πρῶτος βαθμὸς (ἐν γένει προκαλούμενος ἐκ τῆς ἀκτινοβόλου θερμότητος).—Τὰ ὑποστάντα τὸ ἔγκαυμα μέρη ἐμφανίζουσιν ἐρυθρηματώδη ἐρυθρότητα, εἶναι δὲ ἔδρα πόνων καυστικῶν ταχέως παρερχομένων. Συχνάκις συμβαίνει ἐπιθηλιακὴ ἀπολέπισις¹.

Δεύτερος βαθμὸς. — Τὸ δέριμα εἶναι ἐρυθρόν, λίαν ἐπώδυνον, ἐλαφρῶς διωγκωμένον, πού καὶ που δὲ ἡ ἐπιδερμὶς ὑπεγείρεται δι' ὀρρώδους ὑγροῦ καὶ ἀποτελεῖ φλυκταῖνας, αἵτινες δέον νὰ διανοιχθῶσιν ἐν τινι σημείῳ, οὕτω δὲ νὰ κενωθῇ τὸ ὀρρώδες ὑγρὸν ἢ οὕτω συντηρουμένη ἐπιδερμὶς ἐφαρμόζεται ἐπὶ τοῦ δέρματος καὶ προασπίζει αὐτό, δὲν ἀποπίπτει δὲ εἰμὴ ὅταν ὑπ' αὐτὴν σχηματισθῇ νέα ἐπιδερμικὴ στιβάς. Τῆς ἐπιδερμίδος ἀφαιρεθείσης, τὸ δέριμα, ἐρεθιζόμενον ἐκ τῆς μετὰ τοῦ ἀέρος ἐπαφῆς, καλύπτεται διὰ σαρκίων, ἅτινα διαπύσκονται καὶ παράγουσιν οὐλὴν ἐπιπολῆς μὲν ἀλλ' οὐχ ἥττον δυσάρεστον ἄλλως δὲ ἢ ἱσὺς πλείοτερον βραδύνει².

Τρίτος βαθμὸς. Καταστροφὴ μέρους τοῦ δέρματος.—Τὰ ἐγκαύματα ταῦτα εἶναι ἔλασσον τῶν προηγουμένων ἐπώδυνα ἔνεκα τῆς καταστροφῆς μέρους τοῦ δέρματος. Ἡ ἐσχάρα ὑπὸ δύο μορφὰς ἐμφανίζεται : ὅτε μὲν εἶναι μυχθακὴ καὶ ὑγρὰ, ὅτε δὲ ξηρὰ, ἀπαλὴ

¹ Ὅταν τὰ ἐγκαύματα ταῦτα συχνάκις ἀναπαράγωνται, τὸ δέριμα καθίσταται βηθύχρουν, παχύνεται καὶ ἀποθαίνει οἷονεὶ λεπιδοειδὲς (ἐργάται ὑαλουργοί, μηχανικοὶ κ.τ.τ.).

² Οὕτω κατανοεῖ τις τὴν σημασίαν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐπιδερμίδος κατὰ τὴν προσοχὴν, μεθ' ἧς δέον ν' ἀφαιρῶνται τὰ ἐνδύματα τῶν τραυματιῶν.

καὶ ὑποκίτρινος· περὶ αὐτὴν δὲ τὸ δέρμα, ἐρυθρὸν πολλάκις ὄν, παρουσιάζει ἔγκαυμα δευτέρου βαθμοῦ.

Ἀπὸ τῆς ὀγδόης μέχρι τῆς δεκάτης τετάρτης ἡμέρας αἱ ἐσχάραι ἀποπίπτουσιν, ἀποκαλύπτουσαι ἐπιφάνειαν κοκκιώδη, διαπυϊσκομένην, ἥτις ὡς ἀπλοῦν τραῦμα ἐπουλοῦται.

Αἱ τοῦ τρίτου βαθμοῦ οὐλαὶ εἶναι ἀμυρῶς λευκαί, λεῖραι, ἐστερημένοι ἀδένων· εἶναι δὲ αἰείποτε ξηραὶ καὶ ἐλάχιστον εὐαίσθητοι.

Τέταρτος βαθμὸς. Καταστροφὴ ὁλοσχερῆς τοῦ δέρματος. — Τὰ συμπτώματα ἐμiciάζουσι τοῖς προηγούμεναις· τοῦ δέρματος ὅμως τελείως καταστραφέντος, ὁ λίαν ἰσχυρὸς κατὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ ἔγκαυματος πόνος ταχέως παρέρχεται. Ἡ μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῆς ἐσχάρας σχηματιζομένη οὐλὴ εἶναι λίαν βαθεῖα καὶ σκληροτάτη· μεγάλην δὲ κεκτημένη συσταλτικότητα, δύναται νὰ μεταβάλη τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσιν ὀργάνων τινῶν, συνεπαγομένη εἴτε παραμορφώσεις, εἴτε σοβρωτάτας λειτουργικὰς διαταραχάς.

Πέμπτος βαθμὸς. — Ἡ καταστροφὴ πάντων τῶν μαλθακῶν μορίων, μυῶν, ἀγγείων, νεύρων, παράγει ἐσχάρας σκληράς, ξηράς, μελαίνας, ἀνισχθήτους· κατὰ τὴν ἀπόπτωσιν αὐτῶν ἐπέρχονται συχνάκις βρεῖται αἱμορραγίαι, αἵτινες προστιθέμεναι τῇ διαρκείᾳ τῆς πυήσεως, ταῖς ὑπὸ τῶν οὐλῶν προκαλουμέναις σοβραῖς διαταραχαῖς, προσδίδουσι τοῖς ἔγκαυμασι ταύτοις μεγίστην βαρύτητα.

Ἑκτος βαθμὸς. — Ὁλοκλήρου μέλους ἀπανθρακουμένου (δακτύλου, χειρὸς κ.τ.τ.), πάντα τὰποτελοῦντα τοῦτο στοιχεῖα δέεν ν' ἀποπέσωσι· καὶ πρῶτον μὲν ἀποσπῶνται τὰ μαλθακὰ μόρια, εἴτα δὲ τὰ νεκρωθέντα ὅσῃ προεξέχουσι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κολοβώματος, ἄνευ δὲ τῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως ἢ ἀπόπτωσις αὐτῶν βραδυτάτη θὰ ἐπῆρχετο.

Συμπτώματα γενικά. — Εἰς τρεῖς ὑπάγονται ταῦτα περιόδους : Αὐτὸν πόνος καὶ συμφορήσις· Βον φλεγμονώδης ἀντίδρασις· Γον διαπύσις καὶ ἀντικατάστασις.

Πρώτη περίοδος. Πόνος καὶ συμφορήσις. — Διάρκεια 2—3 ἡμερῶν. Δύο περιστάσεις δυνατὸν νὰ προκύψωσιν· ἂν τὸ ἔγκαυμα ᾖ τοῦ πρώτου ἢ τοῦ δευτέρου βαθμοῦ καὶ μικρὸν ἐλτεταμένον, πάντα τὰ συμπτώματα περιορίζονται εἰς τὸν πόνον καὶ μικρὰν ἀνησυχίαν. Ἄλλ' ἐν τοῖς ἐκτεταμένοις καὶ βαθέσιν ἔγκαυμασιν ἐπιγί-

γνονται φαινόμενα προκύπτοντα ἐκ τῆς συμφορήσεως τῶν ἐσωτερικῶν ὀργάνων, ἥτις πηγάζει ἐκ τῆς ἀποτόμου ἐπιτήξεως τῆς κυκλοφορίας τῶν τριχοειδῶν τῶν ὑποστάντων τὸ ἔγκαυμα μερῶν. Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι :

α'. Κάρωσις, ἔκλυσις, στενοχωρία, παραλήρημα, σπασμοὶ ἔνεκα τῆς συμφορήσεως τῶν νευρικῶν κέντρων. Ἡ ἐμμονὴ αὐτῶν ὑποδηλοῖ ἐπικείμενον θάνατον· κατὰ δὲ τὴν νεκροψίαν παρατηρεῖ τις ὅτι τὰ νευρικὰ κέντρα καὶ τὰ περιβλήματα αὐτῶν εἶναι λίαν ὑπεραιμικά.

β'. Δυσκοιλιότης, ἥς ἔπεται διάρροια, ναυτίαι, ἔμετοι καὶ δίψα ἔντονος. Τὰ φαινόμενα ταῦτα, προερχόμενα ἐκ συμφορήσεως τοῦ βλεννογόνου τῶν πεπτικῶν ὁδῶν, ἐπιμένουσιν, ἐπτείνόμενα κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον.

γ'. Συχνὴ πρὸς οὔρησιν ἔπειξις, καίτοι ὀλίγον οὔρον ὑπάρχει ἐν τῇ κύστει. Ὁρεῖλεται δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς συμφορήσιν τοῦ κυστικῷ βλεννογόνου.

δ'. Δύσπνοια καὶ στενοχωρία προερχόμεναι ἐκ συμφορήσεως τῶν πνευμόνων. Παρετηρήθησαν δὲ συχνάκις καὶ πλευρίτιδες μετὰ ἐγκαύματα τοῦ θώρακος ¹.

Δευτέρα περίοδος. Φλεγμονώδης ἀντίδρασις.—Διάρκεια : μία περίπου ἑβδομάς. Πυρετός, οὔτινος ἢ ἔντασις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ ἐγκαύματος, ἀναπτύσσεται περὶ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν, ἀγγέλλων τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς σαρκουίτας, ἐπιγινομένην περὶ τὰς ἐσχάρας καὶ προωρισμένην νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀπόπτωσιν αὐτῶν. Τὰ φαινόμενα τῶν σπλαγχνικῶν συμφορήσεων ἐπιμένουσι, δύνανται δ' ἔτι τὸν ἄρρωστον νὰ φονεύσωσι.

Τρίτη περίοδος. Διαπύνησις καὶ ἀντικατάστασις.—Τὰ σαρκία ἐσχηματίσθησαν, διαπυΐσκονται, ἀποκολλῶσι τὰς ἐσχάρας καὶ ἀποσπῶσιν αὐτάς. Ἡ ἀπόπτωσις αὐτῶν ἀποκαλύπτει ἐπιράνειαν κοκκιώδη, ἥτις μετὰ χρόνον διάφορον θέλει μεταπέσει εἰς οὐλήν.

Ἐπιπλοκαί.—Καθ' ἅπασαν τῆς περιόδου ταύτης τὴν διάρκειαν ὁ ἄρρωστος ὑπόκειται ταῖς συνήθεσι τῶν τραυμάτων ἐπιπλοκαῖς : φλέγμοσι περιγεγρχμμένοις ἢ διαχύτοις, αἱμορραγίαις σοβα-

¹ Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον ὁ ἄρρωστος δυνατὸν ν' ἀποθάνῃ μετὰ συμπτωμάτων ἐγκεφαλικῆς συμφορήσεως.

ραῖς, ἐρυσσιπέλασι, πυαιμιά ἢ σηψαιμιά, ἐξαντλήσει ἐκ τῆς δαφυλοῦς πυήσεως.

Αἱ οὐλαὶ δυνατόν σπουδαίως τὰς λειτουργίας νὰ διαταράξωσι.

Παθολογικὴ ἀνατομία. — Αἱ τῇ ὁράσει καταφανεῖς ἀλλοιώσεις ἀποτελοῦσι τὰ περιγραφέντα τοπικὰ συμπτώματα.

Πρὸς τοῦτοις, ὅταν ὁ τραυματίας θνήσκῃ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, παρατηρεῖται συμφορήσις τοῦ γαστρεντερικοῦ καὶ τοῦ βρογχικοῦ βλεννογόνου, τῶν μηνίγγων, τοῦ ἐγκεφάλου καὶ αὐτῶν τῶν ὀρογόνων. Τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δέρματος φέρεται πρὸς τὰ ἐν τῷ βάθει ὅργανα.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον αἱ συμφορητικαὶ ἀλλοιώσεις εἶναι αἱ αὐταί· πρὸς τοῦτοις δὲ ἀνευρίσκονται ἔλκη ἐν τῷ δωδεκαδακτύλῳ.

Ἐν τῇ τρίτῃ περιόδῳ, τῆς συμφορήσεως τὰ ἔχνη εἶναι ἔλασσον ἔντονα, ἀλλ' ὁ ἐντερικὸς βλεννογόνος καὶ ὁ βρογχικὸς δυνατόν νὰ ἐμφανίσωσιν ἔχνη χρονίας φλεγμονῆς.

Ἔλκος δωδεκαδακτυλικόν. — Τινὲς τῶν τραυματιῶν θνήσκουσιν αἰφνης μετὰ πάντων τῶν συμπτωμάτων ἐντερικῆς διατρήσεως· πόνων κοιλιακῶν λίαν σφοδρῶν, μετεωρισμοῦ τῆς κοιλίας, ἐμέτων. Κατὰ τὴν νεκροψίαν ἀνευρίσκεται δωδεκαδακτυλικὴ διάτρησις.

Διάγνωσις. — Μετ' ἐπιφυλάξεως δεόν ἀείποτε νὰ τίθεται ἡ ἀκριβοῆς διάγνωσις ἐγκαύματος, διότι δυσχερέστατον πολλάκις ἀποδίδει νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ ὑπὸ τῆς ἐσχάρας καταλαμβανόμενον βάθος.

Θεραπεία. — Ἀν Πρώτῃ προκύπτουσα ἔνδειξις εἶναι τὸν πόνον νὰ πραινῶμεν. Πρὸς τοῦτο συνιστῶμεν συνεχῇ ἐφαρμογὴν ὕδατος ψυχροῦ, παρατεταμένα χλιαρὰ λουτρά, ἐφαρμογὴν βάμβακος ἐξασμένου κατὰ στιβάδας ἀλλήλων ὑπερκειμένας, ἵνα οὕτω προλάβωμεν τὴν τοῦ ἀέρος μετὰ τῶν ἐγκαυθέντων μερῶν ἐπαφὴν, ἥ καὶ ἐφαρμογὴν σπληνίων διαβρόχων δι' ἐλαιοτιτανούχου ἐπιχρίσματος.

Βον Ἐνδείκνυται εἴτα ἡ τῶν δυνάμεων τοῦ τραυματίου ἐπίρρωσις διὰ διαίτης τονωτικῆς, δι' ἀναληπτικῶν καὶ τονωτικῶν φαρμάκων καὶ τῆς προσηκούσης ὑγιεινῆς.

Γον Ἄν ὑπάρχωσι φλύκταιναι, δεόν νὰ διατρήσωμεν αὐτάς συντηροῦντες τὴν ἐπιδερμίδα.

Δον Κατὰ τῶν φαινομένων τῆς ἐντόνου φλεγμονῆς παραγγέλλομεν τάντιφλογιστικά, βδέλλας κ.τ.τ.

Εὖν Ὀφείλομεν νὰ ἐποπτεύωμεν τὴν ἀπόπτωσιν τῶν μεγάλων ἐσχαρῶν, ἵνα προλάβωμεν τὰς ἐνδεχομένας αἱμορραγίας.

Σὺν Διὰ προσφόρων κινήσεων καὶ τοῦ προσήκοντος σχηματισμοῦ ἐπιζητοῦμεν ὡς οἷόν τε ν' ἀποφύγωμεν τὰς ἐκ τῶν οὐλῶν παραγομένας δυσμορφίας.

Διὰ τῆς ἐπιδερμικῆς μεταμοσχεύσεως δυνάμεθα νὰ ἐπισπεύσωμεν τὴν ἐπούλωσιν.

Ἡ θεραπεία ἄλλως διαφέρει ἀναλόγως τοῦ βᾶθους τοῦ ἐγκαύματος.

α'. Τὰ ἐπιπολῆς ἐγκαύματα (πρώτου καὶ δευτέρου βαθμοῦ) ἰῶνται ἄνευ πυήσεως, εἶναι ὅμως λίαν ὀδυνηρά, ἰδίως ὅταν, τῆς ἐπιδερμίδος ἀποσπασθείσης, ἀποκαλύπτωνται αἱ θηλαὶ τοῦ δέρματος. Τούτου ἔνεκεν ἐπιβάλλεται ἢ μετὰ προσοχῆς ἀφαίσεις τῶν ἐνδυμάτων (ἅτινα τέμνονται), ἢ διάνοιξις τῶν φλυκταίνων καὶ ἢ ὅπως δῆποτε διχτήρησις τῆς ἐπιδερμίδος. Τούτου γενομένου ἐπικαλύπτομεν τὰ ἐγκεκαυμένα μέρη διὰ σπληνίων ἐμβεβρεγμένων ἐν ἐλαίῳ, ἐλαιοτιτανούχῳ χρίσματι, ὕδατι ψυχρῷ, ἢ περικαλύπτομεν αὐτὰ διὰ βάμβακος ἐχασμένου, ὃν τινα ἀφίνομεν ἐκεῖ μέχρι τῆς ἰάσεως.

β'. Τὰ ἐν τῷ βάθει ἐγκαύματα (τρίτου καὶ τετάρτου βαθμοῦ) διὰ πυήσεως μόνον ἰῶνται. Ἐν αὐτοῖς οὐχὶ ὁ πόνος ἀλλ' ἡ φλεγμονὴ εἶναι τὸ προεξάρχον σύμπτωμα, καθ' οὗ παραγγέλλομεν καταπλάσματα.

Πρὸς τούτοις ἡ κοκκιώδης στιβὰς δεῖται ἰδιαζούσης μερίμνης, καθόσον εὐρίσκομένη κατὰ τὰ φυσικὰ στόμια δύναται νὰ προκαλέσῃ τὴν στένωσιν ἢ καὶ τὴν τελείαν ἀπόφραξιν αὐτῶν. Δύναται πρὸς τούτοις νὰ παραγάγῃ συμφύσεις μερῶν φύσει ἀλλήλων κεχωρισμένων, οἷον τῶν δακτύλων. Τὰ δυσάρεστα ταῦτα προλαμβάνομεν τιθέμενοι τεμάχια καθετῆρος ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμεος ἐν τοῖς ἀπειλουμένοις στομίοις ἢ πκρεμβάλλοντες σπληνία διάχροχα ἐλαίῳ μεταξὺ τῶν δακτύλων κ.τ.τ.

γ'. Τὰ προκαλοῦντα τὴν ἀπανθράκωσιν ὀλοκλήρου μέλους ἐγκαύματα ἐπιβάλλουσι τὸν ἀκρωτηριασμόν. Ἰστέον δ' ὅτι πᾶσα χειρουργικὴ ἐπέμβασις δύναται ἐνίοτε ἀνωφελὴς ν' ἀποβῇ ἐκ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς βεβρύτητος τῶν ἐκ τῶν ἐγκαυμάτων βλαβῶν.

B.—ΗΛΙΑΣΙΣ

Ἀποκαλοῦμεν οὕτω σύνολον νοσηρῶν φαινομένων, ἄνευ τοπικῶν ἀλλοιώσεων, προκαλουμένων ὑπὸ ὑπερβῆλλοντος καύσωνος.

Παθογένεια.— Συχνή οὖσα κατὰ τὴν διακεκαυμένην ζώνην, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῖς μὴ ἐγκλιματισθεῖσιν Εὐρωπαίοις, ἡ ἡλίασις παρατηρεῖται ἐνίοτε ἐν τοῖς κλίμασιν ἡμῶν εἴτε εἰς στρατιώτας ἐκτελοῦντας πορείας ὑπὸ καυστικώτατον ἥλιον, εἴτε εἰς ἐργάτας, θερμαστάς κ.τ.τ.

Ἡ ὑγρομετρικὴ καὶ ἡλεκτρικὴ τοῦ ἀέρος κατάστασις ἐπιδρῶσι πιθανῶς ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῆς ἡλιάσεως.

Ἀλλὰ πῶς ἡ θερμότης ἐπενεργεῖ; Προκλεῖ ἀλλοίωσιν τοῦ αἵματος (Wood); Παραλύει τὰ νευρικὰ κέντρα (Baxter), τὰ πνευμονικὰ πλέγματα (Handfield); ἢ, ὡς γενικώτερον πιστεύεται, συνεπάγεται ἰδιάζουσιν ἀλλοίωσιν τῶν ραβδωτῶν μυῶν, ἐξ ὧν ἐπιγίγνεται ἡ δυσκαμψία¹;

Παθολογικὴ ἀνατομία.— Ἡ πτωματικὴ δυσκαμψία ἐπέρχεται ταχίστη, αἱ δὲ ἀλλοιώσεις συνίστανται κυρίως εἰς ἐκχυμώσεις, συμφορῆσεις καὶ αἱματηρὰς ἐκχύσεις. Παρατηροῦνται δ' αὗται ὑπὸ τὸ δέρμα, μετὰξὺ τῆς σκληρᾶς μήνιγγος καὶ τοῦ κρανίου, ὑπὸ τὰς μήνιγγας, ὑπὸ τὸν ὑπεζωκόττα, τὸ περικάρδιον, τὸ ἐνδοκάρδιον, ἐν τοῖς πνεύμοσι, τοῖς βρόγχοις, τῷ ἥπατι, τῷ σπληνί, τοῖς νεφροῖς. Ἡ καρδιά εἶναι σκληρὰ καὶ συνεσπασμένη· αἱ δεξιὰ αὐτῆς κοιλότητες εἶναι ὑπέρπληροι αἵματος.

Συμπτώματα.— Τὰ τῆς ἡλιάσεως φαινόμενα βαθμηδὸν ἀναπτύσσονται ἢ ἀποτόμως ἐπέρχονται, ἔστιν ὅτε ὅλως αἰφνιδίως, τὸ δὲ προσβληθὲν ἄτομον πίπτει ἀναίσθητον.

Οἷα δὴποτε καὶ ἂν ἡ ἀρχὴ αὐτῆς, ἡ ἡλίασις ἐκδηλοῦται διὰ μεγάλης ἀδυναμίας. Ὁ ἄρρωστος πίπτει καὶ δέν δύναται ν' ἀνεγερθῇ. Ἀλγεῖ κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ ἰδίως κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, αἰσθάνεται ὑπερβάλλουσαν κατὰ τὸ δέρμα θερμότητα, ταχέως δὲ ἀπόλλυσι τὴν συνείδησιν. Ἡ ἀναπνοὴ ἀποβαίνει δυσχερῆς, συ-

¹ Ἡ σύσπασις τῆς καρδίας καὶ τοῦ διαφράγματος εἶναι τότε τῶν φαινομένων ἡ αἰτία.

χνή καὶ ρεγχώδης· τὸ στόμα πληροῦται ὑπὸ ἀφροῦ, τὸ δὲ σῶμα παραμένει ἀκίνητον ἐν τετανικῇ δυσκαμψίᾳ.

Ὁ θάνατος δυνατὸν νὰ ᾔηται σχεδὸν αἰφνίδιος, ἢ νὰ ἐπέλθῃ μετὰ 24—48 ὥρας. Ὅταν ὁ ἄρρωστος ἰᾶται, ἀνακτᾷ τὴν συνείδησιν, ἡ κεφαλαλγία παύρεται, αἱ δυνάμεις ἐπανέρχονται. Συχνάκις δαψιλὴς διάρροια ἢ ἰδρώτες ἄφθονοι εἶναι τὸ σημεῖον τῆς εἰς τὴν ὑγίειαν ἐπανόδου.

Ἡ τῆς νόσου διάρκεια ποικίλλει ἀπὸ τινων ὥρων μέχρι 5—6 ἡμερῶν.

Διάγνωσις.—Τοῦ ἄρρώστου ἐν κώματι διατελοῦντος, μόνον σχεδὸν ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅφ' ἃς τὸ συμβεβηκὸς ἐπῆλθε, δύναται τις νὰ διακρίνῃ τὴν ἡλίαν ἀπὸ τῆς αἱμορραγίας ἢ τῆς ἐγκεφαλικῆς συμφορῆσεως. Ἡ ἀπλῇ μνηιγγίτις διακρίνεται ἐκ τῶν συνολκῶν, τῶν ἐμέτων, τῆς ἐπιβραδύνσεως τοῦ σφυγμοῦ κ.τ.τ.

Θεραπεία.—Ἡ προφύλαξις ἐγκτεται ἐν τῇ ἀποφυγῇ τῶν λίαν ὑψηλῶν θερμοκρασιῶν, κυρίως δέ, ὅταν δὲν δύναται τις ταύτας ν' ἀποφύγῃ, ἀποχὴ ἐπὶ τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Τοῦ ἄρρώστου διατελοῦντος ὑπὸ τὴν προσβολὴν τῆς ἡλιάσεως, δέον οὗτος νὰ μεταφέρηται ἐν μέρει δροσερῷ, νὰ πλύνηται τὸ σῶμα αὐτοῦ δι' ὕδατος ψυχροῦ, παγολύτου ἀπλοῦ ἢ μετ' ὄξους ἀρωματικοῦ, ἢ ὕδατος Κολωνίας μεμιγμένου, νὰ προσφέρωνται δ' αὐτῷ πρὸς εἰσπνοὴν διεγερτικὰ φάρμακα.

Γ.—ΚΡΥΟΠΑΓΗΜΑΤΑ

Ἀποκαλοῦνται κρυοπαγήματα αἱ ὑπὸ τοῦ ψύχους προκαλούμεναι βλάβαι, αἵτινες ἐν πολλοῖς μετὰ τῶν ἐγκαυμάτων προσομοιάζουσι.

Τὸ ψῦχος δύναται νὰ προκαλέσῃ φαινόμενα τοπικὰ καὶ γενικὰ, ὧν τὰ πρῶτα συχνάκις ἀποκαλοῦνται χεῖμετλα.

Αἰτιολογία.—Δυσχερὲς ἀποβαίνει νὰ προσδιορισθῇ ὁ βαθμὸς τοῦ ψύχους, ὥστιν δύναται τις ν' ἀντίσχη· ρωμαλέος ἐνήλικος ὑφίσταται ἀβλαβῶς θερμοκρασίαν—25°, πολλὰ ὅμως περιστάσεις ἐλαττοῦσι τὴν πρὸς ἀντοχὴν δύναμιν. Πρὸς τούτοις, ἂν τὰ γενικὰ φαινόμενα ἐπέρχωνται μόνον τῇ ἐπιδράσει λίαν χθαμαλῆς θερμοκρασίας, τὰ τοπικὰ παράγονται καὶ ἐκ ψύχους βαθμῶν τινων.

Ἡ πλημμελὴς διατροφή, ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ ἐξασθένησις, οἱ ὑπερ-

βάλλοντες κάματοι κ.τ.τ. ἐλαττοῦσι τὴν πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τοῦ ψυχροῦ δύναμιν. Καὶ ἡ ἀπότομος δὲ τῆς θερμοκρασίας μεταβολὴ ἀπερβαίνει ἐπίσης κινδυνώδης.

Τὰ τοπικὰ φαινόμενα συχνότερον παρατηροῦνται παρὰ τοῖς ἐξησθενημένοις, τοῖς λεμφατικοῖς, τοῖς παισί, τοῖς προβεβηκόσιν, ἀλίσκουσι δὲ κατὰ προτίμησιν τὰ προέχοντα καὶ μεμακρυσμένα τοῦ κέντρου τῆς κυκλοφορίας μέρη, οἷον τοὺς δακτύλους τῶν τε χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, τὴν ρῖνα, τὰ ὦτα.

Παθολογικὴ ἀνατομία.—Γενικαὶ ἀλλοιώσεις.—Αὐταὶ ἐλάχιστον εἶναι γνωσταί. Ἡ νεκροψία τῶν ἐκ ψύξεως θανόντων δείκνυσι συμφόρησιν τῶν θωρακικῶν, κοιλιακῶν καὶ ἐγκεφαλικῶν ὀργάνων: ἔντισιν ἐν τούτοις περιπτώσεσι τὰ τελευταῖα ταῦτα εὐρέθησαν ἀναμικά.

Τοπικαὶ ἀλλοιώσεις.—Τὸ δέριμα εἶναι ἐρυθρόν, διηθημένον δι' ὀρρώδους ὑγροῦ καὶ διὰ φλυκταινῶν κεκαλυμμένον.

Ὁ συνεκτικὸς ἰστὸς εἶναι ἐπίσης διηθημένος δι' ὀρρώδους ὑγροῦ, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ αἷματος καὶ πύου.

Οἱ μῦς εἶναι ὠχροί, τὰ ὀστέα συχνάκις εὐρίσκονται πᾶσχοντα ὥστε τιδα, αἱ δὲ ἀρθρώσεις πυώδεις ἀρθρίτιδας.

Τὰ νεῦρα παρυσιάζουσι πῆξιν τῆς μυελίνης καὶ ἐκφύλισιν κοκκολιπώδη (Tillaux), τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ τοὺς σφοδρὰς πόνους, οὓς αἰσθάνονται οἱ ἄρρωστοι. Ἐν τισι περιπτώσεσι παρατηρεῖται νευρίτις καὶ ἐπιγενὴς μυελίτις (Terrier καὶ Germain).

Τὰ ἀγγεῖα συνήθως εὐρίσκονται ἀδιάβατα. Ὁ Gubler, ὁ Landrieux, ὁ Mathieu καὶ ὁ Urbain παρετήρησαν τριχοειδεῖς καὶ λεμφατικὰς ἐμβολὰς, προκαλούσας ἐντόνους σπλαγχνικὰς συμφορήσεις.

Ὁ Ogston εὗρε τὸ αἷμα ἔχον ἰδιάζουσαν ἀνοικτὴν χροιάν.

Συμπτώματα.—Φαινόμενα τοπικά.—Τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐμφανίζουσι διαφορὰς περὶ τὴν ἔντασιν, ἐξ ὧν πλείονας διακρίνομεν βαθμοὺς, ὧν οἱ κυριώτεροι εἶναι οἱ ἐπόμενοι τρεῖς: Πρῶτος βαθμὸς: ἀπλὴ ἐρυθρότης τοῦ δέρματος. — Δεύτερος βαθμὸς: σχηματισμὸς φλυκταινῶν καὶ ἐπιπολῆς ἐλκώσεων. — Τρίτος βαθμὸς: νέκρωσις τῶν ἰστῶν.

Πρῶτος βαθμὸς.—Κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦτον, γνωστὸν ὑπὸ τὴν προσωρινὰν χεῖμετλα, τὸ δέριμα λαμβάνει χροιάν ἐρυθρὰν ἰοειδῇ,

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΛΑΤΑ

ἐμφανίζει δέ, καθάπερ καὶ οἱ ὑποκείμενοι ἰστοί, διόγκωσιν ἐλαστικήν. Πρὸς τούτοις ὁ πάσχων ὑπὸ ἀφορήτου καταλαμβάνεται κνησμοῦ κατὰ τὰ πεπονθότα μέρη, ὅταν πλησιάζῃ πρὸς τὸ πῦρ ἢ κατακλίνηται.

Τὸ χείμετλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις παρέρχεται, ἢ μεταπίπτει εἰς χρονίαν κατάστασιν, ὅτε δὲν ἐκλείπει εἰμὴ κατὰ τὸ ἔαρ, συνεπάγεται δὲ ἀρκούντως ἐπίμονον ἀναισθησίαν.

Δεύτερος βαθμός. — Ταῖς ἠνωτέρω ἀλλοιώσεσιν ἐπιπροστίθενται εἴτε φλύκταιναι, πλήρεις ὀρρώδους ὑγροῦ διαφανοῦς ἢ ὑποφαίου ἢ καὶ αἵματος (Legouest), παράγουσαι δὲ ἐπιπολῆς καὶ ὑπόφαια ἔλκη, εἴτε ραγάδες, μικραί, τουτέστι, στεναί, αἰμάσσουσai ἐλκώσεις, περιγυρούμεναι ὑπὸ πεπαχυσμένων, τυλωδῶν καὶ ὑπομελάνων ἰστών¹. Παρατηρεῖται δ' ἐνταῦθα οὐ μόνον κνησμός ἀλλὰ καὶ σφοδρὸν αἰσθημα καύσου.

Τρίτος βαθμός. — Οὗτος ἐμφανίζει δύο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας ποικιλίας. Ἐν τῇ μὲν οἱ κρυσπαγηθέντες ἰστοὶ εἶναι ἰόχροοι ἢ ὠχροὶ καὶ ἀποκεχρωσμένοι· εἶναι δὲ ἀναισθητεῖ· ἀλλ' ἅμα ὡς ἡ θερμοκρασία ἀνυψωθῇ, ἡ κυκλοφορία ἀποκαθίσταται, οἱ ἰστοὶ καθίστανται ἐρυθροί, θερμοί, ἀνακτῶσι δὲ τὴν συνήθη αὐτῶν ζωτικότητα².

Ἡ δευτέρα ποικιλία εἶναι πολλῶν βαρυτέρα· κατ' αὐτὴν οἱ κρυσπαγηθέντες ἰστοὶ νεκροῦνται· εἶνε πελιδνοί, ἐξωδηκότες, μεμαλακυσμένοι, ὑπομέλανες, μετ' ἔντονον δὲ ἀντίδρασιν ἐμφανίζουσι πάντα τὰ σημεῖα τῆς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς γαγγραινης, ἐξελίσσονται δ' ἐν αὐτοῖς πάντα τὰ συνήθη τῷ σφακέλῳ φαινόμενα τῆς ἀποπτώσεως καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως.

Αἱ ἐκ τοῦ ψύχους τοιαῦται γάγγραιναι ἀλίσκουσι κυρίως τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, παρατηροῦνται δὲ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς παρὰ στρατιώταις, ναυτικοῖς κ.τ.τ. Προκαλοῦσι σφοδρο-

¹ Αἱ ραγάδες παρατηροῦνται κυρίως κατὰ τὰς μετακαρποφαγγινὰς ἀρθρώσεις.

² Τῆς ἐκ τοῦ ἐντόνου ψύχους προκυπτούσης στιγμιαίως ἀναισθησίας τῶν ἰστών ἐπωφελήθησαν οἱ χειρουργοὶ πρὸς ἀνώδυνον ἐκτέλεσιν ἐπιπολῆς χειρουργιῶν, διανοίξεως ἀποστημάτων κ.τ.τ. Ἐπιτυχάνεται δὲ τὸ ψῦχος εἴτε διὰ ψεκάσμων αἰθέρος, εἴτε διὰ μίγματος πάγου καὶ μαγειρικοῦ ἁλατος, εἴτε διὰ τοῦ χλωριούχου μεθυλίου.

τάτους πόνους, γενικὴν ἐντονωτάτην ἀντίδρασιν, συχνάκις δὲ οἱ ἄρρωστοι θνήσκουσιν ἐκ δυσεντερίας, διαρροίας ἢ σκορβούτου.

Γενικὰ φαινόμενα. — Ἡ ἐν λίαν σφοδρῷ ψύχει παρατεταμένη ἔκθεσις συνεπάγεται βαρέα γενικὰ πολλάκις θανατηφόρα φαινόμενα.

Τὰ τῷ ἀέρι ἐκτεθειμένα μέρη αἰμωδιῶσι καὶ ἀλγοῦσιν, ἡ διάνοια ἐξασθενεῖ, ἡ αἰσθητικότης ἀμβλύνεται, ὁ ἀτυχὴς δὲ ἄρρωστος ὑπὸ τὸ κράτος ὑπνυλίας ἀκατανικήτου ἀποκοιμᾶται, ἵνα μὴ πλέον ἐξεγερθῇ.

Τοῦ θανάτου ἔστιν ὅτε προηγοῦνται ἐπιστάξεις, ἀκράτεια οὔρων, σπασμοὶ ἐπιληπτικοειδεῖς καὶ δύσπνοια ἔντονος.

Θεραπεία. — Φαινόμενα τοπικά. — Ἐντρίβομεν τὰ αἰμωδιάσαντα μέρη διὰ διεγερτικοῦ τινος ὑγροῦ (οἶνου, οἶνοπνεύματος καφουρούχου) ἢ δι' ἄλοιφης συνισταμένης ἐξ ἁλεῦρου σινάπεως καὶ φυράματος ἀμυγδάλων. Ἄν ὑπάρχωσιν ἐλκώσεις ἢ ραγάδες, καλύπτομεν αὐτὰς διὰ νιτρικοῦ ἄργύρου καὶ προσπίζομεν διὰ διαχύλου ἐμπλάστρου.

Ἐν τῷ τρίτῳ βαθμῷ ἀποφεύγομεν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὰ χίιστα τὴν κυκλοφορίαν, διότι ἡ γάγγραινα ἔσεται ἡ συνέπεια τῆς λίαν ἀποτόμου ἀντιδράσεως. Ἐντρίβομεν τὰ αἰμωδιάσαντα μέρη διὰ πάγου ἢ διὰ λίαν ψυχροῦ ὕδατος, ὅταν δὲ ἡ θερμότης καὶ ἡ εὐαιθησία ἐπανέρχωνται. τὴν ἔντριψιν ἐνεργοῦμεν διὰ θερμῆς φλανέλλας. Τῶν ἱστῶν νεκρωθέντων, ἡ θεραπεία ἔσεται ἡ τῆς γαγγραινῆς.

Φαινόμενα γενικά. — Ὅταν παρὰ τινι κρυοπαγήσαντι ἐπίκειται ὕπνος ληθαργικός, προάγγελος τοῦ θανάτου, δέον νὰ ἐξαναγκάσωμεν αὐτὸν νὰ βадίση, νὰ πρᾶσχωμεν αὐτῷ οἶνον καὶ τροφήν· ἀποφεύγομεν ὅμως νὰ πλησιάζωμεν αὐτὸν ἀποτόμως τῷ πυρὶ ἢ νὰ χορηγήσωμεν αὐτῷ ποτὰ οἶνοπνευματώδη, καθόσον οὕτω δυνατόν νὰ προκληθῇ ἀντίδρασις θανατηφόρος ἐκ τῆς ἐντάσεως αὐτῆς. Ἐντρίβομεν αὐτὸν διὰ πάγου, ἐμβαπτίζομεν ἐν ψυχρῷ λουτρῷ, οὐτινος ἀνυψοῦμεν βαθμηδὸν τὴν θερμοκρασίαν, εἴτα τιθέμεθα αὐτὸν ἐν τῇ κλίνῃ χορηγοῦντες ἐν ταύτῃ διαφορητικὰ ποτὰ. Ἄν ἡ ἀναπνοὴ ᾖ διατεταραγμένη, φέρομεν πρὸ τῆς ρινὸς τοῦ πάσχοντος οὐσίας πταρμικᾶς (Richter).

Δ. — ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΕΚ ΤΟΥ ΚΕΡΑΥΝΟΥ

Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι λίαν διάφορα, συνιστάμενα ὅτε μὲν εἰς

ἐμφανίζει δέ, καθάπερ καὶ οἱ ὑποκείμενοι ἰστοί, διόγκωσιν ἐλαστικὴν. Πρὸς τούτοις ὁ πάσχων ὑπὸ ἀφορήτου καταλαμβάνεται κνησμοῦ κατὰ τὰ πεπονθότα μέρη, ὅ-τιν πλησιάζῃ πρὸς τὸ πῦρ ἢ κατακλίνεται.

Τὸ χείμετλον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις παύρεται, ἢ μεταπίπτει εἰς χρονίαν κατάστασιν, ὅτε δὲν ἐκλείπει εἰμὴ κατὰ τὸ ἔαρ, συνεπάγεται δὲ ἀρκούντως ἐπίμονον ἀναισθησίαν.

Δεύτερος βαθμός. — Ταῖς ἀνωτέρω ἀλλοιώσεσιν ἐπιπροστίθενται εἴτε φλύκταιναι, πλήρεις ὀρρώδους ὑγροῦ διαφανοῦς ἢ ὑποφαίου ἢ καὶ αἵματος (Legouest), παράγουσαι δὲ ἐπιπολῆς καὶ ὑπόφαϊα ἔλκη, εἴτε ραγάδες, μικραί, τουτέστι, στεναί, αἰμάσσουσαι ἐλκώσεις, περιγυρούμεναι ὑπὸ πεπαχυσμένων, τυλωδῶν καὶ ὑπομελάνων ἰστών¹. Παρατηρεῖται δ' ἐνταῦθα οὐ μόνον κνησμόν ἀλλὰ καὶ σφοδρὸν αἰ-θημα καύσου.

Τρίτος βαθμός. — Οὗτος ἐμφανίζει δύο ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας ποικιλίας. Ἐν τῇ μὲν οἱ κρουπαγηθέντες ἰστοὶ εἶναι ἰόχροοι ἢ ὠχροὶ καὶ ἀποκεχρωσμένοι· εἶναι δὲ ἀναισθητοὶ· ἀλλ' ἅμα ὡς ἡ θερμοκρασία ἀνυψωθῇ, ἡ κυκλοφορία ἀποκαθίσταται, οἱ ἰστοὶ καθίστανται ἐρυθροί, θερμοί, ἀνακτῶσι δὲ τὴν συνήθη αὐτῶν ζωτικότητα².

Ἡ δευτέρα ποικιλία εἶναι πολλῷ βαρυτέρα· κατ' αὐτὴν οἱ κρουπαγηθέντες ἰστοὶ νεκροῦνται· εἶνε πελιδνοί, ἐξφωτισμένοι, μεμαλακυσμένοι, ὑπομέλανες, μετ' ἔντονον δὲ ἀντίδρασιν ἐμφανίζουσι πάντα τὰ σημεῖα τῆς ξηρᾶς ἢ ὑγρᾶς γαγγραινης, ἐξελίσσονται δ' ἐν αὐτοῖς πάντα τὰ συνήθη τῷ σφαικίῳ φαινόμενα τῆς ἀποπτώσεως καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως.

Αἱ ἐκ τοῦ ψύχους τοιαῦται γάγγραιναι ἀλίσκουσι κυρίως τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, παρατηροῦνται δὲ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς παρὰ στρατιώταις, ναυτικοῖς κ.τ.τ. Προκαλοῦσι σφοδρο-

¹ Αἱ ραγάδες παρατηροῦνται κυρίως κατὰ τὰς μετακαρποφαγγγικάς ἀρθρώσεις.

² Τῆς ἐκ τοῦ ἐντόνου ψύχους προκυπτούσης στιγμιαίως ἀναισθησίας τῶν ἰστών ἐπωφελήθησαν οἱ χειρουργοὶ πρὸς ἀνώδυνον ἐκτέλεσιν ἐπιπολῆς χειρουργιῶν, διανοίξεως ἀποστημάτων κ.τ.τ. Ἐπιτυγχάνεται δὲ τὸ ψῦχος εἴτε διὰ ψεκάσμων αἰθέρος, εἴτε διὰ μίγματος πάγου καὶ μαγειρικοῦ ἁλάτος, εἴτε διὰ τοῦ χλωριούχου μεθυλίου.

τάτους πόνους, γενικὴν ἐντονωτάτην ἀντίδρασιν, συχνάκις δὲ οἱ ἄρρωστοι θνήσκουσιν ἐκ δυσεντερίας, διαρροίας ἢ σκορβούτου.

Γενικὰ φαινόμενα.— Ἡ ἐν λίαν σφοδρῷ φύχει παρατεταμένη ἐκθεσις συνεπάγεται βαρέα γενικὰ πολλάκις θανατηφόρα φαινόμενα.

Τὰ τῷ ἁέρι ἐκτεθειμένα μέρη αἰμωδιῶσι καὶ ἀλγούσιν, ἡ διάνοια ἐξαπθενεῖ, ἡ αἰσθητικότης ἀμβλύνεται, ὁ ἀτυχὴς δὲ ἄρρωστος ὑπὸ τὸ κράτος ὑπνληλίας ἀκατανικήτου ἀποκοιμᾶται, ἵνα μὴ πλέον ἐξεγερθῇ.

Τοῦ θανάτου ἔστιν ὅτε προηγοῦνται ἐπιστάξεις, ἀκράτεια οὔρων, σπασμοὶ ἐπιληπτικεῖδεις καὶ δύσπνοια ἔντονος.

Θεραπεία.— Φαινόμενα τοπικά. — Ἐντρίβομεν τὰ αἰμωδιάσαντα μέρη διὰ διεγερτικῷ τινος ὑγροῦ (οἶνου, οἶνοπνεύματος καφουρούχου) ἢ δι' ἁλσιφῆς συνισταμένης ἐξ ἀλεύρου σινάπεως καὶ φυράματος ἀμυγδάλων. Ἄν ὑπάρχωσιν ἐλκώσεις ἢ ραγάδες, καλύπτομεν αὐτάς διὰ νιτρικοῦ ἁργύρου καὶ προασπίζομεν διὰ διαχύλου ἐμπλάστρου.

Ἐν τῷ τρίτῳ βαθμῷ ἀποφεύγομεν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὰ χιस्ता τὴν κυκλοφορίαν, διότι ἡ γάγγραινα ἔσεται ἡ συνέπεια τῆς λίαν ἀποτόμου ἀντιδράσεως. Ἐντρίβομεν τὰ αἰμωδιάσαντα μέρη διὰ πάγου ἢ διὰ λίαν ψυχροῦ ὕδατος, ὅταν δὲ ἡ θερμότης καὶ ἡ εὐαιθησία ἐπανέρχωνται. τὴν ἔντριψιν ἐνεργοῦμεν διὰ θερμῆς φλανέλλας. Τῶν ἰστῶν νεκρωθέντων, ἡ θεραπεία ἔσεται ἡ τῆς γαγγραινῆς.

Φαινόμενα γενικά.— Ὅταν παρά τινι κρυοπαγήσαντι ἐπίκειται ὕπνος ληθαργικός, προάγγελος τοῦ θανάτου, δεόν νὰ ἐξαναγκάσωμεν αὐτὸν νὰ βαδίσῃ, νὰ περᾶσχωμεν αὐτῷ οἶνον καὶ τροφήν· ἀποφεύγομεν ὅμως νὰ πλησιάζωμεν αὐτὸν ἀποτόμως τῷ πυρὶ ἢ νὰ χορηγήσωμεν αὐτῷ ποτὰ οἶνοπνευματώδη, καθόσον οὕτω δυνατόν νὰ προκληθῇ ἀντίδρασις θανατηφόρος ἐκ τῆς ἐντάσεως αὐτῆς. Ἐντρίβομεν αὐτὸν διὰ πάγου, ἐμβαπτίζομεν ἐν ψυχρῷ λουτρῷ, οὕτινος ἀνυψοῦμεν βαθμηδὸν τὴν θερμοκρασίαν, εἴτα τιθέμεθα αὐτὸν ἐν τῇ κλίνῃ χορηγοῦντες ἐν ταύτῃ διαφορητικὰ ποτὰ. Ἄν ἡ ἀναπνοὴ ᾖ διατεταραγμένη, φέρομεν πρὸ τῆς ρινὸς τοῦ πάσχοντος οὐσίας πταρμικᾶς (Richter).

Δ.—ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΕΚ ΤΟΥ ΚΕΡΑΥΝΟΥ

Τὰ φαινόμενα ταῦτα εἶναι λίαν διάφορα, συνιστάμενα ὅτε μὲν εἰς

ἀπλῆν διάσεισιν μετὰ ἢ ἄνευ ἀπωλείας τῆς συνειδήσεως, ὅτε δὲ εἰς κεραυνοβόλον θάνατον.

Παθολογικὴ ἀνατομία. — Οἱ ὑπὸ κεραυνοῦ φονευθέντες διατηροῦσιν ἐνίοτε τὴν θέσιν, ἣν εἶχον ὅτε ἐπλήγησαν, συχνάκις ἀνατρέπονται, ἔστιν ὅτε δὲ ἐκσφενδονίζονται εἰς τινὰ ἀπόστασιν.

Τὸ πτώμα, ἀντὶ νὰ μεταβληθῇ εἰς κόνιν ἅμα ὡς ψαύσῃ τις αὐτό, ὡς τοῦτο παρὰ τοῦ κοινοῦ πιστεύεται, ἐμφανίζει τοῦναντίον, ἐν τισὶ περιπτώσεσιν ἀξιοσημείωτον πτωματικὴν δυσκαμψίαν.

Ἐνίοτε δὲν ἀνεύρισκεται κατὰφανής τις ἀλλοίωσις, ἐν γένει ὅμως παρατηροῦνται ἐπιπολῆς ἢ βαθεὰ ἐγκαύματα, διατεταγμένα κατὰ παραδόξους ραβδώσεις, ὧν ἡ διεύθυνσις συχνάκις χαράσσεται ὑπὸ μεταλλικοῦ τινος ἀντικειμένου, ὅπερ ἔφερεν ὁ κεραυνοβοληθεὶς. Αἱ τρίχες εἶναι ἐνίοτε κεκαυμένοι ἢ ἐξερριζωμένοι.

Περιεργότερα δ' ἔτι εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ δέρματος ἀποτύπωσις φωτοηλεκτρικῶν εἰκόνων, παριστωσῶν τὰ πέριξ ἀντικείμενα (δένδρα, φύλλα, σκευὴ κ.τ.τ.), ἢ ἡ ὕπαρξις ὑπομέλανος ἐπιχρίσματος παριστῶντος ἄνθη ἢ δένδρα, συγκρινόμενα πρὸς τὰ παραγόμενα ἐπὶ δίσκου ἐξ οὐδετέρας ρητίνης διὰ δύο ἡλεκτρισμῶν καὶ μίγματος μινίου καὶ θείου, γνωστὰ δὲ ἐν τῇ φυσικῇ ὑπὸ τὴν προσωυμίαν εἰκόνες τοῦ *Leichtenberg*.

Πολλάκις τὰ ἄκρα εἶναι κατεαγότα, ἀπεσπασμένα κ.τ.τ.

Συμπτώματα. — Ἐνίοτε ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἀκαριαῖος· δὲν εἶναι δὲ ἀκριβῶς γνωστὸν διὰ τίνος μηχανισμοῦ ἐπέρχεται, ἂν ἐξ ἐγκεφαλικῆς διασείσεως, ἀσφυξίας ἢ δηλητηριάσεως. Ἄλλοτε ὁ πληγεὶς ἀπόλλυσι τὴν συνείδησιν, ἀνατρέπεται ἢ παρὰμένει ὄρθιος, εἰς ἑαυτὸν δὲ συνερχόμενος, δὲν τηρεῖ τὴν ἀνάμνησιν τῶν συμβάντων.

Ἡ τῆς συνειδήσεως ἀπώλεια εἶναι πλέον ἢ ἔλασσον μακρά, σπανιώτερον ἐπιμένουσα πλέον τῆς μιᾶς ὥρας. Ταύτης παρερχομένης ἢ εἰς τὴν ὑγίειαν ἐπάνοδος δυνατὸν νὰ ᾖναι τελεία, συνήθως ὅμως ἐπιμένουσι διαταραχαὶ τινες τῆς κινήσεως καὶ τῆς αἰσθήσεως.

Αἱ τῆς κινήσεως διαταραχαὶ συνίστανται εἰς βᾶρος καὶ ὑπερβάλλουσαν ἀδυναμίαν, ἰδίᾳ δὲ εἰς μερικὰς παραλύσεις τῶν ἄκρων, ἔστιν ὅτε ἐναλλασσούσας μετὰ σπασμῶν τετανικῶν.

Αἱ τῆς αἰσθήσεως διαταραχαὶ εἶναι ἡ ἀπώλεια τῆς ὁράσεως, τῆς ἀκοῆς (μετὰ ἢ ἄνευ διαρρήξεως τοῦ τυμπάνου), ὑπεραισθησία

ΔΙΟΓΕΝΗΣ
Μ. ΠΛΑΤΩΝ
ΑΙΤΕ

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1895—724.